ธรรมกาย

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม

ISSN 0857-2909

ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มีนาคม ๒๕๓๓

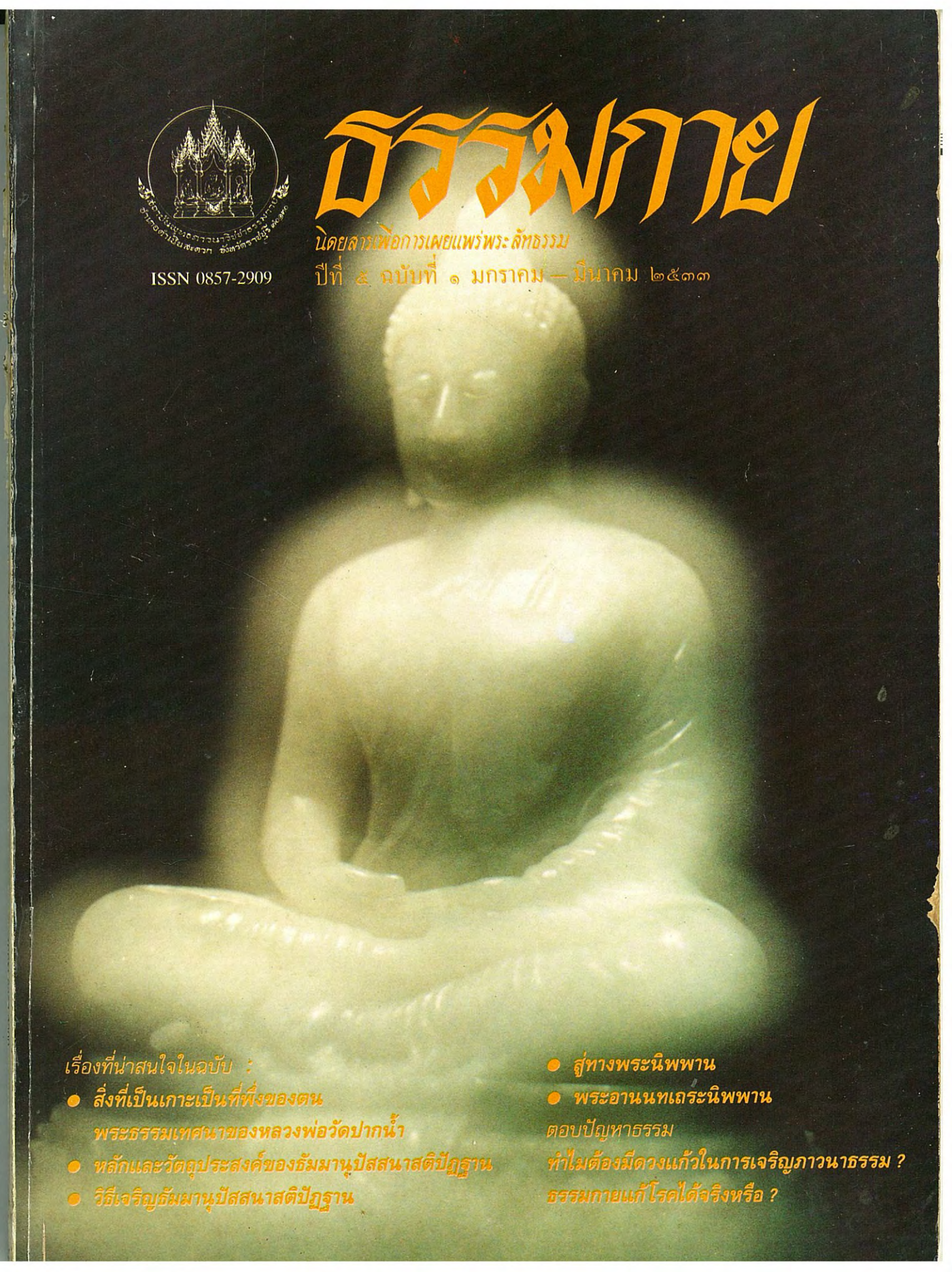

เรื่องที่น่าสนใจในฉบับ :

- สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน
  พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- หลักและวัตถุประสงค์ของธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- วิธีเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- สู่ทางพระนิพพาน
- พระอานนทเถระนิพพาน

ตอบปัญหาธรรม

ทำไมต้องมีดวงแก้วในการเจริญภาวนาธรรม ?

ธรรมกายแก้โรคได้จริงหรือ ?

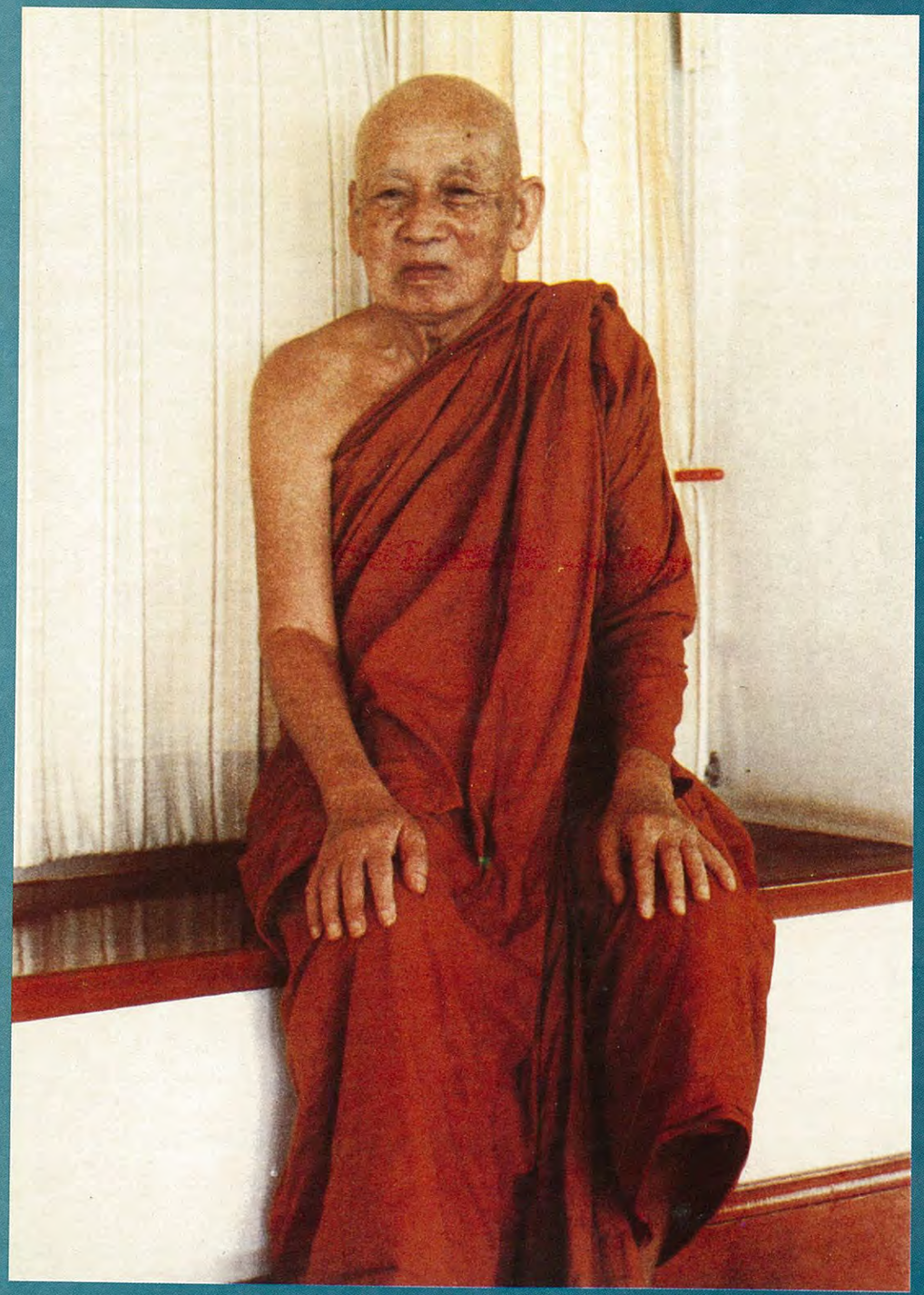

พระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์ (เทสก์ เทสรังสี)
วัดหินหมากเป้ง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

เชิญพบกับคำนิยามของหลวงปู่เทสก์
ที่มีต่อการบรรยายธรรมเรื่อง "ทางสู่นิพพาน" ได้ในฉบับนี้

ธรรมกาย

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม
ของมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :
พระเดชพระคุณ พระพรหมคุณาภรณ์
(เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระธรรมปัญญาบดี
(ช่วง วรปุญโญ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระเทพปริยัติโมลี
(ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระราชปริยัติกวี
(วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร
(วีระ คณุตฺตโม)
พระเดชพระคุณ พระเมธีรัตโนดม
(อำนวย ปณฺณาวุฑฺโฒ ป.ธ.๗)
พระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล
(มงคลบุตร)
ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ
(อดีตประธานศาลฎีกา)
ศาสตราจารย์ ดร. นิคม จันทรวิทุร
ผู้จัดการ :
รศ. ดร. พัฒนะ ภวะนันท์
บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :
รศ. ดร. ธีระ เกรอต
กองบรรณาธิการ
รศ. ถาวร สุทธิพงษ์
แพทย์หญิง คุณสวรรยา เดชอุดม
ผศ. ดร. พ่ระดา สิริจินตกาญจน์
ผศ. ดร. ศิริพร สิทธิประณีต
ผศ. เบญจา ตระกูลบุญ
คุณอรวรรณ เวศอุไร
คุณวีระ เนตยกุล
คุณสมชาย เทียมบุญประเสริฐ
คุณสุทัศน์ นิ่มกุลรัตน์
คุณสุนีรัตน์ ชลสายพันธ์
ฝ่ายภาพ :
คุณสง่า สัจพันโรจน์
คุณวีระ เนตยกุล
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ :
คุณสุธาร สุขยางค์
คุณส่วน พนมวัฒนากุล
ฝ่ายธุรการ ประสานงาน :
คุณพจมาน ศิริบัณฑิตย์กุล
คุณบำรุง บุญเชื้อ
คุณอมรรัตน์ ตรีนุชจรัสกุล
คุณสมชาย บุญเชื้อ
ฝ่ายศิลป์ :
คุณสมโพธิ์ ฌานวังศะ
รูปเล่ม/ตัวเรียงอักษรกอมพิว :
บริษัท วีชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น จำกัด
โทร. ๒๕๕-๒๘๕๘, ๒๕๔-๓๓๐๑-๒
พิมพ์ที่ :
ศรีเมืองการพิมพ์ ๕/๓๙ ถนนรองเมือง
ซอย ๕ กทม. ๑๐๕๐๐
นายประยุทธ คมอำนาจสกุล ผู้พิมพ์โฆษณา
โทร. ๒๑๔๔๖๖๐, ๒๑๔๔๓๗๐

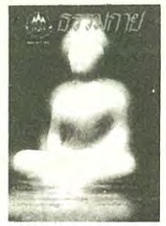

อธิบายปก :
พระธรรมกายหยก จำลอง "พระพุทธชัยมงคล"
พระประธานประจำอุโบสถ วัดหลวงพ่อสด
ธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

นิตยสาร "ธรรมกาย" ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๓๓

สารบัญ

พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน ..... พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ๖
มหาสติปัฏฐาน ๔ : ธรรมกาย
หลักและวัตถุประสงค์ฯ การพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ..... พระเสริมชัย ชยมงฺคโล ๔๓
ธรรมปฏิบัติ
: พิจารณาเห็นธรรมในธรรม ..... พระภาวนาโกศลเถร ๓๓
จากพระไตรปิฎก ๕
ประสบการณ์ผู้ปฏิบัติธรรม
จดหมายจากต่างแดน ..... อรวรรณ ๘๗
ตอบปัญหาธรรม ..... ชยมงฺคโล ภิกฺขุ ๑๐๕
ธรรมสภา ..... วิมังสา ๔๗
แวดวงธรรมกาย ..... วิชชาธร ๘๘
ธรรมสำหรับเยาวชน
พิจารณากายวิภาค ..... ศศิประภา ศากยบุตร ๒๙
ร้อยคำธรรมกวี
ต้นเอ๋ย ต้นไม้ ..... ป. ระฆังสมบูรณ์ ๘๖
เสียงจากผู้ปฏิบัติ ..... บ.ก. ๘๓
ปกิณกะ
สู่ทางพระนิพพาน ..... พระเสริมชัย ชยมงฺคโล ๑๕
พระอานนทเถระนิพพาน ..... หอสมุดพระวชิรญาณ ๖๑
การปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมฯ ..... พระราชธรรมภาณี ๙๓
ท้ายเล่ม
สติช่วยป้องกันการเกิดกิเลส ..... ญาณรัตนะ ๑๑๙

วัตถุประสงค์ : เพื่อสนับสนุนกิจกรรมเผยแพร่พระสัทธรรมตามแนววิชชาธรรมกายของ**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อ. ดำเนินสะดวก ราชบุรี ใน**โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ**มูลนิธิ/โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร
● **อัตราค่าสมาชิก :** ๑ ปี (๔ เล่ม) ๑๒๐ บาท เล่มละ ๓๐ บาท

วิธีปฏิบัติภาวนาเบื้องต้น

นั่งคู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ปลายนิ้วชี้มือขวาจรดหัวแม่มือซ้าย **อุชุงกายัง ปะนิธายะ** ตั้งกายให้ตรง คือวัดตั้งแต่ปลายนิ้วชี้ของเท้าขวาถึงกลางลูกสะบ้าของหัวเข่าขวาเท่ากับระยะจากบนตาตุ่มขาขวาจรดใต้ลูกคาง

ปะริมุขัง สะติงอุปัฏฐะเปตวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบ มีสติทุกเมื่อ เหลือบตาขึ้นนิด ๆ บริกรรมภาวนาว่า **"สัมมาอะระหัง"** พร้อมกำหนดบริกรรมนิมิต **ตรงศูนย์กลางกายเหนือสะดือสองนิ้วมือ เป็นดวงแก้วกลมใส** เหมือนเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ประมาณเท่าวงของตาดำ ใสขาวเหมือนกระจกที่ส่องเงาหน้า สัณฐานกลมรอบตัว ไม่มีดำหนิ เรียบรอบตัวเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนา และบริกรรมนิมิต บริกรรมทั้งสองนี้พรากจากกันไม่ได้ ต้องให้ติดกันอยู่เสมอในอริยาบถทั้งสี่คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ไม่เผลอ ให้มีสติอยู่เสมอมิได้ขาด

บริกรรมภาวนาร้อยครั้งพันครั้ง จนกระทั่งใจค่อย ๆ รวมหยุดอยู่ที่เดียว เห็นดวงนิมิตเกิดเป็นดวงใสขึ้นแล้ว ก็ให้หยุดบริกรรมภาวนา เพ่งอยู่ที่กลางดวงนั้น แล้วทำใจให้หยุดในหยุดที่จุดเล็กใสกลางดวงนั้น ให้ใสหนักขึ้นทุกทีจนเป็นรัศมีคือแสงสว่าง ดวงใสนี้เรียกว่า **ดวงปฐมมรรค** กลางดวงนี้เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหัตน์ทั้งหลาย

ทำใจให้หยุดในหยุดที่กลางดวงปฐมมรรคนั้นเข้าทุกทีไม่มีถอยออก ก็จะเห็นดวงในดวงและกายในกายใสละเอียดโตใหญ่หนักเข้าทุกที ก็ให้เดินดวงเดินกายคือ เห็นดวงก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวง เห็นกายก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางกายไม่มีถอยออก

(เมื่อทำได้เช่นนี้แล้วก็ให้รีบมาต่อวิชชาธรรมกายกับพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร หรือหลวงพ่อชยมงฺคโล เพื่อวิชชาจะได้พัฒนาไปอย่างถูกต้องต่อไป)

รูปด้านข้างผ่าซีก
แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึงฐานที่ ๙

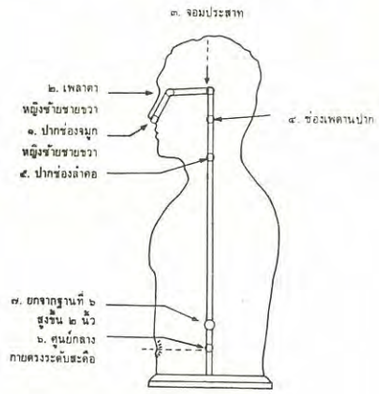

ถ้อยแถลง

"ธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ก็ดับ ธรรมดวงนั้นผ่องใสสะอาดสะอ้าน กายมนุษย์ก็รุ่งโรจน์โชตนาการ ธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ผ่องใส ซอมซ่อไม่สวยไม่งามน่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก ธรรมดวงนั้นแหละเป็นชีวิตของมนุษย์" นี้เป็นพระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) เรื่อง **สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน** อะไรคือที่พึ่งของตนเป็นปัญหาที่หลายท่านอาจไม่ทราบคำตอบ และข้อความข้างต้นนี้มีความหมายลึกซึ้งอย่างไรหลายท่านก็อาจไม่ทราบเช่นกัน พระธรรมเทศนาฯ ได้ชี้ให้เห็นความลึกซึ้งของพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงมุ่งหมายชี้ทางให้พวกเราชาวบ้านชาววัดดำเนินชีวิตให้ถูกร่องถูกรอยตั้งแต่เป็นชาวบ้านธรรมดาจนถึงจุดสูงสุดในพระพุทธศาสนา ความวุ่นวายในโลกที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ก็เนื่องมาจากมนุษย์ไม่รู้จักที่พึ่งของตัว ถือเอาสิ่งที่ไม่เป็นแก่นสารสาระเป็นที่พึ่ง บางท่านถือเงินเป็นที่พึ่งก็กอบโกยเอาโดยไม่คำนึงว่าได้มาโดยสุจริตหรือทุจริต ขอให้ได้อย่างเดียว บางท่านถือเงินเป็นที่พึ่งก็แก่งแย่งอำนาจกันเพื่อประโยชน์ของตัว บางท่านทำท่าว่าถือบุญเป็นที่พึ่ง แต่เมื่อถึงคราวมีปัญหาแทนที่จะมองหาความบกพร่องของตัว กลับปั้นเรื่องเท็จให้คล้องจองกับสิ่งที่ตนรู้เห็นบางส่วนประสงค์ให้ผู้อื่นเสียหาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะไม่รู้จักที่พึ่งของตัว จึงผิดธรรม ทำลายที่พึ่งของตัวเอง จึงควรที่จะศึกษาพระธรรมเทศนาฯ ให้เข้าใจถ่องแท้ จะเป็นประโยชน์ไม่มีที่สิ้นสุด

บทความที่สำคัญที่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ ได้แก่ **หลักและวัตถุประสงค์ของธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือนิวรณ์ ๕** และบทความ **วิธีเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานะพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ อุปาทานในขันธ์ 5 และ กุสลาธัมมา อกุสลาธัมมา อัพยากตาธัมมา** เป็นการเจริญมหาสติปัฏฐานสี่ตามแนววิชชาธรรมกาย

บทความ **สู่ทางพระนิพพาน** เป็นบทความที่สำคัญยิ่งบทความหนึ่ง ยากที่จะได้ยินจากที่อื่นใด ท่านจะได้ทราบถึงความหมายของพระนิพพานทั้ง ๓ นัย คือ สภาวะพระนิพพาน ผู้ทรงสภาวะพระนิพพาน และ อายตนนิพพานซึ่งเป็นที่สถิตย์ของพระนิพพาน **พระเดชพระคุณ**

ถ้อยแถลง

พระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์ (หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี) กล่าวว่าท่านสนใจเรื่องนี้มานานแล้ว เมื่อได้ฟังเทปบรรยายอ้างหลักฐานที่มาของข้อธรรมนั้น ๆ ทำให้ความเข้าใจของท่านชัดขึ้นอีก

นอกจากนี้ก็ยังมีบทความที่น่าสนใจอีกมากโปรดติดตาม

กิจกรรมที่สำคัญสำหรับพุทธบริษัทที่จะเวียนมาถึงในเวลาอันใกล้นี้คือ **วันมาฆบูชา ทางสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จะจัดให้มีการ ถวายภัตตาหาร รักษาศีล เจริญภาวนา และ เวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย ในวันศุกร์ที่ ๙ **กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ มีรถรับส่งฟรีออกจากหน้าศาลาการเปรียญ เวลา ๐๗.๓๐ น. จึงขอเชิญชวนทุกท่าน**

บรรณธิการ

■■■■

ไม่หลงโลกแล้วอย่าหลงธรรม
จงรู้โลกและรู้ธรรม

ภิกฺขเว ภิกฺขุนา นาม ราเธน วิย สุวเจน ภวิตพฺพํ
โทสํ ทสฺเสตฺวา โอวทิยมาเนนปิ น กุชฺฌิตพฺพํ
โอวาททายโก ปน นิธิอาจิกฺขนโก วิย ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
ธรรมดาภิกษุ**ควรเป็นผู้ว่าง่ายเหมือนราธะ,**
แม้อาจารย์ชี้โทษ กล่าวสอนอยู่
ก็ไม่ควรโกรธ,
อนึ่ง**ควรเห็นบุคคลผู้ให้โอวาท**
เสมือนบุคคลผู้บอกขุมทรัพย์ให้ฉะนั้น

(พระธรรมบท ภาค ๔ บัณฑิตวรรค เรื่องพระราธเถระ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙ หน้า ๓)

สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน

แสดงโดย **พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)**

๑๓ กันยายน ๒๔๕๖

...ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม ธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ก็ดับ ธรรมดวงนั้นผ่องใสสะอาดสะอ้าน กายมนุษย์ก็รุ่งโรจน์โชตนาการ ธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ผ่องใส ซอมซ่อ ไม่สวยไม่งาม น่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก ธรรมดวงนั้นแหละเป็นชีวิตของมนุษย์...

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
อตฺตทีปา อตฺตสรณา นาญฺญสฺสรณา
ธมฺมทีปา ธมฺมสฺสรณา นาญฺญสฺสรณาติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยสิ่งที่เป็นเกาะและสิ่งที่เป็นที่พึ่งของตนทุกถ้วนหน้า สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสงเคราะห์พวกเราทั้งหลายซึ่งไม่รู้จักตนว่าเป็นเกาะและเป็นที่พึ่งของตน ให้รู้จักว่าตนเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน พระบรมทศพลจึงได้ทรงชี้แจงแสดงธรรมนี้ที่พึ่งอันนี้แหละไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย นอกจากพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วรู้เองไม่ได้ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะรู้เองได้ รู้สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตนได้ พระบรมทศพลเมื่อตรัสปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้งห้าสำเร็จแล้วก็ตรัสเทศนาอนัตตลักขณสูตรโปรดพระยส และสหายรวม ๕๕ สำเร็จแล้วทรงดำเนินไปยังเหล่าชฎิล ๑,๐๐๓ รูป

ในระหว่างทางนั้น ไปพบพวกราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันในป่าไร่ฝ้าย ราชกุมารเหล่านั้นมีมเหสีด้วยกันทั้งนั้น แต่ราชกุมารอีกองค์หนึ่งมเหสีนั้นเป็นมเหสีกำมะลอ จ้างเขาไป ไม่ใช่ของตนโดยตรง จ้างหญิงแพศยาไป ครั้นไปถึงป่าไร่ฝ้ายเล่นซ่อนหาปิดตากันสนุกสนานนัก ถอดเครื่องประดับแล้วห่อเรียบร้อยส่งให้มเหสีถือไว้ทุก ๆ องค์ทั่วหน้ากัน พระราชกุมารที่มีมเหสีกำมะลอก็ให้ถือดุจเดียวกัน พระมเหสีกำมะลอของพระราชกุมารผู้นั้นเป็นหญิงนครโสเภณีพอเห็นของมีค่าเช่นนั้นนึกว่าเครื่องประดับเหล่านี้เลี้ยงตัวเราได้ชาติหนึ่งเราไม่ต้องเดือดร้อน เมื่อนางเห็นเช่นนั้นก็หาอุบายสัญญาวิปลาสแปรผันไป หาวิธีหลบหลีกซ่อนเร้นตัวหลีกตัวสมความปรารถนา แล้วพาเครื่องประดับหนีไป ไปทางไหนไม่มีใครรู้เรื่อง

เมื่อราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันอย่างสนุกสนานหมดเวลาที่จะเล่นกันแล้ว ก็กลับมาขอห่อเครื่องประดับที่พระมเหสีของตนประดับตกแต่งอวัยวะร่างกายไปตามหน้าที่ ฝ่ายราชกุมารที่มีพระมเหสีกำมะลอเป็นหญิงแพศยานั้น ไม่พบตัวหญิงแพศยาที่จ้างไปเป็นพระมเหสี ซึ่งพาเอาห่อเครื่องประดับหนีไปแล้ว ช่วยกันค้นคว้าหาสักเท่าใดก็ไม่พบ ค้นไปค้นมาก็ไปพบพระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ รุกขมูลโคนต้นไม้ ราชกุมารเหล่านั้นก็ได้ทูลถามพระจอมไตรว่า **โภ ปุริส** ดูกร บุรุษผู้เจริญท่านเห็นหญิงถือห่อผ้าเดินไปทางนี้บ้างไหม พระจอมไตรทรงรับสั่งว่า แน่ะ! ราชกุมารทั้งหลาย ท่านจะหาหญิงถือห่อผ้านั้นดีหรือ หรือจะหาตัวดี ราชกุมารก็ทูลรับว่า หาตัวดีพระเจ้าค่ะ เออถ้าหาตัวดีแล้วก็นั่งลงซิเราจะบอกตัวให้ พระจอมไตรก็ทรงรับสั่งให้ราชกุมาร ๓๐ นั้นนั่ง ให้พระมเหสีอีก ๒๙ นั่งลงพร้อมกัน พระองค์ก็ทรงแสดงถึงตัวซึ่งตรงกันกับ **อตฺตทีปา อตฺตสรณา นาญฺญสฺสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสฺสรณา นาญฺญสฺสรณา** เมื่อเข้าใจดังนี้ขอเชิญท่านทั้งหลายจงเงี่ยโสตวิถีทั้งสองของอาตมาลงรองรับรสพระธรรมเทศนาในเรื่องสิ่งที่เป็น**เกาะ** เป็น**ที่พึ่ง**ของตัวสืบต่อไป

แปลตามวาระพระบาลีว่า **อตฺตทีปา** มีตนเป็นเกาะ **อตฺตสรณา**มีตนเป็นที่พึ่ง **นาญฺญสฺสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ **ธมฺมทีปา**มีธรรมเป็นเกาะ **ธมฺมสฺสรณา**มีธรรมเป็นที่พึ่ง **นาญฺญสฺสรณา**สิ่งอื่นไม่ใช่ นี้พึงรู้ใจความตามวาระพระบาลีให้แจ่มชัดเสีย ให้แน่ในใจว่า**ตน**นี่แหละเป็นเกาะ เป็น**ที่พึ่ง** ตอนหนึ่ง ตอนที่สองรองลงไป **ธรรม**นั่นแหละเป็นเกาะ เป็นที่พึ่ง

ที่จะฟังเทศนาเรื่องนี้ออก ต้องรู้จักตนรู้จักธรรมเสียก่อน คำว่าตนนั่นหมายอะไร หมายหลายชั้น กายมนุษย์นี่ก็เรียกว่าตน กายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีกก็เรียกว่าตน กายทิพย์ก็เรียกว่าตนของกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็เรียกว่าตนของกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมก็เรียกว่าตนของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็เรียกว่าตนของกายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมก็เรียกว่าตนของกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็เรียกว่าตนของกายอรูปพรหมละเอียด ตนเป็นดังนี้

นี่เป็น**ตนในภพ ตนนอกภพ** ออกไปยังมีอีก **ตนในภพนี้เป็นตนโดยสมมติไม่จริงจังอะไร** สมมติชั่วคราวหนึ่ง **ตนนอกภพออกไป กายธรรมก็เป็นตน** กายธรรมละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระโสดาก็เป็นตน กายธรรมพระโสดาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระสกทาคาก็เป็นตน กายธรรมพระสกทาคาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระอนาคาก็เป็นตน กายธรรมพระอนาคาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระอรหัตก็เป็นตน กายธรรมพระอรหัตละเอียดก็เป็นตน นี่ ๑๐ กายเป็นตนทั้งนั้น **ตน ๑๐ กายนี้เป็นตนโดยวิมุตติไม่ใช่สมมติออกไปนอกภพ** นี่ให้รู้จักตนเสียดังนี้ก่อน **ตนนี่แหละเป็นเกาะ ตนนี่แหละเป็นที่พึ่ง**

แล้วจะแสดงเรื่อง**ธรรม**ต่อไป ให้รู้จักธรรมเสียอีกอย่างหนึ่ง คำที่เรียกว่าธรรมน่ะอะไร อยู่ที่ไหนต้องรู้จักเสีย ถ้าไม่รู้จักก็เลอะเทอะ เป็นป้าป้อนหลาน ไม่รู้จักธรรมละก็ ฟังธรรมไปสักเท่าใด ๆ ก็ไม่รู้เรื่องของธรรม เพราะไม่รู้จักธรรมจะรู้เรื่องจริงอย่างไร ต้องรู้จักธรรมเสียก่อน

คำว่าธรรมน่ะอะไร **ธรรมก็สำหรับให้ตนนั้นเป็นอยู่ ตนนั้นไม่มีธรรมเลยก็เป็นอยู่ไม่ได้** ทั้งกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด **มีธรรมให้ตั้งอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรมก็ดับหมด** กายธรรม กายธรรมละเอียด กายธรรมพระโสดา กายธรรมพระโสดาละเอียด กายธรรมพระสกทาคา กายธรรมพระสกทาคาละเอียด กายธรรมพระอนาคา กายธรรมพระอนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัต กายธรรมพระอรหัตละเอียด มีธรรมให้เป็นอยู่ทั้งนั้น **ถ้าไม่มีธรรมแล้ว กายธรรมนั้นก็เป็นอยู่ไม่ได้**

คำว่าธรรมนี้อยู่ที่ไหนล่ะ อยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้าย ด้ายกลุ่มสองเส้นขึงให้ตึง ตรงกลางเส้นด้ายที่พาดกัน นั่นเรียกว่ากลางกั๊ก นั่นคือถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ **ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสเท่าฟองไข่แดงของไก่** ดวงนั้นแหละเรียกว่า**ธรรม** **ธรรมดวงนั้นดับไปกายมนุษย์ก็ดับ ธรรมดวงนั้นผ่องใสสะอาดสะอ้าน กายมนุษย์ก็รุ่งโรจน์โชตนาการ ธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ผ่องใส ซอมซ่อ ไม่สวยไม่งามน่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก ธรรมดวงนั้นแหละเป็นชีวิตของมนุษย์ คือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ อยู่กลางดวงนั้น** ออกจากกลางธรรมดวงนั้นเป็นชีวิตธรรมสำคัญทีเดียว นั่นแหละธรรมดวงนั้นแหละ อยู่กลางกายของเราเหมือนกันทุก ๆ คนไป กายมนุษย์มีดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายมนุษย์ละเอียดมีดวงใสสองเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ก็มีดวงใสอยู่กลางกายแบบเดียวกัน สามเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ละเอียดสี่เท่าฟองไข่แดงของไก่ เป็นดวงใส กายรูปพรหมเป็นดวงใสห้าเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมละเอียดเป็นดวงใสหกเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายอรูปพรหมเป็นดวงใสเจ็ดเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายอรูปพรหมละเอียดเป็นดวงใสแปดเท่าฟองไข่แดงของไก่ พอไปถึงกายอรูปพรหมธรรมดวงนั้นแหละเรียกว่า**ธรรม**

ดวงธรรมที่ทำให้เป็น**กายธรรม** เล่า**เป็นดวงใส** แบบเดียวกัน **วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย** ธรรมกายหน้าตักเท่าใด เช่นหน้าตัก ๒ ศอก ธรรมดวงนั้นก็วัดเส้นผ่าศูนย์กลางกลมรอบตัว ๒ ศอก ถ้าว่าธรรมกายหน้าตัก ๔ ศอก ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น ก็วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ถ้าธรรมกายนั้นหน้าตัก ๒ วา ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ วา เหมือนกัน กลมรอบตัว ถ้าธรรมกายนั้นหน้าตัก ๔ วา ๓ ศอก ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น ก็วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔ วา ๓ ศอก กลมรอบตัว อยู่กลางกายธรรม **ธรรมดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม นี่นอกภพออกไปไม่ใช่ในภพ จึงได้ขยายส่วนใหญ่ออกไปดังนี้ ถ้าในภพแล้วอย่างใหญ่ก็เพียง ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่เท่านั้น** นี่ใหญ่โตมโหฬาร ดวงธรรมนอกภพ ดวงธรรม**ภายนอกภพใหญ่โตมโหฬาร เป็นดวงใสวิเศษชัชวาล** นั้นแหละเรียกว่า **ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม** ดวงหนึ่งละ

ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด อยู่ในกลางดวงธรรมนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว นี่เองกายธรรมละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบ

ตัวเท่าของกายธรรมโคตรภูละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วากลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลางโตขึ้นเป็นลำดับไป จนนับอสงไขยไม่ถ้วนนั่นแหละธรรม ที่เรียกว่าธรรมเป็นอย่างนี้รู้จักเสียที ที่เรียกว่าธรรมน่ะ

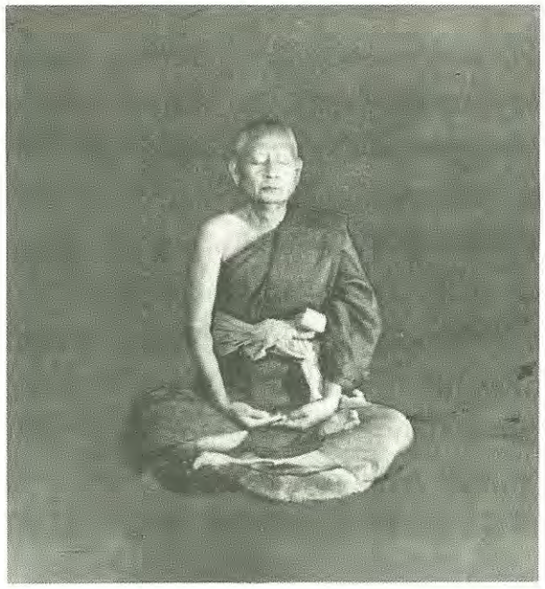

ทีนี้จะแสดง **อตฺตทีปา อตฺตสรณา นาญฺญสฺสรณา กายน่ะเป็นเกาะนั้นเป็นอย่างไร เป็นที่พึ่งน่ะเป็นอย่างไร** เกาะได้อย่างไร พึ่งได้อย่างไรหรือจึงได้ชื่อว่าเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง พึงนึกถึงมนุษย์ที่เรือล่มจมลงในท่ามกลางมหาสมุทร มนุษย์ก็ต้องว่ายน้ำสะซิ มนุษย์ปรารถนาเกาะไหมล่ะ ว่ายน้ำไป ๆ ไปพบเกาะเข้าสักเกาะจะเป็นอย่างไร ก็ชื่นอกชื่นใจขึ้นเกาะนั้นโดยฉับพลันเชียว ได้เกาะดีแล้ว ได้อาศัยแล้ว ไม่อย่างนั้นต้องว่ายน้ำกระเดือก ๆ อยู่ในน้ำเหนื่อยแทบประดาตาย ขึ้นเกาะเสียได้หมดเหนื่อย หมดยาก หมดลำบาก นั่นได้เกาะในท่ามกลางมหาสมุทร อาศัยได้อย่างนั้นหนา นั่นเป็นเกาะของคนที่เรือล่มจมลงไปในท่ามกลางมหาสมุทร นั่นเป็นเกาะหละหนึ่งหละ เกาะมีคุณอย่างนั้นแหละ ก็กายเป็นที่พึ่งล่ะ ที่ตนเป็นที่พึ่งน่ะ พึ่งอย่างไรกัน เมื่อไปพบเกาะล่ะเป็นอย่างไร ถามว่าเมื่อไปพบเกาะล่ะเป็นอย่างไร เมื่อไปพบเกาะเข้าแล้วก็ดีใจ ได้พึ่งพาอาศัยเกาะนั้น ไปพึ่งอื่นไม่ได้แล้วต้องพึ่งเกาะอาศัยเกาะนั้น มันมีผลไม้พอที่จะยังอัตภาพให้เป็นไป อาศัยเกาะนั้น พึ่งเกาะนั้นนี่เหมือนดังนี้

บัดนี้เราท่านทั้งหลายก็มาอาศัยกายมนุษย์นี่แหละ พึ่งกายมนุษย์อยู่ เวลานี้อาศัยกายมนุษย์จริง ๆ นะ พึ่งกายมนุษย์จริง ๆ ถ้าว่าไม่อาศัยจริง ๆ กายมนุษย์นี่ไม่เป็นเกาะของเราจริง ๆ ละก็ก็ลองทิ้งดูซี ถ้าทิ้ง กายมนุษย์ละเอียดก็อยู่ไม่ได้ มนุษย์ก็ไม่เห็น หายไปก็เรียกว่าตายกันเสียทีนั่นแหละ มันออกไปอย่างนี้แหละปรากฏอย่างนี้ เมื่อ

ปรากฏอย่างนี้ละก็กายมนุษย์นี่เป็นเกาะจริง ๆ หนา

ธรรมล่ะเป็นที่พึ่ง ธรรมเป็นเกาะ เป็นที่พึ่งเป็นเกาะอย่างไร ธรรมเป็นเกาะ ถ้าไม่ได้ธรรมดวงนี้แล้ว กายมนุษย์ละเอียดจะไปอาศัยอะไร กายมนุษย์ก็ไม่มี หายไป กายมนุษย์ก็ไม่มีที่อาศัย **กายมนุษย์อาศัยธรรมดวงนั้น** กายมนุษย์ละเอียด **อยู่ในกลางธรรมดวงนั้น** นั่นแหละ เขาก็พึ่งธรรมดวงนั้น อาศัยธรรมดวงนั้นเป็นเกาะ แล้วเขาก็พึ่งธรรมในตัวของเขาดุจเดียวกัน นั่นธรรมดวงนั้นแหละของกายมนุษย์หยาบ เป็นที่อาศัยของกายมนุษย์ละเอียด **ดวงธรรมของกายมนุษย์ละเอียด ก็เป็นที่พึ่งของกายมนุษย์ละเอียด** ธรรมดวงนั้นแหละ เป็นที่พึ่งอาศัยจริง ๆ **กายมนุษย์หยาบ เป็นเกาะสำหรับให้กายมนุษย์ละเอียดนั้นอาศัยด้วย แล้วกายมนุษย์ละเอียดนั้นก็มีกายของตัวเป็นเกาะ ตัวก็ต้องอาศัยกายของตัวด้วย มีธรรมเป็นเกาะ ก็ต้องอาศัยธรรมของตัวด้วย** กายมนุษย์ละเอียด มีธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละเป็นที่พึ่ง เป็นทั้งเกาะด้วย เป็นทั้งที่พึ่งด้วย ทั้งสองอย่างปรากฏอย่างนี้ ยังมัวไม่เข้าใจชัด ค่อย ๆ ฟังไปก่อนจะเข้าใจชัดเป็นลำดับไป กายมนุษย์ละเอียดมีกายของตัวเองเป็นเกาะ มีกายของตัวเองเป็นที่พึ่งแล้วก็ธรรมของกายมนุษย์ละเอียดนั้น ก็เป็นเกาะด้วยเป็นที่พึ่งด้วย กายมนุษย์ละเอียดมีกายเป็นเกาะต้องอาศัยกายมนุษย์หยาบ **ถ้าไม่มีกายมนุษย์แล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็ไม่มีหน้าที่ในกายมนุษย์นั้น** ต้องส่งไปถึงหน้าที่กายทิพย์ เพราะฉะนั้นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ถ้ามีอยู่แล้วกายมนุษย์ละเอียดก็ต้องอาศัยกายของตัวด้วยเป็นเกาะเป็นที่พึ่งด้วย แล้วก็ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ถ้าไม่มี กายมนุษย์นั้นก็มีไม่ได้ ก็ต้องเป็นที่พึ่งของตัวด้วย เพราะฉะนั้นกายมนุษย์ละเอียดเป็นเกาะของตัวด้วย และเป็นที่พึ่งของตัวด้วย แล้วก็ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น เป็นเกาะของตัวด้วย เป็นที่พึ่งของตัวด้วย นี่ชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ ชั้นที่ ๓ ตามลำดับ

ลงไปกายมนุษย์ละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนี่แหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัว และเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ด้วย แล้วธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั่นแหละเป็นเกาะ เป็นที่พึ่งของกายทิพย์ด้วย กายทิพย์ละเอียดก็พึ่งกายทิพย์หยาบ และธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์หยาบ ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ละเอียดด้วย กายทิพย์ละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ละเอียดด้วย สิ่งอื่นไม่มีนอกจากนี้แล้วเป็นลำดับลงไป

กายรูปพรหมก็มีธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดนั้น เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายรูปพรหม ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด ก็ได้อาศัยกายรูปพรหม และธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

และกายอรูปพรหม ก็ได้อาศัยกายรูปพรหม

ละเอียด ได้พึ่งธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด แล้วกายอรูปพรหมละเอียดก็ได้พึ่งได้อาศัยกายอรูปพรหมหยาบ ได้อาศัยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม

ธรรมกายเล่าก็ได้อาศัยกายอรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งกายอรูปพรหมละเอียด ได้อาศัยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด กายธรรมละเอียดก็ได้พึ่งได้อาศัยกายธรรมโคตรภูหยาบ และธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภูหยาบ

กายธรรมพระโสดา ได้อาศัยกายธรรมละเอียด ได้พึ่งกายธรรมละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด กายธรรมพระโสดาได้อาศัยดังนี้ กายธรรมพระโสดาละเอียด ได้อาศัยกายธรรมพระโสดาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาหยาบ

กายธรรมพระสกทาคา ได้อาศัยกายพระโสดาละเอียด ได้พึ่งกายธรรมพระโสดาละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด กายธรรมพระสกทาคาละเอียด ได้อาศัยกายธรรมพระสกทาคาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาหยาบ

กายธรรมพระอนาคา ได้อาศัยกายธรรมพระสกทาคาละเอียด ได้พึ่งกายธรรมพระสกทาคาละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด กายธรรมพระอนาคาละเอียด ได้อาศัย

กายธรรมพระอนาคาหยาบ ได้พึ่งกายธรรมพระอนาคาหยาบ ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ

กายธรรมพระอรหัต ได้อาศัยกายธรรมของพระอนาคาละเอียด ได้พึ่งกายธรรมของพระอนาคาละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัตละเอียด ได้อาศัยกายธรรมพระอรหัตหยาบ ได้พึ่งกายธรรมกายธรรมพระอรหัตหยาบ ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตหยาบ พึ่งอาศัยกันดังนี้

อธิบายดังนี้ดูมัวไป จะต้องกลับอธิบายอีกสักครั้งหนึ่ง ไม่สนิทที่อธิบายมาแล้วพลั้ง ๆ พลาด ๆ ไปไม่สนิทนัก แต่ขอให้เรียบเรียงเป็นตัวอย่างใหม่

ว่า กายทั้ง ๑๘ กายนี้ พูดถึงกายมนุษย์ใหม่ กายมนุษย์เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ๒ อย่างนี้ เวลาเราอาศัยอยู่กับกายมนุษย์ มีกายมนุษย์เป็นเกาะจริง ๆ ได้มีเกาะอาศัยอยู่ แล้วก็มีกายมนุษย์นี่เป็นที่พึ่งจริง ๆ คนอื่นพึ่งไม่ได้ จะพึ่งคนอื่น พึ่งอย่างไรกายมนุษย์นี้มันต้องพึ่งตัวของมันเอง **อตฺตทีปา** มันต้องพึ่งตัวมันเอง จะพึ่งคนอื่นอย่างไร อาบน้ำ อุจจาระ มันก็ต้องพึ่งตัวของมันทั้งนั้น คนอื่นไม่พึ่ง พึ่งตนเอง เมื่อกายมนุษย์นี่มีกายของตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่งดังนี้ละก็ ธรรมล่ะมีธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่งอีกเหมือนกัน ไม่ใช่แต่กายมนุษย์มีธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ธรรมดวงนี้เป็นดวงใสอยู่กลางตัวนั่นแหละเป็นเกาะ แล้วมีธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่ง เป็นเกาะน่ะเป็นอย่างไร มีกายมนุษย์ละเอียดมาอาศัยดวงธรรมนั้น มาอาศัยอยู่กับดวงธรรมนั้น ถ้าไม่มีดวงธรรมนั้นอยู่ กายมนุษย์ละเอียดก็มาอาศัยอยู่ไม่ได้ นี่กายมนุษย์ละเอียดมาอาศัยอยู่ได้ ก็มีธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่อาศัยของตัวเองกายมนุษย์ละเอียด ๆ นั่นแหละเป็นตัวของตัวเองเป็นที่อาศัยด้วย และธรรมดวงนั้นและเป็นที่พึ่งด้วย ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งสำคัญ เพราะได้มาด้วยความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีพิรุธเลยจึงเกิดธรรมดวงนั้น ถ้าธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ละเอียดก็หมดที่พึ่ง กายมนุษย์ละเอียดก็แบบเดียวกัน มีตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง และมีธรรมดวงนั้นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งดุจเดียวกัน

เมื่อถึงกายทิพย์ล่ะ กายทิพย์ก็ดุจเดียวกันเป็นเกาะเป็นที่พึ่งกันเป็นลำดับไป

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วล่ะก็ สิ่งอื่นไม่มีหนาตัวของตัวนี่เท่านั้นเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนี้ อยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบแล้ว แต่เขาก็มีที่พึ่งของเขาอย่างนั้นแหละ แต่ว่า**พึ่งโดยสมมติ ชั่วคราวหนึ่งไม่จริงจังนัก** เรียกว่า **โลกีย์** ยังยักเยื้องแปรผันอยู่ เอาจริงเอาจังไม่ได้ ที่จะเอาจริงเอาจังได้ต้องเข้าไปถึง**กายธรรม**

กายธรรมโคตรภูมีกายธรรมหยาบ กายธรรมละเอียดแบบเดียวกัน กายธรรมหยาบก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมหยาบก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง กายธรรมละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งจนกระทั่งถึงพระโสดา พระโสดาก็มีกายของท่านเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัวเองทั้งนั้น จะไปพึ่งสิ่งอื่น เลอะละ ไม่ได้ ถ้าพึ่งจ้าวพึ่งผี เที่ยวบนบานศาลกล่าว นี่เพราะพวกเหล่านี้ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ศึกษาในธรรมของสัตบุรุษ ความเห็นจึงพิรุธไปเสียแล้ว ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้า ความเห็นจึงได้เลอะเลือนไปเช่นนั้น ถ้าไม่เลอะเลือนจะต้องมี ๒ อย่างนี้เท่านั้น คือ**มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้**

เท่านั้น กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียดก็มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น มีกายมนุษย์กับมีธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ๒ อย่างนี้เท่านั้น กายมนุษย์ละเอียดกับธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ๒ อย่างนี้เท่านั้น กายทิพย์ก็มีกายทิพย์กับธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็มีกายทิพย์ละเอียดกับธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมเล่า ก็มีกายรูปพรหมกับธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม กายอรูปพรหมก็มีกายอรูปพรหมกับธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๒ อย่างนี้เท่านั้น ทั้งหยาบทั้งละเอียดแบบเดียวกัน

เพราะฉะนั้นจะต้องเรียนให้รู้จักกายของตัวเสียก่อนว่า **กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัวโดยสมมติ ๘ กาย ที่อยู่ในภพนั่นแหละ** เรียกว่า **อตฺตสมมติ** เรียกว่าตัวโดยสมมติทั้งนั้น **ส่วนธรรมล่ะ คือธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์น่ะ ก็เรียกว่าธรรมสมมติเหมือนกัน** สมมติชั่วคราวหนึ่ง ไม่ใช่ตัว ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ** ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัว ตัวทั้งสิ้นไม่ใช่ธรรม ตัวก็เป็นตัวซิ ธรรมก็เป็นธรรมซิ คนละนัย มีตัวกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น กายมนุษย์ก็มีตัว กายมนุษย์ก็มีธรรมที่ทำให้เป็นตัวตลอดทุกกาย ทั้ง ๑๘ กาย มีตัวกับมีธรรมที่ทำให้เป็นตัว แต่ว่าตัวทั้งหลายเหล่านั้น **ทั้ง ๘ กายในภพ** เป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** หมดไม่เหลือเลย **ทั้ง ๑๐ กายนอกภพ** เป็น **นิจฺจํ สุขํ อตฺตา** หมดไม่เหลือเลย ตรงกันข้ามอย่างนี้เป็น **นิจฺจํ สุขํ อตฺตา** เป็นของเที่ยงของจริงหมด แต่ว่าในภพแล้วเป็นของไม่เที่ยงไม่จริงหมด ให้รู้ชัดเสียอย่างนี้ที่เกิดมาในมนุษย์โลกเป็นภิกษุ เป็นสามเณร เป็นอุบาสก อุบาสิกา ก็เย็นอกเย็นใจ สบายอกสบายใจ ไม่ถือเลอะเลือน ผิด ๆ พลาด ๆ ไป ให้รู้จักหลักพระพุทธศาสนาอย่างนี้ ตามความเป็นจริงของทางมรรค ผล ตามความเป็นจริง ของกายที่เป็นของในภพนอกภพ ชัดอย่างนี้ละก็ ก็ไม่งมงาย การหาเลี้ยงชีพหรือการเป็นอยู่ในหมู่มนุษย์ ก็ไม่สับสนอลหม่านกับใคร ให้แต่ความสุขกับตนและบุคคลผู้อื่นเป็นเบื้องหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ใน**ตนของตน และธรรมที่ทำให้เป็นตนของตน ทั้งเป็นเกาะทั้งเป็นที่พึ่ง** ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้ เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

■■■■

"สู่ทางพระนิพพาน"

โดย **พระเสริมชัย ชยมงคโล**
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ
ผู้อำนวยการ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
เมื่อ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๒ ณ หอประชุมวัดสามพระยา

พระนิพพาน ในความหมายอันเป็นที่เข้าใจธรรมดาทั่วไปในหมู่พุทธศาสนิกชนผู้สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรม ว่าหมายถึงการดับกิเลสเหตุแห่งทุกข์ กองทุกข์ก็ดับ พระนิพพานเป็นโลกุตตรธรรม เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นไม่ว่ามนุษย์

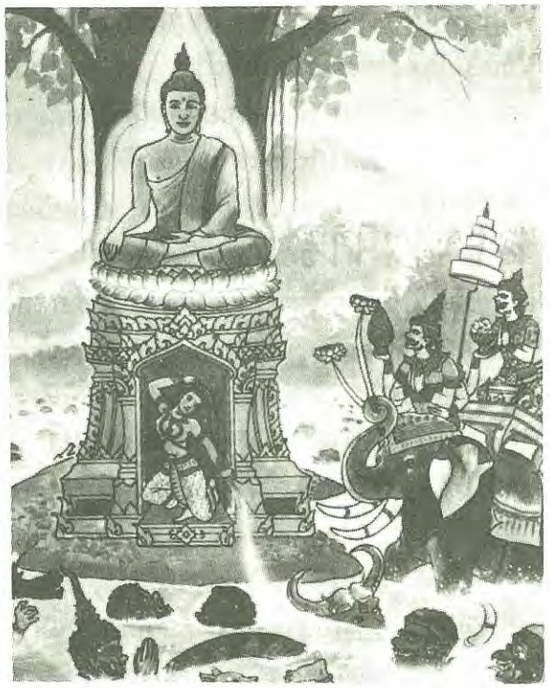

หรืออมนุษย์จึงต่างปรารถนานิพพานทั้งสิ้น แต่จะรู้จักพระนิพพานเพียงใดนั้นมีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น เพราะว่า สัตว์โลกใด ๆ ก็ตามย่อมไม่ปรารถนาทุกข์ ย่อมปรารถนาแต่สุขอันถาวรด้วยกันทั้งสิ้น แต่สภาวะที่ตนปรารถนาอันยั่งยืนนั้นใครจะรู้จักดีแค่ไหน อย่างไรนั้นมีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วได้นำออกเผยแพร่ แต่ความเข้าใจในพระนิพพานก็อาจจะมีที่เข้าใจแตกต่างกันไปบ้าง จะเรียกว่าผิดหรือเรียกว่าถูกไม่ได้ เพราะว่าผู้ที่กำลังจะ คิดว่าอะไรจะผิดอะไรจะถูกคือผู้ที่ยังไม่ได้พระนิพพานอย่างแท้จริง ถ้าได้แล้วไม่ต้องคิดจะรู้ได้เลยว่าอะไรผิด อะไรถูก อาตมาก็ตกอยู่ในที่นั่งนั้นเช่นกัน แต่ด้วยคำแนะนำสั่งสอนของครูอาจารย์ ด้วยการศึกษาในหลักปริยัติประกอบด้วยประสบการณ์จากธรรมปฏิบัติ ซึ่งอาตมภาพได้รับมาแต่เพียงน้อย แต่อาศัยประสบการณ์หลาย ๆ ท่าน มารวมกันเข้าแล้วจึงนำมาสู่ท่านทั้งหลาย โดยจะแยกแสดงถึงความหมายของพระนิพพานโดย ๓ นัย ซึ่งบางท่านอาจไม่เคยได้ยิน เพราะเคยได้ยินแต่นัยเดียวคือสภาวะของพระนิพพาน แต่อาตมาจะนำมากล่าวทั้ง **สภาวะพระนิพพาน ๑ ผู้ทรงสภาวะพระนิพพาน ๑** และ **อายตนนิพพานซึ่งเป็นที่สถิตย์ของพระนิพพาน อีก ๑** แปลว่าจะพูดกัน ๓ นัย ซึ่งไม่มีความแตกต่างใด ๆ รวมแล้วก็เป็นสภาวะของนิพพานทั้งหมด แต่แจกแจงให้เห็นที่เป็นสภาวะล้วน ๆ กับผู้ทรงสภาวะ และที่สถิตย์อยู่ของผู้ทรงสภาวะนั้น ซึ่งทั้งหมดนี้ก็มีอยู่ในพระไตรปิฎก

นัยที่ ๑ สภาวะนิพพาน

จะแบ่งประเด็นที่พูดเป็น ๔ ประเด็นที่สำคัญตามที่มีหลักฐานปรากฏอยู่ที่เชื่อถือได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระไตรปิฎก และ/หรือผู้อธิบายพระไตรปิฎกที่เราถือว่าเป็นพระอรหันต์ นั่นคืออรรถกถาจารย์

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๑ เป็น**สภาวะที่ว่าง** คือไม่มี **หรือพ้นไปแล้ว หรือปราศจากแล้วจาก กิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย** นี้ตรงกับคำว่า **"สุญฺญํ** หลายท่านอาจเคยได้ยินว่า **"สุญฺญตา" บ้าง หรือ "นิพพาน ปรมํ สุญฺญํ"** บ้าง มีเอกสารที่แสดงไว้อย่างชัดเจนอยู่ในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฏฐก-นวกนิบาต มหาวารวรรคที่ ๒ เวรัญชสูตร ว่าด้วยพระพุทธองค์แก้ข้อสงสัยของเวรัญชพราหมณ์ข้อที่ ๑๐๑ ว่า **สุญฺญโต อนิมิตฺโต จ ดั่งนี้ เพราะว่าบทเหล่านั้นแม้ทั้ง ๓ ก็เป็นชื่อแห่งพระนิพพานนั่นแหละ จริงอยู่พระนิพพานเป็นชื่อว่าธรรมชาติว่าง เพราะไม่มีราคะ โทสะ โมหะ และพ้นแล้วจากราคะ โทสะ โมหะ เหล่านั้น เพราะเหตุนั้นพระนิพพานนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า สุญฺญตวิโมกฺข์** จากบาลีพุทธภาษิตและอรรถกถาจารย์ได้อธิบายไว้ คำว่า**นิพพานว่างอย่างยิ่ง**

นิพฺพานํ ปรมํ สุญฺญํ มีอยู่ในคัมภีร์มหายาน แต่ในคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทจะพูดเกี่ยวกับ**สุญฺญตวิโมกฺข์** แต่มีความหมายโดยนัยเดียวกันคือว่าง ว่างอย่างยิ่งบ้าง **"ว่าง"** นั้น**ว่างจากกิเลส มีราคะ โทสะ โมหะ**เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ว่างจากอัตตานุทิฏฐิ** หรือ**อัตตวาทุปาทาน คือความหลงผิดไปยึดมั่นถือมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้น ว่าเป็นอัตตา** กล่าวโดยรวบยอดคือ **ว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน ไม่ใช่ว่าง** หมายถึง **"ไม่มี"** เอกสารหลักฐานนั้นแสดงว่าว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๒ จึงหมายถึงว่า **นิพพานนั้นมี** แต่สภาวะของนิพพานไม่ใช่สภาวะของขันธ์ ๕ ซึ่งเป็นสังขารธรรม เมื่อไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว**นิพพานก็ย่อมมีอยู่** และเมื่อมีอยู่พระพุทธเจ้าท่านแสดงไว้ว่า **นิพพานเป็นธรรมสาระ** คือเป็นแก่นเป็นสาร และ**มีสภาพเที่ยง** เป็นสภาวะที่เที่ยง **เพราะไม่ต้องเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามเหตุ ปัจจัย เป็นสภาวะประเสริฐสุด** คือ **ไม่ตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์** ข้อนี้ก็มีปรากฏอยู่ในอรรถกถาซึ่งอธิบายพุทธพจน์ที่มีปรากฏอยู่ใน **ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ** มีอยู่ในหนังสือชื่อ **พระสูตร** และ**อรรถกถาแปล ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๔ จัดพิมพ์โดย **มหามกุฏราชวิทยาลัย**เนื่องในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปีแห่งพระราชวงศ์จักรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ มีปรากฏคำแปลจากพระบาลีที่ว่า **อถวา นิจฺจภาวโต เสฏฺฐภาวโต จ สภาวธมฺเมสุ**

สารนฺติ ธมฺมสาร นิพฺพานํ แปลว่า**ธรรมชาติใดเป็นสาระในสภาวะธรรมทั้งหลายโดยความเป็นธรรมชาติเที่ยง** และ**โดยความเป็นธรรมชาติประเสริฐสุด เหตุนั้นธรรมชาตินั้นชื่อว่าธรรม-สาระชื่อว่าพระนิพพาน** เพราะฉะนั้นพระนิพพานมิใช่สูญหรือไม่มี แต่ว่าว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทานและโดยเฉพาะอย่างยิ่งว่าง หรือปราศจากหรือพ้นจากอัตตานุทิฏฐิ หรืออัตตาทุปาทานคือความหลงผิดไปยึดมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้นว่าเป็นอัตตา แต่ไม่ใช่ว่า ไม่มีนิพพาน

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๓ คือ **ตาทิ** เป็นธรรมชาติ **คงที่** อาตมาจะลองถามพระมหาสุเนตร ท่านเป็นเปรียญธรรม ๕ ประโยค ใคร่จะเรียนถามท่านว่าเมื่อพระนิพพานเป็นสภาพว่างจากกิเลส เป็นธรรมสาระ เป็นสภาพเที่ยง **เป็นอนัตตาได้ไหม ? คือมิใช่สภาพที่เป็นตัวตนได้ไหม ?**

พระมหาสุเนตร สุนีโต ตอบ **"ไม่ได้"** (คือไม่เป็นอนัตตา)

มีเอกสารอีกฉบับหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไปว่าบาลีพุทธภาษิตว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** คำว่า **"สพฺเพ"** แปลว่า **"ทั้งปวง" "ธมฺมา"** แปลว่า "ธรรมทั้งหลาย" ที่ว่า**ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา**คือมิใช่ตัวตนจะรวมถึงพระนิพพานด้วยหรือเปล่า ? องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระอรหันตขีณาสพเจ้าทั้งหลายแสดงสภาวะที่เรียกว่าสามัญลักษณะ คือสภาพหรือลักษณะทั่วไปของธรรมชาติที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้พิจารณาดูว่า ท่านแสดงลักษณะหรือสามัญลักษณะของธรรมชาติใด ? จะเห็นว่าท่านเริ่มต้นด้วย **รูปํ อนิจฺจํ รูปแลไม่เที่ยง ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้นแลเป็นทุกข์** ที่เป็นทุกข์เพราะต้องเปลี่ยนแปลงตามเหตุและปัจจัย จึงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้นาน **มีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็เปลี่ยนแปลงและดับไป ใครเข้าไปยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาและทิฏฐิ**คือความหลงผิดคิดว่าเป็นตัวตนบุคคล เรา เขา ของเราของเขา **แล้วเป็นทุกข์** ยึดมากทุกข์มาก ยึดน้อยทุกข์น้อย ไม่ยึดเลยไม่ทุกข์เลย ซึ่งนั่นเป็นสภาวะพระนิพพาน **ยํ ทุกฺขํ ตํ อนตฺตา หรือ ตทนตฺตา สิ่งใดเป็นทุกข์เพราะทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สิ่งนั้นแหละเป็นอนัตตา** ท่านแสดงเช่นนี้โดยยกขันธ์ ๕ ขึ้นแสดง เพราะใกล้ตัวที่สุดและเป็นที่ตั้งที่อาศัยของกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ของแต่ละสัตว์ผู้ยังไม่พ้นโลก จึงทรงแสดงสามัญลักษณะของสังขารโดยยกเอาขันธ์ ๕ ขึ้นแสดง

จึงมีข้อสรุปว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง** สังขารในความหมายกว้างไม่ใช่เพียงขันธ์ ๕ แต่หมายความถึงสังขารขันธ์หรือสิ่งที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ทั้งที่มีวิญญาณครอง และไม่มีวิญญาณครอง ที่ชื่อว่า **อุปาทินกสังขาร**และ**อนุปาทินกสังขาร** รวมเรียกว่าสังขารบรรดาที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งทั้งหลายเหล่านี้ที่ไม่เที่ยง เพราะต้องเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามเหตุตามปัจจัย **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา** ก็เพราะไม่เที่ยงจึงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ **ใครเข้าไปยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาทิฏฐิจึงเป็นทุกข์** และมีคำสุดท้ายว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายทั้งปวงมิใช่ตัวตน** นี้หมายถึงวิสังขารอย่างเช่น พระนิพพานด้วยหรือ ?

คำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ซึ่งเรานับถือว่าเป็นคำอธิบายของพระอรหันต์ ถือเอาเป็นตำราศึกษาต่อมาได้อธิบาย **สพฺเพ ธมฺมา** คือคำว่า **ธมฺมา** หรือธรรมทั้งหลาย พระพุทธองค์หมายถึงอะไร ? จำเพาะในคาถาว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** และอรรถกถาจารย์ได้อธิบาย **สพฺเพ ธมฺมา ต่อไปว่า ตตฺถ สพฺเพ ธมฺมาติ:ปญฺจกฺขนฺธาเอว อธิปฺเปตา "เมื่อใดบัณฑิตย่อมเห็นด้วยปัญญาว่า 'ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา' เมื่อนั้นย่อมหน่ายในทุกข์" ความ-หน่ายในทุกข์เป็นทางแห่งความหมดจด** พระ-อรรถกถาจารย์ได้อธิบายว่า **ตตฺถ สพฺเพ ธมฺมาติ: ปญฺจกฺขนฺธาเอว อธิปฺเปตา.** มีความว่า **บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า สพฺเพ ธมฺมา พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์เอาขันธ์ ๕ นี้เองฯ** ท่านทั้งหลายคงเข้าใจแล้วว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** หมายความถึงนิพพานด้วยหรือไม่ ? หมายความถึงวิสังขารด้วยหรือไม่ ? จากเอกสารและหลักฐานทั้งหลายอันนี้มีอยู่ในธมฺมปทฏฐกถา (สตฺตโมภาโค) เรื่อง อปรํ ปญฺจสตภิกฺขุ วตฺถุ จัดพิมพ์โดย **มหามกุฏราชวิทยาลัย** พ.ศ.๒๕๒๙, หน้า ๖๒ และในพระธัมมปทัฏฐกถาแปลภาค ๗ จัดพิมพ์โดย**มหามกุฏราชวิทยาลัย** พ.ศ.๒๕๒๙, หน้า ๙๘ เป็นอันว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สิ่งที่เป็นอนัตตา**นั้นก็คือ**สังขาร** โดยที่ท่านยกเอา**ขันธ์** ๕ มากล่าวกันเสมอ ๆ **เท่านั้น มิได้กินความถึงวิสังขารอย่างเช่น พระนิพพานซึ่งเป็นธรรมสาระ (ธมฺมสารํ) เป็นแก่นเป็นสาร นิจฺจภาวโต เป็นสภาพเที่ยง, เสฏฺฐภาวโต เป็นสภาพอันประเสริฐนี้แต่ประการใด**

ในสมัยพุทธกาลได้มีพระที่เคยเข้าใจผิดและได้รับการชี้แจงจากพระอรหันต์ ตัวอย่างคือท่านยมก ที่มีปรากฏอยู่ในตอนท้ายของการโต้ตอบปัญหากันกับพระสารีบุตรมหาเถระ มีปรากฏในสังยุตนิกาย ขันธวรรค พระไตรปิฎกฉบับบาลีฉบับสยามรัฐเล่มที่ ๑๗ ข้อที่ ๑๙๘ หน้า ๑๓๓ มีความแปลดังต่อไปนี้ พระยมกในสมัย

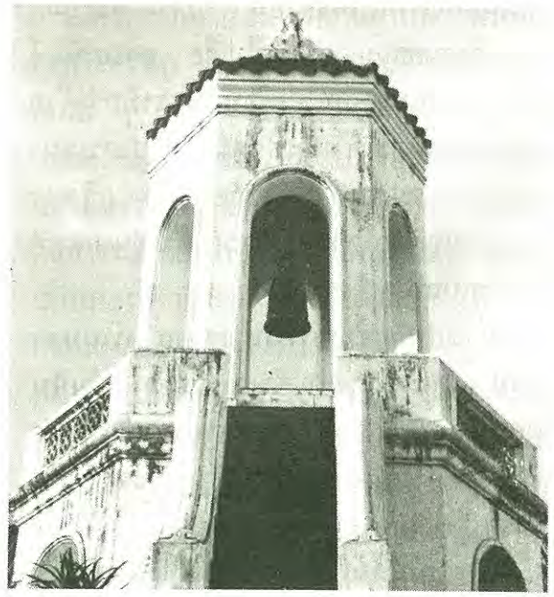

พุทธกาลนั้นยังไม่ได้บรรลุอริยมรรค อริยผล แต่ท่านได้เที่ยวคุยว่าท่านรู้แจ้งในธรรมะของพระพุทธเจ้าหมดแล้วว่าพระอรหันต์นั้นตายแล้วขาดสูญ เพราะท่านไปเข้าใจความหมายของคำว่าพระอรหันต์พระตถาคตหรือพระพุทธเจ้าว่าเป็นแต่เพียงหรือมีแต่เพียงขันธ์ ๕ เท่านั้น เมื่อท่านเห็นเพียงเท่านี้ท่านจึงเข้าใจเอาเองว่า สภาวะของพระอริยเจ้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอรหันต์บุคคลและพระตถาคตเจ้าเป็นต้นที่ท่านว่างจากกิเลสแล้ว เมื่อขันธ์ ๕ แตกทำลายแล้วก็หมดกันนิพพานไม่มี เพราะไม่ทราบว่าสภาวะที่แท้จริงของพระอรหันต์บุคคล หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ปัจเจกพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร ท่านก็เที่ยวคุยว่า พระอรหันต์ตายแล้วขาดสูญรู้หมดแล้วธรรมะของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายต่างเวทนาใคร่จะอนุเคราะห์แก่พระยมกพยายามชี้แจงอธิบายอย่างไรก็ไม่เชื่อ พระอรหันต์ทั้งหลายก็เป็นห่วงเป็นใยเพื่อนสหธรรมิกว่าด้วยทิฏฐิชั่วอันนั้นจะได้ไปอบายภูมิ ก็ไปอาราธนาพระสารีบุตรมหาเถระมาช่วยแก้ไขทิฏฐิของพระยมกให้ถูกต้องพระสารีบุตรก็ได้มาอนุเคราะห์โดยกล่าวเป็นคำถามว่า

"ท่านสำคัญว่าอย่างไรท่านยมก ท่านมองเห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่าเป็นตถาคตหรือ ?" เมื่อพิจารณาตอนต่อไปก็จะพบว่าพระยมกยังไม่แจ้งในธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหมด รู้แต่พอคลุมเครือจึงตอบว่า

"มิใช่เช่นนั้นผู้มีอายุ" (ท่านมิได้มองเห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่าเป็นตถาคต) คำตอบอันนี้ถูก แต่ว่าพระสารีบุตรซึ่งเป็นพระธรรมเสนาบดี พระอัครสาวกเบื้องขวาหยั่งรู้แล้วว่าพระยมกยังไม่บรรลุพระอรหัตผล เพื่อจะให้พระยมกรู้ตัวว่าท่านยังไม่รู้จริงก็เลยถามคำถามที่สองว่า

"ท่านสำคัญอย่างไรท่านยมก ท่านมองเห็นว่าตถาคตนั้นเป็นสภาวะไม่มีรูป ไม่มีเวทนา ไม่มีสัญญา ไม่มีสังขาร ไม่มีวิญญาณหรือ ?"

พระยมกก็ตอบไปว่า **"มิใช่เช่นนั้นท่านผู้มีอายุ"** (ท่านยมกตอบไปในความหมายว่า ตถาคตเป็นสภาวะที่มีรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) **คำตอบตรงนี้จึงผิด ผิดเพราะว่า แท้ที่จริงแล้วตถาคตเป็นสภาวะที่ไม่มีรูป ไม่มีเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ** เพราะ **ขันธ์ ๕ ไม่ใช่ตถาคต** แต่พระยมกตอบไปว่าพระตถาคตมี โดยตอบปฏิเสธทับปฏิเสธว่า **มิใช่เช่นนั้นท่านผู้มีอายุ** พระสารีบุตรเลยได้ความจริงว่าพระยมกยังไม่ได้บรรลุธรรม จึงดุว่า

"ท่านยมกในปัจจุบันนี้เองที่ตรงนี้ ท่านยังหาตถาคตที่แท้จริงไม่ได้ (แปลว่าไม่รู้จักตถาคตที่แท้จริงโดยสภาวะ) **ควรหรือที่ท่านกล่าวแถลงว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วว่า พระภิกษุผู้เป็นขีณาสพต่อจากแตกกายทำลายขันธ์ก็จะขาดสูญหายสิ้นหลังจากตายก็จะไม่มีอยู่อีก"** พระยมกเข้าใจว่าพระอรหันต์ตายแล้วขาดสูญหมดกันไม่มีอะไรเป็นความเข้าใจผิด พอพระสารีบุตรกล่าวถึงคำว่า

"ตถาคต" และถูกจี้ว่าท่านยังไม่รู้จักตถาคตจริง ๆ และยังมากล่าวว่ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว และว่าผู้เป็นภิกษุผู้ขีณาสพ เมื่อตายแล้วขาดสูญ หลังจากตายไม่มีอยู่อีก พระยมกได้สติบรรลุธรรมเดี๋ยวนั้น จึงได้นมัสการพระสารีบุตรว่า

"ข้าแต่ท่านสารีบุตร แต่ก่อนเมื่อยังไม่รู้กระผมจึงมีความเห็นอันชั่วร้ายนั้น (ถือความเห็นนี้เป็นทิฏฐิชั่ว) **แต่เพราะได้สดับธรรมเทศนาของท่านสารีบุตรนี้ กระผมจึงละความเห็นชั่วร้ายนั้นได้แล้ว และกระผมได้บรรลุธรรมแล้ว"** (แปลว่ารู้จักพระตถาคตแล้ว)

พระสารีบุตรจึงกล่าวต่อไปว่า **"ท่านยมก ถ้าชนทั้งหลายจะพึงถามท่านอย่างนี้ว่า ท่านยมก ภิกขุ ผู้เป็นขีณาสพหลังจากร่างกายแตกทำลายแล้วจะเป็นอย่างไร ท่านถูกถามอย่างนี้จะพึงตอบอย่างไร ?"**

ท่านยมกตอนนี้บรรลุอรหัตผลแล้วกล่าวว่า **กระผมพึงกล่าวชี้แจงอย่างนี้ว่า รูปแลเป็นสิ่งไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นดับแล้วสิ่งนั้นถึงความไม่ตั้งอยู่แล้ว" (เป็นอนัตตา)** หมายความว่า **เป็นอนัตตาจำเพาะแต่ขันธ์ ๕ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทของสังขารเท่านั้น** ท่านยมกจึงกล่าวต่อไปว่า **"ข้าพเจ้าถูกถามเช่นนี้พึงกล่าวชี้แจงอย่างนี้"** พระสารีบุตรจึงสาธุการว่า **"ดีละท่านยมก"**

จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา**

ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตานั้น หมายแต่เฉพาะสังขาร โดยทรงยกเอาขันธ์ ๕ ขึ้นแสดงเสมอ ๆ เท่านั้น ธรรมอื่นที่มิใช่สังขาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เป็นวิสังขาร ที่เป็นอสังขตธาตุ-อสังขตธรรม ที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง อย่างเช่นพระนิพพาน **ไม่เป็นอนัตตาแน่นอน** เอกสารหลักฐานมีเช่นนี้นี่แหละเป็นที่มาแห่งความหมายสภาวะของพระนิพพาน ที่ว่า **เป็นสภาพว่างอย่างยิ่ง ปรมํ สุญฺญํ ว่างจากกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งว่างจากโลภะและราคะ โทสะ โมหะ ว่างจากอัตตานุทิฏฐิหรืออัตตวาทุปาทาน คือความหลง ยึดมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้น**

ว่าเป็นอัตตา แต่เป็นธรรมที่มีสาระมีแก่นสาร (ธมฺมสารํ) เป็นสภาพเที่ยง (นิจฺจภาวโต) เป็นสภาพประเสริฐสุด (เสฏฺฐภาวโต) โดยแท้ และเมื่อเป็นธรรมชาติที่เป็นแก่นสารสาระและเป็นสภาพเที่ยง จึง**คงที่** ชื่อว่า **"ตาทิ"** อันนี้มีปรากฏในสรภังคเถระคาถาว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายอุบัติแท้โดยธรรมกาย **ผู้คงที่** นั้นพระบาลีเรียกว่า **"ตาทิโน"*** **ที่ว่าประเสริฐก็เพราะไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งจึงไม่ต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์ คือ ไม่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และกลับเป็นสุข**

สภาวะนิพพานในประเด็นที่ ๔ คือเมื่อ นิพฺพานํ ปรมํ สุญฺญํ ก็กลับเป็นธรรมชาติที่เป็นบรมสุข นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ ด้วยประการฉะนี้

นี้คือความหมายที่แยกแยะมาพิจารณาให้เห็นเด่นชัดตามเอกสารหลักฐานที่เชื่อถือได้ มีพระอรรถกถาจารย์ขึ้นไปถึงพระพุทธพจน์และคำของพระอรหันต์ขีณาสพในพระไตรปิฎก ซึ่งแยกแยะความหมายมาจากความหมายรวม ๆ ว่า **การดับกิเลสและกองทุกข์เป็นโลกุตตรธรรมเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ทั้งหมดนี้กล่าวโดยนัยสภาวะพระนิพพาน**

นัยที่ ๒ คือผู้ทรงสภาวะนิพพาน

ความดี ความชั่ว ความสุข ความทุกข์ ต้องมีที่ตั้ง ต้องมีผู้ทรง และผู้ทรงนั้นเป็นผู้มีชีวิตด้วย

ขันธ์ ๕ นี้หรือคือผู้ทรงสภาวะนั้น ? **ไม่ใช่** ต้องธรรมชาติอีกอย่าง **ขันธ์ ๕ ไม่ใช่อย่างแน่นอน เพราะขันธ์ ๕ ไม่เป็นสุข แต่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จะทรงสภาวะที่เที่ยงที่เป็นสุขที่ประเสริฐและที่คงที่ (ตาทิ) ได้อย่างไร** เพราะเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะฉะนั้นจะต้องไม่ใช่ขันธ์ ๕ แน่นอน เพราะขันธ์ ๕ มีสภาวะที่นับวันแต่จะเน่าเปื่อยผุพังตามสภาพของมันไปในที่สุด นี่แหละที่ว่าเป็นอนัตตา ยึดถือไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ **ผู้ทรงสภาวะนิพพานนี้ต้องเป็นผู้ทรงสภาวะที่มีสภาวะอย่างเดียวกัน คือต้องเป็นธรรมชาติที่คงที่ ที่เที่ยง ที่ประเสริฐ และที่เป็นสุขโดยแท้**

พระพุทธองค์ท่านตรัสว่าตถาคตคือใคร ? มีอยู่ในอัคคัญญสูตรว่า **ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ พฺรหฺมกาโย อิติปิ ธมฺมภูโต อิติปิ พฺรหฺมภูโต อิติปิ** แปลความว่า **ดูกรวาเสฏฐะและภารทวาชะ** เพราะคำว่า **ธรรมกายก็ดี พรหมกายก็ดี ธรรมภูตก็ดี พรหมภูตก็ดี เป็นชื่อของตถาคต** ที่ทรงแสดงว่า **"เป็นชื่อของตถาคต"** หมายถึง **"เป็นตถาคต"** นั่นเอง **"อธิวจนํ"** ศัพท์นี้ ถ้าแปลโดยพยัญชนะก็แปลว่า **"เป็นชื่อ"** ซึ่งถ้าแปลโดยความหมายที่เรียกว่าแปลโดยอรรถ ก็หมายความว่า **"เป็น"** ธรรมกายเป็นพรหมกาย สรุปคือว่า **ธรรมกายก็ดี ธรรมภูตก็ดี พรหมกายก็ดี พรหมภูตก็ดี** นั่นแหละ**คือเราตถาคต "เรา"** ในที่นี้หมายถึง **"ตถาคต"** มิใช่ใครอื่น ถ้ากล่าวถึงสภาวะของพระอรหันต์

โปรดดูคำอธิบาย "ตาทิโน" ในหน้า ๑๑ ท้ายเรื่องนี้

ก็ดี กล่าวถึงสภาวะของพระพุทธเจ้าหรือตถาคตก็ดี คำแปลที่กล่าวถึงสภาวะนี้มีอยู่ใน สรภังคเถรคาถา ขุททกนิกาย ข้อ ๓๖๕ พระสุตตันตปิฎก ภาษาไทยฉบับหลวง พ.ศ. ๒๕๑๔ เล่มที่ ๒๖ หน้า ๓๓๔ มีความว่า

เมื่อก่อนเราผู้ชื่อว่าสรภังคะ ไม่เคยได้เห็นโรคคืออุปาทานขันธ์ ๕ ได้ครบบริบูรณ์ทั้งสิ้น โรคนั้นอันเราทำตามพระดำรัสของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ได้เห็นแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าพระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสภู พระกกุสันโธ พระโกนาคมน พระกัสสป ได้เสด็จไปแล้วโดยทางใดแล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมก็ได้เสด็จไปแล้วโดยทางนั้น พระพุทธเจ้า ๗ พระองค์นี้ทรงปราศจากตัณหา ไม่ทรงถือมั่น ทรงหยั่ง

ถึงความสิ้นกิเลส เสด็จอุบัติแท้โดยธรรมกาย ผู้คงที่ ทรงเอ็นดูอนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลาย ได้ทรงแสดงธรรมคืออริยสัจ ๔ อันได้แก่ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางเป็นที่สิ้นทุกข์ เป็นทางไม่เป็นไปแห่งทุกข์ อันไม่มีที่สุดในสงสารเพราะกายนี้แตก และเพราะความสิ้นชีวิตนี้ การเกิดในภพใหม่อย่างอื่นมิได้มี เราเป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากสรรพกิเลสและภพทั้งปวง นี่เป็นคำของท่านสรภังคะเถระ ท่านมหาปชาบดีโคตมีก็ได้แสดงไว้ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปาทานเอกุโปสถวรรค มหาปชาบดีโคตมีเถริยาปาทาน พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ ๓๓ หน้า ๒๑๕ ความว่า

"ข้าแต่พระโลกนารถ พระองค์เป็นผู้ประทานความสุขอันเกิดจากพระสัทธรรมให้หม่อมฉัน ข้าแต่พระโคดม หม่อมฉันเป็นผู้อันพระองค์ให้เกิด ข้าแต่พระสุคตเจ้า รูปกายของพระองค์นี้อันหม่อมฉันทำให้เจริญเติบโต **ธรรมกาย อันน่าเพลิดเพลินของหม่อมฉันอันพระองค์ทำให้เจริญเติบโตแล้ว"** หม่อมฉันอันพระองค์ให้เกิดนั้นคือให้เกิดธรรมกาย **"หม่อมฉัน"** หมายถึง **พระอรหันต์** ธรรมกายอันเพลิดเพลินของหม่อมฉัน "เพลิดเพลิน" คือเป็น **ปรมํ สุขํ** อันพระองค์ทำให้เจริญเติบโตแล้ว แต่ธรรมกายที่เกิดขึ้นโดยที่ยังไม่ตัดกิเลส คือยังละสังโยชน์เครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกอย่างน้อย ๓ ประการ คือ สักกายะทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลพพต-

ปรามาส เป็นต้นได้ ก็ยังไม่ใช่พระอริยเจ้า ถ้าละสังโยชน์ ๑๐ ได้หมดจึงเป็นพระอรหันต์บุคคล ธรรมกายของพระอรหันต์หรือพระตถาคตหมายเอาธรรมกายที่บรรลุอรหัตผลแล้ว มิใช่หมายเฉพาะแต่เพียงว่ารู้เห็นธรรมกายเฉย ๆ เท่านั้น ต้องเป็นธรรมกายที่เจริญขึ้นและบรรลุมรรคผลนิพพานแล้วเท่านั้น **"หม่อมฉันให้พระองค์ดูดดื่มน้ำนมอันระงับเสียได้ซึ่งความอยากชั่วครู่ แม้น้ำนมคือพระสัทธรรมอันสงบระงับล่วงส่วน พระองค์ก็ให้หม่อมฉันดูดดื่มแล้ว ข้าแต่พระมุนี ในการผูกมัดและรักษา พระองค์มิได้ชื่อว่าเป็นหนี้หม่อมฉัน"** เรื่องตอนนี้มีอยู่ว่า พระนางมหาปชาบดีโคตมีกำลังไปกราบทูลลาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเข้าสู่ปรินิพพาน และกราบทูลว่า **พระองค์ได้ยังหม่อมฉันให้เกิด (ความเป็นพระอรหันต์) คือ ธรรมกาย และยังธรรมกายให้เจริญเติบโต ธรรมกายอันน่าเพลิดเพลินของหม่อมฉันเติบโต** ก็คือเป็น **ธรรมกายอริยมรรค อริยผล นิพพาน** (มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ รวมเป็นพระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการ คือเป็นธรรมกายมรรค ธรรมกายผล และพระนิพพาน) พระอรหันต์ท่านกล่าวเช่นนี้ก็คือว่า ให้หมดหนี้ทางใจที่หม่อมฉันได้ถวายน้ำนมให้พระองค์ดูดดื่ม ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต ที่เจ้าชายสิทธัตถะเจริญเติบโตมาเป็นอันว่าหมดหนี้กันแล้ว เพราะฉะนั้น**ให้สังเกตหลักฐานว่าพระอรหันต์ทุกองค์ ถ้าจะกล่าวถึงสภาวะของความเป็นพระอรหันต์ก็ดี พระตถาคตก็ดี**

หรือแม้พระอริยบุคคล ในลำดับรองลงมาก็ดี ท่านมิได้กล่าวว่าเป็นสภาวะของขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ประการใด ท่านกล่าวถึงและหมายเอาธรรมกายมรรค ธรรมกายผล และธรรมกายที่บรรลุพระนิพพานแล้วเท่านั้น ไม่มีองค์ใดปฏิเสธ เพราะฉะนั้นเมื่อมากล่าวถึง **ผู้ทรงสภาวะพระนิพพานนี้แล้ว จะเห็นว่าเป็นธรรมกายมรรค ธรรมกายผล เป็นธรรมกายที่บรรลุอรหัตผลแล้ว เป็นพระนิพพาน** ดังที่เราเรียกว่า**มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑** นั้นเอง แต่ธรรมกายมรรค ธรรมกายผลในเบื้องต้น เบื้องกลางยังมิใช่สูงสุด ก็แปลว่ามีสภาวะของพระนิพพานที่รองลงมาตามลำดับภูมิธรรม **แต่ที่ว่างจากกิเลสโดยสิ้นเชิง เป็น**

วิราคธาตุ วิราคธรรมแท้ ๆ นั่น หมายเอาธรรมกายที่บรรลุอรหัตผลแล้วเท่านั้น ผู้ทรงสภาวะดังกล่าวนี้ยังมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ เรียกว่า **สอุปาทิเสสนิพพาน** คือ พระนิพพานที่ยังมีกายเนื้อ หรือกายในภพสามอยู่ **กายหยาบนี้เองเป็นผู้แสดงออกซึ่งสภาวะด้วยกิริยาอาการของผู้ที่ปราศจากกิเลสตัณหา อุปาทานนั้น แต่มิใช่ผู้ทรงหรือเป็นสภาวะนั้น** เช่นเป็นผู้สำรวมอยู่ในพระธรรมพระวินัย ไม่ประพฤติไปตามอำนาจของกิเลส เป็นผู้มีสติครบบริบูรณ์

ประเภทที่ ๒ เรียกว่า **อนุปาทิเสสนิพพาน** ถ้ากายเนื้อหรือกายที่เป็นขันธ์ ๕ อื่น ๆ อย่างเช่นบรรดารูปพรหมในชั้นสุทธาวาสบรรลุอรหัตผลแล้ว นั้นแตกทำลายแล้ว **พระนิพพานคือธรรมกายที่บรรลุอรหัตผลที่สุดละเอียดนั้นแหละปรากฏอยู่ถาวรในอายตนนิพพาน จึงชื่อว่าอนุปาทิเสสนิพพาน**

นัยที่ ๓ อายตนนิพพานที่สถิตอยู่ของพระนิพพาน

อายตนะนั้นอยู่ที่ใด ? **อยู่ตรงกลางของกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายที่สุดละเอียดของกายในภพสามนั้นเอง จึงชื่อว่า หาที่ตั้งมิได้** ไม่มีที่ตั้ง และไม่เนื่องด้วยขันธ์ ๕ แต่ว่าขันธ์ ๕ เมื่อยังเป็น ๆ อยู่สภาวะนั้นได้ส่งผลมายังขันธ์ ๕ ให้เสวยสันติสุขอยู่ด้วยความว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน แต่ทุกขเวทนาที่เกิดกับขันธ์ ๕ ยังได้รับอยู่ เอาไฟไปจี้กายเนื้อท่านก็ไหม้ ไหม้ท่านก็เจ็บปวด แต่ว่าท่านสามารถเข้าสอุปาทิเสสนิพพานทั้ง ๆ ที่ยังมีชีวิตเป็นอยู่ แล้วขาดความรู้สึกจากขันธ์ ๕ ได้ตามลำดับภูมิธรรมของท่าน เพราะพระอรหันต์แต่ละท่านมีในระดับพระอรหันต์ปฏิสัมภิทาและพระอรหันต์สุขวิปัสสก ภูมิธรรมของท่านในส่วนที่เป็นพิเศษไม่เท่ากัน ถ้าจะอุปมาเหมือนมะขามล่อน พระนิพพานตั้งอยู่กลางของกลางขันธ์ ๕ ของสัตว์ในขณะที่เป็นสอุปาทิเสสนิพพาน เหมือนมะขามล่อน เปลือกอยู่สัก แต่ว่าเปลือก คือขันธ์ ๕ สักแต่มี สักแต่เป็น สักแต่ทรงอยู่ ส่วนสภาวะและผู้ทรงนิพพานและอายตนนิพพานอยู่ในกลางนั้น และนั่นเป็น **"ธาตุธรรมเป็น"** บางท่านจึงเรียกว่า **"นิพพานเป็น"** แต่**เมื่อขันธ์ ๕ แตกทำลายแล้ว สภาวะพระนิพพานนั้นก็สถิตย์อยู่คงที่ในอายตนนิพพานนั้นเอง**

เพราะฉะนั้นความหมายของพระนิพพานจึงกล่าวถึง ๓ นัยยะ ว่า**สภาวะนิพพาน ๑ ผู้ทรงสภาวะพระนิพพาน ๑ และอายตนนิพพานที่สถิตย์อยู่ของพระนิพพานอีก ๑** อายตนนั้นพระพุทธเจ้าตรัสว่า **อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายนตํ มีอยู่ในปาตลิคามิวรรคอุทาน ซึ่งแปลความหมายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลายอายตนะนั้น (คืออายตนะนิพพาน) มีอยู่** ท่านแสดงต่อไปว่า **"ยตฺถ เนว ปฐวี น อาโป น เตโช น วาโย ฯ"** แปลว่า**ที่ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีแล อากาสานัญ-**

จายตนะก็ไม่ใช่ วิญญาณัญจายตนะก็มิใช่ อากิญ-จัญญายตนะก็มิใช่ เนวสัญญานาสัญญายตนะก็มิใช่ โลกนี้ก็มิใช่ โลกอื่นก็มิใช่ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ก็มิใช่ อนึ่งภิกษุทั้งหลายเรามิได้กล่าวเลยซึ่งอายตนะนั้นว่า เป็นการมา เป็นการไป เป็นการตั้งอยู่ เป็นการจุติ เป็นการเกิด อายตนะนั้นหาที่ตั้งมิได้ มิได้เป็นไปหาอารมณ์มิได้ นั่นแลที่สุดแห่งทุกข์ ท่านแสดงเป็นนัยไว้อย่างนี้ เพราะฉะนั้นถ้าหากปฏิบัติธรรมะ ถูกวิธีตรงวิธี ให้ได้คุณสมบัติที่จะถึงอายตนะนิพพานได้ ก็จะเห็นและเข้าใจความหมายที่สมเด็จพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ สำหรับผู้ที่ปฏิบัติตามแนวพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายที่ปฏิบัติละเอียดไปแล้วย่อมได้เห็นและสัมผัสได้ เพราะเป็นอายตนะ เป็นการเห็นด้วยอายตนะภายในที่ละเอียดเสมอกันจึงเห็นได้ ตาเนื้อเห็นไม่ได้ ตาทิพย์ ตาพรหมก็เห็นมิได้ ต้องเป็นตาที่ละเอียดเสมอกัน หรือเครื่องรู้เห็นที่ละเอียดเสมอกัน นั่นคือตาหรืออายตนะของธรรมกายที่สุดละเอียดหยาบ ๆ ก็จะไม่เห็นหรือเห็นไม่ชัด เห็นไม่จริง เมื่อเป็นอายตนะเห็นได้แล้วยังสัมผัสกันได้ อาตมาจะถามผู้ที่ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้ว ว่าเห็นอายตนนิพพานและพระนิพพานหรือไม่และสัมผัสได้หรือไม่ ?

ถาม "คุณโยมจีราภา (คุณจีราภา เศวตนันทน์) **เห็นอายตนนิพพานไหม ?"**

ตอบ **"เห็นค่ะ"**

ถาม **"สัมผัสได้ไหม ?"**

ตอบ **"ได้ค่ะ"**

ถาม **"สัมผัสได้นี่หมายถึงว่า** (พระนิพพานคือธรรมกายตรัสรู้ของพระอรหันต์และพระพุทธเจ้า) **มีเป็นตัวตนสัมผัสได้ใช่หรือไม่ ?"**

ตอบ **"ใช่ค่ะ"**

ถาม "(ถ้าสัมผัสพระนิพพานและพระพุทธเจ้าได้) **เย็น ร้อน อ่อน แข็ง อย่างไร สัมผัสแล้วรู้สึกอย่างไร คุณโยมสมจิตร์ ?" (คุณสมจิตร์ อารีรอบ)**

ตอบ **"รู้สึกเย็นค่ะ"**

ผู้ถามสรุป

"นี่ก็สัมผัสได้เหมือนกัน **พระนิพพานและพระพุทธเจ้า สัมผัสได้"**

ถาม **"สามเณรสุรชัย ล่ะ สัมผัส** (พระนิพพานและพระพุทธเจ้า)**ได้หรือไม่ ? ?"** (สามเณรสุรชัย ก้านคำ ป.ธ.๒)

ตอบ **"สัมผัสได้ ครับ"**

ถาม "(พระนิพพานและพระพุทธเจ้า)" **มีเป็นตัวเป็นตน หรือว่างเปล่า ?**

ตอบ **"มีเป็นตัวตน ครับ"**

ถาม **"นิ่ม หรือ อ่อน แข็ง อย่างไร ?"**

ตอบ **"นิ่ม ครับ"**

ถาม **"ใส หรือ ทึบ ?"**

ตอบ **"ใส ครับ บริสุทธิ์ ครับ"**

ถาม **"(เห็น) ธรรมดาหรือสว่างมาก ?"**

ตอบ **"สว่างมาก ครับ"**

ถาม "พระภิกษุท่านพูดมากไม่ได้ จะขอถามพระบุญส่งให้ตอบย่อ ๆ ว่า **ที่โยมตอบสามเณรตอบ ท่านเห็นตรงตามเขาหรือไม่ ?"** (พระบุญส่ง สุวณฺณสาโร)

ตอบ **"เห็นตรง ครับ"**

ถาม "พระชูชัย ล่ะ **เห็นตรง** (ตามที่เขาตอบ) **หรือไม่ ?" (พระชูชัย อตฺถโชติ)**

ตอบ **"เห็นตรง ครับ"**

เป็นอันว่าที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ แสดงไว้นั้น **เมื่อปฏิบัติตรงไปได้คุณภาพตามนั้นก็จะรู้เห็นและเข้าใจว่าสภาวะของพระนิพพาน ทั้งโดยสภาวะ โดยผู้ทรงสภาวะ และโดยอายตนะที่สถิตย์อยู่ของผู้ทรงสภาวะ มีอยู่ และมีอยู่อย่างไร และมิใช่ว่า ว่าง จนไม่มีอะไร** แต่ที่ว่าพระนิพพาน ผู้ทรงสภาวะนิพพานมีเป็นตัว-เป็นตนนั้น ก็มิได้หมายเอา "ตัวตน" ตามอัตตา-นุทิฏฐิหรืออัตตวาทุปาทานที่ไปยึดมั่นในสังขารมีขันธ์ ๕ เป็นต้น ว่าเป็นอัตตา คนละความหมาย นี้มีเอกสารอื่นอีกมากที่เป็นพยานหลักฐานในเรื่องนิพพานนี้ นี่ว่าด้วยความหมายของนิพพาน ๓ ลักษณะหรือ ๓ นัย (ยังมีต่อในเล่มหน้า)

(ถอดเทป โดยวิรัช เต็มแสงสุขมณี)

■ ■ ■ ■

---

* *พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงความหมายของคำว่า **ตาทิโน** คือ **ผู้คงที่** ไว้ในที่มากแห่ง ในธมฺมปทฏฐกถา (จตุตฺโถภาโค) อรหนฺตวคฺค วณฺณา จัดพิมพ์โดยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๙, หน้า ๖๓-๖๘ เช่นในเรื่อง มหากจฺจายนตฺเถร วตฺถุ ว่า*

*"ยสฺสินฺทริยานิ สมถงฺคตานิฯ **ตาทิโนติ.**" แปลความว่า **อินทรีย์ทั้งหลายของภิกษุใด ถึงแล้วซึ่งความสงบ ราวกะม้าทั้งหลายอันนายสารถีฝึกดีแล้ว แม้เทพและมนุษย์ทั้งหลายย่อมรักใคร่ต่อภิกษุนั้น ผู้มีมานะอันละได้แล้ว ผู้ไม่มีอาสวะ ผู้คงที่***

*ในเรื่องสารีปุตฺตตฺเถร วตฺถุ ว่า **"ปฐวีสโม โน วิรุชฺฌติฯ ตาทิโนติ."** แปลความว่า **ภิกษุใด เป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน เป็นผู้มีเสาเขื่อนเป็นเครื่องเปรียบ เป็นผู้คงที่ เป็นผู้มีวัตรอันงาม เป็นผู้มีกิเลสเพียงดังเปือกตมไปปราศแล้ว เพียงดังห้วยน้ำอันมีเปือกตมไปปราศแล้ว ย่อมไม่ (ยินดี) ยินร้าย (ในโลกธรรม ๘) สงสารทั้งหลาย (การเวียนว่ายตายเกิดในสุคติหรือทุคติภูมิทั้งหลาย) ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้คงที่** (เช่นนั้น)"*

เรื่องพระนิพพานเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งเป็นที่ถกเถียงกันมากในทางปริยัติยากที่จะสรุปลงได้แน่ชัดลงไป เมื่อมีท่านที่ปฏิบัติแล้วนำมาแสดงพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานดังจากพระไตรปิฎก จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งพระเดชพระคุณพระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์ (เทสก์ เทสรังสี) กล่าวว่า ท่านสนใจเรื่องนี้มานาน และจากหลักฐานเอกสารอ้างอิงทำให้ความเข้าใจของท่านชัดขึ้น ซึ่งเป็นที่เคารพอย่างสูงในสายธรรมปฏิบัติ

บ.ก.

วัดหินหมากเป้ง

อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

ที่ มป.29/2532

13 กันยายน 2532

เจริญพร รศ.ดร. พัฒนะ ภวะนันท์

อาตมาขอขอบใจมาก ในการที่ รศ.ดร. พัฒนะ ภวะนันท์ ได้ส่งเทปบันทึกเสียงการบรรยายธรรมของพระอาจารย์ ชยมงฺคโล ภิกขุ เรื่อง สู่ทางพระนิพพาน และขอขอบใจเจ้าของเทป พระปรีชา ปุญฺญาโค ด้วยความเมตตากรุณาอันดีของท่านเป็นอย่างยิ่ง แท้จริงเรื่องเหล่านี้อาตมาก็สนใจมานานแล้ว ยิ่งได้รับเทปจากวิชยากรผู้บรรยายอ้างหลักฐานที่มาของข้อธรรมนั้นๆ ยิ่งชัดขึ้นอีก

อาตมาขอขอบใจมา ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยความนับถือ

(พระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์)

เจ้าอาวาส

วัดหินหมากเป้ง

โทร. (042) 451110

หมวด ค.

วิชชาธรรมกายขั้นมัธยมต้น (มหาสติปัฏฐาน ๔)

ตอนที่ ๑

พิจารณากายวิภาค

(กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน) หรือ ตามกาย

ศศิประภา ศากยบุตร

บทที่ ๑ ขันธ์ ๕

สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา,	ว่าโดยย่อ อุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์
*เสยยะถีทัง:-	ได้แก่ สิ่งเหล่านี้ คือ:-
รูปูปาทานักขันโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือ รูป
เวทะนูปาทานักขันโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือ เวทนา
สัญญูปาทานักขันโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือ สัญญา
สังขารูปาทานักขันโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือ สังขาร
วิญญาณูปาทานักขันโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือ วิญญาณ
เยสัง ปริญญายะ	เพื่อให้สาวกกำหนดรอบรู้อุปาทานขันธ์นั่นเอง

หมายเหตุ : ข้อความส่วนหนึ่งของบทสวดมนต์ ทำวัตรเช้า

** เสยยะ ออกเสียงว่า ไสยยะ แต่เวลาเขียนยังคงรูปเป็นเสยยะเหมือนเดิม (หลักภาษา)*

ภาคทฤษฎี

จรดใจให้ถึงอรูปฌาน ๔ (เนวสัญญานาสัญญายตนะ) แล้วเพ่งมองดูส่วนละเอียดที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ โดยดูด้วยตาธรรมกาย ไม่ใช่ตาเนื้อ เห็นส่วนประกอบดังนี้ (ดูตารางที่ ๑) กายมนุษย์อันเป็นขันธโลกประกอบด้วย

๑. รูปขันธ์ (กายเนื้อและกายละเอียด)

๒. เวทนาขันธ์ (ดวงกาย = เวทนา)

๓. สัญญาขันธ์ (ดวงใจ = สัญญา)

๔. สังขารขันธ์ (ดวงจิต = สังขาร)

๕. วิญญาณขันธ์ (ดวงวิญญาณ = วิญญาณ)

เมื่อพิจารณาแยกแล้วจะพบส่วนของรูปขันธ์ที่มองเห็นด้วยตาเปล่า (ตาเนื้อ) และส่วนของรูปขันธ์ที่มองได้ด้วยตาใน (ตาทิพย์) แต่ในส่วนตั้งแต่เวทนาขันธ์ เข้าไปไม่สามารถที่จะมองเห็นหรือจับต้องได้ เพราะเป็นนามธรรมมิใช่รูปธรรม แต่สามารถที่จะรับรู้ได้โดยวิญญาณธาตุส่วนละเอียด อันได้แก่ จักขุวิญญาณธาตุ และมโนวิญญาณธาตุของมนุษย์ธรรมดาประกอบกับกิริยาและปฏิกิริยาของมนุษย์ ที่แสดงออกตามหน้าที่ของขันธ์นั้น ๆ (ดูตารางที่ ๑)

เวทนาขันธ์ เป็นธรรมชาติที่ทำหน้าที่ เสวยอารมณ์

สัญญาขันธ์ รวบรวมอารมณ์และจดจำอารมณ์

สังขารขันธ์ คิด

วิญญาณขันธ์ รับรู้อารมณ์ และรู้

พูดง่าย ๆ ตามคำอธิบายของหลวงพ่อวัดปากน้ำ คือ ขันธ์ทั้งห้า มีกายมนุษย์เป็น (๑) และดวงกาย (๒) ดวงใจ (๓) ดวงจิต (๔) ดวงวิญญาณ (๕) ซึ่งทำหน้าที่เห็น จำ คิด รู้ นั่นเอง

ดวงกาย ใจ จิต วิญญาณ นี้ก็เป็นส่วนประกอบที่เป็น "มโน" หรือ ดวงใจ

หยาบ ← → ละเอียด

ขันธ์ห้า	ขันธ์โลก		ไทย	สัตว์โลก	หน้าที่	บาลี
๑	รูปขันธ์	รูปขันธ์	รูปกาย	รูป	ทางออกของพลัง	
๒		เวทนาขันธ์	ดวงกาย	ดวงเห็น	ธรรมชาติเสวยอารมณ์	เวทนา
๓		สัญญาขันธ์	ดวงใจ	ดวงจำ	ธรรมชาติรวบรวมอารมณ์และจดจำ	สัญญา
๔	นามขันธ์ ๔	สังขารขันธ์	ดวงจิต	ดวงคิด	ธรรมชาติระลึกเหตุระลึกผล	สังขาร
๕		วิญญาณขันธ์	ดวงวิญญาณ	ดวงรู้	ธรรมชาติรับรู้อารมณ์และรู้	วิญญาณ

ตารางที่ ๑.ส่วนประกอบและหน้าที่ของส่วนประกอบของขันธ์ ๕

หมายเหตุ

๑) ในบางครั้งอาจใช้คำอื่น เช่น เวทนาขันธ์ อาจใช้ว่ามนัส, โสมนัส, โทมนัส, เป็นต้น และสัญญาขันธ์บางแห่งอาจใช้คำว่า หทัย

๒) คำว่า สังขาร มีใช้กัน ๒ อย่าง ดังเช่น สังขารอันเป็นส่วนประกอบของขันธ์ห้าอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง สังขารเป็นวัตถุที่มองเห็นได้ แยกเป็นสิ่งมีชีวิตที่เคลื่อนไหวได้ เป็นสังขารที่มีใจครอง (อุปาทินนกสังขาร) และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตที่เคลื่อนไหวไม่ได้ด้วยตัวเอง (ต้นไม้) เป็นสังขารที่ไม่มีใจครอง (อนุปาทินนกสังขาร)

ภาคปฏิบัติ

การพิจารณาขันธ์ ๕ การพิจารณาขันธ์ที่หนึ่ง อันเป็นรูปกายคือรูปขันธ์ ขอยกไว้ไม่กล่าวถึง เพราะสามารถพิจารณาได้อย่างตรงไปตรงมาไม่สลับซับซ้อน จะขอกล่าวเฉพาะนามขันธ์ ๔ หรือที่คนทั่วไปเรียกรวมว่า "ใจ"

เริ่มปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย จนถึงคุณลักษณะ ๑๙ ประการ ได้อรูปฌาน ๔(เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน) แล้วย้อนกลับโดยใช้ความรู้และตาธรรมกายเข้าดู ณ ศูนย์กลางกายมนุษย์ เพื่อที่จะดู ใจ ของมนุษย์และส่วนประกอบของใจของมนุษย์ จะเห็นเป็นดวงกลมใสลอยอยู่ ณ ศูนย์กลางกาย ดวงกลมใสประกอบด้วย ดวง ๔ ดวง ขนาดใหญ่ เล็กลดหลั่นกันไป ดวงชั้นนอกขนาดเท่าเบ้าตา, ชั้นที่ ๒ ขนาดเท่าลูกตา, ชั้นที่ ๓ ขนาดเท่าแก้วตาดำ และชั้นในสุดขนาดเท่าแววตาดำ เป็นดวงเห็นด้วยใจ, ดวงจำ, ดวงคิด, และดวงรู้ ตามลำดับ

ลักษณะการลอยเช่นเดียวกับ ไข่ แต่เป็นไข่ที่มีสัณฐานกลมคล้ายลูกปิงปอง โดยมี

ภาพนามขันธ์โดยสังเขป

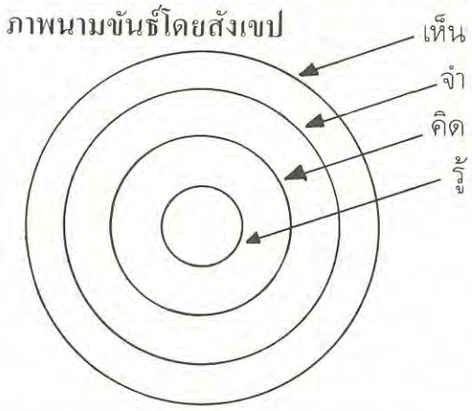

ชั้นนอกเป็น เปลือก = ดวงเห็น (เห็นด้วยใจ)

ชั้นในเป็น ไข่ขาว = ดวงจำ

ชั้นในกลางเป็น ไข่แดง = ดวงคิด

ชั้นในที่สุดเป็น จุดแดงในไข่ = ดวงรู้

ดวงคิดและดวงรู้ นี้เช่นเดียวกับไข่แดงสามารถที่จะลอยสูงขึ้น หรือต่ำลงตามสภาวะของจิต (ดูรายละเอียดในหมวด ค. ตอนที่ ๓ บทที่ ๘)

ดวงเห็นและดวงจำเป็นเบาะน้ำเลี้ยงของหัวใจ จะมีน้ำหล่อเลี้ยงประมาณเท่าซองมือของผู้เป็นเจ้าของ ให้ดวงจิตลอยอยู่ในเบาะน้ำเลี้ยงของหัวใจนี้ เช่นเดียวกับน้ำค้างไข่ที่เมื่อตอกไข่แล้วจะพบน้ำค้างติดอยู่ที่เปลือกไข่ น้ำที่หล่อเลี้ยงนี้จะเปลี่ยนสีตามกิเลสที่เข้ามาประสม อันเกิดขึ้นตามอารมณ์ของมนุษย์ (ดูรายละเอียดในหมวด ค. ตอนที่ ๒ บทที่ ๔)

นั่นคือ กายวิภาคของขันธ์ห้า อันประกอบเป็นสังขารของมนุษย์อันร่วมหมดทั้งรูปกายและจิตใจ

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ ๑ ขันธ์ ๕

ภาคทฤษฎี ร่างกายมนุษย์เป็นขันธโลก อันมีรูปกายหรือขันธ์และนามขันธ์ ๔ คือ ใจ รูปขันธ์ คือ กายมนุษย์ นามขันธ์ คือ ดวงกาย ใจ จิต วิญญาณ หรือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ทำหน้าที่ เห็น (ด้วยใจ) จำ คิด รู้

ภาคปฏิบัติ จรดใจ ณ ศูนย์กลางกาย เดินวิชชาให้ถึงคุณสมบัติ ๑๙ ประการ ตั้งใจอยู่ในอรูปฌาน ๔ พิจารณาใจหรือนามขันธ์ เห็นเป็นลักษณะเช่นเดียวกับไข่ แต่กลมเป็นชั้น ๆ ดวงซ้อนกันอยู่

ผล รู้ส่วนประกอบละเอียดของนามขันธ์ - ธรรมชาติทั้ง ๔ ของใจ

■■■

วิธีเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน : พิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ อุปาทานในขันธ์ ๕, และกุสลาธัมมา, อกุสลาธัมมา, อัพยากตาธัมมา

พระภาวนาโกศลเถร
รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

...ในขณะที่อธิษฐานแยกธาตุแยกธรรมนั้น ธรรมทั้งสามเหล่าคือ อัพยากตาธัมมา หรือธรรมกลาง, อกุสลาธัมมา หรือธรรมดำ และกุสลาธัมมา หรือธรรมขาว ที่ผสมเอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็นอยู่ในธาตุในธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ ก็จะแยกตัวเข้ารวมกันเป็นส่วน ๆ สามารถมองเห็นได้ กล่าวคือ อัพยากตาธัมมา หรือธรรมกลางก็จะรวมตัวกันเป็นดวงกลมสีขุ่นมัวอยู่ส่วนนอกของธรรมทั้งก้อน, อกุสลาธัมมา หรือธรรมดำ ก็จะรวมตัวกันเป็นดวงกลมสีดำ ซ้อนอยู่ภายในอัพยากตาธรรม, และส่วนกุสลาธัมมา หรือธรรมขาว ก็จะรวมตัวกันเป็นดวงกลม สีขาว ใส บริสุทธิ์ อยู่ในท่ามกลางอกุสลาธัมมาอีกทีหนึ่ง, ก็ให้อธิษฐานกลั่นธาตุธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ ให้เป็นฝ่ายธรรมขาว, พลิกธาตุพลิกธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ ให้เป็นแต่ฝ่ายบุญกุศล หรือธรรมขาวเสียทั้งหมด...

...การปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายเป็นกัมมัฏฐานที่มีทั้งสมถะและวิปัสสนาคู่กัน จึงมีลักษณะที่เป็นการมีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรมคือนิวรณ์ ๕ และย่อมกำจัดเสียด้วยองค์แห่งฌานเป็นอัตโนมัติในทุกขั้นตอนของการเจริญภาวนา...

ขอทุกท่านจงเตรียมนั่งในท่าขัดสมาธิ สำหรับผู้ถึงธรรมกายแล้วก็ให้พิสดารกายซ้อนสับทับทวีไปจนสุดกายหยาบกายละเอียด เพื่อให้สมาธิตั้งมั่นดี และชำระกาย วาจา และใจให้สะอาดบริสุทธิ์เสียชั้นหนึ่งก่อน แล้วเจริญสมาบัติ ๘ โดยอนุโลม ปฏิโลม ๗ เที่ยว ปล่อยอุปาทานในขันธ์ ๕ และความยินดีในฌาน ให้ธรรมกายตกศูนย์เข้าอายตนนิพพานถอดกาย ซ้อนสับทับทวีกับพระนิพพานไปจนสุดละเอียด ปล่อยกายตกศูนย์เข้าอายตนนิพพานเป็นแล้วซ้อนสับทับทวีกับพระนิพพานต้น ๆ ไปจนสุดละเอียด

สำหรับผู้ที่ยังไม่ถึงธรรมกาย ก็ให้รวมใจหยุดนิ่งอยู่ ณ ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ ตรงที่สุดลมหายใจเข้าออก เหนือระดับสะดือประมาณสองนิ้วมือ กำหนดบริกรรมนิมิต คือนึกให้เห็นเครื่องหมายด้วยใจเป็นเครื่องหมายดวงแก้วกลมใส หรือพระพุทธรูปขาวใสบริสุทธิ์ ขึ้นที่ศูนย์กลางกาย พร้อมด้วยบริกรรมภาวนาเพื่อประคองนิมิตนั้นไว้ว่า สัมมาอะระหัง ๆ ๆ ตรึกนึกให้เห็นดวงที่ใส หรือพระพุทธรูปขาวใส ใจอยู่ในกลางดวงที่ใส หรือพระพุทธรูปขาวใสนั่น คือให้เห็นจุดเล็กใสที่กลางดวงใสสว่าง หรือที่ศูนย์กลางพระพุทธรูปขาวใสนั่นไว้เรื่อย

ภาวนาไปสักร้อยครั้ง พันครั้ง มดจะไต่หรือยุงจะตอม หรือไม่ว่าจะมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวเรา ก็ไม่ต้องไปสนใจ ยินดียินร้าย คงปล่อยใจให้ดิ่งลงไปกับบริกรรมนิมิตและบริกรรมภาวนาคู่กันไปเรื่อยเชียว

เมื่อเห็นดวงกลมใสสว่าง หรือพระพุทธรูปขาวใสบังเกิดขึ้น ณ ที่ศูนย์กลางกายชัดเจนดีแล้ว ก็ให้รวมใจหยุดในหยุดลงไปที่ศูนย์กลางดวงกลมใสหรือพระพุทธรูปขาวใสนั่นแหละ พอใจหยุดนิ่งได้ถูกส่วนเข้า ก็จะเห็นดวง หรือกายที่ใสละเอียดยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก ก็ให้ดำเนินอีกเรื่อยไป

ต่อไปจะได้แนะนำการเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ซึ่งตามที่ปรากฏ **ในมหาสติปัฏฐานสูตรนั้น การให้พิจารณาเห็นธรรมในธรรมข้อแรก คือนิวรณ์ ๕** แต่เนื่องด้วย การปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายซึ่งเป็นกัมมัฏฐานที่มีทั้งสมถะและวิปัสสนาคู่กัน จึงมีลักษณะที่เป็นการมีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรมคือนิวรณ์ ๕ และย่อมกำจัดเสียด้วยองค์แห่งฌานเป็นอัตโนมัติในทุกขั้นตอนของการเจริญภาวนาตามแนวนี้อยู่

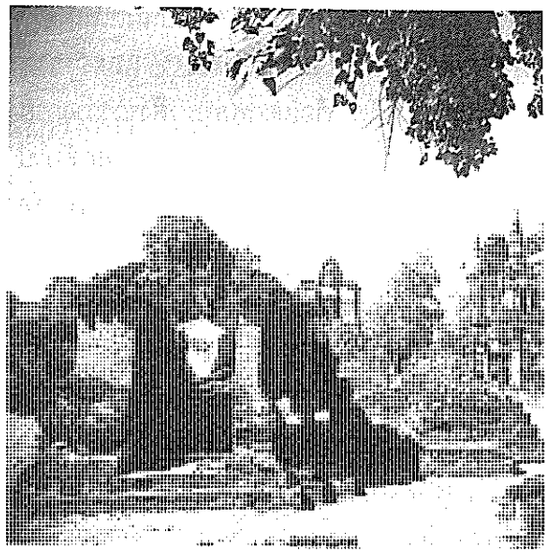

แล้ว จึงจะไม่กล่าวซ้ำ ณ ที่นี้อีก

ในลำดับนี้ จึงจะแนะนำ**วิธีพิจารณาเห็นธรรมในธรรม** คือ อุปาทานในขันธ์ ๕, และกุสลาธัมมา, อกุสลาธัมมา, อัพยากตาธัมมา ซึ่งเป็นการเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานโดยส่วนรวมต่อไป

สำหรับผู้ถึงธรรมกายแล้ว ก็ให้รวมใจของทุกกายให้อยู่ ณ ศูนย์กลางกายพระอรหัตองค์ที่ละเอียดที่สุด แล้วก็ให้ญาณพระธรรมกายเพ่งพิจารณาลงไปที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หรือดวงปฐมมรรคเพ่งพิจารณาลงไปที่กลางดวงปฐมมรรคนั่นแหละ ถูกกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม หรือพืดเดิม ที่จะก่อเป็นขันธ์ ๕ ขึ้น มีลักษณะเป็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ประมาณเท่าปลายเข็มหรือเมล็ดโพธิเมล็ดไทร มีก่อนตั้งปฏิสนธิกำเนิด นี้เป็นส่วนเบื้องต้น เป็นส่วนละเอียดที่สุด แล้วกำเนิดธาตุธรรมเดิมนี้เองที่ขยายเป็นส่วนท่ามกลางและส่วนหยาบออกมาเป็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์หุ้มอยู่ชั้นนอกของธาตุธรรมเดิมส่วนละเอียดอีกทีหนึ่ง ดวงกลมใสที่ขยายส่วนท่ามกลางออกมานี้แหละที่จะตั้งปฏิสนธิกำเนิดเป็นขันธ์ ๕ มีขนาดประมาณเท่าหยาดน้ำมันงาอันใสซึ่งติดอยู่ที่ปลายขนจามรี อันบุรุษผู้มีกำลังปานกลางสลัดเสียแล้ว ๗ ครั้ง เป็น**กลลรูป**

ในดวงกลมนี้ ยังมีหุ้มซ้อนกันอยู่ ๕ ชั้นเข้าไปข้างใน คือ **รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ** ซึ่งเป็นธาตุธรรมละเอียด มีลักษณะเป็นดวงกลมใสบริสุทธิ์ ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เข้าไปข้างใน ใสละเอียดกว่ากันเข้าไปตามลำดับ

ในแต่ละขันธ์ทั้ง ๕ นี้ ยังขยายส่วนหยาบชั้นกลางออกมาเป็น เห็น จำ คิด และ รู้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของธาตุเห็น ธาตุจำ ธาตุคิด และธาตุรู้อีกทีหนึ่ง, และก็ เห็น จำ คิด รู้นี้เองที่ขยายส่วนหยาบเจริญเติบโตขึ้นมาเป็น กาย ใจ จิต และ วิญญาณ พร้อมด้วยอายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ และมีอาการ ๓๒ ครบบริบูรณ์

เมื่อกล่าวโดยส่วนหยาบ ส่วนที่เป็นกายนั้นรวมเรียกว่า**รูป** และส่วนที่เป็นใจอันประกอบด้วยธรรมชาติที่ทำหน้าที่เสวยอารมณ์ คือ **เวทนา,** ธรรมชาติที่ทำหน้าที่จดจำคือ **สัญญา,** ธรรมชาติที่ทำหน้าที่ คิด คือ **จิต,** และธรรมชาติที่ทำหน้าที่รับรู้ คือ **วิญญาณ,** รวมเป็นธรรมชาติ ๔ อย่างด้วยกันนี้ รวมเรียกว่า**นาม**

และรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณนี้เองที่เรียกว่า **ขันธ์ ๕**

แต่ในส่วนที่เป็นธาตุธรรมส่วนละเอียดแล้ว ทั้งขันธ์ ๕ ส่วนละเอียด, ทั้ง **เห็น จำ คิด และรู้** พร้อมด้วย **อายตนะภายใน** ทั้ง ๖ ต่างก็ตั้งอยู่ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสบริสุทธิ์ ประมาณเท่าฟองไข่แดงของไข่ไก่ อย่างเล็กเท่าดวงดาวในอากาศ อย่างโตเท่าดวงอาทิตย์ดวงจันทร์

และส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ตั้งอยู่ที่กลางกำเนิดธาตุธรรมอีกทีหนึ่ง

ภายในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หรือที่เรียกว่า **ดวงปฐมมรรค** คือหนทางเบื้องต้นไปสู่มรรค ผล นิพพานนี้ ยังประกอบด้วยธาตุละเอียดทั้ง ๖ คำว่า **"ธาตุ"**นี้ หมายถึงสภาพดั้งเดิม มีลักษณะเป็นดวงกลมใสบริสุทธิ์ หลวงพ่อท่านเรียกว่า **"ศูนย์"** ในดวงปฐมมรรคมีศูนย์อยู่ ๕ ศูนย์ คือศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง และซ้าย ศูนย์ที่เป็นดวงกลมใสลอยอยู่รอบ ๆ ศูนย์กลางนั้น มีสายใยขาวใส เส้นเล็ก ๆ เชื่อมโยงจากแต่ละศูนย์มาจรดอยู่ที่ศูนย์กลาง

ศูนย์ที่อยู่ตรงกลาง คืออากาศธาตุ ทำหน้าที่ควบคุมส่วนที่เป็นช่องว่างภายในร่างกาย ตรงกลางอากาศธาตุเป็น**วิญญาณธาตุ**, ศูนย์ข้างหน้าคือ**ธาตุน้ำ** ทำหน้าที่ควบคุมส่วนที่เป็นของเหลวภายในร่างกาย, ศูนย์ข้างขวา **ธาตุดิน** ทำหน้าที่ควบคุมส่วนที่เป็นของหยาบแข็งของร่างกาย ศูนย์ข้างหลัง**ธาตุไฟ** ทำหน้าที่ควบคุมส่วนที่เป็นอุณหภูมิ และศูนย์ข้างซ้าย เป็น**ธาตุลม** ทำหน้าที่ควบคุมส่วนที่เป็นแก๊สภายในร่างกาย

ถ้าหากธาตุเหล่านี้วิปริตแปรปรวน ก็กระทบกระเทือนถึงธาตุส่วนหยาบ คือเป็นผลให้สังขารร่างกายไม่สบายหรือเจ็บไข้ได้ป่วย และถ้าธาตุเหล่านี้คุมกันไม่ติด คือแตกสลาย สังขารร่างกายก็แตกดับ คือตาย แล้วก็จะเปลี่ยนสภาพกลับไปสู่สภาพดั้งเดิม คือ ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศต่อไป

นี้คือสภาวะที่เป็น **อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา** ของสังขารธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งขึ้นมา จักต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งสามัญลักษณะเช่นนี้เสมอ กล่าวคือ ย่อมเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามเหตุปัจจัย เรียกว่า **อนิจจัง** คือไม่เที่ยง, แล้วก็ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ และถ้าผู้ใดยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นบุคคล ตัวตน เราเขา ของเรา ของเขามากเพียงใด ก็ย่อมเกิดทุกข์ยิ่งขึ้นเพียงนั้น นี้เรียกว่าเป็น**ทุกขัง**, และผลที่สุดก็ต้องเสื่อมสลาย หมดจากสภาพเดิมที่เคยประกอบกันขึ้นเป็นสังขารเหล่านั้นเสียหมดสิ้น ไม่มีตัวตนให้ยึดถือได้ตลอดไป เรียกว่า **อนัตตา** คือ ไม่มีตัวตนที่แท้จริง กล่าวโดยสรุปแล้ว บรรดาสังขารธรรมทั้งหลายที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งขึ้นมา ทั้งที่มีวิญญาณครองและที่ไม่มีวิญญาณครองนั้น เมื่อมีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็เสื่อมสลายหมดจากสภาพที่ประกอบขึ้นนั้นไปในที่สุดเป็นธรรมดา

การเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย ผ่านกายในกาย, เวทนาในเวทนา, จิตในจิต และธรรมในธรรม จากกายหยาบไปสู่กายละเอียด จากกายโลกียะไปสู่กายโลกุตตระนั้น มีลักษณะเป็นการถอดขันธ์ ละอุปาทานในขันธ์ทั้ง ๕

...ถ้ามนุษย์หรือสัตว์ใดมีธรรมฝ่ายกลาง ๆ หรือธรรมฝ่ายดำ เอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็น ผสมอยู่ด้วยมากในธาตุธรรมส่วนละเอียดของมนุษย์หรือสัตว์นั้นแล้ว ดวงปฐมมรรคหรือดวงธรรมที่ทำให้เป็นสัตว์นั้นย่อมเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส และเป็นผลให้ชีวิตของผู้นั้นดำเนินไปในทางชั่วช้า เสื่อมทราม อันเป็นผลให้มนุษย์หรือสัตว์นั้นต้องประสบกับความทุกข์ เดือดร้อนใจด้วยประการต่าง ๆ... ...รวมทั้งการได้กำเนิดในทุคติภูมิอีกด้วย...

...แต่ถ้ามนุษย์หรือสัตว์ใดมีธรรมฝ่ายขาวหรือบุญกุศลอยู่ในธาตุธรรมส่วนละเอียดมากกว่าฝ่ายดำหรือบาปอกุศล ดวงปฐมมรรคหรือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ย่อมผ่องใส อันเป็นผลให้ชีวิตของผู้นั้นดำเนินไปในทางที่ดี ที่เป็นทางเจริญรุ่งเรือง ได้ประสบแต่ความสันติสุข ไม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจมาก จัดเป็นสุคติภพ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรม...

ของมนุษย์, ทิพย์, รูปพรหม และ อรูปพรหม ซึ่งเป็นสังขารธรรมที่ยังประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง จึงต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์ คือความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไปสู่ธรรมขันธ์อันไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง คือธรรมกาย ซึ่งเป็นกายโลกุตตระ เป็นอสังขตธาตุ อสังขตธรรม, วิราคธาตุ วิราคธรรมล้วน ๆ จึงไม่ต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งสามัญลักษณะ และกลับเป็นกายนิจจัง สุขัง และอัตตา

จึงเป็นการเจริญภาวนาที่ให้มีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ อุปาทานในขันธ์ ๕ แล้วละอุปาทานในสังขารขันธ์ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งดังที่กล่าวนั้นเสียเข้าสู่ธรรมขันธ์ที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ แล้วดำเนินไปสู่สุดละเอียดเพื่อทรงอยู่ในคุณธรรมนั้นตรงตามความมุ่งหมายของมหาสติปัฏฐานสูตร

ทีนี้ให้ทุกท่านเพ่งพิจารณาไปที่ตรงกลางธาตุทั้ง ๖ ต่อไปอีก ก็จะเห็นแต่ละธาตุเหล่านั้นยังประกอบด้วยธาตุทั้ง ๖ ที่ละเอียดยิ่งขึ้นต่อไปอีก เมื่อเพ่งลงไปที่ธาตุละเอียดแต่ละธาตุนั้นต่อไปอีก

ก็จะเห็นมีประกอบด้วยธาตุทั้ง ๖ ที่ละเอียด ๆ ยิ่งขึ้นต่อ ๆ ไปอีก

และในท่ามกลางแต่ละธาตุเหล่านี้ ยังเป็นที่ตั้งของ **ธรรม** ทั้ง ๓ ฝ่าย คือ**อัพยากตาธัมมา** หรือธรรมกลาง ไม่ดีไม่ชั่ว,**อกุสลาธัมมา** หรือธรรมดำ หรือ ธรรมฝ่ายชั่ว ฝ่ายบาปอกุศล, และ **กุสลาธัมมา** ธรรมขาว หรือ ธรรมฝ่ายดี ฝ่ายบุญกุศล

ถ้ามนุษย์หรือสัตว์ใดมีธรรมฝ่ายกลาง ๆ หรือธรรมฝ่ายดำ เอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็นผสมอยู่ด้วยมากในธาตุธรรมส่วนละเอียดของมนุษย์หรือสัตว์นั้นแล้ว ดวงปฐมมรรคหรือดวงธรรมที่ทำให้เป็นสัตว์นั้นย่อมเศร้าหมองไม่ผ่องใสและเป็นผลชีวิตของผู้นั้นดำเนินไปในทางชั่วช้า เสื่อมทราม อันเป็นผลให้มนุษย์หรือสัตว์นั้นต้องประสบกับความทุกข์ เดือดร้อนใจด้วยประการต่าง ๆ เช่นมีเหตุวิบัติ ภัยพิบัติ ภัยสงคราม ภัยธรรมชาติ และโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลาย **รวมทั้งการได้กำเนิดในทุคติภูมิอีกด้วย**

แต่ถ้ามนุษย์หรือสัตว์ใดมีธรรมฝ่ายขาวหรือบุญกุศลอยู่ในธาตุธรรมส่วนละเอียดมากกว่าฝ่ายดำหรือบาปอกุศล ดวงปฐมมรรคหรือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ย่อมผ่องใส อันเป็นผลให้ชีวิตของผู้นั้นดำเนินไปในทางที่ดี ที่เป็นทางเจริญรุ่งเรือง ได้ประสบแต่ความสันติสุข ไม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจมาก จัดเป็นสุคติภพ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรมนั่นเอง ดังบาลีพระพุทธ

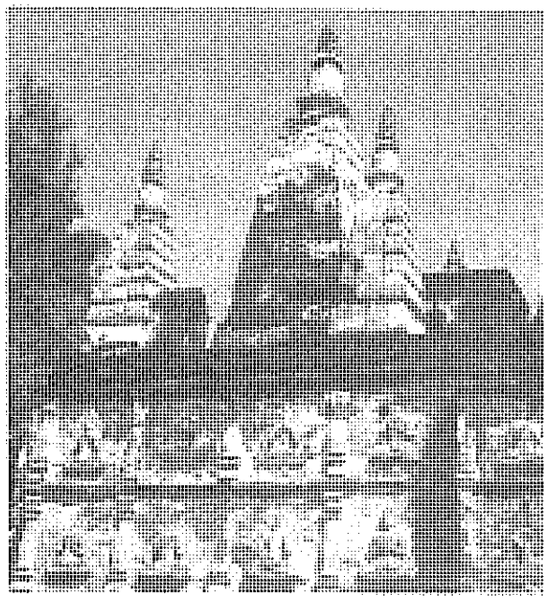

ภาษิตที่ว่า อธมฺโม นิรยํ เนติ, ธมฺโม ปาเปติ สุคตึ ซึ่งแปลความว่า **สภาพที่เป็นบาปอกุศลหรือธรรมดำนั้น นำไปสู่นรกหรือทุคติภูมิ** อันเป็นภูมิของสัตว์ที่ชั่ว ที่ไม่ดี ที่ไม่มีความสุขสบาย ส่วน**สภาพที่เป็นบุญกุศลหรือธรรมขาวนั้น ย่อมนำสัตว์ไปสู่สุคติ** อันเป็นภูมิของสัตว์ที่ดี ที่มีความสุขสบาย

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ได้แก่ **พระวินัยปิฎก** ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ **พระสุตตันตปิฎก** ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ และ **พระอภิธรรมปิฎก** อีก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ต่างก็ว่าด้วยธรรมทั้ง ๓ คือ **กุสลาธัมมา อกุสลาธัมมา และ อัพยากตาธัมมา** ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น การเจริญภาวนามาถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายนับตั้งแต่กาย

มนุษย์ตลอดขึ้นไปจนถึงกายธรรมหรือธรรมกายนั้น ถูกพระธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พระไตรปิฎกมีประชุมอยู่ในธรรมเหล่านั้นแหละ เมื่อพิจารณาเห็นธรรมแล้วย่อมเห็นได้หมด ปิฎกทั้ง ๓ คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมหรือปรมัตถปิฎก มีประชุมอยู่ในธรรมเหล่านี้ทั้งสิ้น มีอยู่ในศูนย์กลางกายนั่นแหละ เมื่อเจริญภาวนามาถึงธรรมในธรรมดังนี้แล้ว ก็จะสามารถค้นคว้าศึกษาเห็นได้ เข้าใจได้แจ่มแจ้ง ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ทีเดียว

และเมื่อเราเห็นเหตุแห่งกุสลาธัมมา, อกุสลาธัมมา และ อัพยากตาธัมมา ว่า เป็นผลให้มนุษย์หรือสัตว์เป็นไปในทางดี หรือทางชั่ว, ทางเจริญหรือทางเสื่อม, เป็นความสุขหรือความทุกข์ดังนี้แล้ว ผู้มีปัญญาก็ย่อมพยายามละธรรมฝ่ายดำหรือบาปอกุศลเสีย และย่อมพยายามยังธรรมฝ่ายขาวหรือฝ่ายบุญกุศลให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป จากโลกียธรรม สูงขึ้นไปเป็นโลกุตตรธรรม อันเป็นธรรมที่ให้พ้นไปจากโลกทั้งสาม เข้าสู่มรรค ผล นิพพาน อันเป็นแดนเกษมต่อไป ดังมีบาลีพระพุทธภาษิตที่ว่า กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย, **บัณฑิตควรละธรรมดำเสีย,** สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต**ยังธรรมขาวให้เจริญ** โอกา อโนกมาคมฺมํ **อาศัยพระนิพพาน ไม่มีอาลัยจากอาลัย คือออกจากอาลัย อาศัยพระนิพพาน**

ในทางปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายนี้ ก็ให้พิสดารกาย พิสดารธาตุธรรม ไปจนสุดละเอียด พลิกธาตุ พลิกธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ให้เป็นฝ่ายบุญกุศลทั้งหมด ธาตุธรรมและ เห็น จำ คิด รู้ ก็จะใสสะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากมลทิน คือไม่มีธรรมฝ่ายดำและฝ่ายกลาง ๆ อันเป็นเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงผสมอยู่

วิธีปฏิบัติ เบื้องแรกก็ให้พิสดารกายไปจนสุดกายหยาบกายละเอียด สำหรับผู้ที่เคยฝึกพิสดารกายไปสู่สุดหยาบสุดละเอียดจนชำนาญดีแล้ว ต่อไปนี้ก็ให้ฝึก**พิสดารกายทับทวีอีกต่อไป คือให้พิสดารกายในกายของแต่ละกายไปเป็น ๑๘ กายออกไปอีกจนสุดกายหยาบกายละเอียด**

แล้วให้แยกที่ตั้งของ เห็น จำ คิด รู้ คือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายในแต่ละกายนั้นแหละ ออกเป็นสองภาค เป็นธาตุทั้ง ๖ ภาคหนึ่ง ธรรมในธาตุทั้ง ๖ อีกภาคหนึ่ง

แยกธาตุเห็น ธาตุจำ ธาตุคิด และธาตุรู้ ซึ่งตั้งอยู่ในท่ามกลาง เห็น จำ คิด รู้ ของแต่ละกายนั้นแหละ ออกเป็น ธาตุทั้ง ๖ ภาคหนึ่ง ธรรม ๖ อีกภาคหนึ่ง

แยกดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด และดวงรู้ ของแต่ละกายออกเป็นธาตุ ๖ ภาคหนึ่ง ธรรม ๖ อีกภาคหนึ่ง

ให้แยกธาตุธรรมของแต่ละกายไปโดยพิสดารจนสุดละเอียด ให้สังเกตว่า ในขณะที่อธิษฐานแยกธาตุแยกธรรมนั้น ธรรมทั้งสามเหล่าคือ อัพยากตาธัมมา หรือธรรมกลาง, อกุสลาธัมมา หรือธรรมดำ และกุสลาธัมมา หรือธรรมขาว ที่ผสม เอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็น อยู่ในธาตุในธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ก็จะแยกตัวเข้ารวม

กันเป็นส่วน ๆ สามารถมองเห็นได้ กล่าวคืออัพยากตาธัมมา หรือธรรมกลาง ก็จะรวมตัวกันเป็นดวงกลมสีขุ่นมัว อยู่ส่วนนอกของธรรมทั้งก้อน, อกุสลาธัมมา หรือธรรมดำ ก็จะรวมตัวกันเป็นดวงกลมสีดำ ซ้อนอยู่ภายในอัพยากตาธรรม, และส่วนกุสลาธัมมา หรือธรรมขาว ก็จะรวมตัวกันเป็นดวงกลม สีขาว ใสบริสุทธิ์ อยู่ในท่ามกลางอกุสลาธัมมาอีกทีหนึ่ง, ก็ให้อธิษฐานกลั่นธาตุธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ ให้เป็นฝ่ายธรรมขาว, พลิกธาตุ พลิกธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ ให้เป็นแต่ฝ่ายบุญกุศล หรือธรรมขาวเสียทั้งหมด

เมื่อแยกธาตุแยกธรรม พิสดารธาตุ พิสดารธรรมไปจนสุดละเอียดแล้ว ก็ให้รวมเอาภาคธาตุเป็นกสิณ เอาภาคธรรมเป็นสมาบัติ เดินสมาบัติในกสิณต่อไปลึกจนสุดละเอียด กล่าวคือให้รวมใจหยุดในหยุดลงไปตรงศูนย์กลางภาคธาตุที่รวมเข้ามาทั้งหมดนั้นแล้วอธิษฐานซ้อนดวงกสิณทั้ง ๑๐ อันมี กสิณดิน, กสิณน้ำ, กสิณไฟ, กสิณลม, กสิณสีเขียว, กสิณสีเหลือง, กสิณสีแดง, กสิณสีขาว, อาโลกกสิณ หรือกสิณแสงสว่าง และอากาศกสิณ คือ ว่างในกลางกสิณทั้งหมด รวมเป็นกสิณ ๑๐ ให้ซ้อนเข้ามาในไส้กลางของกลางของกสิณแต่ละดวงเข้ามาตามลำดับ นี้เป็นส่วนภาคธาตุ

เมื่อตั้งภาคธาตุเป็นกสิณแล้ว ก็ให้ซ้อนภาคธรรมเข้ามาที่ศูนย์กลางภาคธาตุอีกทีหนึ่ง แล้วก็เดินสมาบัติในกสิณ เข้ากลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ ก็จะถูกวิชชาของทั้งสามฝ่ายคือ ธรรมฝ่ายกลาง, ธรรมฝ่ายดำ และธรรมฝ่ายขาว แต่เมื่อเดินสมาบัติในกสิณละเอียดเข้าไปในไส้กลางของกลาง ๆ ๆ พร้อมด้วยอธิษฐานกลั่นธาตุธรรมและ เห็น จำ คิด รู้ และพิสดารธาตุ พิสดารธรรม แยกธาตุแยกธรรมละเอียดเข้าไปเรื่อยนั้น ก็จะถูกส่วนที่เป็นธรรมฝ่ายขาวยิ่งขึ้น ส่วนธรรมฝ่ายกลาง ๆ และธรรมฝ่ายดำที่ผสม เอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็นอยู่ในธาตุในธรรมและใน เห็น จำ คิด รู้ ก็จะถูกกลั่นให้จางหมดไป แล้วให้อธิษฐานพลิกธาตุ พลิกธรรม และ เห็น จำ คิด รู้ ให้เป็นฝ่ายบุญกุศลหรือธรรมขาวเสียทั้งหมด ธาตุธรรมก็จะยิ่งกลายเป็นธาตุล้วนเป็นธรรมฝ่ายบุญกุศล มีลักษณะขาว ใสบริสุทธิ์ ประดุจเพชร ปราศจากเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง

...แล้วหยุดตรึกนิ่ง ฟังตรัสรู้ในธรรมที่ควรรู้ หากประสงค์จะทราบธรรมข้อใด ก็ให้ตรึกถามลงไปที่ศูนย์กลางกายที่สุดละเอียดในกลางต้น ๆ นั้นแหละก็จะมีญาณหยั่งรู้ได้ ยิ่งรวมใจอันประกอบด้วย เห็น จำ คิด รู้ นิ่งแน่นลงไปเพียงใด ก็จะมีญาณหยั่งรู้และสามารถได้ยินพระสุรเสียงของพระพุทธเจ้าหรือพระนิพพานต้น ๆ ที่แก่ ๆ ได้ชัดเจนเพียงนั้น...

ถ้ายังพบว่าธาตุธรรมไม่สะอาดบริสุทธิ์ ยังมีเอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็น อยู่ด้วยธรรมฝ่ายดำและธรรมฝ่ายกลาง **ยังเป็นธาตุธรรมผสมอยู่ ก็ให้พิสดารกายขึ้นมาใหม่อีก พร้อมด้วยพิสดารธาตุธรรม แยกธาตุแยกธรรม กลั่นธาตุธรรมให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ พลิกธาตุ พลิกธรรมให้เป็นฝ่ายธรรมขาวหรือฝ่ายบุญเสียทั้งหมดให้ดำเนินไปจนสุดละเอียด แล้วจึงอาราธนาพระนิพพานต้น ๆ ที่แก่ ๆ ที่ในกลางธาตุล้วนธรรมล้วนนั้นให้ตั้งธาตุเป็น ธรรมเป็น แผนผังเป็น กายเป็นเป็นกายธรรมที่ละเอียด ๆ ซ้อนสับทับทวีกับพระนิพพานต้น ๆ ต่อไปจนสุดละเอียด แล้ว** หยุดตรึกนิ่ง ฟังตรัสรู้ในธรรมที่ควรรู้ หากประสงค์จะทราบธรรมข้อใด ก็ให้ตรึกถามลงไปที่ศูนย์กลางกายที่สุดละเอียด ในกลางต้น ๆ นั้นแหละก็จะมีญาณหยั่งรู้ได้ ยิ่งรวมใจอันประกอบด้วย เห็น จำ คิด รู้ นิ่งแน่ลงไปเพียงใด ก็จะมีญาณหยั่งรู้และสามารถได้ยินพระสุรเสียงของพระพุทธเจ้า หรือพระนิพพานต้น ๆ ที่แก่ ๆ ได้ชัดเจนเพียงนั้น และประการสำคัญที่สุดก็คือว่า จะมีปัญญาหยั่งรู้โดยชัดแจ้งจากการที่ได้ทั้งรู้และทั้งเห็นว่า

สังขารธรรมทั้งหลาย บรรดาที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งที่เรียกว่า สังขตธาตุ สังขตธรรมนั้น ต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์ คือมีสามัญลักษณะที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ดังบาลีพระพุทธเจ้าภาษิตที่ว่า สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สังขารธรรมทั้งหลายที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งนั้นไม่เที่ยง, ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์, และว่า ยํ ทุกฺขํ ตํ อนตฺตา สิ่งใดเป็นทุกข์ คือมีสภาพที่ทนอยู่ไม่ได้ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา หรือถ้าจะกล่าวจากปลายมาหาต้นก็จะได้ความว่า สิ่งที่ว่าเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนนั้นก็คือสิ่งที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ เพราะความไม่เที่ยงแท้ ความที่ต้องเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามเหตุปัจจัย ของ**สังขารธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งนั้นเอง**

เมื่อเห็นธาตุธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ที่เรียกว่า สังขตธาตุ สังขตธรรมว่า มีสามัญลักษณะ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแล้ว ก็ย่อม

เห็นธรรมขันธ์ นับตั้งแต่ธรรมกาย พระนิพพาน และ อายตนนิพพาน ซึ่งไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง เป็นแต่ธาตุล้วน ธรรมล้วน ที่เรียกว่า อสังขตธาตุ อสังขตธรรม ว่ามีสภาวะเป็น **นิจจัง** คือเที่ยง ไม่เปลี่ยนแปลงแปรผันต่อไปอีก, **สุขัง** เป็นสุข และ**อัตตา** คือมีสภาวะที่เป็นตัวตน เพราะคงที่อยู่ตลอด ดังพระพุทธภาษิตมีมาในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทานวรรค ข้อ ๑๖๐ นิพพานสูตรที่ ๓ พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ ๒๕ หน้า ๑๗๖ มีความว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมชาติอันไม่เกิดแล้ว ไม่เป็นแล้วอันปัจจัยกระทำไม่ได้แล้ว ปรุงแต่งไม่ได้แล้ว มีอยู่...ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะธรรมชาติอันไม่เกิดแล้ว ไม่เป็นแล้ว อันปัจจัยกระทำไม่ได้แล้ว ปรุงแต่งไม่ได้แล้ว มีอยู่, ฉะนั้นการสลัดออกซึ่งธรรมชาติที่เกิดแล้ว เป็นแล้วอันปัจจัยกระทำแล้ว ปรุงแต่งแล้ว จึงปรากฏฯ และมีพระพุทธภาษิตในที่มากแห่งว่า นิพพานํ ปรมํ สุขํ ซึ่งแปลความว่า **นิพพานเป็นบรมสุขอย่างยิ่ง** ก็เพราะความที่ว่าเป็น **นิจจัง** คือเที่ยงแท้คงที่ และเป็น **อัตตา** นั่นเอง

เมื่อท่านทั้งหลายปฏิบัติได้มาถึงขั้นนี้แล้ว ก็จะยิ่งประจักษ์ในคุณค่าของการเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายด้วยตัวของท่านเอง ขอแต่ให้หมั่นพิจารณาที่เหตุ สังเกตในผล, ประกอบในเหตุ สังเกตในผล ดูให้ดีก็แล้วกัน และท่านก็จะประจักษ์ชัดด้วยตัวของท่านเองอีกว่า หยุดในหยุด กลางของหยุดในหยุด ลงไปที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย ผ่านกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรมนี้เอง คือ**ทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ เป็นทางสายเอก ที่เรียกว่า เอกายนมรรค เป็นทางไปของบุคคลคนเดียว และไปทางนี้ทางเดียว ไม่มีสองทาง**

ก่อนจะหยุดพัก ขอให้ทุกท่านจงรวมใจหยุดในหยุดอยู่ ณ ศูนย์กลางกายพระอรหัตองค์ที่ละเอียดที่สุด แล้วน้อมบูชาบุญบารมีที่ได้สร้างสมอบรมมาทั้งในอดีต ในปัจจุบัน ในอนาคต แด่คุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า และคุณพระอริยสงฆเจ้า รวมทั้งพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ (พระมงคลเทพมุนี) ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า แล้วอุทิศส่วนกุศลไปยัง คุณบิดามารดา และญาติมิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้ปกครองประเทศชาติ ผู้รักษาพระพุทธศาสนาและวิชชาธรรมกาย ประชาชนทั้งหลาย มนุษย์และอมนุษย์อื่น เพื่อนร่วมโลกอื่นทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายเหล่านั้นรวมตลอดทั้งตัวเราเองด้วย จงสุขสมบูรณ์ด้วยผลทาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ และวิมุตติญาณทัสสนะโดยสัมมาทิฏฐิแต่ส่วนเดียว และขอจงเป็นผู้ปราศจากเหตุวิบัติ บาปศักดิ์สิทธิ์ ภัยพิบัติ ภัยสงคราม ภัยธรรมชาติ โรคาพยาธิ และอวิชชาตัณหา อุปาทาน อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลายโดยทั่วหน้ากันเทอญ

■■■■

หลักและวัตถุประสงค์ ของธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือนิวรณ์ ๕

พระเสริมชัย ชยมงฺคโล
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม.

คำว่า "ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน" นั้นหมายถึงธรรมอันเป็นที่ตั้งทั่วไปแห่งสติ

ซึ่งถ้าจะวิเคราะห์ถึงความหมายอย่างกว้างขวางแล้วก็คือ การให้มีสติ ระลึกเห็นได้ในธรรมทั้งปวงว่า ธรรมใดเป็นธรรมฝ่ายบุญกุศล หรือธรรมขาว ที่เป็นธรรมฝ่ายพระ ซึ่งเรียกว่า กุศลธรรม พระบาลีว่า **กุสลาธัมมา,** ธรรมเหล่าใดที่เป็นฝ่ายบาปอกุศล หรือธรรมดำ ที่เป็นธรรมฝ่ายมาร ซึ่งเรียกว่า อกุศลธรรม พระบาลีว่า **อกุสลาธัมมา,** และธรรมใดที่เป็นธรรมกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ไม่เป็นบุญไม่เป็นบาป หรือเป็นธรรมที่ไม่เป็นฝ่ายขาวและฝ่ายดำ เรียกว่า อัพยากฤตธรรม พระบาลีว่า **อัพยากตาธัมมา**

พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในปิฎกทั้ง ๓ คือ ที่มีมาทั้งในพระสูตร ในพระวินัย และทั้งในพระปรมัตถ์ ต่างก็เกี่ยวด้วยธรรมทั้ง ๓ เหล่านี้ คือ **กุสลาธัมมา, อกุสลาธัมมา และ อัพยากตาธัมมา** ทั้งสิ้น

วัตถุประสงค์สำคัญในการที่ให้มีสติ ระลึกเห็นได้ในธรรมทั้งหลายเหล่านี้ จะเห็นได้จากแนวทางปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันและที่จะมีมาอีกต่อไปในอนาคต ซึ่งต่างก็มีแนวการสอนตรงกันหมด ดังปรากฏในพระพุทธภาษิตมีมาในพระธรรมบท ขุททกนิกาย พุทธวรรคที่ ๑๕ เรื่อง อานนทเถรปัญหา ว่า

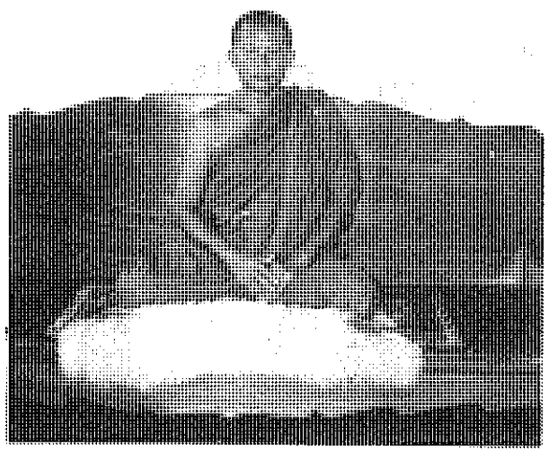

สพฺพปาปสฺส อกรณํ,
การไม่กระทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสูปสมฺปทา
การยังกุศลให้ถึงพร้อม
สจิตฺตปริโยทปนํ
การทำจิตใจของตนให้ผ่องใส
เอตํ พุทฺธานสาสนํ
นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ฯลฯ

เพราะฉะนั้น ความมุ่งหมายสำคัญในการเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมหมั่นมีสติ ระลึกเห็นธรรมเหล่านี้ได้แล้วก็ให้มีสัมปชัญญะ พิจารณาคุณและโทษของธรรมแต่ละเหล่า เหล่านี้ว่า ธรรมใดเป็นคุณ คือให้ผลที่เป็นความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข, ธรรมใดที่เป็นโทษ คือให้ผลที่เป็นความเสื่อม หรือความทุกข์เดือดร้อน, และธรรมเหล่าใดที่เป็นธรรมกลาง ๆ แล้วก็ให้พึงละธรรมที่เป็นโทษนั้นเสีย และในขณะเดียวกันก็หมั่นประกอบธรรมที่เป็นคุณยิ่ง ๆ ขึ้นไปเพื่อความพ้นทุกข์และความสันติสุขอันถาวร คือ พระนิพพานอันเป็นแดนเกษมที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั่นเอง ดังพระพุทธภาษิต มีมาในพระธรรมบท บัณฑิตวรรคที่ ๖ เรื่อง อาคันตุกภิกขุ ว่า

กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย
สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต
บัณฑิตควรละธรรมดำเสีย
ยังธรรมขาวให้เจริญ
โอกา อโนกมาคมฺมา
อาศัยพระนิพพาน ไม่มีอาลัยจากอาลัย
(คือออกจากอาลัย อาศัยพระนิพพาน)

เหตุที่บัณฑิตพึงละธรรมดำ และพึงเจริญธรรมขาวนั้น ก็มีเหตุปรากฏในพระพุทธภาษิตที่ว่า อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ ซึ่งแปลความว่า สภาพที่เป็นบาปอกุศลหรือธรรมดำนั้นย่อมนำสัตว์ไปสู่นรกหรือทุคติภูมิ อันเป็นภูมิของสัตว์ที่ชั่ว ที่ไม่ดี ที่ไม่มีความสุขสบาย หรือที่ ๆ มีความทุกข์เดือดร้อน, ส่วนสภาพที่เป็นบุญกุศลหรือธรรมขาวนั้น ย่อมนำไปสู่สุคติ อันเป็นภูมิของสัตว์ที่ดี ที่มีความสุขสบาย หรือที่ ๆ ไม่มีความทุกข์เดือดร้อน

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ของการเจริญธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีสติสัมปชัญญะ พิจารณาและระลึกเห็นได้อยู่เสมอ

...ธรรมใดเป็นธรรมดำหรือบาปอกุศล ที่นำไปสู่ความเสื่อมหรือความทุกข์เดือดร้อน ก็ให้พึงละเสีย, ส่วนธรรมใดที่เป็นธรรมขาวหรือบุญกุศล ที่นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ก็พึงเจริญให้มากยิ่ง ๆ ขึ้นไป, และธรรมใดที่เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ไม่ให้สุข ไม่ให้ทุกข์ ก็ให้พิจารณาระลึกเห็นธรรมนั้นตามที่เป็นจริง...

ว่า ธรรมใดเป็นธรรมดำหรือบาปอกุศล ที่นำไปสู่ความเสื่อมหรือความทุกข์เดือดร้อน ก็ให้พึงละเสีย, ส่วนธรรมใดที่เป็นธรรมขาวหรือบุญกุศลที่นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ก็พึงเจริญให้มากยิ่ง ๆ ขึ้นไป, และธรรมใดที่เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ไม่ให้สุขไม่ให้ทุกข์ ก็ให้พิจารณา ระลึกเห็นธรรมนั้นตามที่เป็นจริงด้วย **สัมมาทิฏฐิ** คือความเห็นชอบในทุกข์ ในเหตุแห่งทุกข์ ในสภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และในหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อันถาวรตามแนวทางพระพุทธศาสนา

หลักปฏิบัติธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ข้อแรก ได้แก่การมีสติสัมปชัญญะ พิจารณาเห็นและระลึกได้ในธรรมอันเป็นเครื่องกีดกั้นความดีคือ นิวรณ์ทั้ง ๕ ซึ่งได้แก่

กามฉันทะนิวรณ์ คือความยินดี พอใจ ติดใจอยู่ในกามคุณทั้ง ๕ ได้แก่ ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในสิ่งสัมผัสทางกายเป็นต้น นี้ข้อหนึ่ง

พยาบาทนิวรณ์ คือความผูกโกรธ ผูกใจเจ็บแค้น หรืออาฆาต พยาบาท จองเวร อันสืบเนื่องแต่กระทบเข้ากับอารมณ์ที่ไม่พอใจและโกรธ โดยเหตุที่คิดว่า เขาทำความเสื่อมเสียให้แก่ตนเอง หรือให้แก่คนที่ตนรัก หวงแหน หรือเพราะคิดว่าเขาทำคุณประโยชน์ให้แก่คนที่ตนเองเกลียดชังเป็นต้น นี้ข้อหนึ่ง

ถีนมิทธนิวรณ์ ได้แก่ความหดหู่ ท้อถอยจากอารมณ์ที่เพ่งเพียร เพราะความง่วงเหงาซึมเซาอันเป็นเหตุให้จิตใจไม่ปลอดโปร่ง กระปรี้กระเปร่า นี้ข้อหนึ่ง

อุทธัจจกุกกุจจนิวรณ์ ได้แก่ความฟุ้งซ่านความตื่นเต้น หรือความคิดวิตกกังวลไปในเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต อันเป็นเหตุให้จิตใจไม่สงบ นี้อีกข้อหนึ่ง

วิจิกิจฉานิวรณ์ ได้แก่ความลังเล ไม่แน่ใจ มีความเคลือบแคลงสงสัยในธรรมปฏิบัติ ว่าจะเป็นทางถูกต้อง อันให้ผลเป็นคุณแน่จริงหรือ หรือจะเป็นทางผิดให้ผลเป็นโทษ นี้อีกข้อหนึ่ง

นิวรณ์ธรรมทั้ง ๕ นี้ จัดว่าเป็นปฏิปักษ์ธรรม คือเป็นธรรมที่เป็นข้าศึกแห่งคุณความดี กล่าวคือ เมื่อนิวรณ์ธรรมเหล่านี้แม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับจิตแล้ว ย่อมทำให้ไม่สามารถจะเห็นอรรถเห็นธรรมได้ชัดแจ้งตามที่เป็นจริง เพราะฉะนั้นจึงควรจำกัดเสีย

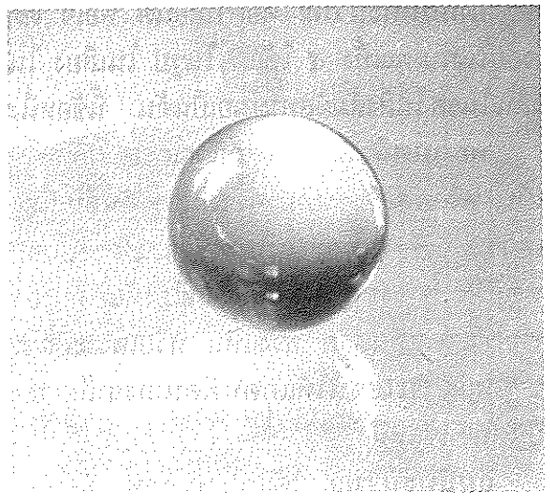

เมื่อจิตสงบระงับจากนิวรณ์ธรรมดีแล้ว ย่อมควรแก่งานวิปัสสนาเพื่อเจริญปัญญารู้แจ้งในสัจธรรมทั้งหลายได้ตามที่เป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเจริญสติปัฏฐานทั้ง ๔ ซึ่งเป็นหนึ่งในอริยมรรคมีองค์แปด เพื่อความพ้นทุกข์อันถาวร ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป

ผู้ปฏิบัติธรรมจึงพึงมีสติพิจารณาระลึกได้อยู่เสมอว่า จิตของตนมีนิวรณ์ธรรมข้อใดเกิดขึ้นหรือไม่? หากมี ก็พึงกำจัดเสียด้วยองค์แห่งฌาน อันเป็นเครื่องทำลายนิวรณ์ธรรมเหล่านั้นให้หมดไปจากจิตใจกล่าวคือ

อารมณ์วิตก ปหานถีนมิทธนิวรณ์, อารมณ์วิจาร ปหานวิจิกิจฉานิวรณ์, อารมณ์ปีติ ปหานพยาบาทนิวรณ์, อารมณ์สุข (เวทนา) ปหานอุทธัจจกุกกุจจนิวรณ์, และอารมณ์เอกัคคตา ปหานกามฉันทะนิวรณ์

การข่มหรือปหานนิวรณ์ด้วยอำนาจของฌานนั้น เรียกว่า วิกขัมภณปหาน ตราบใดที่ฌานจิตยังไม่เสื่อม ตราบนั้นนิวรณ์ธรรมย่อมถูกข่มมิให้ปรากฏขึ้นได้ แต่ในทางกลับกัน ถ้านิวรณ์ธรรมกำเริบขึ้นเมื่อใด ฌานก็เสื่อมไปเมื่อนั้นอีกเช่นกัน

เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมข่มนิวรณ์ด้วยองค์แห่งฌานอันเป็นเครื่องทำลายแล้ว ฌานจิตก็ย่อมเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติภาวนาธรรมก็พึงอาศัยสมาธิจิตหรือฌานจิตนั้นพิจารณาสภาวธรรมทั้งหลาย ทั้งที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง และที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งให้เห็นตามความเป็นจริง

นี้เป็นทางบริสุทธิ์แห่งจิตและปัญญารู้แจ้งในสัจธรรมทั้งหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาอันรู้แจ้งตามความเป็นจริงในทุกข์ ในเหตุแห่งทุกข์ ในสภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และในหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อันถาวร ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ตามภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ สมดังพระพุทธภาษิต มีมาในพระธรรมบท ภิกขุวรรคที่ ๒๕ เรื่อง สัมพหุลภิกขุ ว่า

นตฺถิ ฌานํ อปญฺญสฺส
ฌานย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา
นตฺถิ ปญฺญา อฌายิโน
ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน
ยมฺหิ ฌานญฺจ ปญฺญา จ
ชนใดมีทั้งฌานและปัญญาด้วย
ส เว นิพฺพานสนฺติเก
ชนนั้นแล ชื่อว่า ดำรงอยู่ใกล้พระนิพพาน

ooooo

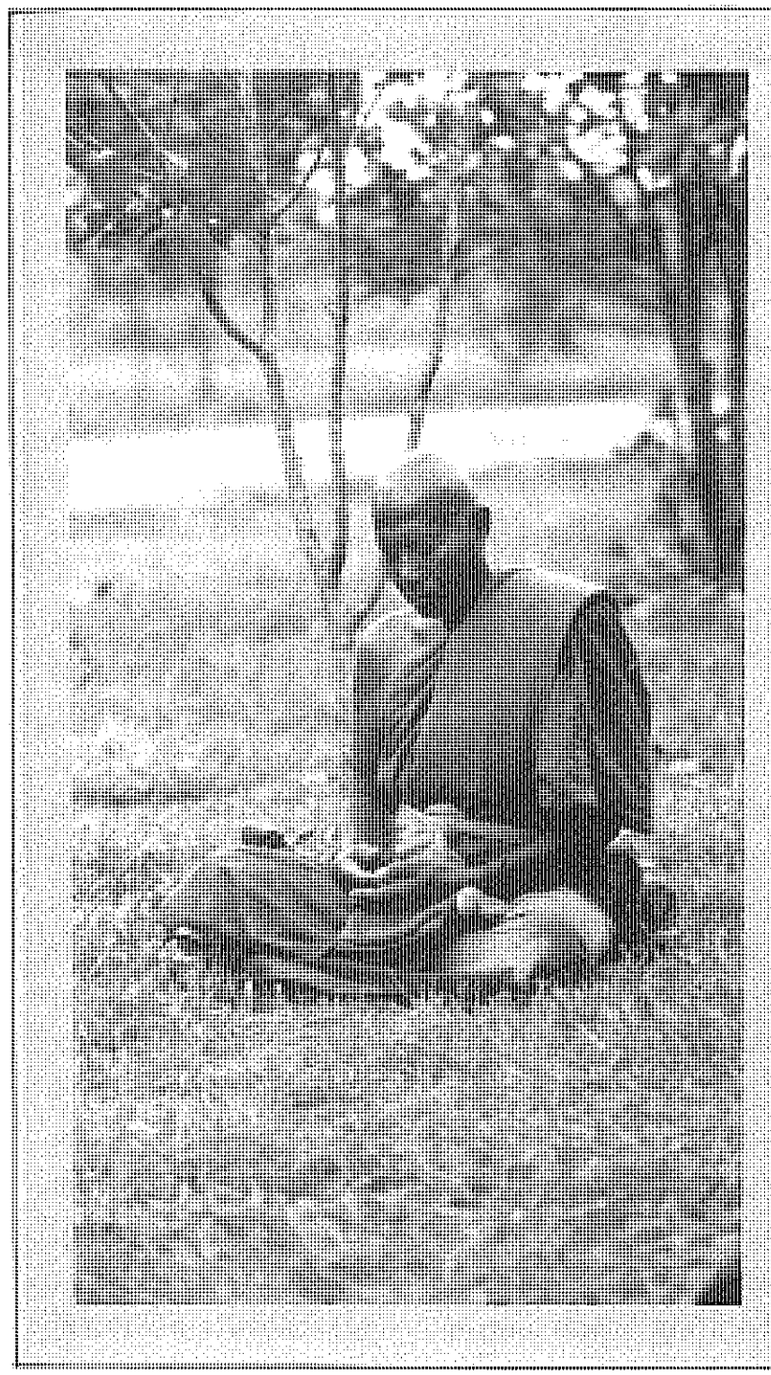

ธรรมสภา

วิมังสา

กว่าธรรมภาคฉบับนี้จะออกสู่สายตาท่านผู้สนใจในวิชชาทางพระพุทธศาสนา ที่คาดว่าการอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๑๗ ระหว่าง ๑-๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ณ สถานีพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายก็คงจะผ่านพ้นไปแล้ว อย่างไรก็ตาม การฝึกความดีไม่จำเป็นต้องนี้ หรือที่ผ่านมาแล้วก็ดี ยามเมื่อเราระลึกถึงครั้งใด เกิดได้รับความสุขความอิ่มใจในทุกครั้งนั้นเสมอไป เพราะเราย่อมรู้ว่าการที่ตัวเราได้สร้างไว้แล้ว ย่อมมีผลแต่ในทางสร้างสรรพั้งด้านวัตถุนิยมและจิตนิยม หรือจะพูดให้ชัดลงไปอีกก็คือว่า ย่อมได้รับแต่ประโยชน์อย่างแน่นอน

ดูอย่างการสร้างการมีดพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ผ่านการอบรมมาแล้วนั้น ล้วนจำเป็นงานสร้างสรรสังคมให้ร่มเป็นและสันติ บรรดาครูอาจารย์วิทยาการ

แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ทุกคนของสถาบันแห่งนี้ก็ได้แต่ทอดสายตามองตามหลังท่านเหล่านั้นที่ก้าวเดินออกไปจากพื้นที่ของสถาบันฯ พร้อม ๆ กับนำเอาความรู้ความสามารถและสติปัญญาในการกำจัดทุกข์ ไปช่วยให้ชาวโลกผู้ร่วมชาติชรามรณะทุกข์ทั้งปวงให้คลายหายโศกลงบ้าง ผู้สร้างทั้งหลายที่นี่ก็ได้แต่ชื่นชมและแอบชื่นใจอยู่อย่างเงียบ ๆ แม้จะเหนื่อยจะยากอย่างไรก็ยังแย้มไรฟันยิ้มสู้เสมอ ท่านเหล่านี้จะยังยืนหยัดทำงานการสร้างพระในใจพระสร้างพระในใจคนต่อไปรุ่นแล้วรุ่นแล่า... จนกว่าลมหายใจสุดท้ายจะละไปจากสังขารอันเน่าเปื่อยนี้...

ทุนสร้างสมทับทวีบุญ

คิดว่าหลาย ๆ คนคงเคยได้พบเห็นหรือ ช่วยเหลือพระอาพาธมาบ้างแล้ว แต่สัมมาปฏิบัติเช่นนั้นก็มักจะทำได้เป็นเพียงบางครั้งบางคราวที่มีโอกาสเหมาะ ๆ โดยอาจจะเป็นการถวายอาหารพิเศษหรือหายูกยาบำบัดโรคให้ท่าน หากมาคิดว่าจะทำอย่างไรดีจึงจะมีโอกาสได้สร้างกุศลกรรมเช่นนั้นอยู่เนือง ๆ โดยไม่ต้องเสียเวลามากแล้ว ขอแนะนำให้ท่านตั้ง **ทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัช** ในนามของท่านหรือตระกูลไว้กับมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ทั้งนี้ต้นเงินจะได้นำไปฝากไว้กับธนาคารเพื่อนำดอกผลนั้นมาอุปัฏฐากพระภิกษุไข้ทั้งด้านการขบฉันและยารักษาโรค ด้วยวิธีการนี้เงินกองทุนของท่านจะไม่มีวันหมดลง แต่ดอกผลของกองทุนจะได้ใช้สอยตลอดไป จึงเท่ากับว่า ท่านมีโอกาสได้พยาบาลเยียวยาพระภิกษุอาพาธตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุสามเณรในสถาบันฯ แห่งนี้ย่อมเป็นผู้พากเพียรศึกษาทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระ จึงนับได้ว่ากุศลผลบุญของท่านผู้บริจาคตั้งทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัชนี้ ย่อมจะต้องทับทวีครั้งแล้วครั้งเล่าไม่รู้จบ ขอเชิญผู้มีจิตศรัทธา **ติดต่อบริจาคตั้งกองทุนได้ที่ ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕**

● ● ●

งานบุญใหญ่รับขวัญปีใหม่

ในระหว่างวันขึ้นปีใหม่นี้ ผู้ที่คิดจะแสวงหาบุญอันประเสริฐ และจดจำภาพอันเป็นมงคลยิ่งที่อาจมีเพียงครั้งเดียวในชีวิตนี้ ก็ขอให้เดินทางไปที่สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ. ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ในวันที่ ๑-๒-๓ ม.ค. ๒๕๓๓ เพราะเนื้อนาบุญอันอุดมแห่งนี้จะจัดให้มี **งานสมโภชพระประธานประจำอุโบสถ**(วัดหลวงพ่อสดฯ) อันมี ๑) **พระพุทธชัยมงคล พระพุทธรูปปฏิมาประธานทำด้วยหินหยกเนื้อเยี่ยมขนาดหน้าตัก ๒๑ นิ้ว** ๒) **พระธรรมกายชัยมงคล พระคู่บารมีหน้าตัก ๑๖ นิ้ว ทำด้วยหินผลึกควอซ์ใส(จุยเจี่ย)** ๓) **พระพรหมยานชัยมงคล พระคู่บารมีหน้าตัก ๑๕ นิ้ว ทำด้วยหินผลึกบลูอาเวนเจอรีน**

ทั้งนี้งานฉลองพระประธานและพระคู่บารมีที่พุทธศาสนิกชนได้เฝ้ารอคอยมานานนั้น จะจัดให้มีขึ้นถึง ๓ วัน ให้สมกับคุณค่าของสิ่งที่บังเกิดขึ้นได้ยากในโลกครั้งนี้ นับเป็นบุญตาบุญตัวแก่ผู้ที่จะได้ไปร่วมอนุโมทนาในวันต่อไปนี้

วันที่ ๑ ม.ค. ๓๓ สาธุชนร่วมบำเพ็ญกุศล เจริญภาวนาและเปิดให้นมัสการพระพุทธปฏิมาทั้ง ๓ องค์อย่างใกล้ชิด **วันที่ ๒ ม.ค. ๓๓ เวลา ๑๐.๓๐ น. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในพลโทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร** พร้อมด้วย**พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิตติยาภา** จะเสด็จทรงเป็นประธานในงานสำคัญนี้ ตั้งทุนนิธิภัตตาคารคิลานเภสัช และทรงปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์อีกด้วย ในการนี้ **คุณปิยะบุตร ชลวิจารณ์** กรรมการผู้จัดการใหญ่สหธนาคารจำกัด จะโดยเสด็จพระกุศลในวันนี้ด้วย และใน **วันที่ ๓ ม.ค. ๓๓ ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ** ประธานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย จะเป็นประธานของงานในวันสุดท้ายนี้ ทั้งนี้เพื่อให้งานอันสำคัญครั้งนี้ยิ่งใหญ่อยู่ในความทรงจำแก่ผู้รักในธรรมปฏิบัติตลอดไป

อนึ่งมูลนิธิได้จัดรถรับ-ส่งฟรีตลอดทั้ง ๓ วัน จึงขอเชิญไปหามงคลสู่ตนเองและครอบครัวโดยทั่วหน้า

● ● ●

วันมาฆบูชามหาสมาคม

การบูชาใหญ่ของเหล่าชาวพุทธทั่วประเทศ จะได้มีขึ้นอย่างพร้อมเพรียงกันในวันนี้ เพื่อเป็นการระลึกถึงการประชุมใหญ่ของพระสาวกที่เรียกว่า **จาตุรงคสันนิบาต** ณ วัดเวฬุวัน และเช่นกันวันนี้ยังเป็นวันที่พระบรมศาสดาเอกของโลกทรงแสดง **โอวาทปาฏิโมกข์** ประทานไว้แก่พระสงฆ์สาวกเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวสถาพร

สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายจึงได้จัดให้เช้าของ**วันศุกร์ที่ ๙ ก.พ. ๒๕๓๓** นั้น มีการสวดมนต์ รักษาศีลเจริญภาวนา และถวายภัตตาหารเพลร่วมกัน ตกบ่ายหลังจากภาวนาให้จิตใจสะอาดสว่างสงบแล้ว ร่วมเวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย ซึ่งอาจถือเป็นโอกาสพิเศษแก่ผู้ที่จะอยู่รักษาศีลฝึกภาวนาตลอดวันหยุดสุดสัปดาห์ต่อไป ทางสถาบันฯ ก็ยินดีต้อนรับเสมอ และเช่นเคยมูลนิธิฯ ยังบริการรถรับ-ส่งฟรี โดยมีรถออกหน้าศาลาการเปรียญ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ในวันศุกร์ที่ ๙ ก.พ. เวลา ๐๗.๓๐ น. และส่งกลับประมาณ ๑๕.๓๐ น.

● ● ●

วันสำคัญของลูก ๆ ทุกคน

โดยปกติทุกวันเสาร์ต้นเดือนของทุก ๆ เดือน จะมีผู้รักการแสวงหาความสงบและความสุขใจต่อการฟังธรรมรักษาศีลและเจริญภาวนา พากัน

มายังสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายเป็นประจำ เพราะต่างตระหนักดีว่า วันเวลาย่อมผ่านพ้นไปดุจดังสายน้ำที่ไหลไปแล้วไม่หวนคืนกลับมาอีก ฉะนั้นทุก ๆ คนจึงต่างตักตวงเวลาเหล่านั้นเพื่อฝึกอบรมจิตใจด้วยพุทธวิธี

บัดนี้วันอันสำคัญยิ่งต่อศิษยานุศิษย์ทั้งหลายของ **พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ** ได้เวียนมาอีกวาระหนึ่ง **ในวันเสาร์ที่ ๓ ก.พ. ๒๕๓๓** ซึ่งตรงกับวันมรณภาพของพระเดชพระคุณหลวงพ่อ พวกเราผู้เป็นลูกหลานทุกท่านคงจะตระหนักดีว่า พระคุณอันใหญ่หลวงของพระเดชพระคุณหลวงพ่อนั้นมีมากมายนัก ดังนั้นการที่จะทดแทนพระคุณท่านด้วยสิ่งใด ๆ เป็นอันหามิได้แล้วเว้นแต่ทางแห่งศีลสมาธิปัญญานี้เท่านั้น ที่พระคุณท่านได้แจกจ่ายให้แก่ศิษย์ของท่านตลอดมา ด้วยหลวงพ่อทราบดีว่า นี่เป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะนำให้ลูก ๆ ของท่านก้าวล่วงสังสารจักรอันวนเวียนนี้ได้ จึงขอเชิญทุกท่านมาร่วมกิจกรรมอันสำคัญนี้ เพื่อบูชาหลวงพ่อของพวกเรากันทุกคนเถิด

ฉบับนี้ขอปิดม่านด้วยการย้ำถึงผลทานของท่านทั้งหลายด้วยพระพุทธภาษิตว่า **"ผู้ใดมีศีล ได้ของมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี เชื่อกรรมและผลของกรรมยิ่ง ให้ทานในคนมีศีล เรากล่าวว่า ทานของผู้นั้นมีผลไพบูลย์"** (สุ.ม.อุ.แปล ๑๔/๗๑๙)

● ● ●

ผู้นำบุญกองกฐิน ทอดวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๓๒
ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร วัดปากน้ำ กทม.	๕๐,๗๑๑.๐๐ บาท
คณะศิษย์หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล	๑๔๑,๒๖๖.๗๕ บาท
พระชรุฑา สุวณฺณโณ และคณะ	๑๖,๑๓๐.๐๐ บาท
พระอนันต์ จารุธมฺโม และคณะ	๑๒,๗๔๐.๐๐ บาท
แม่ชีประยูร ระฆังสมบูรณ์ และคณะ	๑๒,๐๕๕.๐๐ บาท
คุณหญิงพันธุ์เครือ ยงใจยุทธ และคณะ	๓๖,๖๓๐.๐๐ บาท
ศาสตราจารย์บัญญัติ-คุณหญิงสุมน สุชีวะ	๑๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณปิยะบุตร ชลวิจารณ์ และ ธนาคารสหธนาคาร จำกัด	๗๐๓,๕๑๔.๐๐ บาท
คุณวิรุฬห์-โกสุม เกรอต และคณะ	๔๔,๓๔๘.๐๐ บาท
คุณณรงค์ ภักตร์เจริญ และคณะ	๔๑,๕๖๕.๕๐ บาท
คุณบุษดี พานิชเจริญผล และคณะ	๓๔,๗๐๘.๕๐ บาท
คุณพรรณี พรพัฒนะ และคณะ	๓๒,๑๐๐.๐๐ บาท
อาจารย์อุดม ตรีชั้น และคณะ	๓๐,๔๘๘.๐๐ บาท
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินสายการบินไทย	๒๔,๔๘๕.๐๐ บาท
คุณธมรัตน์ ตรีนุชจรัสกุล และคณะ	๒๒,๖๔๐.๐๐ บาท
คุณลักขณา นิมิตรจิตราพร และคณะ	๒๑,๘๓๐.๐๐ บาท
คุณเดียวซกเฮียง และคณะ	๒๑,๗๔๕.๐๐ บาท
คุณวิมล สุทธิกิจพงศ์ และคณะ	๒๐,๓๑๐.๐๐ บาท
คุณถวัลย์ ศรีสุวรรณศิลป์ และคณะ	๑๘,๕๕๕.๐๐ บาท
คุณรัตนาภรณ์ พิมมานนท์ และคณะ	๑๘,๓๗๐.๐๐ บาท
คุณประภาส-วาสนา เนตรกระจ่าง และคณะ	๑๗,๕๔๖.๐๐ บาท
คุณสุรเกียรติ-นิภา วรายน และคณะ	๑๗,๔๕๐.๐๐ บาท
คุณปชา-กอบบุญ โลจายะ และคณะ	๑๖,๘๕๕.๐๐ บาท
คุณชฎาพร สุเกียรติกุล และคณะ	๑๕,๘๖๐.๐๐ บาท
คุณสมชาย เทียมบุญประเสริฐ และคณะ	๘,๖๑๕.๐๐ บาท
คุณวัฒนา เลาหเวชวานิช และคณะ	๘,๒๕๐.๐๐ บาท
คุณทองแดง ศิริมาศกูล และคณะ	๘,๑๔๓.๐๐ บาท
คุณวรรณิภา ธัญญะรักษ์ และคณะ	๘,๐๑๕.๐๐ บาท
คุณภัทรา เภกะนันท์ และคณะ	๘,๐๐๕.๐๐ บาท
คุณขนิษฐา เปรมสุวรรณ และคณะ	๑๕,๓๐๐.๐๐ บาท
คุณสุวัฒนา-สุมนา วงษ์กะพันธ์ และคณะ	๑๔,๖๕๐.๐๐ บาท
คุณสุณี วิศวกิจเจริญ และคณะ	๑๔,๔๕๔.๐๐ บาท
คุณบูรณจันทร์ คณาปราชญ์ และคณะ	๑๔,๓๘๕.๐๐ บาท
คุณสถาพร มงคลวัจน์ และคณะ	๑๓,๖๕๖.๐๐ บาท
คุณวีรวรรณ โรจนวานิช และคณะ	๑๓,๕๖๐.๐๐ บาท
คุณวลี ลีขะวณิช และเพื่อน	๑๓,๑๒๕.๐๐ บาท
คุณประวัติ อาจริยะพร และคณะ	๑๒,๕๕๑.๐๐ บาท
คุณพนิดา-องอาจ สุจิรชาโต และคณะ	๑๒,๘๕๐.๒๕ บาท
คุณพยนต์-เงิน เข็มทอง และคณะ	๑๒,๗๗๔.๐๐ บาท
คุณบุญไทย-วชิราภรณ์ วิชาโคตร และคณะ	๑๒,๗๐๒.๐๐ บาท
คุณอรวรรณ เวศอุไร และคณะ	๑๒,๕๕๐.๐๐ บาท
คุณจุมพล-สุดใจ แสงประชาธนารักษ์ และคณะ	๑๒,๔๕๕.๐๐ บาท
คุณบุญเรือง ชะนะปาโมกโข และคณะ	๑๒,๓๒๕.๒๕ บาท
คุณสุชาติ ศุภผล และคณะ	๑๒,๓๐๐.๐๐ บาท
บริษัท มาริส จำกัด	๑๑,๒๔๐.๐๐ บาท
คุณติ๋ม-ทองอุ่น แซ่ลิ้ม และคณะ	๑๑,๑๔๐.๐๐ บาท
บริษัท เวลอินเตอร์ ซัพพลาย จำกัด	๑๑,๑๑๑.๑๑ บาท
คุณวัชรีวรรณ ชัยรัตน์ และคณะ	๑๑,๑๑๑.๐๐ บาท
คุณไพเราะ รินทกุล และคณะ	๑๐,๖๓๐.๐๐ บาท
คุณหยุ่นจี้ แซ่ปั้ง และคณะ	๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท
คณะอุบาสกวัดประสาทสิทธิ์	๕,๖๕๐.๐๐ บาท
คุณวิมล หอมเนียม และคณะ	๕,๑๔๖.๐๐ บาท
คุณสุกิจ สุพรรณรัตน์ และคณะ	๕,๐๓๐.๐๐ บาท
คุณศุภเกตุ คชโกศัย และคณะ	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณแก้ว แซ่ซึ้ง และคณะ	๖,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณพีระ ขุนสุวรรณ และคณะ	๖,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณอุดม เรืองสุรัตน์ และคณะ	๖,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณวรชัย เกียรติก้องขจร และคณะ	๕,๒๐๐.๐๐ บาท
พ.อ.วุฑฒ์ นวะมะรัตน และคณะ	๕,๑๕๐.๐๐ บาท

คุณขวัญชัย-มาลีรัตน์ พิพิธพัฒนาปราปต์ และคณะ	๗,๕๗๐.๐๐ บาท
คุณสุเทพ พุ่มกุมาร และคณะ	๗,๕๐๐.๐๐ บาท
คุณวีระ เนตยกุล และชาการพินไทย	๗,๘๖๐.๐๐ บาท
คุณหงี่กุง แซ่ปึง และคณะ	๗,๗๓๗.๗๕ บาท
คุณหวงพร บุญสอง และคณะ	๗,๔๒๐.๐๐ บาท
คุณสุนทรี เกลิมพงศธร และคณะ	๗,๔๐๕.๐๐ บาท
คุณธนะพล รุจิรัชกร และคณะ	๗,๒๐๐.๐๐ บาท
คุณกรุณา ประทีปจินดา และคณะ	๗,๐๕๐.๐๐ บาท
คุณมาลี มีแก้วน้อย และคณะ	๗,๐๐๐.๐๐ บาท
น.ต.ผ่อง-ตุ๊ บุตรแสงคม และคณะ	๖,๗๒๐.๐๐ บาท
คุณไพโรจน์ นิลแช่ม และคณะ	๖,๕๖๐.๐๐ บาท
คุณคะเชน รัตนธรรม และคณะ	๖,๕๐๐.๐๐ บาท
คุณบพิตร บุรุษรัตน์วรชัย และคณะ	๖,๓๒๖.๐๐ บาท
คุณสุเมธ วงศ์พิภพมงคล และคณะ	๖,๒๘๐.๐๐ บาท
คุณหญิงสุมน สุชีวะ และคณะ	๖,๑๕๐.๐๐ บาท
คุณส่งฮุ่ย แซ่ปึง และคณะ	๖,๑๑๐.๐๐ บาท
ร.ต.อ.ณรงค์ คงเกิด และคณะ	๖,๑๐๐.๐๐ บาท
คุณสุวรรณี แซ่เซ้ง และคณะ	๖,๐๒๐.๐๐ บาท
คุณปราณี พิมานากรณ์ และคณะ	๖,๐๑๒.๒๕ บาท
คุณสนิท สังขพงศ์ และคณะ	๖,๐๑๑.๐๐ บาท
พ.ท.กำพล พร้อมพงษ์ และคณะ	๖,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณสมคิด-เจียน สกุณา และคณะ	๒,๒๒๔.๐๐ บาท
คุณศรีวิไล ลือพงศ์พาณิชย์ และคณะ	๒,๑๓๖.๐๐ บาท
คุณประวัติ-พวงผกา แห่งตระกูล และครอบครัว	๒,๑๐๐.๐๐ บาท
ร้านเอนกอาภรณ์	๒,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณอัญญมณี มัลลิกะมาส และคณะ	๑,๕๕๐.๐๐ บาท
คุณทิรุพาห์ ตรีชั้น และคณะ	๑,๕๗๐.๐๐ บาท
คุณกาย ฝอยหิรัญ และคณะ	๑,๘๓๐.๐๐ บาท

ศ.พ.อ.(พิเศษ)สนิท-ประไพ สุกกรี และคณะ	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
โรงเลื่อยจักรแม่ทะพนา	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
ชมรมผู้ปฏิบัติธรรม มสธ.	๔,๕๔๓.๕๐ บาท
คณะโรงเรียนปากเกร็ด	๕,๕๑๐.๐๐ บาท
คุณจุฑาทิพย์ โฆษิตพิพัฒน์ และคณะ	๔,๓๐๐.๐๐ บาท
ดร.วรุณี-ดร.ณรงค์ ถิรมงคล และคณะ	๔,๒๗๐.๐๐ บาท
คุณสุนันทา อิ่มเพ็ง และคณะ	๔,๑๘๐.๐๐ บาท
คุณประพันธ์ พงษ์ประสิทธิ์ และคณะ	๔,๑๕๒.๐๐ บาท
คุณยงชัย ซึ้งหทัย และคณะ	๓,๘๗๐.๐๐ บาท
คุณสุรพล สุทธิศิลป์ และคณะ	๓,๕๖๐.๐๐ บาท
คุณสมใจ คชพันธ์ และคณะ	๓,๕๔๐.๐๐ บาท
คุณสุริยนต์ ลือพงศ์พาณิชย์ และคณะ	๓,๕๓๕.๐๐ บาท
คุณนัยนา ปัญญา และคณะ	๓,๕๓๐.๐๐ บาท
คุณเขียะเกียง แซ่เจี่ย และคณะ	๓,๕๒๐.๐๐ บาท
คุณมาลี รัตนจินดา และคณะ	๓,๓๑๐.๐๐ บาท
ดร.สัจจา-นันทพร บุณยฉัตร และคณะ	๓,๒๗๕.๐๐ บาท
คุณวินันท์ วงศ์เอนกอนันต์ และคณะ	๓,๒๓๐.๐๐ บาท
คุณศุภวรรณ จิรอรรถพงศ์ และคณะ	๓,๒๓๐.๐๐ บาท
คุณวรรณี มหาพีรางกูร และคณะ	๓,๑๔๐.๐๐ บาท
คุณเฮียง โลหะศิริกุล และคณะ	๒,๘๑๐.๐๐ บาท
คุณสง่า แซ่จิว และคณะ	๒,๕๐๐.๐๐ บาท
คุณดำรง จรจวบโชค และคณะ	๒,๓๘๐.๐๐ บาท
คุณไฉน พันธุ์อินทร์ และคณะ	๑,๖๓๐.๐๐ บาท
คุณอวิศักดิ์ อนุโยธา และคณะ	๑,๖๒๒.๐๐ บาท
คุณสง่า บัวสา และคณะ	๑,๕๘๐.๐๐ บาท
ครอบครัววิชยภิญโญ	๑,๑๐๐.๐๐ บาท
คุณอนุรักษ์ ซุ้ยนิกุล และคณะ	๑,๐๗๐.๐๐ บาท
คุณประชัน เพ็ญโสภี และคณะ	๕๕๐.๐๐ บาท
คุณบุญฤทธิ์-กำไล ปรีชาวณิชวงศ์ และคณะ	๖๑๐.๐๐ บาท
สาธุชนผู้มีจิตศรัทธา	๓๗,๖๓๔.๐๐ บาท

บริษัท บางกอกสลักภัณฑ์ จำกัด เป็นเจ้าภาพบริจาคเงินค่ารถรับสาธุชนไปปฏิบัติธรรมทุกเสาร์ต้นเดือน ที่สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เดือนละ ๒,๕๐๐ บาท

รายชื่อเจ้าภาพกองกฐิน (รายบุคคล) ทอดวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๓๒

รายละ ๑๑,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

นางสี่ แซ่เฮ้า, ตระกูลคงวิทย์เศรณี, ตระกูลพันธุ์วุฒิภิญโญ	พ.ญ. สมใจ แดงเปี่ยม
คุณจันทรา อยู่รอด	พ.ญ. สุรางค์รัตน์-น.พ. อดิศร วรรธนะภูติ
คุณนภา วรรธนะดุษฎีเดช และญาติมิตร	คุณสุธาร สุขยางค์
คุณสมศักดิ์ แซ่เอี้ยว	คุณวริษฐ-เรียม มงคลศรี
คุณสลิล พิมมานนท์ และครอบครัว	คุณจีรพันธุ์ ชัยวิวัชน์
คุณอุไร พลพัฒนาฤทธิ์	คุณพ่อชม-แม่หว่าว คล้ายแดง
คุณสนิท-มาลี วิไลจิตต์	คุณรัชนี ศิริศักดิ์ยศ และครอบครัว
คุณประพนธ์ โสวรรณา	คุณวีรวรรณ โรจนวานิช
คุณสุวรัตน์ พูลบำเพ็ญ	คุณเล็ก แซ่โจว
คุณสุวิทย์-สุวรรณา เลิศวิชชุหัตถ์	คุณแม่สุรีย์-พ.ญ. คุณสุวรรณยา เดชอุดม
คุณสนั่น-พินัดดา-ด.ญ. เพลินสิริ์ พิมลสุข	คุณส่วน-สมศรี-ทวีศักดิ์-จิราพร พนมวัฒนากุล
คุณศิริ ฮวดสาขา ธิดา-บุตร-หลาน	คุณพัชรา-บัณฑูร อังสุรัตน์โกมล

รายละ ๖,๐๐๐ บาทขึ้นไป

พระครูอุปถัมภ์ธรรมกิจ (วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ)	คุณสุทัศน์-สุนีรัตน์ นิ่มกุลรัตน์
คุณสุเทพ-วนิตตา ก้องธรณินทร์	คุณสมบัติ อิ่มเพ็ง
คุณชัยฤทธิ์ ตรีวรัญญู	คุณจินดา ดุละลัมพะ
คุณเนียม-ประเสริฐ พุ่มตาลพงษ์	คุณอุดม-ทองเพียน ใจสมบุญ
คุณบุญไทย นินตระกูล	คุณสุทัศน์-วิมล-ศวัส-ไพศาล-ธนิต-นิตยา โกมลโรจนาภรณ์
คุณเจริญ-ทองสุข อาษา	คุณฐานิยา สิทธิคุณ
คุณสมพงศ์-วันดี พิบูลย์ผล	พ.ท. เสถียร-ประจวบ-ชวนพิศ พัฒนโสภณ
คุณสุรชัย งามจริยาวัตร และญาติมิตร	คุณพเยาว์ จันทร์แต่งผล
ดร. กิตติ์ วิสุทธิวิเศษ-รศ. ถาวร สุทธิพงศ์	คุณธนะ ธนไพบูลย์ชัย และครอบครัว
คุณจินดา-อำภา สวนทวี	คุณตา ไม้แดง
คุณสมจิตร์ อารีรอบ	คุณศุภชัย-อรพิน พรรณเชษฐ
อู่ทิพย์โก้	คุณวสันต์ เลิศธรรมเทวี
คุณอุมาพร โลหิตจันทร	คุณโกวิท เมฆบุตร
ดร.พัฒนะ ภาระนันท์ และลูกหลาน	ครอบครัว โรจนอุดมวุฒิกุล
พ.ญ. จรัสศรี พงศ์พุฒิ	

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง

รายนามเจ้าภาพถวายนิตยสาร "ธรรมกาย" แด่พระภิกษุสงฆ์

เจ้าภาพ	ผู้รับ
คุณธนะพล รุจิรัชกร	ถวาย -พระสาสนโสภณ วัด เทพศิรินทราวาส ป้อมปราบฯ กทม.๑๐๑๐๐
คุณธนะพล รุจิรัชกร	ถวาย -พระญาณวโรดม วัด เทพศิรินทราวาส ป้อมปราบฯ กทม.๑๐๑๐๐
น.พ.ธรรม์พงษ์ - สาวิตรี รังสิภัทร์	ถวาย -พระอมราภิรักขิต วัด เทพศิรินทราวาส ป้อมปราบฯ กทม.๑๐๑๐๐
น.พ.ธรรม์พงษ์ - สาวิตรี รังสิภัทร์	ถวาย -พระธรรมวราจารย์ วัด บรมนิวาส ปทุมวัน กทม.๑๐๓๓๐
คุณสุรพล สกุณา	ถวาย -พระพุทธิวงศมุนี วัด เบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ดุสิต กทม.๑๐๓๐๐
พระสุพงษ์ โฆสโก	ถวาย -พระราชรัตนรังษี วัด พระศรีมหาธาตุ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ๖๕๐๐๐
คุณอาทิตย์ รัศมีธรรมวงศ์	ถวาย -พระอาจารย์นิกร วัด สันปง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๙๐
คุณเนตรนภิส ธีระวัลย์ชัย	ถวาย -พระราชธรรมเวที วัด เสาธงทอง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
คุณเก็จวลี ธีระวัลย์ชัย	ถวาย -พระราชสิริวัฒน์ วัด บูรพาราม อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
คุณรวิวรรณ ธีระวัลย์ชัย	ถวาย -พระอุดมธรรมปรีชา วัด ไตรธรรมาราม อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๐๐๐

คุณอุไรวรรณ สุขาภิรมย์	ถวาย -พระเทพวราภรณ์ วัดพระมหาธาตุ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
คุณอุไรวรรณ สุขาภิรมย์	ถวาย -พระเทพสารสุธี วัด ธรรมบูชา อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๐๐๐
คุณอรพร อาจริยะพร	ถวาย -พระครูวินัยธรสมบูรณ์ วัด วังมะนาว อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี ๗๐๑๔๐
ร.ต.อ.ณรงค์ คงเกิด	ถวาย -พระราชญาณเวที วัดใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา ๙๕๐๐๐
คุณอดิศร คุ้มได้อยู่	ถวาย -พระกิตติสารสุธี วัดสารภาณนิมิต อ.เมือง จ.นครพนม ๔๘๐๐๐
คุณจรัสศรี เข็มทอง	ถวาย -พระเทพวรเวที วัดไร่ขิง อ.เมือง จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือ ผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพถวายนิตยสารธรรมกาย ถวายแด่พระสงฆ์ ๑ ปี (๔ เล่ม) ในอัตราปีละ ๑๒๐ บาท ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

ขอเชิญร่วมอนุโมทนาต่อกุศลจิตอันงดงาม

ของเหล่ากัลยาณมิตร ผู้หยิบยื่นแสงสว่างอันนิรันดร์แก่เพื่อนมนุษย์
ด้วยการอุปถัมภ์การพิมพ์นิตยสารดังนี้

๑. หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล และญาติโยม

๒. คุณขจร เปรมสุวรรณ

๓. คุณธนะพล รุจิรัชกร

๔. ร้านประวัติยนต์

ผู้มีรายนามข้างบนนี้คือผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินบำรุงการพิมพ์นิตยสารธรรมกายแต่ละเล่มเป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคโปรดติดต่อขอบริจาคได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
สำนักงาน : ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร.๒๒๔-๗๔๗๕

(บนซ้าย) คณะผู้เดินทางไปอัญเชิญ "พระธรรมกายชัยมงคล" จากประเทศอินเดียสู่ประเทศไทย เมื่อ ๒๐ ธ.ค. ๓๒ นำโดยคณะสงฆ์วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ มีพระเดชพระคุณ พระธรรมปัญญาบดี พระภาวนาโกศลเถร พระมหาถวัลย์ ทีฏฺฐเวโล พระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล และกรรมการมูลนิธิฯ คุณวีระ เนตยกุล

(กลางขวา) คณะสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย นำผ้ากฐินไปทอด ณ วัดโบสถ์ อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี โดยมีพระเดชพระคุณ พระเมธีรัตโนดม เป็นประธานสงฆ์รับผ้ากฐิน เมื่อ...

(ล่างซ้าย) คณะกรรมการควบคุมและวางแผนผังการก่อสร้างอุโบสถ กำลังหารือถึงแผนงานการพัฒนาโครงสร้างต่าง ๆ ของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ภายในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย โดยมี ผศ.ภิญโญ สุวรรณคีรี สถาปนิกชื่อดังระดับชาติกำลังชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ

(บนขวา) พระเดชพระคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ องค์ประธานของสถาบันฯ กำลังรับฟังรายงาน จากพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล ผู้อำนวยการสถาบันฯ ในโอกาสวันเปิดอบรมพระกัมมัฏฐาน แด่พระสงฆ์ รุ่นที่ ๑๘

(กลางซ้าย) พระสงฆ์สามเณร จำนวนเกือบ ๕๐๐ รูป ขณะรับฟังโอวาทจากพระมหาเถระ

(ล่างขวา)
...บิณฑบาต เป็นวัตร...
...ฉันมื้อเดียว เป็นวัตร...

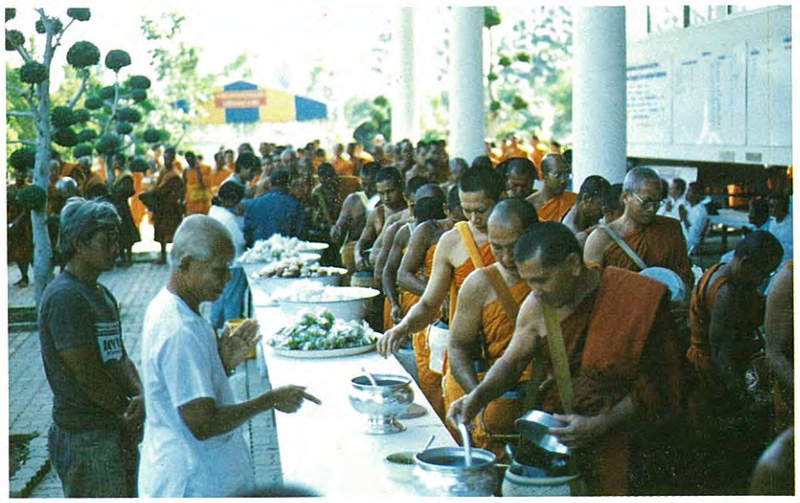

(บนซ้าย) ฝึกภายในให้ใสสะอาดแล้ว ต่างก็ขวนขวาย ทำให้ภายนอกสะอาดด้วย

(กลางขวา)
แยกกลุ่มเจริญภาวนา

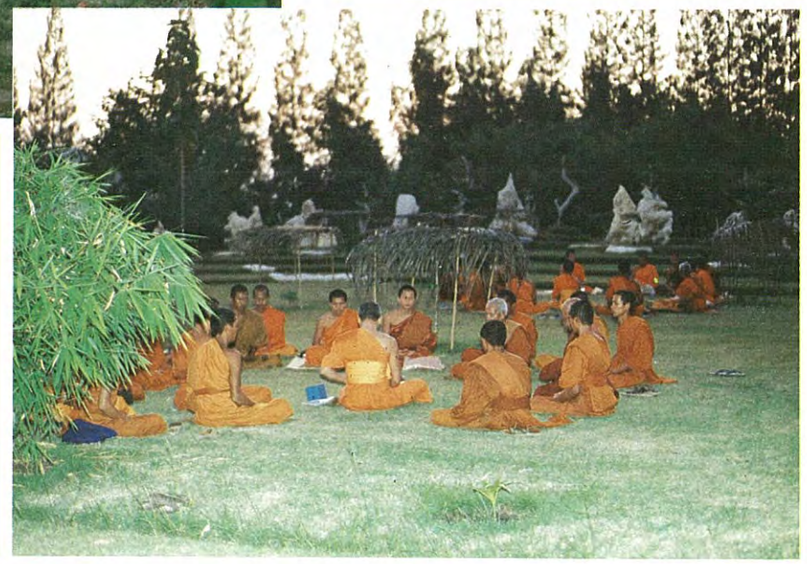

(ล่างซ้าย)
แยกกลุ่มเจริญภาวนา

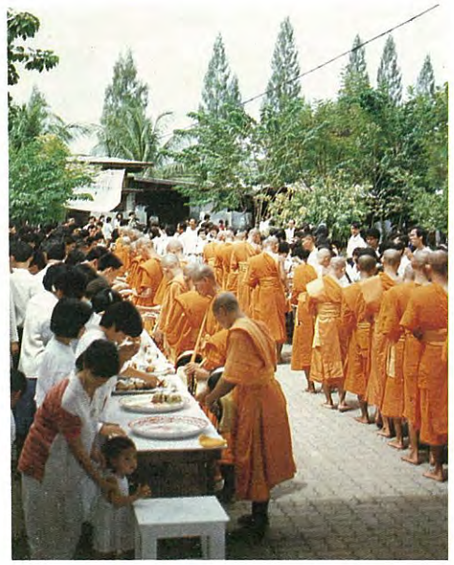

(บนซ้าย) สาธุชนร่วมกันตักบาตรทำบุญสะสมไว้ก่อนในภาคเช้าเตรียมใจรองรับบุญกฐินในตอนบ่ายของวันเดียวกัน

(บนขวาและกลาง) คุณหญิงพันธ์เครือ ยงใจยุทธ ศ. บัญญัติ/สุชีวะ คุณปิยะบุตร ชลวิจารณ์ และสาธุชน ร่วมกันทอดกฐินสามัคคี

(ล่างซ้าย) ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี นายพีระ บุญจริง (ซ้าย) พลอากาศเอก เกริกชัย หาญสงคราม ผช.ผบ.ทอ (ขวา)

พระอานนทเถระนิพพาน

จัดพิมพ์โดย **หอสมุดพระวชิรญาณ พ.ศ. ๒๔๕๗**

...ครั้นถึงวันที่สุดไตรมาสนั้น พระราชกุมารก็ถวายทานแก่พระสงฆ์มีองค์พระพุทธเจ้าเปนประธานแล้ว ถวายไตรจีวรแก่พระสงฆ์สิ้นทุก ๆ องค์ พระราชกุมารจึงหมอบลงแทบพระบาทยุคลทั้งคู่แล้ว จึงตั้งปณิธานความปรารถนาว่า อิมินา ปุญ์ญกัม์เมน เดชะกุศลที่ข้าพระองค์ได้กระทำทั้งนี้ จงเปนปัจจัยให้สำเร็จพุทธอุปฐากภูมิ ดังพระสุมนเถระท่านปฏิบัติพระพุทธองค์เจ้าเปนนิตย์ ในอนาคตกาลเบื้องหน้าโน้นเถิด...

นมัต์ถุ ฯ พหุส์สุตานํ อานัน์โท อัค์โค พุท์เธน วัณ์ณิโต ตัส์ส ตํ นิพ์พานํ ปวัก์ขามิ สุณาถํ เม ฯ กถํ ฯ อิโต กัป์ปสตสหัส์มัต์ถเก หํสวตีนคเร อานัน์โท นาม ราชา ธัม์มราชา ตัต์ถ รัช์ชํ กาเรสิ

ความในเรื่องราวพระอานนทเถระนิพพานว่า เถโร อันว่าพระอานนทเถระผู้เปนเจ้าพระองค์นี้ เปนพระอนุชาแห่งพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้า สำหรับได้ปฏิบัติพระพุทธองค์เปนนิตย์ แล้วเปนพหูสูตได้สดับตรับฟังมาก ฟังแล้วทรงจำไว้ได้สิ้นทั้ง ๘ หมื่น ๔ พันพระธรรมขันธ์มิได้วิปลาศ พุท์เธน วัณ์ณิโต สมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้าตรัสสรรเสริญยกย่องว่า เปนพหูสูตรประเสริฐยิ่งกว่าสาวกในพระสาสนา ตัส์ส นิพ์พานํ ปวัก์ขามิ อาตมาจักดำเนิรความมาแต่เบื้องต้น แต่เมื่อแรกพระอานนท์ท่านจะปราถนาเปนพุทธอุปฐากนั้นมา กว่าท่านจะได้สำเร็จมรรคผลธรรมวิเศษ ตราบเท่าท่านดับขันธ์เข้าสู่พระนิพพาน ตํ สุณาถ สมาหิตา ท่านทั้งปวงจงตั้งโสตประสาท สดับรับรส พระสธรรมเทศนา อาตมาจะสำแดงไปในกาลบัดนี้

กถํ จึ่งมีคำบุจฉาซักถามเข้ามาในที่นี้ว่า พระอานนทเถระผู้เปนเจ้านั้น ท่านได้สร้างสมกองการกุศลไว้แต่ครั้งใด จึ่งได้มาบังเกิดพบพระพุทธเจ้า แล้วได้ที่ฐานันดรอันพระพุทธองค์ประทานให้ สำหรับจะได้ปฏิบัติเปนนิตย์ ยิ่งกว่าสิสสานุสิสทั้งปวงในพระสาสนา จึ่งมีคำวิสัชนาแก้ไขว่า พระอานนทเถระท่านได้สร้างกองการกุศลแล้วได้ตั้งปาณิธานความปราถนาไว้แต่ชาติหลัง แต่ครั้งพระสาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระนาม

ชื่อว่าพระปทุมุตตระนั้น นับแต่ภัททกัปนี้ถอยหลังลงไป ได้แสนกัปเปนกำหนด ในที่สุดแสนกัปนั้นราชายังมีบรมกระษัตรพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่าพระเจ้าอานนทราชบรมบพิตร เธอได้ผ่านสมบัติในเมืองหงษาวดีมหานคร บห่อนที่จะให้เคลื่อนคลาศจากทศพิธราชธรรม องค์พระอรรคมเหษีของท้าวเธอนั้น ทรงพระนามชื่อว่านางสุชาดาราชเทวี เปนใหญ่กว่านางสนมสิ้นทั้งปวงนั้น ท้าวเธอผ่านสมบัติเปนบรมสุข ตทา ครั้งนั้นหน่อพุทธังกูรบรมโพธิสัตว ทรงพระนามชื่อว่าปทุมุตตระ ท่านสร้างพระบารมีสามสิบทัศครบจำนวน ถ้วน ๘ อสงไขยแสนกัปแล้ว จึ่งจุติจากสวรรค์ชั้นดุสิต ลงมาถือเอาปฏิสนธิในพระครรภ์นางสุชาดา ผู้เปนอรรคมเหษีพระยาอานนทราช พร้อมด้วยมหัศจรรย์ต่าง ๆ มีแผ่นดินไหวเปนต้น

...ฝ่ายพระบรมโพธิสัตวทอดพระเนตรเห็นพระโอรสยอดสงสารแล้ว จึ่งเสด็จอออกสู่มหาภิเนษกรมด้วยความประสาทเลื่อมไส อุส่าห์กระทำเพียร ๗ วันก็ได้ตรัสแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ เหนือรัตนบัลลังก์สูง ๓๘ ศอก ในภายใต้ร่มไม้สนเปนมหาโพธิ องค์พระพุทธปทุมุตตระนั้น สูงประมาณ ๕๘ ศอก มีพระรัศมีแผ่ไปไกลประมาณ ๑๒ โยชน์...

เมื่อพระนางทรงครรภ์หน่อพระทศพล บรมโพธิสัตวไว้ครั้งนั้น นางพระยาเจ้าจะเสด็จดำเดิรไปใดที่ใด ๆ แต่ภอยกพระบาทย่างไปวางลง ดอกบัวก็บังเกิดผุดขึ้นมารับเอาพระบาทนางทุก ๆ ย่างไป พระนางทรงครรภ์ไว้สิ้นทศมาส ๑๐ เดือนโดยคณนา จึ่งประสูตรบวรราชโอรสาในหงสะวันอุทยาน ขณะนั้นห่าฝนดอกบัวก็บันดาลตกลงมาทั่วทั้งเกาะชมพู ชานุมัต์เต สูงประมาณเพียงเข่าทุกแห่งหนกับทั้งอัศจรรย์ทั้งหลาย มีแผ่นดินไหวเปนต้นก็บังเกิดมี ในขณะเมื่อพระนางประสูตรหน่อพระชินสีห์ในหงสะวันอุทยาน ในกาลครั้งนั้นเนมิต์ตา ฝ่ายพระบรมวงษาคณาญาติกับทั้งปโรหิตก็ประชุมชวนกันพินิศพิจารณาดูพระลักขณะพระราชบุตร ก็เห็นว่าประเสริฐสุดกว่าบุคคลในไตรภพทั้งเทวาและมนุษย์จนจบก็เข็ดขาม จึ่งถวายพระนามชื่อว่าเจ้าปทุมุตตรกุมาร เหตุว่าห่าฝนดอกบัวบันดาลตกลงมา ประมาณเพียงเข่าในขณะเมื่อพระราชกุมารประสูตรจากครรภ์พระชนนี โส โพธิสัต์โต เจ้าปทุมุทตรกุมารหน่อพระชินสีห์ก็วัฒนาการจำเริญวัยเสวยสมบัติอยู่ในฆราวาสช้านาน ประมารหมื่น ๖ พันปี ประกอบด้วยนางนารีเปนสนมนับได้ ๔ หมื่นเปนบริวาร บำรุงบำเรอเปนบรมสุขสนุกสนานยิ่งแสนทวี องค์พระอรรคมเหษีชื่อว่านางวาสุลทัตตาราชกัญญาเปนใหญ่กว่านางสนมทั้ง ๔ หมื่น พระบรมโพธิสัตวเสวยสมบัติรื่นเริงพระไทยเปนบรมสุขปรางคปราสาททั้งสามสมควรจะเปนที่สบายในฤดูหนาวฤดูฝนฤดูร้อน เปนบรมสุขอันเลิศหาที่สุดมิได้ ฝ่ายนางวาสุลทัตตาอรรคมเหษี ก็ทรงครรภ์พระโอรสถ้วนทศมาสแล้ว ประสูตรพระโอรสชื่อว่าเจ้าอุตตรกุมาร ฝ่ายพระบรมโพธิสัตวทอดพระเนตรเห็นพระโอรสยอดสงสารแล้ว จึ่งเสด็จอออกสู่มหาภิเนษกรมด้วยความประสาทเลื่อมไส อุส่าห์กระทำเพียร ๗ วันก็ได้ตรัสแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ เหนือรัตนบัลลังก์สูง ๓๘ ศอก ในภายใต้ร่มไม้สนเปนมหาโพธิ องค์พระพุทธปทุมุตตระนั้น สูงประมาณ ๕๘ ศอก มีพระรัศมีแผ่ไปไกลประมาณ ๑๒ โยชน์ พระพุทธปทุมุตตรเสด็จไปโปรดสัตว์ในที่ใด ๆ แต่ภอพระองค์ยกพระบาทย่างไปวางลง ดอกบัวก็

ผุดขึ้นมารับเอาพระบาทบงก์ทุก ๆ ย่าง แต่ภอวางพระบาทลงเหนือดอกบัวนั้น ละอองเกสรก็ฟุ้งขจรกระหลบอบองค์พระพุทธเจ้า พระรัศมีพระองค์นั้นเล่าก็ซ่านออกจากพระกาย เปนแสงสายสุกดังน้ำทองอันบุคคลไขออกจากทนานยนต์ พระรัศมีนั้นก็สว่างไปในเบื้องต่ำและเบื้องบน โดยรอบพระองค์ข้างละ ๑๒ โยชน์เปนกำหนด ละอองเกสรดอกบัวกับพระรัศมีนั้น ก็ปรากฏมีทุก ๆ ย่างพระบาท อภิสัม์พุท์โธ ครั้นพระองค์ได้ตรัสแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณแล้ว เทศนาพระธรรมจักกัปปวัตตนะสูตรโปรดเวไนยสัตว ให้สำเร็จพระอริยมรรค อริยผลแล้วจึ่งตั้งพระวสภเถระเปนอรรคสาวก ตั้งพระสุทัตตเถระเปนทุติยสาวก ตั้งนางอมิตตาเถรีเปนอรรคสาวิกา ตั้งนางสุมนาเถรีเปนทุติยสาวิกา ตั้งพระสุมนเถระไว้เปนภิขุสำหรับปฏิบัติเปนนิตย์ พระองค์เจ้าเสด็จสถิตย์อยู่ในวิหาร ใกล้เมืองหงสะวดีมหานคร เทศนาสั่งสอนพระบรมวงษาคณาญาติ ให้สำเร็จมรรคและผลและพระนิพพานเปนอันมาก ราชา สมเด็จบรมกระษัตรผู้เปนพระพุทธบิดา ก็โสมนัสยินดีในพระไทยนับถือว่าพระโอรสของพระองค์เปนพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เล่าก็เปนของพระองค์ ท้าวเธอมิให้พระพุทธเจ้ากับพระสงฆ์ไปโปรดสัตว์ในที่อื่น ท้าวเธอตั้งปฏิบัติเปนนิตย์มิได้ขาด อันว่าประชาราษฎร์มิได้กระทำสักการบูชา ตทา ในกาลครั้งนั้น พระอานนทเถระ ผู้เปนพระอนุชาของสมเด็จพระพุทธเจ้าของเรานี้ บังเกิดในตระกูลกระษัตรพระเจ้าอานนทราชผู้เปนพระพุทธบิดา เปนน้องยาแห่งพระปทุมุตตระ แต่ต่างมารดากับพระพุทธเจ้า พระราชกุมารนั้น มีนามกรชื่อว่าเจ้าสุมนะ เอกทิวสํ อยู่มาวันหนึ่งเจ้าสุมนราชกุมารเห็นพระสุมนเถระท่านปฏิบัติพระพุทธเจ้าเปนนิตย์ ให้มีจิตรรักใคร่จะใคร่ได้เหมือนพระผู้เปนเจ้า พระราชกุมารจึ่งดำริแต่ในพระไทยว่าทำไฉนอาตมาจึ่งจะได้ที่ฐานันดรเห็นปานดังนี้ พระภิกขุองค์นี้ท่านภักดีปฏิบัติสมเด็จพระพุทธเจ้า ครั้นอาตมาจะถวายทานแก่พระพุทธเจ้ากับทั้งพระสงฆ์ทั้งหลาย พระราชบิดาก็หวงแหนมิให้ใครกระทำพระราชกุมารจะใคร่สร้างการกุศล จึ่งคิดเปนกลอุบายใช้บริษัทของตนไปปล้นวิ่งชิงไชยกับชาวชนบท ปราถนาจะให้ปรากฏแก่พระราชบิดา เต ปริสา พวกบริษัททั้งหลายนั้น จึ่งชวนกันไป

กระทำตามคำพระราชกุมาร เข้าบุกรุกรานมหาชนชาวชนบท ทำอาการดังจะปล้นวิ่งชิงเอาชนบทนั้นชนปทา ชาวชนบททั้งหลาย จึ่งส่งข่าวสารไปถวายพระเจ้าอานนทราชว่า บัดนี้ยังมีฆ่าศึกมาปล้นวิ่งชิงไชยชาวชนบทนี้ เปนอันมากมายนักหนา ขอเชิญพระองค์เสด็จออกมาปราบปรามไพรีให้ประลาตหนีไป ราชบุรุษทั้งหลายจึ่งนำข่าวสารเข้าไปกราบทูลสมเด็จบรมกระษัตร ราชา สมเด็จพระเจ้าอานนทราชบรมบพิตร ได้สดับสารว่าปัจจามิตรมาเบียดเบียฬชนบทแห่งพระองค์ครั้งนั้น จึ่งให้หาเจ้าสุมนราชกุมารผู้เปนโอรสเข้ามาแล้ว จึ่งมีพระโองการตรัสใช้ให้ไประงับฆ่าศึก ในปัจจันตะประเทศว่า ตาต สุมน ดูกรสุมนะผู้เปนพระโอรสร่วมพระไทย พ่อจงอาสาพระบิดาไประงับฆ่าศึกในครั้งนี้ แม้เจ้ากลับมาถึงบุรีแล้ว บิดาจะประสาทพรให้ พ่อจงอาสาพระบิดาไปให้สำเร็จดังใจหวัง โส กุมาโร เจ้าสุมนราชกุมารรับพระโองการพระบิดาแล้ว ยอกรขึ้นเหนือเกษแล้วบังคมลายกพยุหะโยธาไปถึงปัจจันตะประเทศ พวกฆ่าศึกทั้งหลายแจ้งเหตุว่า พระราชกุมารเสด็จออกมาต่างคนต่างประลาศนาหนีไป ไม่ต่อสู้ พระองค์ก็จัดแจงประชาชนบทให้อยู่เปนสุขสำราญแล้ว จึ่งเสด็จกลับมาสู่หงสะวดีมหานคร ขึ้นเฝ้าสมเด็จพระบรมกระษัตรผู้เปนพระบิดา อานันท์ทราชา สมเด็จพระเจ้าอานนทราชบรมบพิตร ทอดพระเนตรเห็นพระโอรสกลับมา จึ่งมีพระวาจาตรัสถามว่า ปัจจันโตวูปสมิโต พ่อไประงับฆ่าศึกในปัจจันตะประเทศเปนสุขสวัสดีอยู่หรือ ๆ ว่าได้ความแค้นเคืองเปนประการใด พ่อจงบอกบิดาไป ในกาลบัดนี้ พระราชกุมารยอกรอัญชลีขึ้นเหนือเกษ จึ่งกราบทูลพระบิตุเรศไปทันทีว่า เทว ข้าแต่พระองค์ผู้เปนสมมุติเทวราช แต่ภอข้าพระบาทยกพลออกไป พวกฆ่าศึกทั้งหลายรู้ข่าวก็ไม่อาจจะรังรอต่อสู้ ชวนกันแล่นประลาตหนีไปเปนหมู่ ๆ หนีไปในทิศานุทิศ ขอเดชะบรมบพิตรจงทราบพระไทยในกาลบัดนี้ อัต์ตมโน สมเด็จบรมกระษัตรได้ทรงฟัง ก็ปรีดาในพระไทยนัก จึ่งมีพระวาจาตรัสไปมินานว่า ตาต ดูกรพ่อสุมนราชกุมาร ผู้เปนที่รักของพระบิดา มาเถิดพ่อมา บิดาจะประสาทพรให้ พรสิ่งใดเจ้าปราถนาบิดาจะประสิทธิ์ให้ พระราชกุมารได้ฟังก็ดีพระไทยนักหนา จึ่งกราบทูลขอพรพระบิดาว่า เทว ข้าแต่สมเด็จบรมบพิตรพระองค์ทรงพระกรุณา จะประสิทธิ์พรให้กระหม่อนฉันครั้งนี้ใช้ พระพรอื่น ๆ ข้าพระองค์มิได้ปราถนา กระหม่อมฉันจะขอปฏิบัติถวายทาน กระทำสักการบูชาองค์พระเชฏฐาสัมมาสัมพุทธเจ้ากับทั้งสาวกเปนบริวาร พระพรนี้แหละกระหม่อมฉันจะใคร่ได้ พระองค์จงประสิทธิ์ให้กระหม่อมฉันในกาลบัดนี้ ราชาสมเด็จบรมกระษัตรทรงฟังพระโอรสขอพรดังนั้น พระองค์มิได้อนุญาตให้ จึ่งตรัสตอบไปทันทีว่า ตาต ดูกรพ่อสุมนะ พ่อจะขอปฏิบัติพระพุทธเจ้าเปนนิตย์นี้ไม่ได้ พระราชกุมารจึ่งกราบทูลไปว่า ข้าพระบาทจะขอปฏิบัติพระองค์สัก ๗ ปี ท้าวเธอก็มิได้อนุญาติให้ พระราชกุมารจึ่งทูลขอถอยลงไป ๕ ปี ๔ ปี ๓ ปี แต่ปีเดียวพระราชบิดาท้าวเธอ

ก็มิได้ให้อนุญาต พระราชกุมารจึงทูลขอลดลงไปจะขอปฏิบัติพระองค์สัก ๓ เดือนเท่านั้น สมเด็จพระบรมกระษัตรก็ประทานให้ เจ้าสุมนกุมารดีใจนักหนา จึงถวายบังคมลาบรมกระษัตรมาสู่นิเวศน์ของพระองค์ จึงจัดแจงสรรพสิ่งของต่าง ๆ ประสงค์จะถวายทานแก่พระพุทธเจ้า กับทั้งพระสงฆ์เปนบริวารสิ้นไตรมาส ๓ เดือน ฝ่ายพระราชกุมารก็อุสสาหะให้ทานรักษาศีล ตั้งใจสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา อุสสาหะกระทำการกุศลทุกสิ่งทุกประการมิได้ขาด ตราบเท่าจนสิ้นไตรมาส ๓ เดือน ความที่ว่ามานี้ก็เหมือนกันกับพระกุมาร แต่ครั้งพระยาพิมพิสารเธอเปนขุนส่วยช่วยกันกระทำครั้งนั้น โอสานทิวเส ครั้นถึงวันที่สุดไตรมาสนั้น พระราชกุมารก็ถวายทานแก่พระสงฆ์ มีองค์พระพุทธเจ้าเปนประธานแล้วถวายไตรจีวรแก่พระสงฆ์สิ้นทุก ๆ องค์ พระราชกุมารจึงหมอบลงแทบพระบาทยุคลทั้งคู่แล้ว จึงตั้งปณิธานความปราถนาว่า อิมินา ปุญ์ญกัม์เมนเดชะกุศลที่ข้าพระองค์ได้กระทำทั้งนี้ จงเปนปัจจัยให้สำเร็จพุทธอุปฐากภูมิ ดังพระสุมนเถระท่านปฏิบัติพระพุทธองค์เจ้าเปนนิตย์ ในอนาคตกาลเบื้องหน้าโน้นเถิด ภควา ครั้งนั้นองค์สมเด็จพระปทุมุตตระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ได้ทรงสดับคำพระราชกุมารตั้งประณิธานความปราถนา จะเปนพุทธอุปฐากดังพระสุมนเถระนั้น ญาณ์ เปเสต์วา พระพุทธองค์จึงส่งพระญาณไปในอนาคตกาล พิจารณาดูอาการในอนาคต ก็ปรากฏประจักษ์แจ้ง จึงมีพระพุทธกีฎาตรัสลัทยาเทศทำนายดังนี้ว่า ดูกรพระกุมาร ความปราถนาของท่านจะสำเร็จดังประสงค์ อนาคตกาเล นานไปในเบื้องหน้าที่สุดแสนกัป พระพุทธเจ้าทรงพระนามชื่อว่าพระโคดมบรมครูเจ้า จะมาตรัสรู้ไญยธรรมในโลกนี้ ตัวพระกุมารจะได้เปนพุทธอุปฐากชื่อว่าอานนทเถระ เปนภิกขุสำหรับปฏิบัติพระพุทธโคดมเปนนิตย์ดังปราถนาโสมนัส์สชาโต พระราชกุมารได้ฟังพระพุทธปทุมุตตระ พระองค์ตรัสลัทธยาเทศทำนายครั้งนั้นมีความยินดีปรีดาหาที่สุดจะอุปมามิได้ ตั้งแต่นั้นไปก็อุส่าห์ให้ทานรักษาศีลบำเพ็ญกองการกุศลต่าง ๆ นา ๆ ครั้นสิ้นชนมวัสสาอายุแล้ว ก็จุติไปบังเกิดในภพเบื้องหน้า ท่องเที่ยวมาในวัฏฏะสงสารสิ้นกาลช้านาน สิ้นกาลกำหนดได้แสนกัปอิมัส์มึ พุท์ธุป์ปาเท ครั้นมาถึงสาสนาพระพุทธเจ้า

ของเรานี้ เจ้าสุมนราชกุมารนั้นมาบังเกิดในตระกูลสากยราช ชื่อว่าอานนทกุมาร เปนโอรสแห่งนางกีสาโคตมี อภิสัม์พุท์โธ ครั้นองค์สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้าแห่งเรา ได้ตรัสแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณแล้ว เสด็จไปเทศนาพระธรรมจักกัปปวัตตนะสูตร โปรดพระปัญจวัคคีย์ภิกขุทั้ง ๕ มีพระอัญญาตโกณฑัญญะเถระเปนต้น ในป่าอิสิปตนะมิคทายวันใกล้เมืองพาราณสีมหานคร เสด็จจำพระวัสสาในที่นั้นวัสสาหนึ่งแล้ว ตโต คัน์ต์วา พระองค์เสด็จออกจากป่าอิสิปตนะมิคทายวัน เสด็จไปสู่เมืองราชคฤห์มหานคร เสด็จสำราญพระไทยอยู่ในลัฏฐิวโนทยาน เทศนาโปรดพระยาพิมพิสาร กับทั้งพราหมณ์และคหบดี ให้ดื่มกินซึ่งน้ำอมฤตคือพระโสดาปัตติผล ประมาณ ๑๒ หมื่นเปนกำหนด ทั้งเทวดาในโสฬสชั้นสวรรค์ ก็สำเร็จมรรคผลพระนิพพานเปนอันมากกว่ามากจะคณนานับมิได้ พระพุทธองค์เจ้าเสด็จสำราญพระไทย อยู่ในลัฏฐิวโนทยานป่าไม้ตาลหนุ่มในกาลครั้งนั้นตทา สุท์โธทนมหาราชา ครั้งนั้นสมเด็จบรมกระษัตรพระเจ้าสุทโธทนะบรมบพิตร ผู้เปนพระพุทธบิดารู้ข่าวว่า พระโอรสได้ตรัสแล้วเสด็จไปจำพระวัสสาอยู่ในเมืองราชคฤห์มหานครครั้งนั้นจึงตรัสใช้อำมาตย์กับบริวารพันหนึ่งไปให้อาราธนาพระพุทธองค์เจ้า เสด็จมาสู่เมืองกบิลพัตถ์ อำมาตย์รับพระราชโองการแล้วถวายบังคมลาพาบริวารพันหนึ่งไปถึงเมืองราชคฤห์ เข้าไปเฝ้าสมเด็จพระมหากรุณา พระองค์จึงตรัสเทศนาโปรดอำมาตย์นั้น กับบริวารพันหนึ่งให้สำเร็จแล้วชวนกันบวชเปนภิกขุในพระสาสนา มิได้กลับมาสู่เมืองกบิลพัตถ์ สมเด็จบรมกระษัตรพระเจ้าสุทโธทนะมหาราช ครั้นเห็นอำมาตย์นั้นไปช้ามิได้พาพระพุทธเจ้าเสด็จมาดังพระไทย จึงตรัสใช้อำมาตย์ไปอีกคนหนึ่งกับบริวารพันหนึ่งไปมิได้ช้า อำมาตย์นั้นก็พาบริวารพันหนึ่งไปถึงแล้วได้ฟังเทศนาเฉภาะพระภักตร์สมเด็จพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ชวนกันบวชสิ้นทั้งพัน แต่สมเด็จพระเจ้าสุทโธทนะมหาราชใช้อำมาตย์ไปดังนี้ถึง ๙ คน บริวารคนละพัน ๆ อำมาตย์ทั้งหลายนั้นก็พากันไปบวชเสียสิ้น มิได้พาพระพุทธเจ้าเสด็จมา สมเด็จบรมกระษัตรให้กำเริบร้อนในพระไทย จึงมีพระโองการตรัสใช้กาลุทายีอำมาตย์ ผู้ประกอบด้วยอุบายปัญญาเฉลียวฉลาดไปเปนคำรบ ๑๐ กาลุทายีอำมาตย์จึงพาบริวารพันหนึ่งไปถึงแล้ว ได้ฟังเทศนาพากันบวชสิ้นทั้งพัน ภายหลังกาลุทายีภิกขุนั้นเปนคนฉลาด จึงกราบทูลอาราธนาพระพุทธเจ้า เชิญเสด็จพระพุทธองค์มาสู่เมืองกบิลพัตถุ์มหานคร พระพุทธองค์เจ้าตรัสเทศนาแล้วก็เสด็จมาถึง เสด็จสำราญพระไทยอยู่ในนิโครธารามมหาวิหาร โปรดประทานเทศนายังสมเด็จพระราชบิดาให้ได้อนาคามิผล กับทั้งบรมวงษาประชาชนชาวพระนครกบิลพัตถุ์ ให้ได้ตรัสรู้มรรคผลธรรมอันวิเศษเปนอันมากแล้ว พระพุทธองค์เจ้าจึงเสด็จเที่ยวไปโปรดสัตว์ ในนิคมชนบทราชธานีนานาประเทศบ้านน้อยเมืองใหญ่ ตราบเท่าพระพุทธองค์เสด็จสำราญพระไทย

ในป่าไม้ม่วง อันอนุปปิยะอาชีวกสร้างถวาย มีอยู่ในที่ใกล้เมืองราชคฤห์มหานครบวรราชธานี ครั้งนั้นพระราชกุมารผู้เปนพระโอรสสากยราชทั้ง ๖ คือเจ้าภัททิยะ เจ้าอนุรุทธะ เจ้าอานนทะ เจ้ากิมิละ เจ้าภัคคุ เจ้าเทวทัตตะ เปน ๖ คน เจ็ดกับทั้งนายอุบาลีกัปปกะ พากันไปบวชในสำนักพระพุทธเจ้า ได้สำเร็จธรรมวิเศษต่าง ๆ กัน แต่พระอานนทเถระนั้นได้สำเร็จพระโสดาแล้วได้เสกขะปฏิสัมภิทาด้วย คือแตกฉานในห้องพระไตรปิฎก ก็ได้สำเร็จกิจเปนอริยสาวกสำหรับปฏิบัติพระพุทธองค์เจ้าเปนนิตย์ สมความคิดของพระอานนทเถระ ที่ได้ปราถนาไว้ในสำนักพระพุทธเจ้าทรงพระนามชื่อว่าปทุมุตตระดังพรรณามาแล้วแต่หลัง

กถํ ปฏิลภติ จึ่งมีคำปุจฉาถามเข้ามาในที่นี้ว่า พระอานนทเถระท่านได้ที่เปนพุทธอุปฐากนั้นในกาลเมื่อใด พระพุทธเจ้าได้ตรัสแล้วสักกี่พระวัสสา พระอานนท์จึ่งได้ที่เปนพุทธอุปฐาก

จึ่งมีคำวิสัชนาแก้ไขว่า ปางเมื่อพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแล้ว ในภายใน ๒๐ พระวัสสานั้น พระอานนท์ยังมิได้ปฏิบัติพระพุทธองค์เปนนิตย์ก่อน เอกทา บางทีพระนาคเถระปฏิบัติ บางทีพระโสภิตเถระปฏิบัติ บางทีพระอุปาทานเถระพระสุนันทเถระพระจุนทเถระปฏิบัติ บางทีพระเมฆิยเถระปฏิบัติ บางทีพระอานนท์ปฏิบัติ พระภิกขุรูปใดจะใคร่ปฏิบัติพระพุทธเจ้า พระภิกขุรูปนั้นก็เข้าไปปฏิบัติพระพุทธเจ้า ตกว่าภายในปฐมโพธิ ๒๐ พระวัสสานั้น ยังหาภิกขุปฏิบัติพระพุทธองค์เปนนิตย์มิได้ เอกทิวสํ อยู่มาวันหนึ่งนั้นองค์สมเด็จพระบรมครูเจ้า จึ่งมีพระพุทธฎีกาตรัสเรียกพระสงฆ์ทั้งหลายให้มาสันนิบาตประชุมพร้อมกันแล้ว จึ่งมีพระพุทธฎีกาตรัสว่า ภิกฺขเว ดูกรสงฆ์ทั้งปวง ทุกวันนี้พระตถาคตก็แก่ลงแล้ว ภิกขุที่จะปฏิบัติพระตถาคตเปนนิตย์นั้นยังหามีไม่ เอกัจเจ ภิกขุบางองค์เข้ามาปฏิบัติพระตถาคตคืนละวัน ๆ แล้วก็ลาไปที่นั้นที่นี้ เอกัจเจ บางองค์นำเอาบาตรจีวรพระตถาคตไปดี ๆ จะมีที่ไป วางบาตรและจีวรพระตถาคตไว้เหนือแผ่นดินแล้วก็ลาไปตามปราถนา เหตุว่าพระตถาคตหาภิกขุจะปฏิบัติเปนนิตย์มิได้ พุทฺธุปฺปฏฺฐากํ ชานาถ สงฆ์ทั้งปวงจงปฏิบัติพระตถาคตให้เปนตัวเปนตนเปนภิกขุ

สำหรับปฏิบัติพระตถาคตเปนนิตย์เถิด สาริปุตฺตเถราทโย ครั้งนั้นพระสงฆ์ทั้งหลายมีพระสาริบุตรเปนต้น เมื่อได้ฟังพระพุทธฎีกาตรัสเท่าดังนั้นจึ่งยกหัตถ์ประนมเหนือศิโรตม์กราบทูลดังนี้ว่า ภันฺเต ภควา ข้าแต่สมเด็จพระชินสีห์ผู้ทรงพระพุทธสิริโสภาคย์ กระหม่อนฉันจะขอปฏิบัติพระองค์เจ้าเปนนิตย์ พระภิกษุองค์นั้นก็ทูลว่าจะขอปฏิบัติ องค์นี้ก็ทูลว่าขอปฏิบัติเปนนิตย์ พระโมคคัลลาน พระสาริบุตร พระอุนุรุทธเถระ พระสาวกน้อยใหญ่ชวนกันทูลขอจะปฏิบัติพระพุทธองค์เจ้าดังนั้น จึ่งมีพระพุทธฎีกาตรัสห้ามอลํ สาริปุตฺต ดูกรสำแดงสาริบุตรเอ่ย ใช่ที่ใช่ฐานใช่การที่สาริบุตรจะปฏิบัติพระตถาคต กิจธุระของสาริบุตรมีอยู่ต่างหากสำแดงโมคคัลลานเล่าก็ใช่กิจธุระ ภิกขุองค์นั้นเล่าก็ใช่กิจธุระของตน ภิกขุองค์นี้เล่าก็ใช่กิจธุระของตน ไม่ควรจะปฏิบัติพระตถาคต กิจธุระของท่านมีอยู่ต่าง ๆ กัน แต่บรรดาสงฆ์ทั้งหลายนั้นทูลขอทุก ๆ พระองค์ พระพุทธเจ้ามิได้ทรงอนุญาตให้ เว้นไว้แต่พระอานนท์ผู้เปนเจ้าองค์เดียวมิได้ทูลขอ พระภิกขุทั้งหลายเห็นพระอานนท์นั่งนิ่งเสียไม่ทูลจะขอปฏิบัติพระพุทธเจ้า จึ่งชวนกันกล่าวแก่พระอานนท์ว่า อาวุโส อานันท ดูกรอาวุโสอานนท์ ไฉนจึ่งนั่งนิ่งเสียเล่า ไม่ทูลขอที่ปฏิบัติพระพุทธเจ้า อานนท์จงทูลขอเถิด เห็นพระองค์จะทรงอนุญาตให้เปนมั่นคง พระอานนท์ฟังพระสงฆ์ทั้งหลายตักเตือนว่า สัตฺถารํ วนฺทิตฺวา จึ่งยกมือประนมเหนือเศียรแล้ว จึ่งทูลขอพระพร ๘ ประการก่อนว่า ภันฺเต ภควา ข้าแต่พระพุทธองค์ผู้ทรงพระสวัสดิโสภาคย์ ข้าพระพุทธเจ้าจะขอปฏิบัติพระพุทธองค์เปนนิตย์ครั้งนี้ อฏฺฐ วเร เม เทตุ ขอองค์พระชินสีห์จงประทานพระพร ๘ ประการให้แก่กระหม่อนฉัน พระพร ๘ ประการนั้น คือพระพุทธองค์ได้ผ้าเนื้อดี ๆ ทายเกน ทินฺนํ อันทายกเขาถวายแก่พระองค์ ๆ อย่าได้เอาผ้าประทานให้ข้าพระพุทธเจ้าอานนท์เลยเปนอันขาด ประการหนึ่ง ปิณฺฑปาตํ อทินฺนาทินฺนํ พระองค์อย่าประทานจังหันบิณฑบาตให้ข้าพระพุทธเจ้าเลย ประการหนึ่ง เอกสฺมึ สยเน พระองค์อย่าทรงพระกรุณาให้กระหม่อนฉันนอนในกุฎีด้วยกันกับพระองค์เลย อนึ่งเล่าทายกเขานิมนต์พระองค์เจ้าไป เพื่อจะกระทำภัตตากิจขบฉันในที่ใด พระองค์อย่าให้กระหม่อนฉันตามเสด็จพระองค์ไปด้วยเลย ประการหนึ่ง พรทั้ง ๔ ประการนี้ พระองค์จงประทานให้แก่กระหม่อนฉันตโต ปัฏฐาย ตั้งแต่วันนี้ไปเปนอันขาดทีเดียว ข้าจึ่งจะปฏิบัติพระองค์ ถ้าแหละพระพุทธองค์เจ้าทรงพระกรุณาประทานจีวรและจังหันบิณฑบาตและอนุญาตให้แก่ข้าอานนท์นอนในกุฎีเดียวกันและพระพุทธองค์พาข้าไปฉันในที่ใด ๆ ภวิสฺสนฺติ วตฺตาโร คนทั้งหลายเขาจะนินทาว่าร้ายแก่อานนท์ว่า ปฏิบัติพระพุทธเจ้าเห็นแก่จะได้ผ้าผ่อนท่อนสะไบที่ดี ๆ จะใคร่ได้บิณฑบาตที่ดี มีรสอร่อยร่วมพระองค์ เอกสฺมึ สยเน สยนํ นอนเล่าก็นอนในกุฎีเดียวกันกับด้วยสมเด็จพระพุทธองค์เจ้าไม่พักหาที่นอนลำบากยากกาย พระองค์จะได้ฉัน

ที่ไหนก็ได้ไปด้วยกัน วัต์ตาโร ชนา เขาจะชวนกันนินทาว่าอานนท์นั้นปฏิบัติพระองค์เห็นแก่ลาภสักการทั้งนี้ ถ้าแหละพระองค์ประทานพระพรทั้ง ๔ ให้กระหม่อนฉันแล้ว จึ่งจะปฏิบัติพระองค์ไปได้ สเจ อนนุญ์ญาโต ถ้าพระองค์ไม่อนุญาตพรทั้ง ๔ ประการให้กระหม่อนฉัน ๆ ก็มิได้ปฏิบัติพระองค์ ยังพรมีอีก ๔ ประการ พระองค์จงประทานให้ข้าพระบาท คือทายกทั้งหลายเขามีจิตรปสาทศรัทธาจะมาอาราธนาพระองค์ไปกระทำภัตตากิจในที่ใด ๆ เขามาไม่ประสบพระพุทธองค์เจ้า เขามาพบแต่ข้าอานนท์ เขาจึ่งนิมนต์ไว้ ให้ข้าอานนท์นี้อาราธนาพระองค์ ๆ จงรับนิมนต์ อย่าให้เสียศรัทธาข้ารับเขาไว้ประการหนึ่ง ติโรรัฏ์ฐา ติโรชนปทา อนึ่งเล่าภิกขุและภิกขุนีอุบาสกและอุบาสิกา เขามาแต่บ้านนอก

...อนึ่งเล่าถ้าแหละพระองค์เสด็จไปเที่ยวเทศนาโปรดประชาชนในที่อื่น กระหม่อนฉันมิได้ฟัง ตํ นิวัต์ติต์วา พระพุทธองค์เสด็จกลับมาแล้ว ภายหลังจงเทศนาธรรมนั้นให้อานนท์ฟังประการหนึ่ง...

ขอบชนบทเปนทางไกล ปราถนาจะใคร่ประสบพบพระพุทธองค์เจ้า เมื่อเขามาไม่พบพระองค์แล้วจะชวนกันมาหาข้าอานนท์ให้พาไปพบพระองค์ ๆ จงอนุญาตให้กระหม่อนฉัน พาเขาไปเฝ้าพระองค์ประการหนึ่ง ยทา เม กังขํ อุป์ปัช์ชติ อนึ่งเล่าถ้าแหละกระหม่อนฉันสงสัยสนเท่ห์สิ่งใดสิ่งหนึ่งในเพลากลางวันและกลางคืนก็ดี สุดแท้แต่ว่ามีความสงสัยเมื่อใด ข้าพระองค์จะเข้าไปทูลถามเมื่อนั้น ตํ อนุญ์ญาโต พระองค์จงอนุญาตให้โอกาศแก่ข้าประการหนึ่ง สเจ ธัม์มํ กเถสิ อนึ่งเล่าถ้าแหละพระองค์เสด็จไปเที่ยวเทศนาโปรดประชาชนในที่อื่น กระหม่อนฉันมิได้ฟัง ตํ นิวัต์ติต์วา พระพุทธองค์เสด็จกลับมาแล้วภายหลังจงเทศนาธรรมนั้นให้อานนท์ฟังประการหนึ่ง เปนพระพร ๔ ประการ พระองค์จงประทานให้ข้าพระบาท สเจ น อนุชานาติ ถ้าแหละพระองค์มิได้อนุญาตพระพร ๔ ประการนี้ ให้เกล้ากระหม่อมฉัน วัต์ตาโร ชนา คนเขาจะนินทาว่า

อานนท์เปนคนปฏิบัติพระเจ้า แต่จะรับนิมนต์เขารับรองทูลอาราทธนา พระองค์เจ้านี้ก็ไม่ได้อปิจโข วัต์ตาโร อนึ่งเล่าเขาจะนินทาว่าข้าอานนท์เปนคนปฏิบัติพระเจ้า เราทั้งหลายอุสสาหะลำบากกายมากมายหมายจะพบพระพุทธเจ้าตุม์หากํ อปัส์สัน์โต ครั้นไม่พบพระองค์แล้วพระอานนท์เปนคนปฏิบัติพระเจ้า แต่จะช่วยรับธุระให้พบพระองค์ก็มิได้ เอวํ มํ ครหิส์สติ เขาจะนินทาว่าร้ายดังนี้ ดูไม่ควร อปิจโข อนึ่งเล่าข้าสงสัยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ครั้นได้คิดขึ้นมาได้ในเวลาใดมิได้เข้าไปทูลถามพระองค์ในเวลานั้น ครั้นล่วงเวลาแล้วกลัวว่าข้าพระองค์จะเคลือบเคลิ้มสติไป ถ้าพระองค์หาพระชนม์ไม่ ที่ไหนข้าพระองค์จะได้ทูลไถ่ถามข้อสงสัยนั้น ก็จะไม่หายสงสัยจากสันดานข้าอานนท์ อปรภาเค ถ้านานไปเบื้องน่ามหาชนทั้งปวงเขาจะสงสัยดังข้าอานนท์ทูล ถ้าพระองค์หาพระชนม์ไม่แล้ว มหาชนทั้งปวงเขาจะชวนกันมาไถ่ถามข้าอานนท์ด้วยข้อสงสัยสิ่งนั้นข้าพระองค์จะบอกเขาว่าข้าก็สงสัย ยังมิได้ทูลไถ่ถามแก่พระองค์ แต่เราคิดว่าจะทูลถาม ๆ พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ช่องไม่ได้โอกาศเลยจนพระองค์ดับสูญสิ้นพระชนม์เสีย ครั้นข้าพระบาทจะบอกเขาดังนี้ไซ้ มํ ครหิส์สติ เขาจะนินทาว่าข้าอานนท์เปนคนปฏิบัติพระองค์เสียเปล่า ๆ ข้อสงสัยไม่ทูลถามพระองค์ เขาจะนินทาอานนท์ดังนี้ ๆ อนึ่งเล่าถ้าแหละพระองค์เสด็จไปเทศนาโปรดสัตว์ในที่อื่น ๆ พระองค์เสด็จกลับมามิได้เทศนาให้ข้าฟัง อปรภาเค นานไปเบื้องน่าถ้ามีบุคคลไถ่ถามว่า อยํ ธัม์มปโท พระสัทธรรมบทนี้พระองค์เทศนาโปรดบุคคลผู้ใด ข้าอานนท์จะบอกเขาว่าเราไม่ได้ฟัง พหู วัต์ตาโร คนทั้งหลายเขาจะติเตียนข้าพระองค์ได้ดังนี้ อัฏฐวเร ทัต์วา ถ้าแหละพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดประทานพร ๘ ประการให้ข้าพระบาทแล้ว, อหํ ปฏิชัค์คิส์สามิ ข้าพระบาทจะได้ปฏิบัติพระองค์ไปในกาลบัดนี้ สัต์ถา อานัน์ทัต์เถรัส์ส วจนํ สุต์วา องค์สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงฟังพระอานนท์ทูลขอพระพร ๘ ประการ พระองค์ก็ประทานให้แก่พระอานนท์ สมเด็จพระทศพลจึ่งเสด็จทรงนั่งเหนือพุทธาอาสน์ท่ามกลางสงฆ์ ทรงพระมหากรุณายกพระอานนท์เปนเอตทัคคะ เลิศด้วยเหตุ ๕ ประการว่า ภิก์ขเว ดูกร สงฆ์ทั้งปวง มมสาสเน ภิก์ขู แต่บรรดาภิกขุในพระพุทธสาสนาพระตถาคต ที่จะปรากฏเลิศด้วยพหูสูตรและประกอบด้วยสติปัญญาความเพียรและปฏิบัติด้วยจงรักภักดีในพระตถาคต อานัน์ทเถโร วิย อปากโฏ ภิกขุองค์ใดจะได้ปรากฏเลิศดังพระอานนท์นี้หามิได้ อานนท์นี้เลิศกว่าพระสงฆ์ทั้งปวงด้วยเหตุ ๕ ประการ ดังพรรณามาฉนี้ อภิสัม์โพธิโต จำเดิมแต่องค์พระชินสีห์ได้ตรัสแล้ว ๒๐ พระวัสสา ยังหาภิกขุที่จะปฏิบัติพระองค์เปนนิตย์หามิได้ ครั้นล่วงเข้า ๒๐ พระวัสสาพระองค์ทรงพระกรุณาตั้งพระอานนท์ไว้ในที่สำหรับจะได้ปฏิบัติพระองค์เปนนิตย์ดังสำแดงมาฉนี้ อายัส์มา อานัน์ทัต์เถโร ฝ่ายพระอานนทเถระผู้มีอายุ ครั้นได้ที่ฐานเปนพุทธอุปฐากแล้ว มี

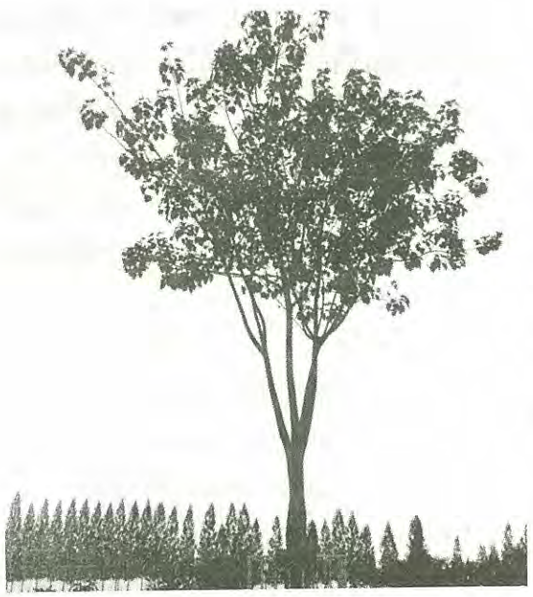

น้ำใจผ่องแผ้วอุสสาหะปฏิบัติพระพุทธองค์มิได้เกียจคร้าน พุท์ธสาสเน ปัญ์ญายโต ก็ปรากฏด้วยการที่ปฏิบัติหาผู้ที่จะเสมอมิได้ เปนพุทธอุปฐากอยู่ในพระสาสนา ปุณ์ณจัน์โท วิย อุปมาดังพระจันทรเทวบุตรงามบริสุทธิ์ในวันเพ็ญ ภควัน์ตํ ปฏิชัค์คิ พระอานนท์ก็ปฏิบัติพระพุทธองค์มิได้มีความเกียจคร้าน อเถกทิวสํ อยู่มาวันหนึ่งพระสงฆ์ทั้งหลายประชุมกันในโรงธรรมสภาศาลา สนทนากล่าวโทษพระพุทธเจ้าว่า อาวุโส ดูกรอาวุโส ชาวเราทั้งหลาย กัส์มา การณา เออก็องค์สมเด็จพระชินสีห์ สัมมาสัมพุทธเจ้า มาเห็นแก่บุคคลประทานที่อุปฐากให้แก่พระอานนทเถระเจ้า พระมหาเถระองค์นั้นก็ขอปฏิบัติองค์นี้ก็ขอปฏิบัติ พระองค์ก็มิได้ประทานที่ฐานอุปฐากให้ อานัน์ทัต์เถรัส์ส อภิททาติเฉภาะให้แก่พระผู้เปนเจ้าน้องยาตกว่าพระพุทธองค์เจ้ายังเห็นแก่หน้าบุทคลอยู่ฉนี้ สัต์ถา ปางนั้นสมเด็จพระชินสีห์เสด็จอยู่ในที่ไสยาศ ตํ สุต์วา ได้ทรงฟังเสียงพระสงฆ์ สนทนากันด้วยทิพโสตธาตุ พระพุทธองค์จึงเสด็จลิลาศออกจากพระคันธกุฎี ดูงามดังพระยาราชสีห์อันองค์อาจออกจากถ้ำสุวรรณคูหา ธัม์มาสเน นิสีทิต์วา ลีลาขึ้นสู่ธรรมาสน์ท่ามกลางสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงพิจารณาดูกิริยา บริษัททั้งหลายมีภิกขุเปนต้น พระสงฆ์สิ้นทั้งปวงนั้น กายมโนทวารที่จะบิดคร้านกายาก็หามิได้ ที่สุดลงไปจนแต่มือและเท้าก็มิได้ไหวจะเจรจาปราไสยกันก็มิได้มี มโนทวารวิถี ก็แน่นิ่งไม่มีติงไม่มีไหว ตั้งน้ำใจสดับตรับฟังพระสัทธรรมเทศนา ภควา ปางนั้นสมเด็จพระพุทธองค์ผู้ทรงบุญราศี ปริสํ

...ถ้าแหละพระตถาคตมิได้เจรจาปราไสยไปก่อน บริษัททั้งหลายก็บ่ห่อนที่จะเจรจาพาทีกันได้ แม้นพระตถาคตนิ่งเสียฉนี้ให้ช้าประมาณสักกัปหนึ่งก็ดี บริสัชทั้งนี้ที่ไหนจะได้ออกปากเจรจาปราไสยได้ ก็จะชวนกันนั่งนิ่งอยู่ได้กัปหนึ่งเปนกำหนด เหตุเขาเคารพในพระตถาคตนี้นักหนา...

โอโลเกต์วา ทอดพระเนตรดูบริษัทเห็นงามดีทั้งกายทวารวจีทวารมโนทวาร เมื่อพระองค์จะโปรดประทานเทศนาสั่งสอน จึ่งทรงพระดำริก่อนว่า สเจ น กเถส์สามิ ถ้าแหละพระตถาคตมิได้เจรจาปราไสยไปก่อน บริษัททั้งหลายก็บ่ห่อนที่จะเจรจาพาทีกันได้ แม้นพระตถาคตนิ่งเสียฉนี้ให้ช้าประมาณสักกัปหนึ่งก็ดี บริสัชทั้งนี้ที่ไหนจะได้ออกปากเจรจาปราไสยได้ ก็จะชวนกันนั่งนิ่งอยู่ได้กัปหนึ่งเปนกำหนด เหตุเขาเคารพในพระตถาคตนี้นักหนา อหํ ภาสิส์สามิ จำพระตถาคตจะมีพุทธกีฎาตรัสก่อน ทรงพระดำริฉนี้แล้วจึ่งย้อนถามว่า ภิก์ขเว ดูกรสงฆ์ทั้งหลายท่านนั่งสนทนากันด้วยเรื่องราวเปนประการใดยังค้างอยู่ จงบอกเล่าพระตถาคตให้รู้ก่อน เต ภิก์ขู พระภิกขุทั้งหลายนั้น ครั้นได้ฟังพระพุทธกีฎาตรัสถาม จึ่งน้อมกายถวายอภิวาทวันทาแล้วกราบทูลว่า อิมาย นามาย ข้าแต่พระพุทธองค์เจ้ากระหม่อมฉันเจรจากันด้วยเรื่องราวอันนี้ ทูลถวายคดีที่สนทนากันว่า พระพุทธเจ้านั้นเห็นแก่หน้าบุคคล จึ่งตั้งพระอานนท์ไว้ให้ปฏิบัติเปนนิตย์ ดังว่าแล้วแต่หลังมา ภควา สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า จึ่งมีพระอานนท์ไว้ให้ปฏิบัติเปนนิตย์ ดังว่าแล้วแต่หลังมา ภควา สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า จึ่งมีพระพุทธกีฎาตรัสว่า ดูกรสงฆ์ทั้งหลาย อมุโขโลกนํ พระตถาคตจะได้เห็นแก่หน้าบุคคล ดังถ้อยคำของท่านว่าหามิได้ เอโส อานัน์ทัต์เถโร พระอานนท์นี้ได้สร้างกุศลไว้ในพระสาสนาพระพุทธเจ้า ทรงพระนามชื่อว่าปทุมุตตระ จึ่งได้ที่ฐานสมควรแก่ความปราถนาแต่หนหลัง พระพุทธองค์จึ่งชักมาซึ่งนานาวจนะชาดกในฉักกะนิบาต แล้วชักปุณณะชาดกในเอกาทสนิบาติ มาประทานเทศนาแก่พระสงฆ์ทั้งหลาย ให้สิ้นสงสัยสนเท่ห์แล้ว มิได้สอดแคล้วในพระพุทธฎีกา เทสนาวสาเน ครั้นจบเทศนาลงครั้งนั้น บ้างก็สำเร็จซึ่งมรรคและผลธรรมวิเศษตามวาสนาบารมีที่ตนได้สร้างสมอบรมมาแต่ชาติหลัง ตโต ปภูติ จับเดิมแต่นั้นมา พระอานนทเถระผู้เปนเจ้าก็ปฏิบัติพระพุทธองค์

...พระมหากัสสปเถระเจ้า คิดขึ้นมาถึงถ้อยคำสุภัททะ ภิกขุ ก็สังเวชในใจว่า อนิจจาพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระนิพพานไม่ช้านานเท่าใด ควรแหละหรือเสี้ยนหนามหลักตอบังเกิดขึ้นได้ถึงเพียงนี้ นานไปเมื่อน่าพวกอลัชชีก็จะพากันกำเริบย่ำเหยียบพระสาสนา สังคายนํกริส์สามิ จำอาตมาจะคิดอ่านกันกระทำการสังคายนาย ร้อยกรองพระไตรปิฎกไว้ให้เปนหมวดเปนหมู่...

เปนนิตย์มาช้านาน ประมาณได้ ๒๕ พระวัสสา ภอครบจำนวนถ้วนพระชนมายุพระพุทธเจ้า ๘๐ แล้ว องค์สมเด็จพระชินสีห์จึ่งเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน ในสวนพระอุทยานแห่งพระยามละราช ใกล้เมืองกุสินารามมหานคร แต่บรรดาสงฆ์มาสโมสรประชุมกันอยู่ในที่พระองค์นิพพาน ประมาณถึง ๗ แสน สํฆวุฑฺโฒ กัสฺสโป พระมหากัสสปเถระผู้เปนเจ้าแก่กว่าพระสงฆ์ทั้งปวง ครั้นได้ปลงพระศพสำเร็จแล้วพระมหากัสสประลึกขึ้นมาถึงถ้อยคำสุภัททะภิกขุ ว่ากล่าวติเตียนเปนเสี้ยนหนามในพระสาสนา ในขณะเมื่อพระพุทธเจ้านิพพานแล้วได้ ๗ วันนั้น สํเวคัปปัตโต มหากัสสโป พระมหากัสสปเถระเจ้า คิดขึ้นมาถึงถ้อยคำสุภัททะภิกขุ ก็สังเวชในใจว่า อนิจจา พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระนิพพานไม่ช้านานเท่าใด ควรแหละหรือเสี้ยนหนามหลักตอบังเกิดขึ้นได้ถึงเพียงนี้ นานไปเมื่อน่าพวกอลัชชีก็จะพากันกำเริบย่ำเหยียบพระสาสนา สังคายนํ กริสฺสามิ จำอาตมาจะคิดอ่านกันกระทำการสังคายนายร้อยกรองพระไตรปิฎกไว้ให้เปนหมวดเปนหมู่ ปฐมํ สังคายเน วิตฺถาเรตพฺพา เรื่องราวนี้ก็มีปรากฏวิตถารอยู่ในปฐมสังคายนายสิ้นทั้งนั้น จะว่าไปบัดนี้ประสงค์เอาที่พระอานนท์ท่านสำเร็จพระอรหัตตะผลจนเข้าสู่พระนิพพาน ให้วิตถารสักหน่อยเถิด เถโร มหากัสฺสโป พระมหากัสสปเถระครั้นดำริตริตรองฉนี้แล้วก็นัดแนะพระสงฆ์กำหนดการจะกระทำสังคายนายณเมืองราชคฤห์มหานครให้แน่นอนแล้ว ต่างองค์ต่างก็พาบริวาร

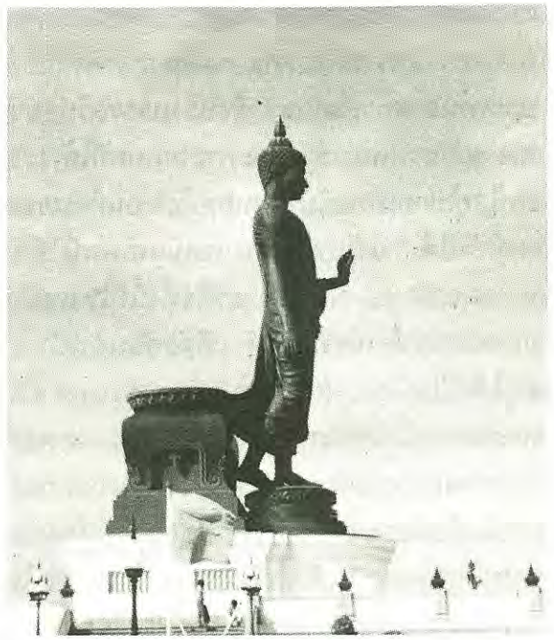

ไปตามกิจธุระของอาตมา วัสสูปนายิกทิวเส ครั้นถึงวันเข้าพระวัสสาพระสงฆ์ก็มาประชุมพร้อมกันตามสังเกตการที่พระมหากัสสปเถระกำหนดไว้นั้น จึ่งจัดแจงพระอรหันต์แต่ล้วนที่ได้พระอรหัตพร้อมไปด้วยปฏิสัมภิทาญาณ แตกฉานในพระไตรปิฎกได้ ๕๐๐ หย่อนองค์หนึ่ง ประสงค์จะไว้ถ้าพระอานนท์ โสตาปันโน พระอานนท์นั้นยังเปนเสกขะบุคคลอยู่ได้แต่พระโสดา พระมหากัสสปจึ่งยังไม่นับเข้าในการสังคายนาย ตํ เต ยาจิตฺวา พระสงฆ์ทั้งหลายจึ่งว่า ข้าแต่พระผู้เปนเจ้ามหากัสสป จงจัดแจงพระอานนท์เข้าในที่สังคายนายด้วยเถิด เอโส อานันโท พุทฺธํ นิจฺจํ พันธติ พระอานนท์องค์นี้เปนคนสนิทตามติดพระพุทธเจ้าปานประหนึ่งว่า พระฉายาเงาติดตามพระองค์อยู่

อัตรา ธัมฺมเทสนํ นิจฺจํ สุณาติ แล้วก็ได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาเฉภาะพระภักตร์ทรงจำไว้ได้สิ้นทั้ง ๘ หมื่น ๔ พันพระธรรมขันธ์ พระสัทธรรมบทใดที่พระอานนท์จะไม่ได้ฟังเฉภาะพระภักตร์นั้นไม่มีแล้ว แต่ล้วนได้ฟังทุกบททุกบาทแห่งพระสัทธรรม อิทํ สังคายนํ การสังคายนายครั้งนี้จะทิ้งพระอานนท์เสียไม่ได้ พระผู้เปนเจ้ากัสสปจงเอาพระอานนท์เข้าในการสังคายนายด้วยเถิด เถโร มหากัสฺสโป ปางเมื่อพระมหากัสสปเถระเจ้าได้ฟังพระสงฆ์อาราธนาดังนี้แล้ว จึ่งจัดเอาพระอานนท์เข้าในการสังคายนายแล้วมิช้า จึ่งมีเถระบัญชาสั่งพระอานนท์ว่า ดูกรอาวุโสอานนท์ ปุนทิวเส สังคายนกรณํ เพลาพรุ่งนี้แล้วจะเปนวันสังคายนาย ตัวท่านยังเปนเสกขะบุคคนอยู่อย่าประมาท สายัณหสมเย เพลาเย็นลงพระผู้เป็นเจ้าอุส่าห์กระทำความเพียร เพื่อจะตรัสรู้พระอรหัตตะผลเที่ยวจงกรมไปสิ้นปฐมยามแล้ว มัชฺฌิมยาเม สัมปัตเต ย่างเข้ามัชฌิมยามก็มิได้สำเร็จ จงกรมเหนื่อยแล้วก็นั่งกระทำสมณธรรมเล่าอุสสาหะเพียรไปพระอรหัตตะผลก็ยังไม่บังเกิด โทมนัสสัปปัตโต พระอานนทเถระคิดน้อยใจนักหนา ว่าเอออาตมาเปนคนอาภัพไม่ควรแก่พระอรหัตตะผลจริงแล้วหรือ เมื่อพระพุทธองค์ยังมีพระชนม์อยู่ก็ไม่ได้ ครั้งนี้ใช้อุสสาหะกระทำความเพียรถึงเพียงนี้ พระอรหัตตะผลก็ไม่บังเกิดมีแก่อาตมา เออก็องค์สมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้าตรัสไว้แก่อานนท์ วันเมื่อพระองค์เสด็จเข้าสู่พระนิพพานนั้นว่า กตปุญฺโญสิ อนันฺท ดูกรสำแดง

...เพลาพรุ่งนี้แล้วจะเปนวันพระสงฆ์กระทำการสังคายนาย เหตุไฉนอาตมาจึ่งมิได้สำเร็จพระอรหัตเล่า พระผู้เปนเจ้าก็กระทำความเพียรแรงไปมิได้หยุดหย่อน มัชฺฌิมยาเม สัมปัตเต จึ่งเข้าไปในกุฎีว่าจะเอนกายระงับความกระวนกระวายเสียสักหน่อย แต่ภอพระอานนท์เอนกายลง เท้าทั้งสองลอยขึ้นจากอาสนะสีสะยังไม่ทันจะลงถึงพระเขนย ตทนันฺตรํ อรหัตฺตํ ชาตํ ณระหว่างนั้นพระอรหัตตะผลก็บังเกิดสำเร็จความปรารถนา...

อานนท์ ตัวท่านเปนคนมีวาสนาได้กระทำกุศลมามากอยู่ กึ อรหัตฺตํ ทำไมจึ่งไม่ได้พระอรหัตทุกวันนี้อานนท์มีธุระกังวลอยู่ด้วยปฏิบัติพระตถาคตมิได้จำเริญสมณธรรม พระอรหัตตะผลจึ่งไม่ปรากฏมี พระอานนท์อย่าได้น้อยเนื้อต่ำใจฉนี้เลย พระตถาคตเข้าสู่พระนิพพานไม่ช้านาน พระมหากัสสปเถระเจ้าจะมายกปฐมสังคายนายนั่นแหละ อานนท์จึ่งจะได้สำเร็จพระอรหัต พระพุทธองค์ทรงตรัสทำนายไว้ฉนี้ อโห กึ

พุทธัสส วจนํ เท็วภาคํ เออพระพุทธกีฎาจะเปน คำ ๒ เจียวหรือ เพลาพรุ่งนี้แล้วจะเปนวันพระสงฆ์กระทำการสังคายนาย เหตุไฉนอาตมาจึ่งมิได้สำเร็จพระอรหัตเล่า พระผู้เปนเจ้าก็กระทำความเพียรแรงไปมิได้หยุดหย่อน มัชฌิมยาเม สัมปัตเต จึ่งเข้าไปในกุฎีว่าจะเอนกายระงับความกระวนกระวายเสียสักหน่อย แต่ภอพระอานนท์เอนกายลง เท้าทั้งสองลอยขึ้นจากอาสนะสีสะยังไม่ทันจะลงถึงพระเขนย ตทนันตรํ อรหัตตํ ชาตํ ณ ระหว่างนั้นพระอรหัตตะผลก็บังเกิดสำเร็จความปราถนา เพลาเช้าแล้วก็ช่วยพระมหากัสสปเถระกระทำสังคายนาย ตราบเท่าไปจนสำเร็จการปฐมสังคายนายฉนี้ ในกาลครั้งนั้น ตโต ฐัต์วา ฝ่ายพระอานนท์เถระผู้เปนเจ้าช่วยพระมหากัสสปเถระกระทำสังคายนายแล้ว แต่นั้นมา

พระผู้เปนเจ้าก็เที่ยวไปโปรดสัตว์อยู่อีก ๔๐ พระวรรษา ภอจำนวนถ้วนพระชนมายุของพระผู้เปนเจ้า ๑๒๐ พระวัสสา เอกทิวสํ อยู่มาวันหนึ่ง พระอานนทเถระผู้เปนเจ้าพิจารณาดูอายุสังขารแห่งตนว่า อหํ โข ตัวอาตมานี้ก็ทุพลภาพชราลงแล้วมีอายุล่วงเข้าถึง ๑๒๐ ปีแล้ว เออก็อาตมานี้ยังจะมีอายุยืดไปอีกสักเท่าใด อายัส์มา โกณ์ฑัญ์โญ พระโกณฑัญญเถระผู้เปนเจ้าท่านก็เข้าสู่พระนิพพานแล้ว โอโลเกน์โต พระผู้เปนเจ้าจึ่งพิจารณาไปในเบื้องน่าก็เห็นว่า อายุสังขารของอาตมานั้นยังอีก ๗ วันก็จะสิ้นสูญเข้าสู่พระนิพพาน เออก็อาตมานี้จะนิพพานที่ไหนเล่า อายัส์มา โกณ์ฑัญ์โญ พระอานนท์ก็พิจารณาดูสาวกทั้งหลายทั้งปวงว่าพระโกณฑัญญะเถระผู้เปนเจ้า ท่านก็เข้าสู่พระนิพพานที่ริมฝั่งอโนดาตมหาสระในป่าพระหิมพานต์ ตระกูลช้าง ๘ หมื่นกระทำสักการบูชา อายัส์มา สาริปุต์โต พระธรรมเสนาบดีสาริบุตรเล่า ท่านก็ไปนิพพานในห้องประสูตรของพระผู้เปนเจ้าในนาลันทะคาม อายัส์มา มหาโมค์คัล์ลาโน พระมหาโมคคัลลานเถระผู้เปนเจ้าผู้มีอายุเล่า ท่านก็ไปนิพพานเหนือแผ่นกาฬศิลาอันมีอยู่แทบประตูคูหาแห่งหนึ่ง อายัส์มา ราหุโล พระราหุลเถระผู้เปนเจ้าเปนพุทธชิโนรสผู้มีอายุเล่า ท่านก็ไปนิพพานในสวรรค์ชั้นดาวดึงษาสัต์ถา ปน อนึ่งเล่าพระบรมครูของเราพระองค์ก็เสด็จเข้าสู่นิพพาน ณระหว่างไม้รังทั้งคู่อันเปนสวนอุทยานแห่งพระยามลละราช ใกล้กรุงกุสินารามหานครบวรราชธานี ตกว่าพระเถรา-

...ดูกรอาวุโสทั้งหลายเอย อายุสังขารของเรานี้ยังอยู่อีก ๗ วันแล้วก็จะสูญสิ้นเข้าสู่พระนิพพานไป อัป์ปมัต์ตา อาวุโสทั้งหลายอย่าได้ประมาทในคำสอนขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้าโปรดประทานไว้ จงเร่งตั้งใจจำเริญสิกขาทั้ง ๓ คือ อธิสีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา อุสสาหะประฏิบัติบูชาคำสั่งสอนของสมเด็จพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์...

นุเถระทั้งปวงไปเข้าสู่พระนิพพานตามความปราถนา อหํ ปน เออก็อาตมานี้จะนิพพานที่ไหนเล่า สัน์นิฏ์ฐานํ กัต์วา พระผู้เปนเจ้าก็แจ้งใจว่าอาตมาจะไปเข้าสู่พระนิพพานอันเปนปลายแม่น้ำโรหิณี อันมีอยู่ในระหว่างเมืองกบิลพัตถุ์กับเมืองโกลีย ปลายแม่น้ำโรหิณีอันมีบ้านใหญ่ ๆ อยู่ทั้ง ๒ ฟากน้ำ มหาชนหญิงชายในบ้านนั้น ที่เปนญาติวงษาของอาตมาก็มี ที่มีคุณูปการได้ปฏิบัติอาตมาก็มีมาก สเจ นิพ์พาเนย์ยํ ถ้าแหละอาตมาจะไปเข้าสู่พระนิพพานในบ้านนั้น จะคุณูปการแก่ประชาชนทั้งหลายเปนอันมาก สัน์นิฏ์ฐานํ กัต์วา พระผู้เปนเจ้าเข้าใจชัดฉนี้แล้ว จึ่งออกจากเมืองกบิลพัตถุ์บ่ายหน้าเฉภาะต่อมหาคาม ครั้นถึงจึ่งบอกเล่าลาพระสงฆ์ทั้งหลายแล้วสั่งสอนว่า อัป์ปกํ ชีวิตํ มัย์หํ ดูกรอาวุโสทั้งหลายเอย อายุสังขารของเรานี้ยังอยู่อีก ๗ วันแล้วก็จะสูญสิ้นเข้าสู่พระนิพพานไป อัป์ปมัต์ตา อาวุโสทั้งหลายอย่าได้ประมาทในคำสอนขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้าโปรดประทานไว้ จงเร่งตั้งใจจำเริญสิกขาทั้ง ๓ คือ อธิสีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา อุสสาหะประฏิบัติบูชาคำสั่งสอนของสมเด็จพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ ภิก์ขุส์โม ตํ สุต์วา เมื่อพระภิกขุสงฆ์ทั้งหลายได้ฟังพระอานนทเถระท่านบอกความดังนั้นกลั้นความโศกมิได้ อัสสุชลธาราก็ไหลลงโทรมองค์ด้วยพิศวงเวทนา ชวนกันโศกาอยู่เซงแซ่น่าสงสาร เถโรปางนั้นพระอานนทเถระผู้เปนเจ้า เห็นภิกขุทั้งหลายโศกเศร้า จึ่งประโลมเล้าเทศนาสั่งสอนว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลายอย่าได้โศกาอาลัยไห้วิลาปไปเลยไม่เปนผล สัพ์เพ สํขารา อนิจ์จา ธรรมดาเกิดมาเปนสัตวเปนสังขารแล้ว แต่ล้วนไม่เที่ยงไม่แท้ย่อมแปรปรวนวิปลาสถึงจะมีฤทธิ์อำนาจสักเท่าใด ๆ ก็ไปไม่พ้นอำนาจอนิจจ์สิ้นทั้งนั้น โย อัค์โค อิท์ธิมัน์ตานํ เหมือนอย่างพระมหาโมคคัลลานเถระผู้เปนเจ้าอาจจะช้อนแผ่นดินและภูเขาขึ้นไว้บนฝ่ามือได้ แต่บรรดาเทวาและมนุษย์ไม่มีฤทธิ์เสมอสอง เว้นไว้แต่องค์สมเด็จพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว นอกนั้นไม่มีใครเสมอสองพระโมคคัลลาน องค์สมเด็จพระพุทธเจ้ายกย่องสรรเสริญเยินยอว่ามีฤทธิ์ยิ่งกว่าเทวามนุษย์ทั้งหลาย โสปิ กุหึ คโต บัดนี้พระมหาโมคคัลลานเถระผู้เปนเจ้านั้นไปข้างไหน

ท่านก็เปนไปตามอำนาจอนิจจ์ทั้งปวง ถึงจะมีปัญญาสักเท่าใดก็ดี มิได้ไปพ้นอนิจจังเลยเปนอันขาด โย อัค์โค ปัญ์ญวัน์ตาน์ เมื่อพระธรรมเสนาบดีสาริบุตร ผู้เปนอรรคสาวก แม้นฝนจะตกลงมาสิ้นกาลนานประมาณกัปหนึ่งก็ดี พระสาริบุตรองค์นี้ท่านมีปัญญาสามารถจะนับเมล็ดฝนได้ เว้นไว้แต่พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวนอกนั้นหาผู้ที่มีปัญญาเสมอพระผู้เปนเจ้ามิได้ พระพุทธองค์เจ้ายกเปนเอตทัคคะเลิศฝ่ายข้างปัญญาในพระพุทธสาสนาของพระพุทธองค์ โสปิ กุหึ คโต ก็บัดนี้พระธรรมเสนาบดีสาริบุตรไปไหนเล่า ท่านไม่เข้าสู่อำนาจอนิจจ์หรือ เย ปัจ์เจกสัม์พุท์ธา จะว่าไปไยถึงพระอรรคสาวกทั้งสองนั้น ท่านมิใช่พระสยัมภูวญาณ แต่องค์พระปัจเจกสัมพุทธเจ้าทั้งหลายนั้น ท่านเปนสยัมภูตรัสรู้พระจตุราริยสัจด้วยพระองค์เอง ท่านสัลเลขสันโดษมักน้อยนักหนา ขัค์คสิงคมหา เหมือนหนึ่งนอระมาดมีแต่ตัวละนอ ๆ ไม่มีเปนสองนอแต่สักตัว เตปิ กุหึ คตา พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายนั้นไปไหนสิ้นท่านก็ย่อมเข้าสู่อำนาจพระอนิจจ์สิ้นด้วยกัน โย ภควา อันว่าองค์สมเด็จพระจอมธรรมาธิบดีประกอบไปด้วยบุญราศีหาผู้เสมอมิได้ เปนสัพพัญญูย่อมตรัสรู้ยิ่งซึ่งไญยธรรมด้วยพระองค์แล้ว มิหนำซ้ำเทศนาโปรดสัตว์ทั้งหลายให้ข้ามจากโอฆ คือวัฏฏะสงสาร พ้นจากชาติกันดาร พยาธิกันดาร ชรากันดาร มรณกันดารได้ ด้วยอานุภาพสัพพัญญุตญาณ โสปิ กุหึ คโต บัดนี้องค์สมเด็จพระพุทธเจ้านั้นไปไหนจึงมิได้ปรากฏอยู่

พระองค์ก็เข้าสู่อำนาจอนิจจ์สิ้นทั้งนั้น แต่บรรดาเกิดมาเปนสัตวเปนบุคคลเปนสังขารแล้ว จะได้แคล้วอนิจจ์อย่าสงสัย จะว่าไปไยถึงสัตวมีชีวิตถึงต้นไม้และภูเขาก็เปนอนิจจ์ไม่เที่ยงไม่แท้ เอกฆโน ปัพ์พโต ธรรมดาว่าภูเขาใหญ่แล้วไปด้วยศิลาเปนแท่งสูงจดจอมเมฆ ไม่มีช่องทะลุปรุโปร่งแลดูไม่น่าจะแตกจะทำลายเลย ภูเขานั้นคงอยู่ตากฝนทนแดดและลมเปนนิจนิรันดร์ นานไป ๆ ศิลาเปนแท่งเดียวนั้นก็เปนสะเก็ดกะเทาะออกมาทีละน้อย ๆ ไม่ทนทานอยู่ได้ ดูน่าจะเที่ยงแท้ไม่น่าจะเปนอันตรายก็มากลับกลายเปนอนิจจ์ไปสิ้นด้วยกัน อาวุโสทั้งหลายอย่าโศกพิลาปเลย เราจะลาท่านเข้าสู่พระนิพพานแล้ว อาวุโสทั้งหลายอย่าได้ประมาทเลย จงเร่งกระทำตามคำที่เรา

สั่งสอนนี้เถิด เต ภิก์ขู ฝ่ายพระภิกขุทั้งหลายได้ฟังพระอานนท์เทศนา ค่อยคลายโศกาลงทันใด จึ่งปฤกษากันว่าเราจะทำเปนไฉน ตั้งแต่วันนี้ไปก็จะอนาถาจะพึ่งพาผู้ใดเล่า แต่บรรดาพระสงฆ์ทั้งหลายรู้ข่าว ก็เร่งรีบมาประชุมกันในที่พระอานนท์จะเข้าสู่พระนิพพาน ในกาลครั้งนั้นมนุส์สา ฝ่ายมหาชนทั้งหลายชายหญิงแต่บรรดาที่อยู่สองฟากน้ำ ที่อยู่ฟากข้างนี้ก็มีคุณูปการแก่พระอานนทเถระ จึ่งพูดปฤกษากันว่า พระอานนท์ท่านจะนิพพานในบ้านเรา คนที่อยู่ข้างฟากโน้นเล่าก็สำคัญเข้าใจว่าเราได้ปฏิบัติพระผู้เปนเจ้ามิได้ขาด พระอานนทเถระคงมานิพพานในบ้านเรา ตกว่าคนทั้งหลาย ๒ ฟากต่างคนต่างคิดดังนี้ เถโร ฝ่ายพระอานนทเถระพระผู้เปนเจ้า ได้ยินคำคนทั้งหลาย ๒ ฟากพูดจากันดังนั้น พระผู้เปนเจ้าจึ่งรำพึงแต่ในใจว่า คนทั้งหลาย ๒ ฟากแม่น้ำนี้ไซ้ เขามีคุณแก่อาตมาเสมอกัน ถ้าแหละอาตมาจะนิพพานฝั่งฟากโพ้นคนอยู่ฝั่งฟากนี้จะวิวาทด้วยชิงพระธาตุกันเปนอันมาก ถ้าแหละอาตมาจะนิพพานฝั่งฟากนี้เล่าก็ไม่ได้ คนฝั่งฟากโพ้นจะมาชิงพระธาตุจะวิวาทกันเปนโกลาหล ชาวบ้านทั้ง ๒ ฟากจะวิวาทกันก็อาศรัยอาตมา วิวาทาจะสูญหายก็เพราะอาตมาผู้เดียว พระอานนทเถระคิดแล้วจึงมีวาจาว่าดูกรท่านทั้งหลายผู้อยู่ในฝั่งฟากนี้ จงประชุมกันแต่ฝั่งฟากนี้เถิด ท่านทั้งหลายที่อยู่ฝั่งฟากโพ้น ก็ประชุมกันอยู่แต่ฝั่งฟากโน้นเถิดอย่าวุ่นวาย คนทั้งหลายได้ฟังคำพระอานนทเถระนั้นว่า ต่างคนก็ต่างอยู่บ้านของอาตมา สัต์ตเม ทิวเส ครั้นถึงวันเปนคำรบ ๗ พระอานนทเถระจะเข้าสู่พระนิพพาน พระผู้เปนเจ้าจึ่งอธิษฐานให้เปนบังลังก์สูง ๗ ชั่วลำตาล ในท่ามกลางแม่น้ำโรหิณีนที พระผู้เปนเจ้าก็ขึ้นสู่บังลังก์เทศนาโปรดมนุษย์และเทวาแต่บรรดามาประชุมกันทั้ง ๒ ฟากว่า สัพ์เพ เทวมนุส์สสมา ดูกรเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่บรรดามาประชุมกันในที่นี้ ท่านทั้งปวงจงตั้งโสตวิถีสดับรับเอาคำสอนของเราบัดนี้เปนที่สุด แต่ล้วนเปนคำสุภาสิตมิได้วิปลาส ไม่เคลื่อนคลาศจากกองแห่งพระพุทธกีฎา เราจะเทศนาแก่ท่านครั้งนี้เปนที่สุด ตัวท่านทั้งหลายได้เกิดมาเปนมนุษย์แต่ละคน ๆ แต่ล้วนได้บำเพ็ญกุศลมา อัป์ปมัต์ตา ท่านทั้งหลายอย่าได้ประมาท จงมีศรัทธาอุสสาหะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ จงมีปัญญาหน่วงเอาคุณพระรัตนไตรย ให้ตั้งจิตรเคารพรักใคร่ในพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ อย่าสงสัยสนเท่ห์ในคุณทั้ง ๓ ประการ อย่าเกียจคร้านในการกุศล จงเร่งขวนขวายยกตนให้พ้นจากอำนาจอนิจจ์ให้จงได้ จงพยายามไปให้แจ้งในห้องแห่งพระจตุราริยสัจทั้ง ๔ ประการ หน่วงเอาพระนิพพานเปนที่ยิ่ง จงสละละทิ้งเสียซึ่งโลภะโทสะโมหะให้สูญเปนที่สุดในครั้งนี้ มหาชนกายํ โยเชต์วา พระอานนทเถระผู้เปนเจ้าเทศนาสั่งสอน ยังมนุษยนิกรและเทวดานาคสุบรรณคนธรรพ์และกินนร ให้ตั้งจิตรสโมสรอยู่ในศรัทธาและศีล แล้วจึ่งซ้ำพรรณาคุณแห่งพระรัตนไตรย กล่าวบริยายโดยสมควรแก่วาสนาแล้วจึ่งสำแดง

พระจตุราริยสัจทั้ง ๔ ประการ คนทั้งหลายที่มีปรีชาญาณ ครั้นได้ฟังก็ตั้งอยู่ในมรรคและผลตามวาสนาบารมีของตน ในขณะเมื่อจบพระสัทธรรมเทศนาแห่งพระอานนทเถระเจ้าในกาลครั้งนั้น เถโร เมื่อพระอานนทเถระผู้เปนเจ้าเทศนาโปรดมนุษย์และเทพยดาจบลงแล้ว จึ่งสำแดงมหิทธิฤทธิ์ศักดา นีลาปีตา ตั้งอธิษฐานบันดาลให้รัศมีซ่านออกจากกายสิ่งเดียว เหลืองแดงขาวเปนสายแสงสีหงสะบาท แลเลื่อมประภัศรซ่านออกจากกายา แผ่ไปในทิศานุทิศโดยรอบเบื้องบนและเบื้องต่ำ อัค์คิชาลา บันดาลให้เปนท่อเพลิงและท่อน้ำพลุ่งออกมาจากองค์ดูน่าพิศวงวังเวงใจ นิรมิตกายให้เปน ๒ พระองค์แล้วเทศนาให้เปนปุจฉาวิสัชนากัน บางทีนั้นก็สูญหาย บางทีนั้นก็ปรากฏ นั่งเรียบเรียงดุจเปนร้อยองค์

...พระผู้เปนเจ้านั่งสมาธิอยู่บนบัลลังก์กลางอากาศสูง ๗ ชั่วลำตาลในท่ามกลางโรหินีนที จำเริญเตโชกสิณ ยังเปลวเพลิงให้บังเกิดในกายสังหารมังสะและโลหิตและนหารูเอ็นน้อยใหญ่ให้สิ้นสูญเปนจุณวิจุณไปในทันใดทันที ยังเหลืออยู่แต่พระธาตุมีสีขาวสอาดดังสีเงิน มัช์เฌ ภินฺทิตฺวา พระธาตุที่เหลืออยู่นั้นจึ่งแตกออกเปน ๒ ภาค ด้วยกำลังอธิษฐานแห่งพระอานนทเถระในกาลครั้งนั้น...

พันองค์อเนกคณนานับมิได้ แล้วบันดาลให้หายไปยังแต่องค์เดียว อิทฺธิ ทัส์เสต์วา พระอานนทเถระผู้เปนเจ้าสำแดงฤทธิ์ต่าง ๆ นานา ด้วยประการฉนี้แล้ว จึ่งตั้งอธิษฐานว่ากายของอาตมานี้ จงแตกออกเปน ๒ ภาคแล้ว กายภาคหนึ่งนั้นจงไปตกลงฝั่งฟากโน้น กายภาคหนึ่งนั้นจงตกลงฝั่งฟากนี้ ครั้นพระอานนทเถระอธิษฐานฉนี้แล้ว ยถานิสิน์นาว พระผู้เปนเจ้านั่งสมาธิอยู่บนบัลลังก์กลางอากาศสูง ๗ ชั่วลำตาล ในท่ามกลางโรหินีนที จำเริญเตโชกสิณ ยังเปลวเพลิงให้บังเกิดในกาย

สังหารมังสะและโลหิตและนหารูเอ็นน้อยใหญ่ให้สิ้นสูญเปนจุณวิจุณไปในทันใดทันที ยังเหลืออยู่แต่พระธาตุมีสีขาวสอาดดังสีเงิน มัช์เฌ ภินฺทิตฺวา พระธาตุที่เหลืออยู่นั้นจึ่งแตกออกเปน ๒ ภาค ด้วยกำลังอธิษฐานแห่งพระอานนทเถระในกาลครั้งนั้น สัพ์เพ เทวสํฆา ฝ่ายเทพยดาทั้งหลายที่ประชุมกัน ทั้งยักษากุมภัณฑ์สุบรรณนาคา ทั้งกินนรากินนรี ชวนกันโศกาสิ้นทุกตัวตน ในขณะเมื่อพระธาตุแห่งพระอานนท์แตกออกเปน ๒ ภาค อัป์เปกัจ์เจ บ้างก็เปลื้องอลงการสรรพาภรณ์ออกจากองค์ จึ่งคว่างไปในเวหา ประสงค์จะกระทำสักการบูชาพระธาตุ อัป์เปกัจ์เจ ลางพวกก็โปรยปรายดอกไม้และของหอมเครื่องลูบไล้ละลายทาเปนเครื่องสักการบูชาอันวิเศษดูน่าสงสาร บ้างก็ดิดสีตีเป่ากังสดาลทิพยดนตรี บ้างก็ขับร้องถวายเสียงสำเนียงสนั่นเสนาะน่าใคร่ฟัง ทั้งเสียงร้องไห้กับเสียงทิพยดนตรีขับร้อง ก็ประดังกันเข้าเปนเสียงเดียวควรจะหวาดเสียวสยองขนดังพิลึกลั่นอยู่บนนภากาศ ในขณะเมื่อพระธาตุพระอานนท์แตกออกเปน ๒ ภาค ตา ธาตุโย ฝ่ายธาตุทั้ง ๒ ภาคที่แตกออกจากกันนั้น ภาคหนึ่งตกลงฝั่งฝากโน้น ภาคหนึ่งตกลงฝั่งฟากนี้ แต่ภอพระธาตุตกลงถึงพระธรณีขณะใด มหาชนทั้งหลายนั้นก็โศกายกแขนทั้งซ้ายขวาเข้าข้อนอุระพิไรรำพรรณว่า ชาวเราเอ่ยบัดนี้พระอานนท์ผู้เปนน้องยาของพระพุทธองค์เปนผู้สำหรับถือบาตรและจีวรตามเสด็จไป บัดนี้มาเข้าสู่พระนิพพานเสียแล้ว เออก็ชาวเราจะคิดไฉนจะมิอนาถาเสียแล้วหรือ อัป์เป กัจ์เจ บางจำพวกก็ยกมือทั้งสองกอดคอแห่งกันและกันเดิรโศกศัลย์เศร้าสร้อยล้มลงกับพสุธา อัป์เปกัจ์เจ บางจำพวกก็ขยายเกสาออกจากเกล้าให้ย้อยยานลงมาถึงปฤษฎางค์ ก็ยกมือซ้ายขวาขึ้นวางไว้เหนือศิโรตม์ร่ำร้องไห้รักพระอานนท์ผู้เปนเจ้า มหาชโน ฝ่ายมหาชนทั้งหลายรองรับพระธาตุไว้ แล้วกระทำเจดีย์บรรจุพระธาตุไว้ทั้ง ๒ ฟากน้ำแล้วเอาผ้าขาวมากระทำเปนฉัตรกั้นพระเจดีย์เสร็จสรัพแล้ว จึ่งสมโภชพระธาตุเล่นการมโหรศพขับร้องตามวิชา สาธุกีฬํ กีพัน์โต เล่นนักขัตะฤกษ์สมโภชพระธาตุ ๗ วัน ๗ ราตรีเปนกำหนด เพลาเช้าเย็นชวนกันมาสู่ลานพระเจดีย์แล้วโศกาว่า อนิจจา พระผู้เปนเจ้าอานนท์ ข้าทั้งหลายเคยปฏิบัติมิได้ขาดวัน พระผู้เปนเจ้าเทศนาธรรมอันไพเราะโปรดข้าให้ตั้งอยู่ในตระกูลกุศล พระผู้เปนเจ้ามีชีวิตอยู่ ดังพระทศพลยังไม่เข้าพระนิพพาน บัดนี้พระอานนท์ดับสูญเสียแล้ว ใครเลยจะเปนที่พึ่งเล่า มาทอดทิ้งข้าพเจ้าไว้ให้อนาถา บัดนี้ชาวเราก็จะมืดมัวไปทั่วทิศ ควรและหรือมาเกิดวิปริตปรวนแปร ตั้งแต่นี้แหละจะแลลับดับดวงประทีบแก้วดับสูญสิ้นแสงเสียแล้ว ที่เคยแจ่มแจ้งก็มามืดมนอนธกาล ถ้ามิดังนั้นเปรียบดังพระสุริยันอันอัสดงค์มืดมัวลงสิ้นทั้งโลกมหาชนชวนกันเศร้าโศกทั้งเช้าเย็นเสียงโศกเศร้าก้องโกลาหล ดังพ่อค้าสำเภาแตกในท้องทะเลวน ฟังเสียงคนโศกาน่าสงสารยิ่งกว่าการร้องไห้ร่ำรักพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธ์เข้าสู่พระนิพพาน

ครั้งนั้น แต่มหาชนร้องไห้รักพระอานนท์โดยนิยมดังนี้ถึง ๔ เดือนเปนที่สุด จึงหย่อนหยุดลง ตโตปภุติ ตั้งแต่นั้นมาบรรดามหาชนทั้งหลาย มีศรัทธาชวนกันขวนขวายกระทำสักการบูชาพระเจดีย์ที่บรรจุพระธาตุ แห่งพระอานนทเถระ ครั้นดับสูญสิ้นชีวิตลงแล้วไปเกิดในสวรรค์ชั้นฉ้อกามาวจรเปนสุขสถาพรอยู่ด้วยทิพยสมบัติ สิ้นกาลช้านาน ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนัตฺตา เย นรา อันว่าหญิงชายทั้งหลายใด แต่บรรดาที่มีจิตรปรีชาฉลาดพิจารณาเห็นแท้ว่าเกิดมาย่อมประพฤติแปรไปตามอำนาจพระอนิจจํ จงเร่งตั้งใจสร้างกุศลมีรักษาศีลและเจริญเมตตาภาวนา และสดับฟังพระสัทธรรมเทศนาแล้วปราถนาเอาพระนิพพานเปนที่พึ่ง จงเร่งสละเสียซึ่งกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตที่เปนบาปธรรม ร้องเรียกว่าเปนอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ จงเร่งสมาทานเอากุศลผลสุจริตกายวจีจิตรให้เจือไปด้วยพระอัปปมาทธรรม จะได้เปนที่ยึดหน่วงนำปฏิสนธิในสุคติภพ เดชะกุศลก็จะประสบพบพระพุทธเจ้าในเบื้องน่า ครั้นได้ฟังเทศนาเฉภาะพระภักตร์ ก็จะสำเร็จมรรคและผลพระนิพพานสิ้นชาติสงสารเปนบรมสุขตามพระอริยภูมิพุทธประเพณี ด้วยประการฉนี้

■■■■

เสียงจากผู้ปฏิบัติธรรม

บ.ก.

ห้องสมุด 13 JUN 2532 RONG MUANG

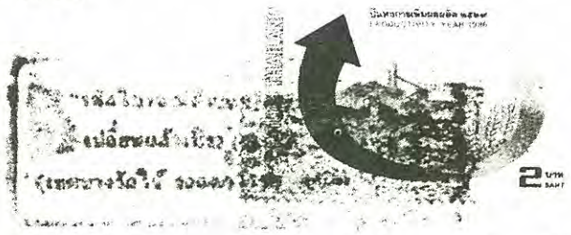

คุณรวิวรรณ ประเสริฐสำราญ
กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

เมื่อได้มาปฏิบัติในที่แห่งนี้ ก็เกิดความประทับใจหลายอย่างด้วยองค์ประกอบดังนี้

1) มีการสอนทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันไป (โดยมีพระมหาเถระผลัดเปลี่ยนกันมาให้ความรู้ด้านปริยัติด้วย)

2) มีการจัดแบ่งกลุ่ม ซึ่งวิทยากรได้พยายามทุ่มเทวิชชาให้ ถ้าใครมีปัญหาอะไรในการปฏิบัติก็สามารถถามได้ทันที

3) ความศรัทธาของพวกเราผู้ปฏิบัติเกิดขึ้นจากที่ พระภิกษุและท่านวิทยากรของสถาบันฯ เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิและคุณธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหลวงป๋านั้น ท่านได้ให้ความรักความเมตตาแก่ทุกคน ด้วยการสอนวิชชาให้โดยไม่เห็นกับความเหน็ดเหนื่อย และไม่ปิดบังวิชชาความรู้ เท่าที่ภูมิธรรมของแต่ละคนจะรับได้

4) บรรยากาศในสถาบันฯ สงบร่มรื่น คนไม่พลุกพล่านจนเกินไป ความเป็นอยู่ แม้นจนถึงเรื่องอาหารการกินก็สะดวกเพียบพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งมีผลให้ปราศจากความกังวลในเรื่องปากท้อง

5) วิธีการอบรมเป็นไปอย่างสบาย ๆ พอสมควร ไม่เคร่งเครียดหรือเคร่งครัดจนเกินไป จะเห็นได้จากตารางการอบรมที่กำหนดไว้ ซึ่งทำให้เรารู้จักระเบียบวินัยในตนเองและกับส่วนรวม ที่สำคัญรู้คุณค่าของเวลา

สรุปว่า สถาบันฯแห่งนี้มีความสมบูรณ์ทั้งหลักปริยัติและการปฏิบัติ เมื่อมาได้รับการอบรมที่นี่แล้ว ก็เกิดความบันดาลใจที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปเผยแพร่ และแนะนำเพื่อน ๆ ตลอดจนญาติทางธรรมอื่น ๆ ให้ได้รู้จักและสัมผัสบรรยากาศของการอบรมแบบนี้บ้าง และเชื่อแน่ว่าแม้บางท่านจะยังเจริญภาวนาไม่ถึงธรรมกายก็ตาม แต่ก็จะทราบว่าสิ่งที่ได้ไปนั้นคือความฟุ้งซ่านของจิตลดลง ขณะที่มีสติสัมปชัญญะและความรู้สึกนึกคิดที่ดีขึ้น รวมว่ามีสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจในตนเองที่จะก้าวไปทั้งทางโลกและทางธรรมได้ดี

★★★★★

พระสาโรจน์ เตชธมฺโม
วัดบึงบวรสถิตย์ จ.ชลบุรี

ก่อนมาผมก็ได้ทราบจากพระที่เคยมาปฏิบัติที่สถาบันนี้ เมื่อมาแล้วก็มีความประทับใจ

ผมจะพยายามนำกลับไปปฏิบัติและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป จะพยายามเผยแพร่ให้กับผู้ที่ยังไม่ทราบได้ทราบถึงประโยชน์และผลที่จะได้รับ จากการอบรมที่สถาบันฯ

สำหรับผมเองนั้น ได้รับความรู้ทางปริยัติเพิ่มมากขึ้นอย่างเช่นเรื่องโพชฌงค์ ๗ ผมมีความประทับใจในการบรรยายธรรมนี้มาก

การแบ่งกลุ่มในการปฏิบัติผมคิดว่าดี เพราะอาจารย์ท่านวิทยากรมีความรู้ความสามารถมาก ในการที่จะพิจารณาตอบข้อซักถาม ข้อคิดเห็น และเป็นผู้รู้จริง แต่อยากจะให้กรุณาเลือกสถานที่ให้ผู้หัดใหม่ในขณะฝึกด้วย ให้ปราศจากสิ่งรบกวน เช่นแมลงวันหรือมดเป็นต้น จิตใจซึ่งธรรมดาก็กำหนดยากอยู่แล้ว เมื่อมาถูกรบกวนจากสิ่งดังกล่าวก็จะเสียเวลามากครับ

การได้เข้าถึงธรรมกาย ให้ผลในแง่ของการสงบจิตใจเป็นอย่างมาก ผมรู้สึกมีความสุขสดชื่นจิตใจเบิกบาน มีความมั่นคงของจิตมากยิ่งขึ้น ส่วนผลทางด้านร่างกายนั้น เมื่อก่อนได้ผลในการปฏิบัติมีอาการปวดเมื่อย นั่งไม่ได้นาน จิตใจคอยกังวลเมื่อเกิดอาการเหน็บชา ปวดต้นคอ แต่สิ่งต่าง ๆ นี้ได้หายไป เมื่อจิตรวมลงได้ การนั่งจึงยาวนานขึ้น ความลังเลสงสัยหายไป

การห่มผ้า (ห่มดอง) ขอให้มีพระวิทยากรช่วยตรวจดูความเรียบร้อยด้วย ก่อนที่จะออกไปบิณฑบาต เพราะบางท่านไม่คุ้นเคยมาก่อน ก็อาจห่มไม่เรียบร้อยเหมาะสม ผมเองก็ไม่ค่อยเป็นเหมือนกัน (ผมไม่เกี่ยงเรื่องสีของผ้า)

ผมคิดว่าประโยชน์ที่ได้ไปจากสถาบันฯมีมากนักและคิดว่า จะนำไปเผยแพร่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเพิ่มจำนวนผู้รู้ ผู้เห็น และผู้เป็นให้มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยกันเผยแพร่วิชชาธรรมกายให้ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

★★★★★

คุณสุทธินัน ศรีบุญเรือง
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
จ. ขอนแก่น

การที่ได้รับฟังจากอาจารย์เกี่ยวกับการเข้ามาฝึกทำสมาธิที่สถาบันฯ ทำให้กระผมมีความเลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา และเมื่อเดินทางมาถึงสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายนี้ ก็ยิ่งทำให้ผมมีความศรัทธามากขึ้น เพราะเป็นสถานที่สงบไม่มีสิ่งล่อใจ ทำเลที่ตั้งไม่ใกล้ไม่ไกลจากตัวอำเภอและจังหวัด

เมื่อเข้าอบรมผ่าน ๓ วันแรก ๆ ให้รู้สึกว่าท้อแท้และเหนื่อยหน่าย เพราะทั้งเมื่อยและร้อนมากทั้งยังปวดเมื่อยขา พอถึงวันที่ ๔ กระผมได้ไปนั่งคุยกับพระอาจารย์มหาสุเนตร และได้ปรารภให้ท่านฟัง ท่านก็ให้กำลังใจ โดยบอกว่า ให้ค่อย ๆ ทำไปและให้มีสมาธิตั้งมั่น ครั้นพอตกเวลาเย็น ซึ่งเป็นเวลาทำวัตรสวดมนต์และนั่งภาวนา ผมก็ได้นั่งภาวนาด้วยความตั้งใจอย่างสบาย ๆ และเหตุอันอัศจรรย์อันไม่มีวันลืมก็เกิดขึ้นกับผม ผมได้เข้าถึงองค์พระธรรมกายในวันนั้นเอง และหลังจากนั้นได้ไปต่อวิชชากับพระอาจารย์มหาบุปผา และสุดท้ายก็มาเรียนวิชชาเพิ่มเติมกับหลวงป๋า

นับเป็นความภาคภูมิใจมากที่สุดในชีวิต แต่ก่อนผมยอมรับว่าเป็นคนชอบฟุ้งซ่านคิดมาก ไร้สาระ และที่สำคัญก่อนหน้าที่จะมาเข้ารับการอบรม คุณพ่อของผมได้เสียชีวิตลง ผมมีความเสียใจมาก จิตใจหมกมุ่นอยากให้ท่านกลับคืนมาเหมือนเดิม แต่พอผ่านการอบรมแล้ว จิตใจก็สงบไม่ฟุ้งซ่านและทำใจได้ ตอนที่นั่งต่อวิชชากับหลวงป๋า ได้อุทิศบุญกุศลให้ท่านด้วย และมีความตั้งใจที่จะเผยแพร่วิชชาความรู้ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านทุกคนไม่มากก็น้อย

ส่วนของความประทับใจก็ตรงที่ทุกคนที่นี่มีความเสมอภาค จะเห็นได้จากการกิน มีข้าวต้มกินข้าวต้ม มีแกงก็กินแกง ไม่มีอาหารพิเศษสำหรับผู้ใดผู้หนึ่ง การนอนทุกคนนอนกลด เสื่อผืนหมอนใบ ไม่มีพิเศษแก่ใคร รู้สึกภาคภูมิใจและประทับใจมากที่ตนเองทำได้ร่วมกับคนอื่น ๆ ในระเบียบต่าง ๆ เหล่านี้

★★★★★

สามเณรนที กิตติเลิศกุล
วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กทม.

ผมสมัครใจมาบวชเพราะอยากจะทำบุญอุทิศให้คุณพ่อคุณแม่ และวัดก็อยู่ไม่ไกลบ้าน ทั้งหลวงพ่อพรหมท่านก็สนับสนุนให้มาปฏิบัติที่สถาบันฯ ตอนที่ผมอยู่วัดสระเกศหลวงพี่สมชายได้บอกให้มาที่นี่เพื่อฝึกสมาธิ เพราะผมบวชระยะสั้นเพียง ๑ เดือนระหว่างหยุดภาคฤดูร้อน หลวงพี่บอกว่าคนส่วนใหญ่ที่มาที่นี่จะบรรลุธรรมกาย และว่านี่เป็นครั้งหนึ่งในชีวิตเลยนะ

ผมคิดว่าบรรยากาศที่สถาบันฯดีมาก ตื่นมาตอนเช้ารู้สึกเย็นสบาย สงบ เหมาะจะนั่งปฏิบัติธรรม แต่บางทีก็ไม่ค่อยชอบที่ไปเจอเอารังมดดำเข้า ผมมาเข้าถึงธรรมกายที่นี่แล้วก็สามารถรู้เรื่องต่าง ๆ ในการฟังธรรมบรรยายที่มีวันละ ๒ หนด้วย เมื่อก่อนผมไม่รู้วิธีกราบพระแบบเบ็ญจางคประดิษฐ์ แต่เมื่อมาที่นี่ผมก็ทำได้ เช่นเดียวกันกับเรื่องการประเคนของ เดี๋ยวนี้ผมประเคนของถวายพระเป็นแล้ว ยังรู้ว่าศีลของสามเณรมีเพิ่มจากธรรมดาอีก ๕ ข้อเป็น ๑๐ และได้รู้ความหมายของข้อศีลนั้น

เมื่อถึงธรรมกาย ผมได้เรียนรู้เรื่องของนรกสวรรค์ว่าเป็นจริงอย่างไร ผมมาเรียนรู้เอาที่นี่ทั้งที่ไม่เคยทำสมาธิมาก่อน โดยวันแรกได้ ๑๘ กาย ต่อมาอีก ๓ วันจึงได้รู้เรื่องนรกสวรรค์ อย่างในนรกชั้นที่ ๑ ผมเห็นร่างคนที่มีหัวเป็นสัตว์ต่าง ๆ ตัวมีกลิ่นเหม็นมาก รู้ว่าเพราะพวกเขาพากันฆ่าสัตว์

ผมได้เห็นพระพุทธเจ้า เห็นต้นธาตุต้นธรรม พระพุทธเจ้าทรงครองผ้าม้วนในไม่มีผ้ารัดอก ผมได้เห็นวิมานของตัวเองด้วย

ผมอยากให้คุณพ่อคุณแม่มาปฏิบัติธรรมด้วยครับ และอยากให้เพื่อนได้มาปฏิบัติเช่นกัน

★★★★★

ต้นเอ๋ย ต้นไม้

ป.ระฆังสมบูรณ์

ต้นเอ๋ย ต้นไม้
ลำต้นเจ้าสูงใหญ่กิ่งใบหนา
เดิมเจ้าเป็นพืชน้อยค่อยวัฒนา
จากภาคพื้นพสุธาแผ่กว้างไป
สารพันสิ่งสร้างสรรอันไพจิตร
แรกเริ่มคิดจากดวงจิตสว่างไสว
ดุจเช่นดังสถาบันฯ อันอำไพ
ก่อประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่พุทธิชน.

จดหมายจากต่างแดน

64 GEERE RD
LONDON, ENGLAND

กราบเท้าหลวงป๋าที่เคารพรักอย่างสูง

.....ฯลฯ..... หนูหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลวงป๋าจะสบายดีค่ะ หนูมีเรื่องจะกราบเรียนเล่าให้หลวงป๋าฟังน่ะค่ะ เมื่อคืนวันจันทร์ที่ผ่านมานี้ (๒/๑๐/๘๙) หนูได้นั่งธรรมะตอนก่อนนอน และนั่งดีมากมีสิ่งที่หนูอยากจะเรียกว่าเป็นสิ่งพิเศษเกิดขึ้นกับหนู ขณะที่หนูนั่งธรรมะนั้น จิตของหนูอยู่ที่ศูนย์ตลอดเวลาและดิ่งลงไปเรื่อย ๆ พร้อมกับมีองค์พระผุดขึ้นเป็นสายรอบตัว ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน ซึ่งหนูก็พยายามทำตามอย่างที่หลวงป๋าสอนน่ะค่ะ และหนูก็ได้ยินเสียงของหลวงป๋าบอกวิชชาอยู่ตลอด นับเป็นความเมตตากรุณาของหลวงป๋าที่มีต่อหนูมากค่ะ พอหนูเจริญวิชชาต่อ ๆ ไป ก็ปรากฏเป็นหลวงพ่อสด องค์ท่านใสและใหญ่มาก หนูก็เข้ากลางของกลางท่านเรื่อย ๆ ไป ท่านได้เมตตาหนูโดยยื่นดวงแก้วรัตนมณีให้ และบอกหนูว่า "หลวงพ่อให้หนู" พร้อมกับกำชับว่าให้หนูรักษาไว้ให้ดี หนูรับดวงแก้วมาไว้ที่ศูนย์ ซึ่งดวงแก้วนี้จะพิสดารให้ใหญ่ขึ้นหรือเล็กลงก็ได้ และใสมากเป็นสีรุ้งสวยงามมากค่ะ นอกจากนี้หลวงพ่อยังสั่งให้หนูช่วยงานหลวงป๋าในการเผยแพร่วิชชาธรรมกาย ซึ่งหนูก็รับคำสั่งของหลวงพ่อไว้ด้วยความเต็มใจค่ะ วันนั้นหนูนั่งธรรมะได้นานมากไม่ง่วงเลยจิตใจเต็มไปด้วยปิติ หลวงพ่อให้หนูนั่งธรรมะมาก ๆ ภายใน ๗ วันนี้ แต่ทุกคืนก่อนนอนจนเดี๋ยวนี้ หนูก็พยายามนั่ง แต่ไม่นิ่งและใสมากอย่างคืนวันจันทร์ค่ะ คงจะเป็นด้วยหนูกังวลมากเรื่องงานในบ้านเรา เนื่องจากขณะนี้หนูอยากกลับบ้านไปทำงานในเมืองไทย ซึ่งจะทำให้หนูอยู่ใกล้ครูบาอาจารย์ทางธรรมะ ได้ช่วยงานหลวงป๋า และหนูอยากนำวิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมารับใช้ประเทศชาติค่ะ....

หนูคิดว่าจะเดินทางกลับบ้านปีหน้านี้ อาจจะ ม.ค-ก.พ ๙๐ ซึ่งขณะนี้หนูกำลังเร่งทำงานให้เสร็จ หนูจึงกราบเรียนขอคำแนะนำจากหลวงป๋าเกี่ยวกับนิมิตที่เกิดขึ้นขณะนั่งธรรมะ ซึ่งเป็นความปิติอิ่มเอิบใจของหนูมากค่ะ หนูกราบขอพรหลวงป๋าด้วยค่ะ

ด้วยความเคารพรักอย่างสูงค่ะ
เนตรนภิส ธีระวัลย์ชัย

แวดวงธรรมกาย

วิชชาธร

ปัญหาทั้งหลายของมนุษย์เราไม่ว่าในยุคใดสมัยใด จะไม่รู้สึกว่ามีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีอิทธิพลต่อตัวเองเลย หากปัญหานั้นไม่มีดีกรีสูงพอที่จะสร้างทุกข์ให้เกิดขึ้น แต่ปัญหาเหล่านั้นจะดูมีความสำคัญขึ้นมาทันที เมื่อใจของคนยอมรับเอาปัญหานั้นเข้าไว้ และยอมรับสภาวะนี้ว่าเป็นความทุกข์ใจ ก็มนุษย์ผู้ถนัดนำเอาแต่ทุกข์มาใส่ตน ด้วยไร้เดียงสาที่จะกำจัดมันไป เพราะเป็นผู้ไม่เห็นความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการคือ ๑.ไม่เห็นทุกข์ ๒.ไม่เห็นเหตุให้เกิดทุกข์ ๓.ไม่เห็นความดับทุกข์ ๔.ไม่เห็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความดับทุกข์ เพราะธรรมเหล่านี้จะมีขึ้นแก่ผู้สมบูรณ์ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญาเท่านั้น

พระมหาบุปผา ธีปธมฺโม
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม.

ท่านพระอาจารย์มหาบุปผา เป็นพระวิทยากรอีกรูปหนึ่งที่มีความตั้งอกตั้งใจในการสอนภาวนา ควบคุมและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติแก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างดี จนศิษย์ผู้ผ่านกลุ่มการภาวนาต่างแอบชื่นชมในอัธยาศัยอันนุ่มนวล และติดตามผลการปฏิบัติของศิษย์อยู่เสมอ จนมีผลงานในการอบรมที่ผ่าน ๆ มาว่า สามารถต่อวิชชาให้ศิษย์เข้าถึงองค์พระในการอบรมรุ่นหนึ่งเกือบ ๑๐๐ ท่าน พระอาจารย์มหาบุปผาได้เล่าให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้มาอยู่วัดปากน้ำว่า

○ ความเห็นของอาตมานะ เพราะมาบวชครั้งแรกในพระพุทธศาสนา ก็ได้มาศึกษาธรรมปฏิบัติของหลวงพ่อวัดปากน้ำ และโดยที่เป็นกฎของวัดว่า จะต้องเรียนทั้งปริยัติและปฏิบัติ ก็เลยต้องทำตามคำสั่งของพระเดชพระคุณท่านเจ้าอาวาส แต่แท้ที่จริงที่ได้มาอยู่วัดปากน้ำก็คืออยากจะมาศึกษาวิชชาธรรมกายของพระเดชพระคุณหลวงพ่อว่า ที่สุดของวิชชาธรรมกายคืออะไร นี่คือจุดที่พาให้มาวัดปากน้ำ

เพราะในสมัยเมื่อเป็นฆราวาสก็สนใจวิชชาธรรมกายอยู่ เมื่อได้ปฏิบัติดีมีผลพอสมควรก็ได้เริ่มต้นด้วยการแนะนำโยมพ่อก่อน ปรากฏว่าได้ผล ต่อมาเมื่อได้บวชแล้วก็ได้แนะนำการเจริญภาวนามากขึ้น หนัก ๆ เข้าก็กลับไปแนะนำโยมพ่ออีก โยมพ่อก็เลยศรัทธาบวชแล้วก็ได้ดวงธรรม อาตมาจึงได้ต่อธรรมะอะไรต่ออะไรให้

● **แล้วกัมมัฏฐานอย่างอื่นท่านเคยผ่านมาบ้างหรือไม่?**

○ ไม่เคยเลย เมื่อเริ่มฝึกหัดทางนี้ก็เริ่มทางธรรมกายนี่เลย

● **ตอนที่จะได้ธรรมได้เห็นดวงเห็นกายนั้นท่านใช้เวลาสักเท่าใด?**

○ การเห็นครั้งแรกของอาตมา ก็นานเหมือนกันกว่าจะเห็น นี่ในสมัยฆราวาสนะ แต่สำหรับสาธุชนทั่วไปที่เริ่มใหม่ ๆ นี่ อยากจะแนะนำว่า ถ้าทำจิตให้เป็นสมาธิ คือไม่คิดอะไรฟุ้งไปได้ ก็คงจะพอเห็นได้ แต่พอเห็นดวงธรรมแล้ว จะมีปรากฏการณ์อันหนึ่งเกิดขึ้น คือจิตใจจะสงบเยือกเย็น ซึ่งบางทีก่อนนั้นอาจจะเป็นคนเจ้าอารมณ์ พอได้ดวงก็จะมีจิตใจที่เปลี่ยนไปเป็นคนละคนทีเดียว จิตใจจะสบายแล้วเป็นคนสงบเสงี่ยมเรียบร้อยดี คือจะเป็นหนทางนำไปสู่ ธรรมะชั้นสูงต่อไป และจากประสบการณ์นะถ้าเมื่อใดวินิจฉัยปัญหาหรือพิจารณาปัญหานั้นไม่ออก ก็จรดใจเข้าไปกลางดวงที่เราเห็นนั่นแหละ แล้วปัญญาจะเกิดขึ้นและแก้ปัญหานั้น ๆ ได้

● **หมายความว่าสมาธิมีผลให้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้ด้วย**

○ ใช่ ใช้แก้ปัญหาได้ สำคัญมากเลยนะ

● **ท่านเคยใช้บ้างหรือไม่?**

○ อ๋อ อาตมาใช้ประจำเลยยิ่งเราเรียนปริยัติด้วยปฏิบัติด้วยก็ต้องใช้มาก อย่างสมัยก่อนอาตมาอยู่บ้านนอก ห่างไกลครูบาอาจารย์ พอมีปัญหาทางด้านธรรมะจะหันไปถามใคร เราก็นิ่งเข้าไปสุดละเอียดแล้วก็ถามเข้าไป เมื่อจิตเราละเอียดและนิ่งพอ คำตอบก็จะเกิดขึ้นมาเอง เราก็หมดสงสัย พอมาอยู่วัดปากน้ำ มาได้ศึกษากับครูบาอาจารย์ ก็ได้พบคำตอบในปัญหาต่าง ๆ อย่างเช่นที่อาตมาเคยพบมาแล้ว จึงเป็นอันว่าวิธีแก้ความสงสัยในสมัยก่อนที่ได้ทำไปนั้น ไม่ผิดไปจากแนวที่หลวงพ่อสอนไว้เลย

● **การสอนกัมมัฏฐานนี้ยากไหม?**

○ เมื่อเป็นครูใหม่ ๆ ตอนนั้นก็รู้สึกยาก แต่เดี๋ยวนี้คุ้นเคยแล้วก็ไม่ยาก เพราะได้สอนมา ๘-๙ ปีแล้ว ไปมาหลายแห่ง

● **แนวการสอนหรือระบบการสอนของสถาบันฯ เป็นอย่างไรบ้าง?**

○ รู้สึกว่าดีนะครับ เท่าที่ได้มีโอกาสไปสอนมาหลาย ๆ แห่ง กับท่านอื่น ๆ นั้น หากจะนำมาเปรียบเทียบกันตามประสพการณ์นะ อาต-

มาว่าที่นี่มีขั้นตอนดี เพราะการแบ่งออกเป็นขั้นตอนอย่างนี้ รู้สึกว่าทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับผลดีมาก ตัวอาตมาเองก็เลยรู้สึกดีใจที่ได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัส ได้เข้ามาเห็นถึงความสำเร็จในการสอนวิชชาธรรมกาย ที่อาจจะเรียกได้ว่าได้รับผลสำเร็จสูงที่สุดในประเทศไทยในยุคนี้ นี่ไม่ได้มาชมกันนะ อันนี้เป็นความจริง

● **เมื่อท่านเป็นนักปริยัติแต่ก็มาก้าวหน้าทางด้านปฏิบัติด้วยอย่างนี้ ขอความเห็นว่า ๒ ทางนี้ไปด้วยกันได้อย่างไร?**

○ อ้อ เรื่องปริยัติปฏิบัตินี่ต้องไปคู่กันครับ และก็ไปคู่กันได้ไม่มีปัญหาเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัดปากน้ำนั้น จะสมบูรณ์ทั้งปริยัติและปฏิบัติ แต่ในที่ทั่ว ๆ ไปมักจะเป็นว่า เมื่อมาทางปริยัติแล้วมักจะไม่เอาทางปฏิบัติ ซึ่งอันที่จริงนั้นจะต้องเดินคู่กันไป เพื่อผลดีที่สุดของพระพุทธศาสนา อาตมาคิดว่าทั้งนี้อาจจะนำมาร่วมกันหรือเอามาประยุกต์ใช้เข้าด้วยกันได้ ก็จะสวยเลยทีเดียว

● **อยากให้ท่านแนะนำผู้ที่ฝึกสมาธิแล้วยังไม่ได้ผล**

○ อันนี้ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะมารู้สึกท้อถอย หรือมีความเบื่อหน่ายไป ในฐานะเป็นครูขอแนะนำว่า เคล็ดวิธีนั้นคือการที่ต้องหมั่นตรึกนึกอยู่บ่อย ๆ พยายามทำให้จิตของตนมีความคุ้นเคยในนิมิตภาวนา พอใจมันเชื่องแล้วก็จะควบคุมได้ง่าย เราก็ควบคุมให้มันหยุดนิ่งได้ดีขึ้นในขั้นต่อมา และเมื่อใจนิ่งถูกส่วนดีแล้วมันก็จะเห็นเอง โดยครั้งแรกจะเห็นนิมิตที่ได้กำหนดนั้นเองแต่จะชัดเจนสดใสมากกว่าปกติ แต่ต้องไม่ลืมว่า การที่จะเป็นไปได้ตามที่ว่ามานี้ ไม่อาจทำได้ภายในวันเดียวหรือเพียงครั้งเดียวแล้วสัมฤทธิ์ผล จำเป็นต้องทำต้องฝึกบ่อย ๆ ใช้เวลาหน่อยนะจึงจะได้ผล

● ● ●

พระโกวิทย์ โกวิโท
วัดเทพอาวาส จ.ราชบุรี

● **มีคนจำนวนไม่น้อย ไม่ชอบการปฏิบัติกัมมัฏฐาน ทำไมท่านมาสนใจ?**

○ คือในสมัยเป็นฆราวาสชอบดูรูปพระอาจารย์ต่าง ๆ มาก ไม่ว่าจะเป็นหลวงปู่แหวน พระอาจารย์มั่น พระอาจารย์ฝั้นเหล่านี้ อาตมาชอบสะสมแล้วนำมาติดไว้ตามฝาห้อง เวลากลับจากทำงานก็มาดู วันหนึ่งเจอรูปหลวงพ่อสด ก็คิดว่าทำไมท่านมีหน้าตาดุ ดูมีอำนาจ แต่เราผู้ดูกลับมีจิตใจเย็นลง เมื่อมองดูรูปท่านนาน ๆ ก็เลยเป็นเหตุให้ค้นหาทางที่จะได้รู้จักท่านมากขึ้น ต่อ ๆ มาจึงได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับท่าน และได้รู้ว่าท่านอยู่ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ก็เลยได้ไปวัดท่านและได้หนังสือเบื้องต้นการปฏิบัติเจริญภาวนามาเล่มหนึ่ง ก็ลองทำดู แต่ไม่ค่อยจะเข้าใจอะไรนัก

● **ตอนที่รู้จักวัดปากน้ำและเริ่มศึกษาทางแนวนี้เป็นปีอะไร?**

○ ราว พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งก็ได้เริ่มไปอย่างไม่จริงจังอะไรนัก ทิ้งเสียบ้าง ทำบ้าง อะไรอย่างนี้ แต่พอ พ.ศ.๒๕๒๕ จึงได้เริ่มจริงจังขึ้นมาหน่อย คือได้ไปอยู่อบรมกับเขาที่วัดพระธรรมกายอยู่ระยะหนึ่ง ก็ได้ผลเพียงจับนิมิตได้ เห็นดวงแก้วในกายเท่านั้น จิตใจก็สบายขึ้นแต่ก็ไม่มีอะไรก้าวหน้าไปกว่านั้น จนกระทั่งได้เข้ามาบวชเป็นพระเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๙ ที่วัดเทพอาวาส จ.ราชบุรี เพราะเดิมก็เป็นคนราชบุรี พอบวชแล้วก็เริ่มออกธุดงค์กับวัดพระธรรมกายในทุกครั้งที่เขาจัด แต่ผลการปฏิบัติก็อยู่เท่าเดิมไม่ก้าวหน้าอะไร จนกระทั่งได้ข่าวว่ามีการเปิดอบรมพระกัมมัฏฐานแนววิชชาธรรมกายที่นี่ ก็เลยได้มาร่วมในรุ่นที่แล้ว (รุ่นที่ ๑๕ เดือน พ.ค.๒๕๓๑) พอดีครั้งนั้นมีฝนตกบ่อยจนไม่สะดวกในการแบ่งกลุ่มภาวนา แต่ผลที่อาตมาได้รับในการอบรมคือ สามารถทำตามที่อาจารย์ท่านสอนได้ ซึ่งคราวนั้นก็ยังไม่รู้ว่าตัวเองทำได้ในขั้นไหนแล้ว คือได้เข้าถึงองค์พระแล้วก็มีดวงซ้อนขึ้นมา แล้วมีกายซ้อนในดวงขึ้นมาอีก สลับกันอย่างนี้ มีหยาบมีละเอียดตามขั้นตอนที่ท่านสอน

● **อย่างนั้นท่านมาเข้าใจดีขึ้นเมื่อใด?**

○ อาตมาได้มารู้มาเข้าใจชัดเจนขึ้นในรุ่นที่ ๑๖ นี่เอง ซึ่งได้รู้ขึ้นอีกมากเลย และเวลานี้พอเดินเหินไปไหนมาไหนก็ไม่ได้ไปองค์เดียวแล้ว เดี๋ยวนี้มี ๒ องค์คือทั้งข้างในข้างนอก

● **เมื่อผลจากการเพียรปฏิบัติภาวนาของท่านก้าวมาถึงจุดนี้แล้ว ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง?**

○ รู้สึกดีใจมากเลย ที่ได้มาปฏิบัติจนถึงจุดที่มุ่งหมาย ซึ่งเมื่อก่อนนั้นเคยนึกว่า มันคงจะเป็นไปไม่ได้ คงเป็นเพียงจินตนาการที่นึกคิดเอาเองเท่านั้น จนเมื่อได้มาเกิดกับตนเองอย่างนี้ และมีครูอาจารย์ท่านแนะนำอย่างใกล้ชิดอย่างนี้ ก็เลยได้ผลสำเร็จที่พอใจมาก

● **ความคิดเห็นอื่น ๆ อีกในส่วนนี้ละครับ?**

○ คือการทำจิตภาวนาอย่างนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก คนที่ไม่รู้ไม่เข้าใจเพียงพอจะเป็นไปได้ยาก จะต้องทุ่มเทจิตใจเอาจริงเอาจังอย่างมาก ถ้าเป็นคนที่พอได้เห็นแล้วทิ้งไปไม่ติดตามเอาจริงเอาจัง ก็จะไม่มีความเข้าใจ ไม่รู้ลึกซึ้งพอและจะเป็นหนทางให้เบื่อหน่ายไป

● **ขณะนี้ท่านมีความมั่นใจในวิชชาธรรมกายเพียงใด?**

○ อาตมาต้องขอบอกว่า มีความมั่นใจมากทีเดียว

และมีความเชื่อมั่นในหลักธรรมะเพิ่มมากขึ้น เพราะประสบด้วยตนเอง อย่างเรื่องชาตินี้ชาติหน้า อาตมามีความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้นว่าใครก็ตามที่ได้ทำกรรมไว้ ไม่ว่าหนักหรือเบาก็ตาม บุคคลนั้นย่อมต้องได้รับผลแน่ เพียงแต่อาจจะช้าหรือเร็ว แต่ถ้าหากจะพูดอะไรให้ลึกซึ้งลงไปอีก ก็คงจะเชื่อกันยาก คงต้องให้มาลงมือปฏิบัติด้วยตนเองนั่นแหละ

● **มีหลายคนบ่นว่ายากเหลือเกิน ปฏิบัติไม่ได้ผลสักที ท่านจะแนะนำอย่างไร?**

○ ถ้าใครคิดจะมาปฏิบัติ อยากจะได้ถึงธรรมะจริง ๆ ควรจะมีความคิดเบื้องต้นก่อนว่า คนเราเกิดมาไม่ใช่เพื่อกินกับกามเท่านั้น ลองถามตนเองว่าทั้ง ๒ สิ่งที่กล่าวมานี้เป็นเป้าหมายของชีวิตหรือ เมื่อถามอย่างนี้คนธรรมดาทั่วไปก็สามารถหาคำตอบได้ เพราะคนเรามีปัญญาพอที่จะรู้ได้ หากจะมุ่งสู่ธรรมะจริงจัง เวลาก้าวเข้าสู่การปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายนี้ ต้องปล่อยวางภาระทุกสิ่งทุกอย่าง จิตต้องอยู่ในอารมณ์เดียวในบริกรรมนิมิตคือดวงแก้วกลมใสเท่านั้น เมื่อจิตใจใสสะอาดแล้วธรรมะก็จะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ไม่มีการบังคับเลย

● **ท่านมีความประทับใจอะไรบ้าง ที่จะฝากให้รุ่นหลังได้ทราบ?**

○ อันนี้อาตมามีความประทับใจจริง ๆ เลย กับการออกไปแบ่งกลุ่ม เพราะวิธีนี้ช่วยให้มีโอกาสเข้าถึงธรรมะได้ง่ายขึ้น ยามเมื่อมีข้อข้องใจมีปัญหาอะไร ก็จะได้รับการแก้ไขจากพระวิทยากรทันที เช่นปัญหาว่านั่งภาวนาอยู่เห็นลูกแก้วไม่ชัดอย่างนี้ ถ้าไม่มีพระวิทยากรท่านช่วยแนะนำแก้ไขให้ ก็เห็นทีว่าจะผ่านไปด้วยดียาก เพราะไม่รู้จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างไร ถ้าท่านไม่บอกไม่ช่วยแนะ เราก็คงต้องมืดอยู่อย่างนั้น เมื่อท่านชี้ทางให้แล้วเราปฏิบัติไปตามนั้น พระวิทยากรท่านก็รู้ตามเห็นตามไปด้วย และสามารถประคับประคองให้เราเดินไปได้ถูกทางด้วย ซึ่งดีกว่าการที่นั่งคลำหนทางอยู่คนเดียวแน่นอน นอกจากนั้นยามเมื่อมีปัญหาก็ยังสามารถถามกับท่านได้เป็นการเฉพาะอีกด้วย อีกอย่างในการสอนนี้มีลักษณะเหมือนกับการสอบอารมณ์ตลอดเวลา ระหว่างที่นั่งภาวนาอยู่ด้วยกันพระวิทยากรท่านจะสอบถามตลอด แนะนำแก้ไขให้ตลอด ในระหว่างนั้น ซึ่งอาตมารู้สึกอบอุ่นใจว่ามีผู้รู้อยู่ช่วยเหลือไม่ทอดทิ้งอย่างนี้ อาตมาจึงรู้สึกอบอุ่นและประทับใจชอบใจในการแบ่งกลุ่มเจริญภาวนามาก

• • •

จิตที่อบรมทำให้มากแล้ว ย่อมนำสุขมาให้

พระธรรมเทศนา เรื่อง การปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม เป็นการบูชาพระตถาคตอย่างยิ่ง

โดย **พระราชธรรมภาณี (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกขุ)**

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
(๓ จบ)
โย โข อานนฺท ภิกขุ วา ภิกขุนี วา อุปาสโก วา อุปาสิกา วา ธมฺมานุธมฺม ปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โย ตถาคตํ กโรติ ครุกโรติ มาเนติ ปูเชติ ปรมาย ปูชายาตี ติด

บัดนี้ จะได้แสดงพระธรรมเทศนา เพื่อเสริมสร้างกุศลศรัทธาแก่คณะเจ้าภาพในวันนี้ คณะญาติและหลาน ๆ ของคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ได้มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทานเพื่ออุทิศให้กับคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ได้ถึงแก่กรรม และได้ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ ที่วัดปากน้ำนี้ ทั้งนี้ก็ได้ปรารภถึงอุปการะคุณของคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ที่มีต่อญาติ ๆ และหลาน ๆ เพราะคุณแม่ท้วม หุตานุกรม เป็นญาติผู้ใหญ่ เจริญด้วยอายุ เป็นผู้ที่รู้ราตรีนาน เพราะคุณแม่ท้วมมีอายุถึง ๙๗ ปี นับว่าหาได้ยากในปัจจุบันนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อคุณแม่ท้วม ถึงแก่กรรมลง บรรดาหลาน ๆ และญาติมิตรท่านที่เคารพนับถือ ทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ชาววัดปากน้ำ โดยมีพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมธีรราชมหามุนี* ท่านเจ้าอาวาส เป็นต้น และบรรดาอุบาสก อุบาสิกา ที่เป็นศิษย์วัดปากน้ำ และที่มีความคุ้นเคยกับคุณแม่ท้วมก็ได้มาร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าคุณแม่ท้วมนั้นเป็นคนเก่าแก่ของวัดปากน้ำ กล่าวได้ว่าชีวิตของคุณแม่ท้วมกับวัดปากน้ำนั้นมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากเหมือนเป็นชีวิตเดียวกัน เพราะวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ในสมัยก่อนที่หลวงพ่อวัดปากน้ำจะได้มาอยู่จำพรรษาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำไม่เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ต่อเมื่อหลวงพ่อวัดปากน้ำได้มาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส วัดปากน้ำก็มีชื่อเสียงปรากฏแก่สาธุชนโดยทั่วไป มีความเจริญ

(ปัจจุบันคือ พระปัญญาบดี)*

แสดงเมื่อ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ เวลา ๒๐.๐๐ น.
ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
เนื่องในงานบำเพ็ญกุศลแด่ คุณแม่ท้วม หุตานุกรม (ต.ม.)

รุ่งเรืองมาตามลำดับ คุณแม่ท้วม หุตานุกรม เป็นลูกศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ และเป็นผู้ที่รับใช้หลวงพ่อมาตั้งแต่ต้น ตั้งแต่อยู่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อหลวงพ่อย้ายมาอยู่ที่วัดพระเชตุพน คุณแม่ท้วมก็ได้ติดตามมา เมื่อหลวงพ่อย้ายมาอยู่วัดปากน้ำ หลวงพ่อก็ชวนคุณแม่ท้วมมาอยู่ที่วัดปากน้ำ เพื่อช่วยเหลืองานทางวัด ซึ่งคุณแม่ท้วมก็ได้สนองงานนี้ด้วยดีมาโดยตลอด โดยเฉพาะได้สนอง**เจตนาของหลวงพ่อที่ได้ตั้งไว้เดิมว่า เมื่อท่านมาดำรงตำแหน่งที่วัดปากน้ำนี้ท่านจะได้ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์สามเณรที่อยู่ในความดูแลภายใต้การปกครองของท่าน ไม่ให้ลำบากเรื่องปัจจัย ๔** ก็ก่อตั้งโรงครัวถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์สามเณร ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีวัดใดได้ปฏิบัติ หลวงพ่อเป็นผู้ริเริ่มขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อสงเคราะห์พระสงฆ์สามเณรไม่ให้เดือดร้อนด้วยปัจจัย ๔ สมัยนั้นการบิณฑบาตนั้นลำบากมาก เพราะว่าบริเวณรอบ ๆ วัดปากน้ำนี้ก็มีวัดอยู่มากมายติด ๆ กันหลายวัด เมื่อหลวงพ่อมาอยู่วัดปากน้ำ พระสงฆ์สามเณรก็เพิ่มมากขึ้น หลวงพ่อเห็นว่าถ้าให้พระสงฆ์สามเณรออกบิณฑบาตก็จะเป็นการทำให้พระสงฆ์สามเณรอื่นเดือดร้อนไปด้วย ท่านก็มีเมตตาสงเคราะห์ตั้งโรงครัวขึ้น

การปรุงอาหารถวายพระสงฆ์สามเณร การตั้งอาหารถวายพระสงฆ์สามเณรนั้นเป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะจะต้องปฏิบัติกันทุก ๆ วันติดต่อกันไป แต่หลวงพ่อได้อาศัยคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ซึ่งเป็นอุบาสิกาเป็นแม่ครัวใหญ่ในสมัยนั้นรับภาระส่วนนี้มาโดยตลอด ด้วยการปรุงภัตตาหารถวายพระสงฆ์สามเณรรวมทั้งเด็กวัดและก็อุบาสกอุบาสิกาในวัดปากน้ำ คุณแม่ท้วมก็ได้สนองงานนี้ด้วยความขยันขันแข็ง และก็รับผิดชอบโรงครัวโดยตรง ซึ่งสมัยโน้นกล่าวได้ว่า ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์สามเณรนั้นก็พอเป็นไปได้ตามอัตภาพ จะเรียกว่าฝืดเคืองก็ยังไม่ได้นัก เพราะว่าข้าวปลาอาหารที่ปรุงถวายแด่พระสงฆ์สามเณรนั้นก็มีอยู่เป็นประจำทุก ๆ วัน เป็นแต่เพียงว่าอาหารในสมัยโน้นกับในสมัยนี้มีความประณีตต่างกัน เพราะในสมัยโน้นคนยังรู้จักวัดปากน้ำน้อย และการจองเป็นเจ้าภาพก็ยังน้อยอยู่ เพราะว่าคนส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้จัก ฉะนั้นอาทิตย์หนึ่งอาจจะมีเจ้าภาพเพียงวันเดียวสองวันไม่ครบทั้งอาทิตย์ หรือเดือนหนึ่งก็อาจจะมีเจ้าภาพไม่ครบเดือน แต่ถึงอย่างนั้นคุณแม่ท้วมก็ยังพยายามขวนขวายและประหยัด พยายามจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์สามเณรด้วยดีมาโดยตลอด แม้ในสมัยที่อาตมามาอุปสมบทที่นี่ เมื่อปี ๒๕๐๐ เมื่อกึ่งพุทธกาล วัดปากน้ำนั้นก็มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นพอสมควรแล้ว ชื่อเสียงของวัดปากน้ำก็แพร่หลายไปถึงต่างประเทศปีนั้นพระสงฆ์สามเณรมากที่สุดกว่าทุก ๆ ปีที่ผ่านมา มีถึง ๖๐๐ กว่ารูป ภัตตาหารที่ถวายพระภิกษุสงฆ์สามเณร ทั้งมื้อเช้ามื้อเพลก็ไม่ใช่ว่าจะมีเจ้าภาพครบทุก ๆ วัน แต่อาหารที่คุณแม่ท้วมได้ปรุงถวายแด่พระสงฆ์สามเณรนั้นก็พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ อย่างที่เมื่อคืนนี้

ท่านเจ้าคุณธรรมวิมลโมลีได้เทศน์ให้ฟัง ก็อันนั้นเป็นชีวิตจริงของวัดปากน้ำ ของพระสงฆ์สามเณรในสมัยที่คุณแม่ท้วมรับผิดชอบโรงครัวอยู่

สมัยอาตมาอยู่ก็ยังมีเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏอยู่เสมอ วันไหนมื้อเช้าลงฉัน ถ้าไม่มีเจ้าภาพเราจะต้องเจอกับผักดอง เราจะต้องเจอกับเต้าหู้ยี้ ถ้าวันไหนเจอเต้าหู้ยี้ พระเณรท่านก็นินทาว่า วันนี้จีนแดงบุกแล้ว ก็หมายถึงว่าวันนั้นไม่มีเจ้าภาพ ถ้าวันไหนมีเจ้าภาพเราก็เจอปลาจวดทอด ปลาจวดเค็ม ๆ ทอด ซึ่งก็รู้ สัญญาณจะบอกตั้งแต่มื้อเช้าว่า วันนี้มีเจ้าภาพหรือไม่มี ถ้ามีปลาจวดอยู่ในจาน ก็แสดงว่าวันนี้มื้อเพลมีเจ้าภาพ คุณแม่ท้วม หุตานุกรม เป็นแม่บ้านที่ประเสริฐที่ว่าเป็นแม่บ้านที่ประเสริฐนั้น ก็หมายความว่าคุณแม่ท้วมนี้สามารถที่จะเลี้ยงชีวิตของคนที่อยู่ในครอบครัว ถ้าอุปมาว่า วัดปากน้ำนี้เป็นครอบครัวก็เป็นครอบครัวที่ใหญ่มาก มีสมาชิกอยู่ในครอบครัวนี่เกือบพันชีวิต หรืออาจจะถึงพันชีวิต พันกว่าชีวิตทุก ๆ วัน คุณแม่ท้วมก็ทำด้วยความขยันขันแข็งสามารถปรุงอาหารถวายพระถวายเณรได้ด้วยดีตลอดมา แต่นั่นแหละชีวิตของพระของเณร หรือชีวิตของคนทั่ว ๆ ไปที่เนื่องด้วยคนอื่น บางครั้งเราก็ไม่ได้คิดหรอกว่าการที่จะได้อาหารมาอยู่ในจานในหม้อนี่แสนจะยากลำบาก บางทีก็เกิดปฏิฆะในใจของผู้บริโภคถ้าหากว่าอาหารนั้นไม่ถูกปาก เพราะแม่ครัวนั้นจะปรุงอาหารให้ถูกปากแก่คนทุก ๆ คนนั้นถูกรสนิยมแก่คนทุก ๆ คนนั้นเห็นท่าจะเป็นไปไม่ได้ บางคนก็ชอบจืด บางคนชอบเค็ม บางคนชอบเปรี้ยว บางคนชอบหวาน จะให้ถูกปากทุก ๆ คนไม่ได้ เพราะฉะนั้นคุณแม่ท้วมนี่จึงเป็นคนที่ถูกบ่นมากที่สุด ถูกนินทามากที่สุด และพวกที่นินทาคุณแม่ท้วมก็คือพระเณร บางทีก็แม่ชีนั่นแหละนินทา ๆ ลับหลังทั้งนั้นน่ะ ก็หาว่าคุณแม่ท้วมอย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง จ่ายอาหารไม่ครบบ้าง ปรุงอาหารไม่ประณีตบ้าง ก็สารพัดที่จะว่ากัน แต่ว่าในทางธรรมวินัยนั้นท่านก็บอกไว้ชัดเจนแล้วว่า พระสงฆ์สามเณรนั้นจะต้องเป็นผู้เลี้ยงง่าย ไม่เป็นผู้เลี้ยงยาก แต่บางองค์ท่านก็เลี้ยงยาก คือเดี๋ยวจะเอาอย่างนั้น เดี๋ยวจะเอาอย่างนี้ แม่ครัวสนองไม่ได้ก็บ่นว่า บางทีก็ว่าให้ได้ยิน แม่ครัวก็มีแต่ความน้อยใจมีแต่ความเสียใจหลายแห่งที่ผู้ที่ต้องรับผิดชอบเรื่องโรงครัวที่ต้อง

...ความมุ่งมั่นในทานบารมีในการบำเพ็ญกุศลในการสร้างบารมีร่วมกับหลวงพ่ออย่างมั่นคงมาโดยตลอด คุณแม่ท้วมไม่เคยทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทอดทิ้งพระสงฆ์สามเณร สละความสุขส่วนตนอุทิศความสุขส่วนตนแล้วก็ทำหน้าที่เป็นแม่ครัวเลี้ยงดูพระเณรมาโดยตลอด จนทำไม่ไหว คุณแม่ท้วมก็ได้พักผ่อน แต่ถึงอย่างนั้นคุณแม่ท้วมก็ยังห่วงใยยังเดินดูโรงครัว ติโน่น ชมนี่ เรื่อยไป...

รับประทานยาระงับประสาท แม้แต่อุบาสิกาธัญญาณีซึ่งได้รับผิดชอบต่อจากคุณแม่ท้วม ปัจจุบันนี้บางครั้งก็ต้องพักสมอง ต้องพักเพราะเหตุว่าได้กระทบกับอนิฏฐารมณ์จากปฏิฆะที่เกิดขึ้นในใจของคนเลี้ยงยาก เพราะบางคนนี่เห็นแก่กิน เห็นแก่ปาก เห็นแก่ท้อง ก็สร้างภาระให้แก่คนที่หาสนองปากท้องไม่มีที่สิ้นสุด นั่นก็ทำให้เกิดความทุกข์ เกิดความแค้นใจ ในบางครั้ง

คุณแม่ท้วม หุตานุกรม เป็นคนที่มีความอดทนสูง ถึงแม้จะกระทบกับอนิฏฐารมณ์ตลอดเวลาแต่ก็อดกลั้นคือโทสะนั้นเราก็มีเป็นของธรรมดา

อย่างเมื่อคืนนี้ที่ท่านเจ้าคุณธรรม ท่านเล่าให้ฟังว่าเณรโกรธโยมแม่ท้วมที่หั่นแต่มะละกอให้ฉันทุกวัน ๆ และบริเวณที่นั่งเทศน์อยู่นี้ก็ปลูกต้นมะละกอเต็มไปหมด พอถึงคราวหลวงพ่อใช้ให้เณรโค่นต้นมะละกอทิ้งเสีย ต่อไปจะได้ไม่ต้องกินมะละกอต่อไป คุณแม่ท้วมก็เสียใจโกรธมาก หลวงพ่อท่านก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร นอกจากพูดเตือนว่าต่อไปนี้ก็ไม่ต้องฉันอะไรต่อไปอีกแล้ว แต่ถึงอย่างนั้นคุณแม่ท้วมท่านก็เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นสูง ไม่ให้เสียหาย เมื่อเณรโค่นต้นมะละกอโยมแม่ท้วมก็เอาต้นมะละกอดองถวายเณรต่อไปอีก ให้ฉันต้นเสียให้เข็ด ฉันเนื้อไม่ชอบก็เลยต้องฉันต้นมะละกอต่อไป ก็เป็นการแก้เผ็ดกันได้เหมือนกัน ชีวิตของคุณแม่ท้วมนี่เป็นชีวิตที่ทุกคนควรจะได้ให้ความเห็นใจ แล้วก็ควรจะยกย่องสรรเสริญ เพราะชีวิตของคนที่ต้องบริการคนจำนวนมากนี่ต้องกระทบกับอนิฏฐารมณ์ตลอดเวลา ความอดทนอดกลั้นความมุ่งมั่นในทานบารมี ในการบำเพ็ญกุศลในการสร้างบารมีร่วมกับหลวงพ่ออย่างมั่นคงมาโดยตลอด คุณแม่ท้วมไม่เคยทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทอดทิ้งพระสงฆ์สามเณร สละความสุขส่วนตนอุทิศความสุขส่วนตนแล้วก็ทำหน้าที่เป็นแม่ครัวเลี้ยงดูพระเณรมาโดยตลอด จนทำไม่ไหว คุณแม่ท้วมก็ได้พักผ่อน แต่ถึงอย่างนั้นคุณแม่ท้วมก็ยังห่วงใยยังเดินดูโรงครัว ติโน่น ชมนี่ เรื่อยไป... ไม่เคยหยุดหรอก ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ให้ทำแต่ไอ้ความที่เป็นห่วงแกก็เดินดูโน่นนี่อยู่เรื่อยไป

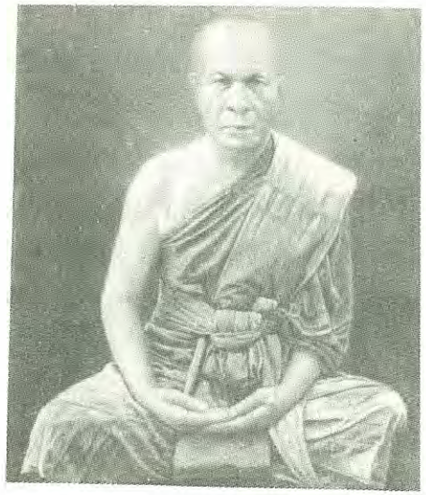

นี่คือความรู้สึกของคุณแม่ท้วม ที่รับผิดชอบต่องาน ต่อหน้าที่ ต่อวัดปากน้ำ เพราะฉะนั้นเมื่อคุณแม่ท้วมได้ถึงแก่กรรมลง พระสงฆ์สามเณรวัดปากน้ำที่อยู่ในรุ่นเก่า ๆ ก็ย่อมจะต้องระลึกนึกถึงอุปการะคุณส่วนนี้ โดยเฉพาะพระเดชพระคุณท่านเจ้าอาวาส กล่าวได้ว่าคุณแม่ท้วมนี้เลี้ยงมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ตั้งแต่เป็นเณรแล้วก็เลี้ยงดูอย่างดีเหมือนแม่ที่ดีเลี้ยงลูก ห่วงลูกทุกอย่าง **เมื่อหลวงพ่อส่งไปเรียนหนังสือที่วัดเบญจมบพิตร หลวงพ่อก็เป็นห่วงว่าลูกเณรจะอดก็ให้คุณแม่ท้วมปรุงอาหารไปถวายเป็นประจำ ส่งปิ่นโตอยู่เสมอแล้วคุณแม่ท้วมนี่เป็นคนที่รอบคอบ ละเอียด รู้ว่าเณรกำลังหนุ่มรูปงามจะใช้ให้แม่ชีไปส่งปิ่นโตก็เลือกแม่ชีแก่ ๆ นอกจากจะแก่แล้วก็เอาหูตึง ๆ ด้วย** อย่างชีสะอาดอย่างนี้ไปส่งปิ่นโตเจ้าอาวาส เพราะกลัวว่าเดี๋ยวจะไปรบกวนจิตใจให้สามเณร ฟังซ่านก็เอาแม่ชีแก่ ๆ ไป แล้วก็หูตึง แสดงให้เห็นว่าคุณแม่ท้วมนี่เป็นผู้ใหญ่เป็นแม่บ้านที่หลวงพ่อไว้วางใจได้ และก็ได้อุปการะพระเณรอย่างนี้มาหลายรูป ที่ได้อยู่ในวัดปากน้ำเก่า ๆ นี่ นอกจากพระเณรที่บวชใหม่ ๆ เท่านั้นแหละ แต่ถ้าอยู่เก่า ๆ นาน ๆ ไปก็อาจจะนึกถึงคุณแม่ท้วมทันทีว่า คุณแม่ท้วมนั้นเป็นคนเก่าแก่ แล้วก็เป็นผู้มีอุปการะคุณมาก อาตมาเองนั้นก็ได้รับอุปการะอยู่ถึง ๓ พรรษา จนกระทั่งย้ายไปจำพรรษาที่วัดมหาธาตุ หลังจากที่หลวงพ่อมรณภาพแล้ว ความขี้เกียจนั่งรถข้ามไปข้ามมาก็เลยข้ามไปจำพรรษาวัดมหาธาตุ เพราะงานอยู่ฝั่งโน้นเป็นส่วนใหญ่ แต่ถึงอย่างนั้นก็เวียนไปเวียนมา ก็ยังเห็นคุณแม่ท้วมกุลีกุจอช่วยเหลือขวนขวายอยู่ตลอดเวลา ไม่ได้ว่างเว้น จนหลังสุดนี่ถือไม้เท้าเดินท่อม ๆ อยู่ทั่ววัดนี่ แสดงให้เห็นว่าชีวิตของคุณแม่ท้วมกับวัดปากน้ำนั้นผูกพันกันมาก วัดปากน้ำตั้งแต่พระเดชพระคุณท่านเจ้าอาวาสลงไปจึงมีความรู้สึกว่าคุณแม่ท้วมนี้เป็นญาติผู้ใหญ่ และเมื่อญาติผู้ใหญ่ถึงแก่กรรมลงทุกคนก็มีความรู้สึกเสียดายอาลัยอาวรณ์ด้วยความกตัญญูกตเวทีก็ได้จัดบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทานนี้ตามลำดับ ในคืนนี้บรรดาญาติทั้งหลายของคุณแม่ท้วมก็ได้มาเป็นเจ้าภาพร่วมกันกับชาววัดปากน้ำ ซึ่งก็ได้ทำหน้าที่สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน สนองคุณคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ซึ่งได้อุทิศชีวิตเพื่อวัดปากน้ำมาหลายสิบปี จนอายุ ๙๗ ปี จึงจากวัดปากน้ำไป ความดีทั้งหลายทั้งปวงของคุณแม่ท้วมก็คงจะ

...สมัยที่พระสงฆ์สามเณรมาก ๆ การที่คุณแม่ท้วมจะมานั่งหลับตาวันละหลาย ๆ ชั่วโมงนั้น ก็คงจะทำไม่ได้ เพราะจิตต้องเป็นห่วง เป็นห่วงว่าวันพรุ่งนี้จะทำอะไรถวายพระถวายเณร มื้อเพลจะปรุงอะไรถวายพระเณร...

ประทับใจพระสงฆ์สามเณรอุบาสกอุบาสิกวัดปากน้ำอีกนานแสนนานทีเดียว

คุณแม่ท้วมนี้ท่านเป็นผู้ที่มีความอดทดอดกลั้น ถึงแม้จะมิได้ปฏิบัติธรรมเยี่ยงนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายก็ตาม เพราะว่าศิษย์หลวงพ่อนั้นประเภทหนึ่งนั้นที่รับผิดชอบโรงครัวน้อยก็มีเวลาปฏิบัติมาก ปฏิบัติในที่นี้หมายถึงปฏิบัติกัมมัฏฐานทางใจมาก แต่คุณแม่ท้วมนั้นโอกาสที่จะนั่งกัมมัฏฐานนี่น้อย แต่คุณแม่ท้วมนั้นก็ได้ทำกัมมัฏฐานทางกาย ด้วยการขวนขวายหาอาหารตลอดทั้งวัน หั่นผัก เดินไปซื้อผัก จ่ายตลาดทำกับข้าวน่ะ สารพัดอย่าง ซึ่งถือว่าทำกัมมัฏฐานเหมือนกัน แต่เป็นกัมมัฏฐานทางกาย และก็ต้องใช้ปากพูดอยู่เสมอ ก็เป็นกัมมัฏฐานทางวาจา เพราะการปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า จะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนทั้งทางกาย วาจา และก็ทางจิตใจ ไม่ใช่คำว่าปฏิบัติธรรมหมายถึงการนั่งหลับตาบำเพ็ญเพียรทางจิตเท่านั้น แต่มีความหมายกว้างไปถึงการปฏิบัติธรรมทางกาย วาจาด้วย ดังที่ตรัสไว้ว่า "โย ธมฺมจารี กาเยน วาจาย อุฐฺเจตสา อิเทวนํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ" ซึ่งแปลว่า "ผู้ใดปฏิบัติธรรมให้ถึงพร้อมด้วยกาย ถึงพร้อมด้วยวาจา ถึงพร้อมด้วยใจ ผู้นั้นย่อมได้รับความสรรเสริญในปัจจุบัน แม้ตายจากโลกนี้ไปย่อมได้รับความบันเทิงในโลกสวรรค์" คุณแม่ท้วมนั้นเป็นผู้ปฏิบัติธรรมทางกาย วาจา และก็ทางจิตใจ เพราะสมัยที่พระสงฆ์สามเณรมาก ๆ การที่คุณแม่ท้วมจะมานั่งหลับตาวันละหลาย ๆ ชั่วโมงนั้น ก็คงจะทำไม่ได้ เพราะจิตต้องเป็นห่วง เป็นห่วงว่าวันพรุ่งนี้จะทำอะไรถวายพระถวายเณร มื้อเพลจะปรุงอะไรถวายพระเณร ฉะนั้นจิตคิดไปเรื่องอาหารเหล่านี้ โอกาสที่จะมานั่งหลับตาเจริญภาวนาก็คงจะยาก แต่ก็ได้ปฏิบัติธรรมทางกาย กับวาจาครบถ้วน บริบูรณ์ ก็จัดว่าคุณแม่ท้วมนั้นเป็นผู้ปฏิบัติธรรม เพราะความหมายของการปฏิบัติธรรม ทุกคนก็ปฏิบัติไปตามหน้าที่ ที่เราพูดกันว่าปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมในแต่ละบุคคล ๆ เพราะการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่หมายถึงการไม่ทำอะไรอย่างที่เราเข้าใจกันโดยทั่ว ๆ ไปว่า ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นจะต้องนั่งสมาธิหลับตา และก็เรียกว่าผู้นี้เป็นผู้ปฏิบัติธรรม ไม่ใช่อย่างนั้น แม้แต่พระสงฆ์สามเณรถือไม้กวาด ๆ วัด พระสงฆ์สามเณรซ่อมแซมโบสถ์ วิหาร เจดีย์ ในด้านงานนวกรรม ไม่ว่าจะเป็นช่างปูน ช่างไม้

ช่างไฟหรือทำอะไรก็แล้วแต่ ที่บูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุนี่ให้มั่นคงแข็งแรง ก็ถือว่าพระเณรเหล่านั้นเป็นผู้ปฏิบัติธรรม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมทางกาย เรียกกันว่าพระสงฆ์สามเณรนั้นกำลังปฏิบัติธรรมอยู่ หรือพระสงฆ์สามเณรท่านท่องบ่นบาลีอยู่ ท่องบาลี ท่องนักธรรม ไหว้พระสวดมนต์แสดงธรรมก็กล่าวได้ว่า พระเณรเหล่านั้นกำลังปฏิบัติธรรมทางวาจา หรือพระเณรสนทนาธรรม พระเณรก็ปฏิบัติธรรมทางวาจา แต่ถ้าพระเณรรูปใดเจริญสมถะกัมมัฏฐาน วิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่เรียกว่า "เจริญภาวนา" พระเณรเหล่านั้นก็ชื่อว่าปฏิบัติธรรมทางใจ กาย วาจา ใจ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก การปฏิบัติธรรมนั้นจะต้องเป็นไปทั้งทางกาย วาจา ใจ คำว่ากรรมบถที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ และก็ตรัสถือว่ากุศลกรรมบถ อกุศลกรรมบถ เป็นการชี้ให้เห็นการปฏิบัติธรรมที่สมบูรณ์แบบว่าการปฏิบัติธรรมทางกาย วาจา ใจนั้น ก็คือกุศลกรรมบถ อกุศลกรรมบถนั้นเป็นการประพฤติธรรมเหมือนกัน แต่เป็นอกุศลกรรม เป็นสิ่งที่ควรเว้น คุณแม่ท้วมหุตานุกรมนี้ จึงเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติธรรมพร้อมทั้งทางกาย พร้อมทางวาจา พร้อมทั้งทางใจ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติธรรมพร้อมทั้งสามทาง

ส่วนผลของการปฏิบัติธรรมนั้น จะเป็นอย่างไร ผลนี้ย่อมเกิดขึ้นจากการประเมินในขั้นสุดท้าย เพราะผลของการปฏิบัติธรรมนั้นย่อมเกิดขึ้นแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุที่การปฏิบัติธรรมนี้มีการปฏิบัติเพื่อผลหลายสิ่งหลายอย่างด้วยกัน ถ้าเราเจริญสมถกัมมัฏฐานก็เพื่อผลคือให้เกิดญาณสมาธิ ถ้าเราเจริญกัมมัฏฐานวิปัสสนากัมมัฏฐาน ก็เพื่อให้เกิดผลที่เป็นวิปัสสนาญาณขึ้นมาที่จะให้เป็นมรรคเป็นผลขึ้นมา ผลที่เกิดขึ้นทางโลกุตตรธรรมนั้นเรียกว่า "สามัญผล" สามัญผลนี้ท่านมุ่งหมายเอาแต่ฌานอภิญญา โสดาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค ถึงอรหัตมรรค นี่ถือว่าเป็นสามัญผล เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติธรรมในขั้นโลกียธรรมที่ท่านเราทั้งหลายจะได้ใช้อยู่ในชีวิตปัจจุบันนี้ ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้อย่างมากมาย เพื่อให้เกิดผลแห่งการปฏิบัตินั้น ท่านจะไม่เน้นเพียงใดเพียงหนึ่งเพื่อให้บรรลุถึงผลของการปฏิบัติที่ชัดเจน แต่ท่านจะเน้นว่าให้ทุกคนนี่ปฏิบัติธรรม เป็นปฏิบัติบูชา และให้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมในแต่ละบุคคลโดยทั่วไป เพราะเราทุกคนเกิดมานั้นย่อมมีอินทรีย์เหรือวาสนา-

บารมีที่เคยอบรมบ่มนิสัยมาแต่กาลก่อนไม่เหมือนกัน การปฏิบัติธรรมของแต่ละคนนั้นก็จึงไม่เหมือนกัน ไม่เท่ากัน อย่างผู้ที่มาปฏิบัติธรรมในวัดปากน้ำ บางคนก็ได้ธรรมกาย บางคนก็ไม่ได้ธรรมกาย นั่งเท่าไร ๆ ก็ไม่เห็น ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร เพราะอุปนิสัยปัจจัยที่แต่ละคนอบรมมานั้นไม่เท่าเทียมกัน คุณแม่ท้วมนั้นจะได้ธรรมกายหรือไม่ เราไม่ทราบ แต่เราก็เห็นปฏิปทาที่ปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือความเสียสละและความอดทนอย่างสูง และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่พระสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่ทำอย่างสม่ำเสมอไม่ท้อถอย และก็ทำหน้าที่นี้มาโดยตลอด นั่นก็เป็นการประกาศให้เห็นถึงความเป็นผู้ที่เข้าถึงธรรมขั้นหนึ่ง ได้ใช้หลักธรรมปฏิบัติที่ตนเองได้ปฏิบัติมาสมควรแก่ธรรมนั้น สมควรแก่หน้าที่ของตน ๆ พระพุทธองค์ได้ตรัสแก่พระอานนท์ว่า **"ดูก่อน อานนท์ ภิกษุก็ดี ภิกษุณีก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมอันชอบยิ่ง ปฏิบัติธรรมตามธรรมอยู่ ผู้นั้นได้ชื่อว่าสักการะบูชาเราตถาคตด้วยการบูชาอันยิ่ง"** คำว่า "ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม" ในพระบาลีใช้คำว่า "ธมฺมานุธมฺม ปฏิปนฺโน" คำว่า ธมฺมานุธมฺม ปฏิปนฺโน หรือที่เรียกว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้น ปฏิบัติอย่างไรจึงจะชื่อว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอรรถกถาท่านขยายความว่า คำว่า "ธมฺมานุธมฺม ปฏิปนฺโน" มีความหมายถึง ๕ ประการด้วยกันคือ

ประการที่ ๑. การปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ตน คำว่าตนในที่นี้หมายถึงตัวตนของแต่ละตน ๆ เพราะแต่ละคนนั้นย่อมสร้างนิสัยอบรมนิสัยมาไม่เหมือนกัน ไม่เท่ากัน อำนาจวาสนาบารมีแต่ละคนก็ไม่เท่ากัน คนเราจึงแตกต่างกันโดยฐานะ โดยสติปัญญา โดยยศศักดิ์ โดยบริวาร มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ก็ฐานะต่างกัน แต่ในฐานะของคนที่แตกต่างกันนี้ทุกคนถ้าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ตน คือตนจะอยู่ในฐานะใดก็ตามก็ปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน ๆ ก็ชื่อว่าผู้นั้นปฏิบัติธรรมสมควรแก่ตนแล้ว โดยเอาตนเป็นอุปมาเอาตนเป็นข้อพิจารณา เพราะแต่ละคนนั้นย่อมปฏิบัติไม่เหมือนกัน เราจะปฏิบัติเหมือนคนโน้น คนโน้นจะปฏิบัติเหมือนเราย่อมจะเป็นไปไม่ได้

ประการที่ ๒. การปฏิบัติตนสมควรแก่ธรรมนั้น ท่านให้พิจารณาถึงหน้าที่ หมายถึงว่าให้ปฏิบัติเหมาะสมกับหน้าที่ คนทุกคนเกิดมาในโลกนี้มีหน้าที่ และหน้าที่นั้นก็แบ่งออกไปเป็น ๒ ประเภท ด้วยกัน คือหน้าที่ของชีวิตประเภทหนึ่ง เราเรียกว่าเป็นหน้าที่ส่วนตน เป็นหน้าที่ของชีวิตโดยตรงของมนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องมีหน้าที่ และหน้าที่อย่างนี้ก็เกิดมาพร้อมกับชีวิตของเรา เราเรียกกันว่าหน้าที่ของชีวิต ประการที่สองคือหน้าที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น เป็นหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานกับสังคมกับบุคคลทั่วไป นั่นก็เป็นหน้าที่ส่วนหนึ่ง เช่นหน้าที่เกี่ยวข้องกับตนเกี่ยวกับชีวิตของตนโดยตรง นับตั้งแต่เราเกิดในท้องแม่เป็นต้นมา หน้าที่มีแล้วแต่อยู่ในท้อง หน้าที่แรกคือหน้าที่ของความเป็นลูก เรามีหน้าที่แรกคือหน้าที่เป็นลูกของพ่อแม่ พอออกจากท้องแม่เราก็มีหน้าที่เพิ่มขึ้น ถ้าเกิดก่อนจะต้องมีหน้าที่เป็นพี่ ถ้าเกิดหลังก็มีหน้าที่ความเป็นน้อง มีหน้าที่ของความเป็นหลาน มีหน้าที่ของความเป็นญาติของคนอีกมากมาย พอชีวิตเจริญเติบโตขึ้นหน้าที่ก็เพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ พอเป็นหนุ่มเป็นสาวก็มีครอบครัว เป็นผู้ชายก็มีหน้าที่เป็นพ่อ เป็นผู้หญิงก็มีหน้าที่เป็นแม่ และก็มีหน้าที่อื่น ๆ อีกมากมายหลายหน้าที่เกี่ยวกับชีวิตของตน

สรุปได้ในหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่สิงคาลกมานพ ในสิงคาลกสูตร ที่ตรัสไว้ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ทีฆะนิกาย ที่กล่าวถึงเรื่องทิศทั้ง ๖ นั้นเป็นการกล่าวสอนให้คนรู้จักหน้าที่ของตน แล้วก็เป็นหน้าที่ของชีวิต หน้าที่ของมนุษย์โดยตรง ซึ่งทุกคนก็ต้องปฏิบัติให้สมบูรณ์ขาดตกบกพร่องไม่ได้ ส่วนหน้าที่เกี่ยวกับการงานการสังคมนั้น ก็ไม่เหมือนกันเราเกิดมาอาจจะมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ กัน บางคนอาจจะเป็นทหาร เป็นตำรวจ เป็นแพทย์เป็นกรรมกร เป็นพ่อค้าหรือคนงานขายแรงงานอย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นเป็นหน้าที่เกี่ยวข้องกับสังคม เกี่ยวข้องกับประเทศชาติ บางคนอาจจะเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรี เป็นอธิบดี เป็นปลัดกระทรวงอะไรต่าง ๆ อย่างไรก็ตามเราเป็นผู้ปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่หน้าที่นั้น ๆ ก็ชื่อว่าเราเป็นผู้ไม่บกพร่องในหน้าที่ของความเป็นคน ชื่อว่าเราเป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาได้เช่นเดียวกัน ฉะนั้นการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมประการที่สองก็คือเราจะต้องปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมกับหน้าที่ของตน

...เหมือนกับเราเดินข้ามคลอง ซึ่งมีสะพานโค้งตั้งแต่เริ่มตีนสะพานไปถึงกลางสะพาน เราเรียกปฐมวัย ระหว่างอยู่กลางสะพานนั่นเป็นมัชฌิมวัย ลงจากกลางสะพานไปถึงปลายสะพานนั้นเป็นปัจฉิมวัย...

ประการที่ ๓. ก็คือวัยของการปฏิบัติธรรมที่สมควรแก่ธรรมนั้น ท่านให้พิจารณาถึงวัยมนุษย์ เราเกิดมาในโลกนี้ท่านแบ่งวัยไว้เป็น ๓ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าวัยแรกเรียกว่าปฐมวัย วัยกลางเรียกว่า

มัชฉิมวัย วัยสุดท้ายเรียกว่าปัจฉิมวัย ชีวิตของเรานี่จะอยู่ในวัยทั้ง ๓ นี้ ถ้าอุปมาเหมือนกับเราเดินข้ามคลอง ซึ่งมีสะพานโค้งตั้งแต่เริ่มตีนสะพานไปถึงกลางสะพาน เราเรียกปฐมวัย ระหว่างอยู่กลางสะพานนั่นเป็นมัชฉิมวัย ลงจากกลางสะพานไปถึงปลายสะพานนั้นเป็นปัจฉิมวัย ถ้าแบ่งเวลาของชีวิตออกไปเป็น ๗๕ ปี เป็นอายุขัยของมนุษย์ ตั้งแต่ปีที่ ๑ ตั้งแต่เราเกิดจนกระทั่งถึง ๒๕ ปี จัดเป็นปฐมวัย ๒๕-๕๐ ปี เป็นมัชฉิมวัย ๕๐-๗๕ ปี เป็นปัจฉิมวัย ในชีวิตของเราแต่ละวัยนั้นจะปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมได้อย่างไร

วัยเด็กควรปฏิบัติธรรมข้อไหนจึงจะเรียกว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม สมควรแก่วัยของตน เช่นถ้าอยู่ในวัยเด็กก็ขยันหมั่นเพียรมีความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ และเป็นคนว่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อรั้น ไม่เกกมะเหรกเกเร ปฏิบัติธรรมสมควรแก่วัยของตน เช่นถ้าอยู่ในวัยที่จะต้องเรียนหนังสือ ก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ใส่ตน ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่วัยเด็ก เพราะเด็กจะต้องหาความรู้ใส่ตน ฝึกหัดตนเองให้สามารถทำงานต่าง ๆ ได้ ทำงานเป็น พอย่างเข้าสู่มัชฉิมวัยก็จะต้องตั้งหลักฐานมีฐานะมั่นคง เพราะว่าต้องมีเหย้ามีเรือน มีงานทำเป็นหลักเป็นฐาน เพราะชีวิตเข้าสู่วัยกลางคนแล้ว ก็จะต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่วัยที่ตนเป็นอยู่ พอชีวิตเข้าสู่ปัจฉิมวัยอายุมากขึ้นก็ต้องปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่วัยคนแก่ จะทำตนเหมือนเด็กหนุ่มเด็กสาวก็ไม่ได้ ก็ต้องวางตนให้เหมาะสม

เมื่ออายุมากแล้วก็ต้องทำตนให้เป็นแบบแก่คนรุ่นหลัง จะไปกินเหล้าเมามายขาดสติสัมปชัญญะก็ไม่ได้ คนแก่ที่อยู่ในปัจฉิมวัยจึงต้องตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมอันดี เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ลูกหลาน เป็นตัวอย่างแก่เด็ก ๆ รุ่นหลังต่อไปประพฤติตนให้อยู่ในศีลในธรรม อย่างนี้เรียกว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่วัยสมควรแก่ธรรม โดยมีวัยของตนนั่นเองเป็นตัวกำหนด

ประการที่ ๔. ท่านกล่าวว่า การปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมนั้นโดยเอาเพศเป็นเครื่องกำหนดหมาย คำว่าเพศนี่ทางพุทธศาสนาท่านแบ่งไว้เป็น ๒ เพศ คือเพศของความเป็น "บรรพชิต" กับเพศของ "คฤหัสถ์" เพศของบรรพชิตก็หมายถึงว่าพระสงฆ์สามเณรนั้นจะต้องปฏิบัติธรรมอย่างไร เมื่อเป็นพระสงฆ์สามเณรในสมณเพศเราก็ปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่เพศสมควรแก่ความเป็นพระเป็นเณร เป็นฆราวาสเราก็ปฏิบัติธรรมให้สมกับฐานะที่เราเป็นฆราวาส

ถ้าเราเป็นฆราวาสมาทำตัวเป็นพระก็เรียกว่าปฏิบัติธรรมผิดเพศ เป็นพระทำตัวเป็นฆราวาสก็เรียกว่าปฏิบัติธรรมผิดเพศ ไม่ได้ เป็นฆราวาสก็ต้องปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมกับเป็นฆราวาส ถ้าฆราวาสมาทำตัวเป็นพระมองแล้วเหมือนหัวมงกุฎท้ายมังกรซึ่งเราเห็นทั่ว ๆ ไป ซึ่งก็ไม่เหมาะอย่างนั้นเรียกว่าปฏิบัติธรรมไม่เหมาะสมกับเพศของตนเอง ฉะนั้นคำว่าธรรมมานุธรรมปฏิบัติในข้อ ๔ นี้หมายถึงจะต้องปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมกับเพศของตน ๆ

ประการที่ ๕. ก็คือ การปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมที่เราได้ไตร่ตรองไว้ดีแล้ว อันนี้หมายถึงการปฏิบัติตามศีล ตามสมาธิ ตามปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญานั้นเป็นไตรสิกขา เป็นอริยมรรคที่พระพุทธเจ้าท่านชี้ให้เรานี้เดิน การปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมในประการสุดท้าย เราจะต้องเลือกสรรธรรมให้เหมาะสมกับตนเอง พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้โดยละเอียด โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติสมาธิ คือการเจริญสมถกัมมัฏฐาน อารมณ์ของสมถกัมมัฏฐานนี่มีมากถึง ๔๐ อารมณ์ด้วยกัน แล้วอารมณ์ของสมถกัมมัฏฐานนั้นก็จะเป็นบัญญัติอารมณ์ทั้งหมด เป็นอารมณ์ที่บัญญัติขึ้นทั้งสิ้น ผู้ที่เจริญกัมมัฏฐานนี้ก็ต้องเลือกอารมณ์ที่เหมาะสมสัปปายะกับจริตของตน

คนทุกคนนี่มีจริตอยู่ ๖ จริตด้วยกัน ธรรมที่จะสัปปายะกับจริตนั้นก็ต้องพิจารณาดูว่าเรานี่เป็นคนจริตประเภทไหน เป็นคนราคะจริต หรือโทสะจริต หรือโมหะจริต หรือศรัทธาจริต หรือพุทธิจริต หรือวิตกจริต เพราะจริตมีอยู่ ๖ จริต ก็ให้เลือกสรรธรรมนั้นมาปฏิบัติให้สัปปายะกับจริตของตน ๆ การปฏิบัติธรรมนั้นก็จะเกิดผล ถ้าหากว่าเลือกสรรธรรมไม่ถูกกับจริตของตน ปฏิบัติไปจนตายก็ไม่เกิดผล ทำฌาน ฌานก็ไม่เกิด ทำอภิญญา ๆ ก็ไม่เกิด นี่หมายถึงการเจริญสมาธิที่เรียกว่าสมถกัมมัฏฐาน หรือการจะเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานก็ต้องเอาจริตของตนเองนี้มาพิจารณา ว่าควรเจริญกัมมัฏฐานกองใดที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนา เพราะอารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น เป็นอารมณ์ที่เป็นปรมัตถอารมณ์ ต้องกำหนดรูปนามเป็นต้นไปจากขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ หรือจะใช้ธาตุ ๑๘ หรืออินทรีย์ ๒๒ หรืออริยสัจจ์ ๔ หรือปฏิจสมุปบาทธรรม ๑๒ อย่างใดอย่างหนึ่งก็เลือกสรรธรรมเหล่านั้นให้เหมาะสมกับจริตของตนกับสติปัญญาของตนที่มีอยู่

ธมฺมานุธมฺม ปฏิปนฺโน หรือธรรมมานุธรรมปฏิบัติ ที่เราเรียกกันว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้น จึงมีความหมายในหลัก ๕ ประการนี้ ให้พิจารณาตามหลัก ๕ ประการนี้ เราก็จะชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม แล้วชีวิตของเราก็จะเป็นชีวิตที่ได้ประโยชน์จากการปฏิบัติบูชา ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า "การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้น ผู้ที่ปฏิบัติเช่นนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ที่บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการบูชาอันยิ่ง" ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องการปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาอันยิ่ง เหนือกว่าการบูชาด้วยอามิส ด้วยดอกไม้ของหอม ด้วยธูปเทียน เพราะเป็นการ

ปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธเจ้า

คุณแม่ท้วม หุตานุกรม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ตามฐานะหน้าที่ตามสติปัญญาความสามารถของคุณแม่ท้วม และบัดนี้คุณแม่ท้วมก็ได้จากพวกเราไปแล้วไปสู่ปรโลก ซึ่งปรโลกนั้นจะเป็นเช่นใดไม่มีใครสามารถที่จะพยากรณ์ได้ แต่ปรโลกของบุคคลนั้นจะเป็นเช่นใด ท่านให้ดูปัจจุบันนี้ ถ้าโลกปัจจุบันนี้เป็นโลกที่ใสสะอาด เป็นโลกที่เป็นบุญเป็นกุศลแล้วปรโลกก็จะมีแต่ความผาสุก ถ้าโลกปัจจุบันนี้เป็นโลกที่เราสั่งสมแต่บุญกุศลสั่งสมแต่คุณงามความดี ปรโลกนั้นก็จะมีแต่ความผาสุก ก็ดูที่การปฏิบัติธรรมที่พระพุทธองค์ท่านตรัสว่า **"โย ธมฺมจารี กาเยน วาจาย เจตสา วา อิธ เทวานํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ"** "ผู้ใดที่ปฏิบัติธรรม ถึงพร้อมด้วยกาย วาจา ใจ ถึงแม้จะยังไม่ตายจากโลกนี้ไปก่อน ก็ย่อมจะได้รับแต่ความสรรเสริญ ถ้าจากโลกนี้ไปย่อมได้รับความบันเทิง ในโลกสวรรค์"

คุณแม่ท้วม หุตานุกรม เป็นผู้ได้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม พร้อมทั้งกาย วาจา ใจ แม้โลกปัจจุบันนี้จะได้รับการสรรเสริญน้อย แต่ว่าคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ก็คงจะได้รับความบันเทิงในโลกสวรรค์อย่างแน่นอน เพราะผลจากการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

วันนี้บรรดาคณะเจ้าภาพและหลาน ๆ และประกอบด้วยพระสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา วัดปากน้ำ ได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทานนี้เป็นการบูชาพระคุณของคุณแม่ท้วม หุตานุกรม ที่มีอุปการะคุณแก่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา แก่วัดปากน้ำ และแก่สาธุชน โดยทั่วไปมาเป็นเวลาช้านาน หากทราบด้วยญาณวิถีอันใด คุณแม่ท้วม หุตานุกรม คงชื่นชมยินดีปิติโสมนัส ว่าถึงแม้คุณแม่ท้วม หุตานุกรม จะจากวัดปากน้ำไปแล้วก็ตาม แต่ชาววัดปากน้ำนั้นก็ไม่ลืมพระคุณ มีความกตัญญูกตเวที หลาน ๆ ญาติ ๆ ก็ไม่ลืมพระคุณ มีความกตัญญูกตเวที มาร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ คุณแม่ท้วมคงมีความสุขยิ่งขึ้น และก็คงจะแผ่เมตตาธรรมมายังพวกเราทุกคนที่เป็นเจ้าภาพในวันนี้ ให้มีความสุขความเจริญเช่นเดียวกัน

อาตมาขออนุโมทนาในส่วนกุศลทักษิณานุประทาน ของบรรดาญาติ ๆ ในวันนี้ และขออำนาจบุญกุศลที่บำเพ็ญกุศลให้คุณแม่ท้วม หุตานุกรม นี้จงสำเร็จแก่บรรดาทุก ๆ ท่านเป็นความสุขเป็นความเจริญเป็นความสำเร็จในชีวิตเช่นเดียวกัน การแสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องธมฺมานุธมฺม ปฏิปนฺโน คือการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็พอสมควรแก่เวลา ขอสมมติยุติลงไว้แต่เพียงนี้ เอวํ ก็มีด้วยประการ ฉะนี้

■ ■ ■ ■

ตอบปัญหาธรรม

ชยมงฺคโล ภิกฺขุ

ถาม *ทำไมต้องมีดวงแก้วในการเจริญภาวนาธรรม?*

ตอบ การที่เราจะสามารถเจริญวิชชาเพื่อดับอวิชชามูลรากฝ่ายเกิดได้นั้น จะต้องเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ฝ่าย**สมถะ** หรือภาคสมถะนั้น **มุ่งหมายที่จะให้ใจสงบจากกิเลสนิวรณ์** ได้แก่ ความง่วงเหงาซึมเซาไม่กระปรี้กระเปร่าแห่งจิตใจ ๑ ความลังเลสงสัยในการปฏิบัติธรรม ๑ ความโกรธพยาบาท หงุดหงิดไม่สบายใจ ๑ ความฟุ้งซ่านแห่งจิตใจ วิตกกังวลหรือนึกไปในเรื่องต่าง ๆ ๑ ความยินดีพอใจยึดติดในกามคุณทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย อีก ๑ เป็นต้น ๕ อย่างนี้รวมเรียกว่ากิเลสนิวรณ์ เครื่องกั้นปัญญา หัวหน้าใหญ่หรือรากเง่าของกิเลสเครื่องกั้นปัญญานี้ก็คือ อวิชชานิวรณ์ อวิชชานิวรณ์นี้เป็นกิเลสตัวสำคัญที่สุด จะต้องอาศัยวิชชา เป็นธรรมเครื่องกำจัดได้ แล้วจะพลอยให้กิเลสต่าง ๆ ระงับลงได้ แต่การที่จะเข้าไปกำจัดอวิชชานั้นได้ ต้องเจริญวิชชา วิชชาจะเจริญได้ กิเลสนิวรณ์ ๕ ข้อแรกที่กล่าวถึงต้องหมดไป นี่มันเกี่ยวข้องกันอย่างนี้ เมื่อกิเลสนิวรณ์ ๕ ข้อหมดไปแล้วใจจึงใส เมื่อใสแล้วหยุดรวมเป็นจุดเดียว ต้องเข้าใจว่าจิตใจที่ผ่องใสปราศจากกิเลสนิวรณ์นั้น ใจต้องเป็นสมาธิแน่วแน่เป็นอารมณ์เดียว(เอกัคคตารมณ์) เพราะฉะนั้นบางครั้งเรามักพูดว่าทำ**สมาธิ** ซึ่งหมายเอาว่า**อบรมใจให้หยุดนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียว** แต่บางครั้งเราเรียก **สมถะกัมมัฏฐาน** นั่นหมายเอา**คุณสมบัติของใจ เมื่อจิตใจเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงแล้วก็จะผ่องใสสะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสนิวรณ์ แต่ความที่ใจจะสงัดจากกิเลสนิวรณ์ได้ เป็นสมาธิแนบแน่น**

ได้ ต้องยกอารมณ์ คือทำใจให้ประกอบด้วยอารมณ์ วิตก วิจาร ตรึกตรองประคองนิมิต คือ พอเราทำใจให้เกิด**อุคคหนิมิต** คือเห็นใสเพียงชั่วขณะแล้วหายไปนี่ เห็น ๆ หาย ๆ อยู่เช่นนั้น จัดเป็นขั้นวิตก สมาธิได้แค่ขั้น**อุปจารสมาธิ** แต่ถ้าทำใจนั้นถึงเห็นนิมิตติดตา แปลตามบาลีว่า **นิมิตเทียบเคียง** หมายถึงว่า เห็นนิมิตติดตาจะนึกย่อนึกขยายก็ได้ อันนั้นชื่อว่า**ปฏิภาคนิมิต พอจิตเข้าถึงปฏิภาคนิมิต** แล้วน่ะ **จิตนั้นชื่อว่ายกขึ้นสู่อารมณ์วิจาร** และสมาธิระดับนี้เป็นสมาธิขั้น**อัปปานาสมาธิ** ความจริงนั้น**วิตก** คือ เห็นอยู่ตั้งแต่อุคคหนิมิตนั้นแล้วแต่ว่าทรงอยู่ไม่ได้นาน เมื่อทรงอยู่ได้นานเรียกว่า**วิจาร** วันนั้นท่านเจ้าคุณราชปริยัติกวีท่านกล่าวถึง ว่าถ้าว่านกมันกำลังจะทะยานบินแล้วก็กระพือปีกบินพรึบ ๆ ๆ ไปเรื่อยนั้น อุปมาดังว่า วิตก จิตกำลังประคองนิมิตอยู่ได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ถ้าจิตซึ่งเป็นปฏิภาคนิมิตประคองเห็นได้นานติดตาอยู่อย่างนั้น เรียกว่าวิจาร เหมือนกับนกบินลอยอยู่ในนภากาศกางปีกก็ร่อนไปได้ นั่นเรียกว่าวิจาร

วิตก วิจาร นี่เกิดขึ้นแล้วความมืดในใจก็หมดไป ใจก็สว่าง ถีนมิทธะ คือความง่วงงุนก็หายไป ความท้อถอยก็หายไป จิตใจมีพลังขึ้นมาเชียว มีพลังสดชื่นขึ้น ใจสว่างก็หายง่วง และอีกประการหนึ่ง**วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัยในการปฏิบัติธรรมในเบื้องต้นมันหมดไป** นี่แหละ เมื่อจิตมีอารมณ์วิตก วิจาร เกิดขึ้น วิจิกิจฉา และถีนมิทธะมันหายไปเลย ทีนี้ถ้าใจเป็นสมาธิสืบต่อไปอีกนิดเดียว คือหยุดในหยุดกลางของหยุดนิ่ง **อารมณ์ปีติ** ด้วยความยินดีที่ทรงความใสสว่างอยู่นั้นมันก็เกิด **เมื่ออารมณ์ปีติเกิดขึ้น ความโกรธพยาบาทหรืออารมณ์หงุดหงิดก็หายไป** แต่ถ้าว่าตื่นเต้นมากเกินไปนิมิตก็จะหายไปเลย หรือว่าบางท่านว่าแหมอยากจะให้มันสว่างยิ่งกว่าเก่าบังคับใจ กดใจลงไปก็จะหายไปเลย เพราะฉะนั้นให้ทำใจกลาง ๆ สบาย ๆ หยุดในหยุดกลางของหยุด จิตมันจะลงศูนย์หยุดนิ่งแล้วจะยิ่งใสสว่างละเอียด พอมันพ้นจากอารมณ์ปีติ ก็เข้าสู่**อารมณ์สุข** ด้วยความใสละเอียดของจิต ตรงนี้**อุทธัจจะกุกกุจจะ** คือความฟุ้งซ่าน หมดไป ไม่มีแล้ว เพราะอะไร? เพราะใจจะรวมหยุดนิ่งเสวยอารมณ์สุขอยู่ในขณะที่เสวยอารมณ์สุขนี้เอง ใจก็ยิ่งหยุดในหยุดนิ่งเป็น**เอกัคคตารมณ์**(เป็นหนึ่ง) ความที่ใจเป็นหนึ่งนี่**ความยินดีพอใจยึดติดอยู่ในกามคุณทั้ง** ๕ คือ ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกายเป็น**อันไม่มี ระงับไป นี่แหละอารมณ์หรือองค์แห่งฌาน คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ เมื่ออบรมจิตให้เกิดขึ้นแล้ว กิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาก็ดับไป** ใจที่ขุ่นมัว ปัญญาที่ไม่แจ้งชัดเพราะเห็นไม่ชัด ไม่ได้รู้ได้เห็นเข้าไปถึงของจริงนี่แหละก็จะแจ้งขึ้น **ถ้ายกอารมณ์ขึ้นสู่วิตกวิจารขึ้นมาได้ กิเลสนิวรณ์เป็นอันหมด ใจก็ใสได้รู้เห็นชัดแจ้งขึ้น**

ทีนี้ทำอย่างไรถึงจะอบรมจิตยกอารมณ์วิตกวิจาร ขึ้นมาได้? พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๔๐ วิธี

คือ กสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ อนุสสติ ๑๐ ไปจนถึงอาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ จตุธาตุววัตถานะ ๑ อรูป ๔ และพรหมวิหาร ๔ ทั้งหมดนั้นคุณภาพของแต่ละข้อไม่เหมือนกัน แต่มีอยู่วิธีหนึ่งดีมาก เหมาะกับจิตอัธยาศัยของทุกคน ทุกจริตอัธยาศัย วิธีนั้นคือ **กสิณ** กสิณนี่คือ**การเพ่ง** เพ่งไม่ได้เพ่งแบบจ้องตาถลนนะ อย่าเข้าใจอย่างนั้น เพ่งคือ**ตาเรามองดูเห็นแล้วก็จำติดตา แล้วก็ติดใจ คือให้เห็นได้ด้วยใจ เป็นอุคคหนิมิต** กับ**ปฏิภาคนิมิต** โดยเริ่มที่**บริกรรมนิมิต** คือนึกให้เห็นด้วยใจเสียก่อน สมมติว่าเราเห็นดวงแก้วหรือหลอดไฟสว่าง เราก็นึกให้เห็นในใจของเรา นึกเห็นอยู่ในหัวใจของเราทีเดียว นึกให้เห็นในใจนี่เรียกว่ากำหนดบริกรรมนิมิต **บริกรรมนิมิต** ตามตำราแปลว่า**นิมิตในบริกรรม** ทางปฏิบัติ บริกรรมนิมิตก็คือ**นึกให้เห็นด้วยใจ** นี่ในทางปฏิบัติ ถ้านึกเห็นแล้วนี่ แค่นึกเห็นหลัว ๆ จินตนาการนะ มันเห็นได้หน่อยหนึ่งเท่านั้น พอนึกเห็นแล้วนี่เมื่อใจรวมหยุดเข้ามาอยู่ในอารมณ์เดียว จะเห็นภาพอันนี้ใสขึ้นมาชัดเจน แม้เพียงวาบหนึ่งหรือชั่วขณะหนึ่ง เขาเรียกว่า อุคคหนิมิต

สมาธิขณะที่เรานึกเห็น ที่เรียกว่า**บริกรรมนิมิต**นั้น สมาธิระดับนี้เขาเรียก**ขณิกสมาธิ** ถ้าเริ่มเห็นชัดเจนหรือถึงใสสว่างสักชั่วขณะหนึ่ง เรียกว่า **อุคคหนิมิต** สมาธิระดับนั้นชื่อว่า **อุปจารสมาธิ** แต่พอเห็นติดตาใสสว่างอยู่นั้น ตำราเขาเรียกนิมิตเทียบเคียง คือเหมือนของจริงและใสสว่างอยู่ อันนั้นชื่อว่า**ปฏิภาคนิมิต** สมาธิระดับนั้นชื่อว่า **อัปปนาสมาธิ** เป็นสมาธิแนบแน่น ทีนี้กสิณนี่แหละตามตำรามีของให้เพ่ง ให้ดู ให้จำหลายอย่าง เพ่งลมก็ได้ อากาศที่มันทำให้ใบไม้ไหว ๆ ก็ได้ เพ่งแสงสว่างโดยเจาะรูดูแสงสว่างเล็ก ๆ แล้วจำได้ก็มี เพ่งดินก็มี สรุปแล้วคือ เพ่ง**กสิณดิน กสิณไฟ กสิณลม กสิณอากาศ(ว่าง)** แล้วก็ **กสิณแสงสว่าง(อาโลกกสิณ)** ชื่อว่าอาโลกกสิณ กสิณทั้งหมดยังมีอีกเยอะนะ เพ่งกสิณที่เป็นสีก็ได้ สีเหลือง สีเขียว เป็นต้น เพ่งติดตาได้ทั้งนั้น แต่ว่า**กสิณทั้ง ๑๐ อย่างนี้เมื่อเพ่งดูแล้วย่อมผ่าน คือเห็นอุคคหนิมิตถึงปฏิภาคนิมิตเป็นดวงใสเหมือนกันหมด** ซึ่งไป**ตรงกับกสิณแสงสว่าง** ที่ชื่อว่า **อาโลกกสิณ**นั่นเอง เริ่มเห็นตั้งแต่นิมิตขาวใสแล้วก็สว่าง ไปจนถึงปฏิภาคนิมิตก็จะเห็นใสสว่างแจ่มไปเลย เพราะฉะนั้น**อาโลกกสิณ**จึงชื่อว่า**กสิณกลาง** คือไม่ว่าท่านจะไปเพ่งกสิณอะไร เมื่อใจหยุดในหยุดกลางของหยุดนิ่ง จะต้องเห็นเป็นดวงใสสว่าง

เมื่อถึงปฏิภาคนิมิตที่อารมณ์วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์เกิด **สมาธิจิตระดับนี้**ท่านเรียกว่า**ปฐมฌาน** ถ้า**ทุติยฌาน**ก็ละอารมณ์วิตก วิจาร **ตติยฌาน**ก็ละอารมณ์ปีติ เหลือแต่อารมณ์สุข **จตุตถฌาน**ก็ละอารมณ์สุข คือใจหยุดในหยุดกลางของหยุด จิตมันหยุดสนิท ละเอียด จนอารมณ์ที่ว่ามาแต่ต้นมันหมดไป เหลือเป็นแต่เอกัคคตารมณ์กับอุเบกขา นั้นเป็นจตุตถฌาน

กสิณกลางคืออาโลกกสิณนั้นดีอย่างไร? ใครมักมีจิตใจฟุ้งซ่าน ถ้าเอากสิณเพ่งอยู่ในใจ นึกให้

เห็นอยู่ในใจ ผูกใจไม่ให้วอกแวกไปได้โดยง่าย เหมือนที่ท่านเจ้าคุณราชปริยัติกวีท่านบอกว่า เหมือนกับเราเอาเชือกผูกล่ามลูกโคติดกับหลัก ลูกโคมันวิ่งวนไปวนมา ๆ ประเดี๋ยวมันเหนื่อยก็นอนแหมะลงตรงนั้น จิตเราเหมือนลิง เพราะฉะนั้นกสิณนี่แหละผูกใจให้อยู่ในที่ที่เราต้องการให้ใจหยุดอยู่

เรื่องการเพ่งกสิณนี่เขาปฏิบัติกันมานานแล้ว ตั้งแต่ก่อนพุทธกาล แต่ว่าปฏิบัติแล้วทำไมถึงไม่เกิดประโยชน์สูงสุดคือมรรค ผล นิพพาน? เกิดประโยชน์แค่ว่าไปอุบัติในพรหมโลกเท่านั้น คือเป็นแต่สมถะเฉย ๆ ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น? เพราะตั้งใจที่จะให้เป็นสมาธิไม่ถูกที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม อันเป็นที่ตั้งของกาย เวทนา จิต ธรรม ให้สามารถเข้าไปรู้เห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม สุดละเอียดไปถึงธรรมกาย ถึงนิพพาน ปฏิบัติทางจิตไม่ถูกมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลางของจิตใจ เพราะฉะนั้นถ้าใครคลำทางตรงนี้ถูก คือ**ถ้ากำหนดใจให้เป็นสมาธิตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม ก็ถูกทางสายกลาง ถูกมหาสติปัฏฐาน ๔ โดยตรงถึงนิพพาน**

ทีนี้ที่จะให้ได้ผลดีที่สุดก็กสิณนี่แหละผูกใจผู้ปฏิบัติได้ดีที่สุด จึงเหมาะกับจริตอัธยาศัยทุกอัธยาศัย **ถ้าใครปฏิบัติภาวนาสมาธิด้วยวิธีเพ่งกสิณแล้ว มีอานุภาพให้ถึงจตุตถฌานได้โดยสะดวก** นี้มีอานุภาพอย่างนี้ วิธีปฏิบัติสมาธิภาวนามีทั้ง ๔๐ วิธี มีอานุภาพให้เข้าถึงฌานต่าง ๆ ได้ไม่เท่ากัน ที่มีอานุภาพสูงได้ผลสูงก็กสิณนี้แหละ กสิณทั้งหมดนี่ก็มารวมที่กสิณกลางคืออาโลกกสิณนั้นเอง เมื่อเป็นดวงใสสว่างตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมแล้ว **ตรงนี้เป็นเกล็ดลับของวิชชาธรรมกายที่สำคัญประการหนึ่ง** ก็คือว่า**อาโลกกสิณ เมื่อตั้งจิตถูกที่ คือรวมใจให้หยุดตรงกลางกำเนิดธรตุธรรมเดิมแล้ว** จะเห็นที่หมายเป็นจุดเล็กใสประมาณเท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทร **ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมนี่แหละเป็นที่ตั้งของธาตุละเอียดของขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาทธรรม ๑๒ ซ้อนกันอยู่เป็นชั้น ๆ กันเข้าไปข้างในจนสุดละเอียด** ทีนี้เมื่อเป็นที่ตั้งที่รวมของขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ ท่านคงทราบว่ามี**ธาตุรับ ธาตุกระทบ และ ธาตุรับรู้ คือวิญญาณต่าง ๆ** ให้รับรู้ทางอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่ง**ธาตุรับรู้ อยู่ตรงกลาง พอใจหยุดมันมารวมอยู่ตรงกลาง ก็มีอานุภาพสำคัญเกิดขึ้นให้ผลดียิ่งอีกประการหนึ่ง** นั่นคือทิพจักขุ ทิพโสต เกิดขึ้นและเจริญดีแท้ตั้งแต่เริ่มต้น เฉพาะตัวอาโลกกสิณเองนั้นทำให้ทิพจักขุ ทิพโสต เจริญขึ้นอย่างเร็ว ทีนี้เมื่อทิพจักขุ ทิพโสต ตั้งอยู่ตรงกำเนิดธาตุธรรมเดิมอันเป็นที่ตั้งของกาย เวทนา จิต ธรรม ณ ภายในเข้าไปจนสุดละเอียด ถึงธรรมกาย และสุดละเอียดถึงนิพพาน ตรงกลางของกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้นเองจึงเป็นมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางที่ให้ผลในการได้รู้ได้เห็น กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต

และธรรมในธรรม ถึงอายตนนิพพาน ได้อย่างถูกต้องแน่นอนดีกว่าการเจริญภาวนาสมาธิโดยวิธีอื่นและการตั้งใจไว้ ณ ที่อื่น และก็ตรงกลางของกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายในกายสุดกายหยาบกายละเอียดนี้เอง จึงเป็น "เอกายนมรรค" ทางสายเอก เป็นทางไปของพระอริยเจ้า พระอรหันตเจ้าทั้งหลาย นี่มันรับกันไปหมดอย่างนี้

เพราะฉะนั้นหลวงพ่อวัดปากน้ำฯ ท่านได้พบว่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมันอยู่ตรงนี้ อาโลกกสิณเป็นกสิณกลางยังให้ทิพจักขุและทิพโสตเกิดและเจริญขึ้น ท่านก็เลยให้นึกให้เห็นดวงแก้วซึ่งเป็นบริกรรมนิมิตเทียบเคียงกับดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย ๑ และเป็นบริกรรมนิมิตด้วย อาโลกกสิณอีก ๑ เพราะอาโลกกสิณนี้ เมื่อเพ่ง เมื่อดูแสงสว่างจำได้ติดตาแล้ว เป็นอุคคหนิมิตแล้วนั่นแหละ จะเห็นเป็นดวงใส เพราะฉะนั้นท่านให้นึกให้เห็นดวงใสเลย เอาขั้นกลางหรือระดับกลางของอาโลกกสิณมาใช้เป็นเบื้องต้นของการปฏิบัติภาวนาวิชชาธรรมกายเลย เห็นไหมความลึกซึ้ง แม้เพียงธรรมปฏิบัติเบื้องต้นอย่างเดียวของหลวงพ่อลึกซึ้งถึงเพียงนี้ เพราะฉะนั้นคนไม่รู้ก็ว่าทำไมถึงไปนั่งเพ่งดูดวงแก้ว เขาไม่รู้ว่าดวงแก้วนี้เป็นส่วนที่เจริญมาจากอาโลกกสิณในระดับอุคคหนิมิตที่จะเจริญขึ้นไปเป็นปฏิภาคนิมิต และนี้เป็นกสิณกลางที่จะให้เกิดและเจริญทิพจักขุ ทิพโสต อันจะนำไปสู่สมันตจักขุและพุทธจักขุ เมื่อปฏิบัติถึงธรรมกายและถึงนิพพาน เห็นไหมล่ะมันลึกซึ้งอย่างนั้น เพราะฉะนั้นนี่แหละ เป็นเหตุผลที่ว่าทำไมจึงต้องใช้ดวงแก้วในการเจริญภาวนา

ถาม *ผู้ถึงธรรมกายสามารถแก้โรคต่าง ๆ ได้จริงหรือ?*

ตอบ ในกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมเป็นที่ตั้งธาตุละเอียดของขันธ์ ๕ เริ่มตั้งแต่ธาตุละเอียดดวงแรก คือ**รูปขันธ์** เท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทร ขยายส่วนหยาบออกมาเป็น**ดวงกาย** เป็นที่ตั้งของธรรมที่เรียกว่า **ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย** และดวงกายนี้แหละ**มีธาตุละเอียดของมหาภูตรูป ๔ คือ ธาตุน้ำ ดิน ไฟ ลม อากาศ** ผู้ถึงธรรมกายย่อมเห็นได้ **ธาตุละเอียดนี้เองที่เจริญเติบโตออกมาเป็นกายเนื้อ** ทีนี้การที่สัตว์โลกทำความดีหรือทำความชั่ว เช่นทำปาณาติบาตมาก ๆ ผลเป็นอย่างไร? อกุศลจิตย่อมเกิดขึ้นด้วยเจตสิกธรรมฝ่ายบาปอกุศล คือกิเลส จะเป็นข้อโทสะหรือราคะ โลภะก็แล้วแต่ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว เกิดขึ้นที่ไหน? เกิดขึ้นที่ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมย่อมสัมปยุตหรือเกิดขึ้นพร้อมกับเจตสิกธรรมคือตัวกิเลสนั่นเอง ธาตุอันตั้งอยู่ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมนี้เป็นที่ตั้งของธรรม

ธรรม คือ**กุสลาธมมา**(ธรรมฝ่ายบุญกุศล) **อกุสลาธมมา**(ธรรมฝ่ายบาปอกุศล) **และอพยากตาธมมา**(ธรรมฝ่ายกลาง ๆ)

ยามเมื่ออกุศลจิตเกิด อกุสลาธมมา ก็เกิดขึ้นพร้อมกัน เกิดแล้วไปไหน? ทรงอยู่ ตั้งอยู่ ที่

กลางธาตุ เอิบ อาบ ซึม ซาบ ปน เป็น อยู่ในธาตุทั้ง ๖ นั้น ย่อมทำให้ทั้งใจคือ เห็น จำ คิด รู้ ที่ขยายส่วนหยาบออกจากธาตุละเอียดของนามขันธ์ ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ให้ขุ่นมัวด้วยอำนาจของกิเลสนั้น นี้ประการหนึ่ง และย่อมเป็นวิบากซ่อนอยู่ ฝังอยู่ ปนเป็นอยู่ ในธาตุทั้ง ๖ นั้นด้วย อีกประการหนึ่ง และเมื่อซ้อนอยู่แล้วเป็นอย่างไรต่อไป? ถึงเวลาก็ให้ผลที่ธาตุนั่นแหละ วิบากขันธ์เกิดขึ้นที่ธาตุละเอียดอยู่ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมนี้แหละ **มันเกิดขึ้นที่ธาตุละเอียดนั้น** เกิดขึ้นแล้วให้ผลอย่างไร? ธาตุละเอียดของมหาภูตรูป ๔ นี่ขยายส่วนหยาบเจริญเติบโตมาเป็นกาย เพราะฉะนั้นเหตุปัจจัยที่กำลังให้ผลมาจากธาตุละเอียดมีอย่างไร ก็ปรากฏขึ้นมาทางกายตามเหตุตามปัจจัย มีบาปอกุศลอันเนื่องแต่กิเลสต่าง ๆ ให้ผลเป็นการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือความวิบัติต่าง ๆ เป็นต้น ตามกรรมนั้น ๆ เช่นนั้นจะเห็นว่า **เป็นมาแต่ธาตุละเอียด ส่งผลมาถึงธาตุส่วนหยาบคือกายเนื้อ เมื่อธาตุน้ำ ดิน ไฟ ลม อากาศนั่นแหละวิปริตแปรปรวนก็ทำให้เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเกิดวิบัติต่าง ๆ เป็นต้น ตามกรรมอันเป็นเหตุเป็นปัจจัยนั้น ๆ**

เพราะฉะนั้น ในทางกลับกัน ถ้าท่านทำใจให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ กุศลจิตย่อมเกิดพร้อมด้วยเจตสิกธรรมฝ่ายบุญกุศล **บุญกุศล** เป็นอะไร? เป็น**ธรรมชาติเครื่องชำระใจ คือ เห็น จำ คิด รู้ ให้ใสสะอาดบริสุทธิ์** ก็ทำให้ธรรมฝ่ายบุญกุศลนั้นตั้งอยู่ ปนเป็นอยู่ ใน เห็น จำ คิด รู้ และในธาตุละเอียด ให้เป็นธาตุที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นธาตุส่วนละเอียดซึ่งเคยมีอกุศลธรรมปนเป็นอยู่ ก็กลับเป็นธาตุที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ด้วยกุศลธรรม เมื่อธาตุละเอียดอันเป็นที่ตั้งของกุศลธรรมนั้นสะอาดบริสุทธิ์ จะให้ผลเป็นทุกข์หรือเป็นสุข? ข้อนี้ท่านคิดดู นี้แหละ **"มีสติเห็นธรรมในธรรม"** จะมีผลเป็นทุกข์หรือเป็นสุข? เพราะฉะนั้นถ้าหากท่านอบรมใจให้หยุดในหยุดกลางของหยุด ในกลางของกลางธาตุละเอียดให้ใสบริสุทธิ์อยู่เสมอและยิ่ง ๆ ขึ้นไป จากกายมนุษย์มนุษย์ละเอียด, ทิพย์ ทิพย์ละเอียด, พรหมพรหมละเอียด ฯลฯ จนสุดละเอียดถึงกายธรรมละเอียดไปเพียงไรธาตุและธรรมของท่านก็ยิ่งบริสุทธิ์เพียงนั้น เมื่อยิ่งบริสุทธิ์ อะไรให้ผลก่อน? ก็ "บุญ" นั่นแหละย่อมให้ผลก่อนยิ่งบุญมากเท่าไรบุญก็ย่อมให้ผลก่อนเท่านั้น บาปอกุศลไม่ทันได้ให้ผล เพราะฉะนั้นเมื่อธาตุธรรมสะอาดไปเพียงไหน ความเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้ามันมี ถ้าไม่ถึงขั้นอเตกิจฉา และไม่ถึงขั้นเป็นโรคเวรโรคกรรมหนักจริง ๆ แล้วละก็ จึงมีผลจากหนักเป็นเบาจากเบาก็หายไปเลยได้

นี่แหละที่หลวงพ่อวัดปากน้ำฯ ท่านได้แก้โรคด้วยวิชชาธรรมกาย ซึ่งทางการได้เคยส่งสายสืบไปคอยจับผิดหลวงพ่อฯ ท่านก็ไม่ได้ให้ทำอะไร ท่านให้นั่งเจริญภาวนาเฉย ๆ อย่างนี้ แล้วมันก็หายไปเอง หนักเป็นเบา เบาก็หายไปเลย และท่านก็ไม่ได้บอกว่าท่านทำอะไร ท่านบอกให้คนไข้รับศีลและเจริญภาวนาธรรมด้วยนะ เครื่องรับเครื่องส่งมันจะได้ตรงกัน วิชชาธรรมกายที่เล่านี้ เป็นเพียงเหตุผลเบื้องต้นเท่านั้น แต่ในตัววิชชามีละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่านี้ ซึ่งนำมาพูดโดยทั่วไปอย่างนี้ไม่ได้ นอกจากผู้ที่ปฏิบัติเข้าถึงแล้วจะได้รู้เห็นและเข้าใจ มีอีกมากมายนักอยู่เบื้องหลังวิชชาแก้โรค เพราะฉะนั้น อันนี้**สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) หรือสมเด็จป๋า ได้พูดรับรองเรื่องนี้ไว้อย่างเต็มที่ว่า ธรรมกายแก้โรคได้ ถ้าไม่ใช่ถึงอเตกิจฉา หรือไม่ใช่โรคเวรโรคกรรมหนักจริง ๆ แล้ว จากหนักเป็นเบา จากเบาเป็นหายไปเลย** แต่ท่านที่เคยมีประสบการณ์ก็คงจะรู้

เพราะฉะนั้นคำถามของพระคุณเจ้าว่า **ผู้เข้าถึงธรรมกายสามารถแก้โรคต่าง ๆ ได้จริงหรือ? ก็ขอเรียนว่าได้บ้างไม่ได้บ้าง ก็เหมือนหมอละครับ หมอก็แก้ได้บ้างไม่ได้บ้าง ลงท้ายก็ตายทุกคน หมอก็ตาย คนแก้ก็ตาย คนไข้ก็ตาย** นั่นแหละ เพราะฉะนั้นถ้าจะสงสัยว่า ถ้าอย่างนั้นก็แก้โรคให้หมดเลยซิ จะมีหมอทำไม? เราบอกได้ว่าเอาแค่หมอเถิดครับ แค่หมอนี้เราก็ว่าวิเศษแล้วนะ แต่จริง ๆ แล้วหมอนั่นแหละตาย ตายเหมือนกัน เป็นทุกอย่างเหมือนกัน เพราะมันยังไม่มีอะไรชนะโรคได้โดยเด็ดขาด เพราะนี่มันเป็นสังขารมารนะครับ แต่ว่าในทางปฏิบัติ กระผมไม่ได้พูดเองนะครับ สมเด็จพระสังฆราชป๋า ท่านว่าแก้ได้ แต่ก็ได้อย่างที่พูด คือมีเงื่อนไขและเงื่อนไขอย่างว่านี้ก็เหมือนหมอ แก้ได้บ้าง ไม่ได้บ้าง บางอย่างแก้ก็ตาย ไม่แก้ก็ตาย บางอย่างแก้ก็ดีขึ้นมาหน่อย บางอย่างแก้ก็หายไม่แก้ก็หาย ผู้ที่เขามีประสบการณ์ก็มีอยู่ เพราะฉะนั้นทุกท่านจึงพึงช่วยตนเองโดยการปฏิบัติธรรมมีทานกุศล ศีลกุศล และภาวนากุศลให้เป็นประจำ แล้วก็จะดีสำหรับตัวท่านเอง แล

(ถอดเทปโดย พระปราโมทย์ ปโมทิโต)

oooooooo

รายการสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง และวีดีโอเทป
ธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย

จัดทำโดย

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

สิ่งพิมพ์

๑. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น (สีส้ม)	๑๐.-
๒. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น (สีส้ม-ปอนด์)	๑๕.-
๓. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น (ภาษาจีน)	๒๕-
๔. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น (ภาษาญี่ปุ่น)	๒๕-
๕. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น (ภาษาอังกฤษ)	๑๐๐.-
๖. พุทธภาวนาปกอ่อน	๖๐.-
๗. พุทธภาวนา เล่ม ๒	๓๐.-
๘. พุทธภาวนา (พิเศษ)	๓๐.-
๙. โพธิปักขิยธรรม	๓๐.-
๑๐. ทางมรรคผลนิพพาน (ปกอ่อน)	๑๒๐.-
๑๑. สวดมนต์ทำวัตร	๑๕.-
๑๒. รูปหลวงพ่อสด (รูปเล็ก)	๑๐.-
๑๓. รูปหลวงพ่อสด (รูปใหญ่)	๕๐.-
๑๔. นิตยสารธรรมกาย (รวมเล่ม)	๒๕๐.-
๑๕. นิตยสารธรรมกาย	๓๐.-

วีดีโอเทป ภาคภาษาอังกฤษ

๑. ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๓ ม้วน (ระบบ NTSC ๑๘๐ นาที)	ม้วนละ ๕๐๐.-
๒. ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๒ ม้วน (ระบบ VHS ๑๘๐ นาที)	ม้วนละ ๕๐๐.-

เทปบันทึกเสียง

๑. ธรรมปฏิบัติ ๑	๓๐.-
๒. ธรรมปฏิบัติ ๑.๑	๓๐.-
๓. ธรรมปฏิบัติ ๒	๓๐.-
๔. หลักการเจริญภาวนา ๑ ชุด ๒ ม้วน	๖๐.-
๕. สรุปสมถะ-วิปัสสนา	๓๐.-
๖. เจริญภาวนาเข้ามรรคผล ๑ชุด ๒ ม้วน	๖๐.-
๗. อานุภาพธรรมกาย ๑ ชุด ๓ ม้วน	๙๐.-
๘. ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าฯ ๑ ชุด ๒ ม้วน	๖๐.-
๙. ทำวิชชาชั้นสูง (หลวงพ่อภาวนา)	๑๐๐.-
๑๐. ธรรมเทศนาหลวงพ่อวัดปากน้ำ	๓๐.-
๑๑. ทำวิชชา (หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล)	๓๐.-
๑๒. พระประสงค์-ให้เราผู้ปฏิบัติ	๓๐.-
๑๓. เรามาปฏิบัติธรรม-ดับเหตุแห่งทุกข์	๓๐.-
๑๔. การตั้ง/บูชาศาลพระภูมิ	๓๐.-
๑๕. พระอาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า	๓๐.-
๑๖. บูชาบุคคลที่ควรบูชาและกตเวที	๓๐-
๑๗. คติธรรมความจริง ๓ ประการ	๓๐.-
๑๘. วิชชาธรรมกายเป็นทั้งสมถะ-วิปัสสนา	๓๐.-
๑๙. เคล็ดลับและความเข้าใจในการปฏิบัติธรรม	๓๐.-
๒๐. การบำเพ็ญบารมีเพื่อช่วยตนเอง-ผู้อื่น	๓๐.-
๒๑. พิจารณาเห็น จำ คิด รู้ และอริยสัจสี่	๓๐.-
๒๒. สู่ทางพระนิพพาน ๑ ชุด ๓ ม้วน	๙๐.-
๒๓. ทานกุศล	๓๐.-
๒๔. การป้องกันแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยธรรม ๑ ชุด ๒ ม้วน	๖๐.-

ขอเชิญสาธุชนเข้าร่วมการอบรมพระกัมมัฏฐาน

ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ
ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ ธันวาคม ของทุกปี

เนื่องในโอกาสที่เปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ ๑-๑๕ ธันวาคมของทุกปี เพื่อสร้างพระในใจพระและสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒินั้น ทางสถาบันได้เปิดโอกาสให้อุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั่วไปเข้ารับการอบรมได้ โดยขอให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ถือศีล ๘

๒) บำรุงค่าภัตตาหารเลี้ยงพระและค่าอาหารแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธา

๓) เตรียมเครื่องใช้ประจำตัว ดังต่อไปนี้ไปด้วย

- เสื้อผ้าชุดสีขาว และเครื่องใช้ประจำตัวประจำวัน
- เสื่อ ผ้าห่มนอน และมุ้งหรือกลด

เนื่องด้วยที่พักสำหรับทั้งชาย-หญิงมักจะไม่พอแก่ผู้เข้าไปอยู่อบรมพระกัมมัฏฐาน ทางสถาบันใคร่ขอสนับสนุนให้ผู้เข้ารับการอบรมอยู่กลด เพราะสัปปายะดี (เงียบสงัดจากเสียงพูดคุยรบกวน) และไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกันเกินไป และในกรณีที่มีผู้เข้ารับการอบรมมากที่พักมักไม่พอดังกล่าว

สำหรับท่านที่ไม่มีกลดเป็นของตนจะขอใช้กลดของสถาบันก็ได้ จะช่วยบำรุงกลดตามกำลังศรัทธา เพื่อให้สถาบันพอมีเงินทุนไว้ซ่อมหรือซื้อกลดเพิ่มใหม่แทนของเก่าที่ชำรุด ก็ขออนุโมทนา

๔) ข้อห้ามระหว่างการอบรม

๔.๑ ห้ามสูบบุหรี่ตลอดระยะเวลาของการอบรม (เลิกเด็ดขาดตลอดไปได้จะดีมาก)

๔.๒ ห้ามขาดการประชุมทุกครั้ง เว้นแต่ติดธุระที่มอบหมายให้หรือเจ็บป่วย

๔.๓ ห้ามฟังวิทยุ

๔.๔ ห้ามจับกลุ่มสนทนากันในเรื่องไร้สาระที่ไม่ใช่การสนทนาธรรม หรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

๔.๕ ห้ามพูดโอ้อวดผลของการปฏิบัติธรรม

๔.๖ ห้ามลงอาบน้ำหรือซักผ้าในคลอง

๔.๗ ห้ามทำความสกปรกในบริเวณสถาบัน เช่น ทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่ ๆ มิได้จัดภาชนะรองรับไว้

๕. ข้อควรปฏิบัติระหว่างการอบรม

๕.๑ ต้องช่วยตนเองในเรื่องความเป็นอยู่ เช่น ช่วยตนเองในการตักอาหารและการล้างถ้วยชามที่ใช้รับประทานอาหาร และทำความสะอาดสถานที่พักอาศัยเป็นต้น

๕.๒ ต้องรักษาความสะอาดในบริเวณสถาบัน

๕.๓ ต้องมีความสำรวมในทุกอิริยาบถ

๕.๔ ต้องร่วมมือกับสถาบันทุกอย่าง

๕.๕ ต้องตรงต่อเวลา

กำหนดการประจำวัน

๐๔.๐๐ น.	ตื่นนอน (สัญญาณระฆัง)
๐๔.๓๐ น.	ทำวัตรเช้า แล้วฝึกเจริญภาวนาธรรม
๐๖.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๗.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาส่วนหนึ่งไปช่วยกิจกรรมพระบิณฑบาต
๐๘.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาวิทยากรและผู้ปฏิบัติธรรมได้ถึงธรรมกายต่อวิชชา
๐๙.๓๐ น.	ช่วยจัดและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์
๑๑.๐๐ น.	รับประทานอาหารแล้ว พักผ่อนตามอัธยาศัย
๑๔.๐๐ น.	รับฟังธรรมบรรยาย
๑๗.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น แล้วแบ่งกลุ่มฝึกเจริญภาวนาธรรมแล้วพักทำธุระส่วนตัว
๑๙.๓๐ น.	เจริญภาวนาธรรม
๒๑.๓๐ น.	ดับไฟ นอนหรือปฏิบัติภาวนาธรรมเองตามอัธยาศัย

กิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

การอบรมการเจริญภาวนาธรรม

ภายใต้การควบคุมพระกัมมัฏฐานของ พระเดชพระคุณ **พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺฑตโม) และ**พระเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร)**

๑. **ที่ศาลาการเปรียญ** วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง)

ทุกวันอาทิตย์ วันละ ๓ รอบ (เฉพาะวันอาทิตย์ต้นเดือน มีพิธีถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกันด้วย) ดังต่อไปนี้

๐๙.๐๐ น. เฉพาะผู้เจริญวิชชาธรรมกายชั้นสูงและวิทยากร

๑๐.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไปฝึกเจริญภาวนาทั้งเบื้องต้นและเบื้องกลางร่วมกัน

๑๒.๓๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไป โดยแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มย่อย ให้พระวิทยากรและวิทยากรฆราวาสควบคุมแนะนำโดยใกล้ชิดเป็นกลุ่ม ๆ

ทุกวันจันทร์ และ **พฤหัสบดี** ภาคค่ำ เวลา ๑๘.๓๐ น.

● **ที่พระอุโบสถ วัดสระเกศฯ** ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษาทุกวันพระ เวลา ๑๐.๓๐ น. (ก่อนเวลานี้มีพระธรรมเทศนา)

๒. **ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ทุกเย็น** ที่วิหารเจริญภาวนา(ตึกขาว และที่ตึกบวรเทพมุนี

๓. **ที่สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี**

ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ (เฉพาะวันเสาร์ต้นเดือน มีพิธีถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกัน)

ทุกวันศุกร์มีรถออกจากศาลาการเปรียญวัดสระเกศฯ เวลา ๑๘.๓๐ น. และรับกลับในวันอาทิตย์ เวลา ๑๔.๓๐ น.

ทุกวันเสาร์ต้นเดือน มีรถรับส่งผู้มีจิตศรัทธาไปปฏิบัติธรรม ณ สถาบันฯ โดยไม่เสียค่าโดยสารแต่ประการใดเป็นประจำเช่นเคย มีกำหนดการดังนี้

๐๙.๓๐ น. ทำวัตรเช้า แล้วเจริญภาวนาธรรม

๑๑.๐๐ น. ถวายสังฆทานภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. ทำวัตรเย็น ฝึกเจริญภาวนาธรรม

๑๔.๓๐ น. ออกเดินทางกลับจากสถาบันฯ

๔. **ที่ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** (ด้านหลังตึกเลขาธิการ จุฬาฯ)

ทุกวันอังคาร และ **พฤหัสบดี เวลา** ๑๒.๑๕ น.

รายการธรรมะ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑

ทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ ๔ ของเดือน เวลา ๘.๐๐ – ๘.๓๐ น.

รายการ "ธรรมสู่สันติ" และ "ธรรมก่อนนอน"

ทางสถานีวิทยุต่าง ๆ

๑. สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๕๒ กรุงเทพฯ ทุกวัน**อังคาร, พฤหัสบดี** เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.

๒. สถานีวิทยุ ททท (ภาคปกติ) ของ อสมท. กรุงเทพฯ ทุกวัน**อาทิตย์** เวลา ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น.

๓.สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ของกรมประชาสัมพันธ์ ทุกคืนวันอาทิตย์ (ก่อนปิดรายการ)

ขอเชิญร่วมสร้างอุโบสถ (วิหารธรรมกาย) วัดหลวงพ่อสด

ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

อุโบสถ เป็นหัวใจสำคัญของวัด ด้วยว่าเป็นวิหารที่ประดิษฐานพระประธานแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเขตที่ต้องกำหนดเพื่อการทำสังฆกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ของพระภิกษุสงฆ์ มีการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรทั้งหลาย การสวดและรับฟังปาฏิโมกข์ตามพระวินัยพุทธบัญญัติของพระบรมศาดา เพื่อทบทวนความบริสุทธิ์กายวาจาใจของพระภิกษุสงฆ์ร่วมกัน เป็นการรักษาพระธรรมและพระวินัยของพระพุทธเจ้าไว้มิให้วิบัติคลาดเคลื่อนและสูญหาย อุโบสถหลังนี้เป็นอุโบสถสองชั้นในงบประมาณการก่อสร้าง ๑๕ ล้าน กำหนดจะก่อสร้างเสร็จในปลายปี พ.ศ.๒๕๓๒ จะได้ใช้พื้นที่ชั้นล่างเป็นสถานที่อบรมและปฏิบัติภาวนาธรรม เพื่อสร้างพระในใจคน เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันสืบพระบวรพุทธศาสนาให้ยืนยาวยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ขณะนี้ได้มีผู้เป็นเจ้าภาพแล้วประมาณ ๑๑ ล้านบาท ยังขาดอยู่อีกประมาณ ๔ ล้านบาท จึงขอเชิญชวนสาธุชนทุกท่านร่วมเป็นเจ้าภาพสร้างปูชนียสถานที่สำคัญนี้โดยพร้อมเพรียงกัน จักเป็นมหากุศลทับทวี เพิ่มพูนบารมี รัศมี กำลังฤทธิ์ ฯลฯ แก่ท่านต่อ ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด แล.

๑) เจ้าภาพวงเงิน ๑๐๐,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับการจารึกชื่อไว้ในที่พิเศษในวิหารเป็นการเฉพาะ มีเพียง ๑๕๐ ที่เท่านั้น

๒) เจ้าภาพวงเงิน ๓๐,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในสมุดพิเศษซึ่งจะเก็บไว้ในวิหารเพื่อแสดงให้สาธุชนรุ่นหลังได้อนุโมทนาต่อไป

(ทั้ง ๒ กรณีดังกล่าว สามารถบริจาคไว้เป็นงวด ๆได้ภายใน ๒ ปี ตั้งแต่บัดนี้)

๓) เจ้าภาพวงเงินต่ำกว่านี้ก็จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในหนังสือที่ระลึก

๔) ผู้บริจาคร่วมสร้าง ๑,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับพระสมเด็จธรรมกายฝังทับทิม ๑ องค์

ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่:

๑. สำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญวัดสระเกศฯ กทม.๑๐๑๐๐ โทร.๒๒๔-๗๔๗๕

๒. สำนักงานโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน ตึกบวรเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม.๑๐๑๖๐

๓. สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร.(๐๓๒)๒๕๑-๖๕๐

ส่งเงินโดยธนาณัติโปรดสั่งจ่ายในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** โดยสั่งจ่ายเงินทาง ไปรษณีย์ พลับพลาไชย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ ถ้าสั่งจ่ายเงินโดยเช็คธนาคาร โปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อม ให้ในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ด้วย ขออนุโมทนา

✂ - - -

รู้สึกตัว หากทุกคนลองคิดว่าสามารถกลับไปเป็นเด็กได้ใหม่ เริ่มจากเด็กทารกที่ยังไม่มีความรู้สึกใด ๆ เลย ปราศจากกิเลส เช่น รัก โกรธ เกลียด ชอบ ชัง และเมื่อทุกคนเจริญเติบโตขึ้นสามารถที่จะรักษาสภาวะจิตใจให้ทรงอยู่ในสภาวะนั้นได้ ทุกคนก็คงจะมีความสุขกันทุกคน แต่นั่นเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หนทางการป้องกันการเกิดกิเลสที่ดีที่สุดคือ การฝึกจิตใจให้มีสติเกิดการปรับปรุงแต่งในอารมณ์ รัก โกรธ เกลียด ชอบ ชัง ด้วยการทำใจให้เกิดสมาธิซึ่งจะมีผลให้เกิดปัญญา ปัญญาจะทำให้รู้จักพิจารณาและมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันกิเลสที่จะเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วมิให้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เป็นการลดความประมาท เมื่อมีสติมากขึ้นและฝึกฝนให้มีสติอยู่เสมอ ก็จะสามารถรู้เท่าทันจิตใจที่กำลังจะโน้มเอียงไปทางอารมณ์ หรืออำนาจของกิเลสและรีบระงับเสียได้ เปรียบเสมือนกิเลสเป็นศัตรูที่มุ่งจะพยายามโจมตีหรือเข้ายึดจุดสำคัญที่สุดคือ**ใจ**ของเรา ซึ่งประกอบด้วยเห็น จำ คิด รู้ ถ้าศัตรูเข้ายึดจิตใจของเราได้ก็เท่ากับยึดและปกครองการกระทำทางกายและวาจาของเราได้หมดสิ้น

การระงับกิเลสโดยธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายเป็นวิถีทางที่แก้เหตุที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจ คือ**กิเลสเริ่มเกิดขึ้นจากการรับรู้อารมณ์ภายนอกเข้ามาสู่ภายในคือใจของเรา** การจะหยุดกิเลสได้ก็ต้องจรดใจลงไปที่ศูนย์กลางกายให้ถูกและตรงกำเนิดธาตุธรรมเดิมที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ตรงจุดเล็กใสที่ศูนย์กลางดวงตรงศูนย์กลางกาย เมื่อใจกลับไปตั้งที่เดิม อารมณ์ภายนอกก็ไม่สามารถเข้าไปกระทบได้ ถ้าใจกลับไปยังที่ตั้งของใจฐานที่ ๗ ที่ศูนย์กลางกายไม่ทันกิเลสที่เกิดขึ้น แต่พอมีสติรู้ก็พยายามจรดใจลงไปที่ศูนย์กลางดวงศูนย์กลางกายจนกระทั่งใสสว่างขึ้น ก็จะเป็นวิธีกำจัดกิเลสที่ดีที่สุด **การจรดใจไว้ที่ศูนย์กลางกายจึงเป็นการป้องกันกิเลส** ที่เหมือนศัตรูมิให้ไปสู่ภายในใจของเราได้ ผู้ที่ได้ปฏิบัติธรรมอยู่สม่ำเสมอ จนสามารถที่จะพิสดารกายคือการดับหยาบไปหาละเอียดคือละดวงหรือกายที่หยาบกว่าไปสู่ศูนย์กลางดวงหรือศูนย์กลางกายที่ละเอียดกว่า ได้อย่างนี้แล้ว นอกจากจะเป็นการป้องกันกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วยังสามารถชำระล้างกิเลสที่อยู่ภายในที่ติดอยู่ในจิตใจลึก ๆ ของเราเองได้ นี้ชื่อว่าการมีสติพิจารณาเห็นจิตในจิต อันตั้งอยู่ ณ ศูนย์กลางกายในกาย จากกายสุดหยาบ (กายมนุษย์) ถึงกายสุดละเอียด (กายทิพย์ พรหม อรูปพรหม และถึงกายธรรมที่บริสุทธิ์) การไม่เผลอสติจึงเป็นการปิดกั้นกิเลสที่เกิดขึ้นได้ ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการแก้ไขกำจัดกิเลสและการป้องกันกิเลสที่เกิดขึ้นแล้ว **มิใช่เพียงแต่กระทำในขณะที่ปฏิบัติธรรมภาวนาเท่านั้น ควรจะได้ฝึกจิตใจให้มีสติอยู่ที่ศูนย์กลางกายอยู่สม่ำเสมอในทุกอิริยาบถให้มากที่สุดด้วย**

■■■■

พระเทพวสุทธิเสภณ
เจ้าคณะภาค ๑๔ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพฯ
ขณะให้โอวาทแก่พระสงฆ์ จำนวน ๔๐๐ รูปเศษที่เข้ารับการอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๑๘
ระหว่าง ๑ – ๑๕ ธ.ค. ๒๕๓๒ ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

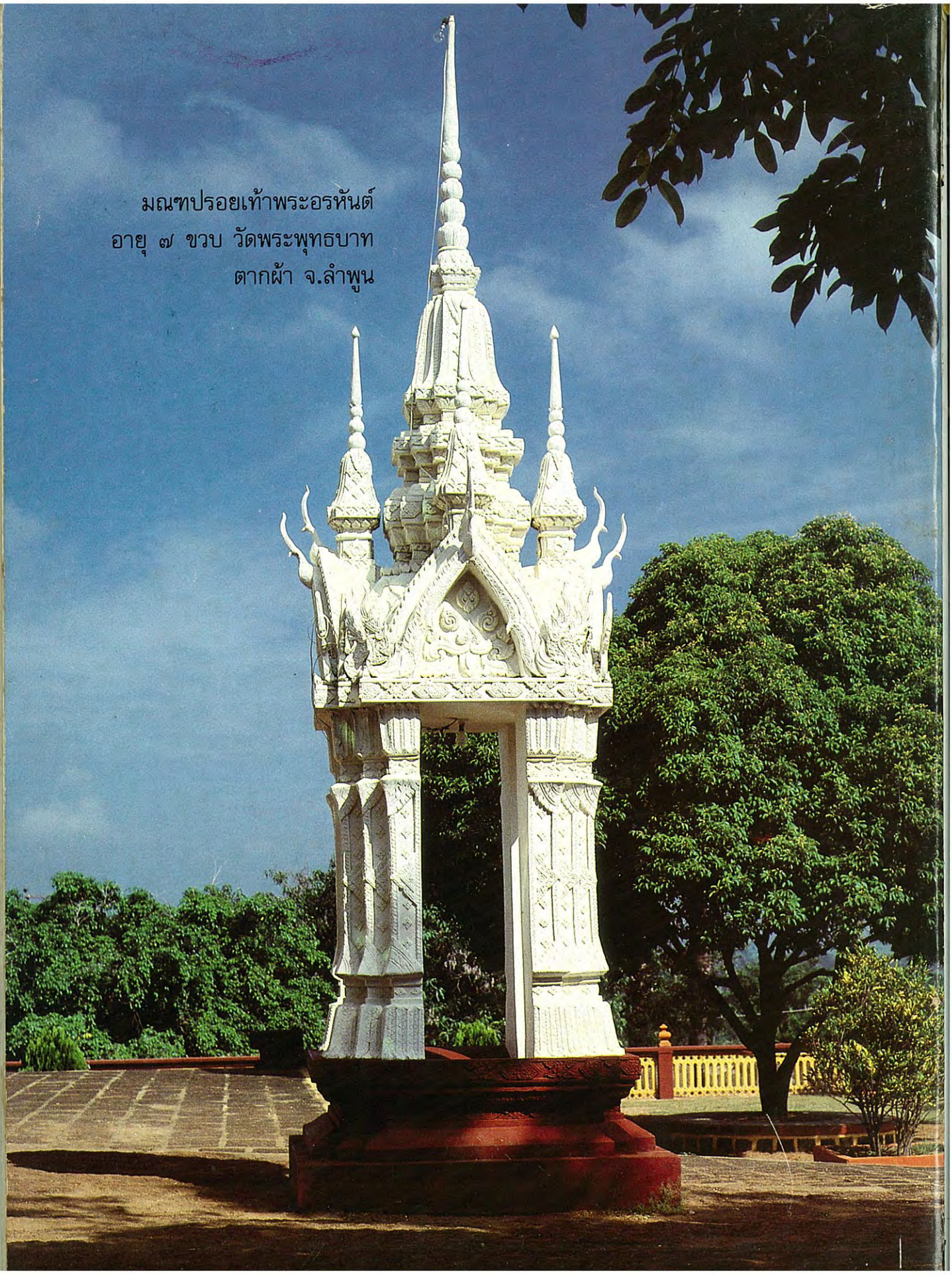

มณฑปรอยเท้าพระอรหันต์
อายุ ๗ ขวบ วัดพระพุทธบาท
ตากผ้า จ.ลำพูน